

LEXIQUE OCCITAN-FRANÇAIS de MAX ROUQUETTE

(Les mots occitans de Max Rouquette)

par Jean-Guilhem Rouquette

Ce lexique reprend les mots de Max Rouquette avec la plus part du temps une citation tirée de l'œuvre. Ces citations sont numérotées de 1 à 44 selon l'origine :

- Cycle Verd Paradis :** 1 – Verd Paradís I
2 – Verd Paradís II
3 – Lo Grand Teatre de Dieu.
4 – L'Uòlh dau Cat.
5 – Las Canas de Midàs
6 – Lo Libre de Sara
7 – Lo Corbatàs Roge
8 – Remembrança de la vida ordinària.
9 – Desèrts.
- Romans** 10 – La Cèrca de Pendariès.
11 – Tota la sabla de la mar.
12 – Los Dona d'èr.
13 – Mièja-Gauta o Lo gentilòme de veire.
- Poésie** 14 – Saumes de la nuòch.
15 – Lo maucòr de l'unicòrn
16 – D'aicí mil ans de lutz.
17 – Bestiari I
18 – Bestiari II.
- Théâtre** 19 – Lo Metge de Cucunhan
20 – Lo Miralhet.
21 – La Pastoralas das Volurs.
22 – Aquel que non jamai dormís.
23 – Lo Jòc de la cabra.
24 – Lo Pater als ases.
25 – La Podra d'embòrnia.
26 – Lo Glossari.
27 – L'endevinhaire.
28 – Medelha.
29 – La Ròsa Bengalina.
30 – Monsur Lovis.
31 – L'epopèia de Papa Popòv.
32 – Canta-Loba.
33 – Las Sèt Planetas.
34 – La Gruma e la Sau.
- Traductions** 35 – Reviradas. (Dante : *L'Inferno* ; Omar Khayyam : *Rubbayat* ;
Lorca : *Romancero gitano* ; Cante Jondo ; *Divan del Tamarit* ; *Llanto per Ignacio Sanchez Mejias*) ;
Santillana ; Machado ; Matej Bor ; Neruda ; Rilke ; John-Millington Synge : *The Play-boy of the Western World* ;
The Shadow of the Glen ; *Poèmes* de F. J. Temple)
- Inédits en 2007** 36 – Poèmas de Pròsa.
37 – Las abelhas dau silenci.
- Divers** 38 – Lo Cant de la Chicana.
39 – Cronica legendària dels trobadors (1937)
40 – Dins las bocas dau pòble d'òc (1943)
41 – Le Livre du Tambourin (1986)
42 – Articles
43 – Proses diverses.
44 – Discours et conférences

• Certains mots de MR sont inconnus des dictionnaires : **enveirent, veirent, massibran, galibon, pibèrna, silinguèt, aubilha, canhotet, intrasent, molhaca, palafica, etc...**

• Le mot catalan **enyorança** est utilisé sous la forme **enhorança** pour dire nostalgie (**langui** ou **nostalgia**) dans les premiers écrits (par ex. au début de *l'Autbò de nèu*). De même le mot **desitg** pour **desir**, est utilisé dans les premières traductions.

• Certains mots sont utilisés en des sens élargis particuliers : **androna** au sens de bouge, taverne, **auvari** au sens de tumulte, **escarnir** au sens de meurtrir, blesser, **restança** au sens de vestige, **barranda** au sens de ravin, etc...

• Prononciation : certains mots sont connus sous leur forme phonétique : **piudèl (piurel)**, le r intervocalique se prononçait "d" à Argelliers, village natal de MR, comme en montpelliérain.

• Comme dans tout le montpelliérain, il y a vocalisation de nombreux termes languedociens dans ce parler intermédiaire avec le provençal : **dau, quau, ostau, pòusa, sauvatgina, aubre, vòu** (il veut), **peu** (poil, cheveu), **dralhòu, portau, bèu** (beau), **cristau, rossinhòu, lindau, aujòu, sòu** (le sol), **còuga, linhòu, campanau, etc.** Une normalisation abusive a supprimé ces vocalisations dans certaines éditions, en particulier de Verd Paradís I et II, mais elles sont conservées en général dans les Verd Paradís III et IV (Lo Grand Teatre de Dieu, et L'uòlh dau cat)

• l'écriture **dels** se prononce das. Parfois MR écrit aussi **das** pour : de las.

• Hésitations (dues au différents correcteurs d'orthographe des *Verd Paradís* dont il ne reste pas les manuscrits), entre **au** et **al**, **aucèu** et **aucèl**, **campanau** et **campanal**, **cèu** et **cèl**, **solèu** et **solelh**, **sèuva** et **sèlva**, **mirau** et **miralh**, **gèu** et **gèl**, **cau** (il faut) et **cal** (surtout au début des écrits) ; on ne sait, vu que MR n'écrivait pas en général sur ses manuscrits les accents sur les o, s'il prononçait oume (graphie **ome**) ou ome (graphie **òme**) pour l'arbre l'ormeau. Certains mots ont une écriture variable selon les livres et l'époque de leur parution (**anuch, enuèi, enuèg**, pour : ennui)

Note de JG Rouquette :

• Le lexique ne donne pas toutes les occurrences des mots dans l'œuvre. On a retenu en priorité celles qui pouvaient donner lieu à une citation intéressante.

• Certains mots sont douteux, suggérant soit une erreur, soit une faute de frappe ou une erreur de transcription. Ils sont signalés par un point d'interrogation. Les traductions sont la plus part du temps celles réalisées par MR lui-même dans les éditions françaises de ses livres. Elles s'éloignent parfois d'une traduction littérale, rendant aléatoire la signification précise d'un mot.

• Les mots sont donnés avec les graphies utilisées dans les différentes éditions, qui peuvent différer entre elles. En particulier pour les différentes éditions de Verd Paradís I et II. La graphie de VP III et IV respectent beaucoup plus la graphie des manuscrits de MR, graphie très variable souvent d'ailleurs. Cette variabilité explique qu'un même mot se trouve sous plusieurs entrées. Je n'ai pas toujours fait le choix d'une version normalisée, sachant bien que parfois, une normalisation abusive peut déformer et trahir la réalité phonétique de l'expression du montpelliérain parlé par MR, intermédiaire entre le provençal et un languedocien plus central. J'ai simplement parfois indiqué entre parenthèses la version plus courante du dictionnaire d'Alibert.

Prononciation : o et ó se prononcent comme ou français ; ò se prononce comme o fr. ; nh (vinha) se prononce comme gn fr. (vigne) ; lh (abelha) se prononce comme ill (abeille) fr ; au, eu, iu et ou se prononcent àou, éou, íou, òou ; ai, ei, oi, se prononcent aï, eï, oï ; e se prononce é ; la consonne finale -r de l'infinitif des verbes ne se prononce pas en montpelliérain, ni le -n final, et v se prononce souvent b (vin prononcé bi)

A

a bèl èime : à bon escient. *O baila qu'a bèl èime. (21)* ; **far a bèl èime** = faire exprès. *L'avètz pas fach a bèl èime ? (3)*

a la muda : à voix basse. *Lo Capitani dels gonhafièrs ven dire paraulas a la muda au Rei. (29)*

a la non-creis, non creba : sans jamais progresser, sans chercher à progresser ; ...*los autres, escurament, a la non-creis, non creba, fan son temps de vida coma escobaires das arenas.(6)*

a tusta limbusta :

abalausit : abasourdi, ébloui. ...*Ela alandava d'uòlhs a s'i negar e fasiá l'abalausida...(29)*

abaliment : élevage.(6)

abalir : élever, nourrir. ...*aquò's ieu que l'ai abalit despuòi l'ora de sa naissença (35)(Synge, Balarin III).*

abandon : *E son abandon, lo dau mond, per el, lo d'el, per lo mond. Agèt lèu fach sa causida. Rebutat, los rebutava. Coma la cagaraula, se faguèt son mond, e lo carrejava sus son esquina, de lònga. Solament, èra pas mòl, e aviá de dents e d'arpas. E fasiá pas bon de s'i fretar. Mai d'un i daissèt un flòc de codena. E d'autres i enfanguèron sa supèrbia. (13)*

abarir : voir **abalir**. *M'es idèia qu'aquò's lo voler de Dieu que tot lo mond deve faire une fin doça o crudèla, e qu'aquò's sa volontat que tot lo mond deve abarir una granda familha per lo noiriment de la tèrra (35)(Synge, Balarin III).*

abaunatge : vacarme, trouble. MR l'utilise au sens de violence sexuelle : ...*benlèu que pòrta en ela la frucha d'aquel abaunatge...(4)*

abausit : excessif, exagéré. *Per èstre, de còps, cridaire e abausit, son devotitge ne mòstra pasmens una mena d'esperit de fe.(6)*

abausissent : foisonnant. *La cigala virona l'òs / de miègjorn abausissent.(35)(Temple).*

abausonar (s') : s'écrouler. *La nuòch de tòrses jasents, / d'estelas dau nas cachat, / espèra l'ascle de l'auga / per tota s'abausonar. (35)(Lorca, Romancero).*

abelan : généreux, libéral. *Abelan, dubèrt a tota misèria, Baroncelli...(6)*

abelhòla : guêpier (oiseau). (6)

abelir : plaire. (*tant m'abelís vòstre cortès comand* : réponse en occitan de Arnaud Daniel à Dante dans la Divine Comédie) (2)

abelugat : étincelant. *Mas totjorn lindes e durs / escudiers abelugats / mos uòlhs miran un ubac / de metals e de rocasses (35)(Lorca).*

abenar : épuiser, user. ...*aquel amarum que sabiái pas coma fariái per l'abenar.(10)*

abenatge : épuisement ; *fins qu'a la fin das temps e l'abenatge das segles = consommation des siècles.(29)*

abenatge : usure. ...*après tota aquela cascadèla d'abenatge e de cambiaments... (7)*

abestit : abruti. (3)

abeurador : bar, buvette. (12)

abeuratge : boisson. *S'enaucèt e m'anèt querre d'abeuratge. Aviá de muscat de Lunel qu'èra deliciós. (13)*

abitarèla : refuge, relais de voyageurs. (4)

ablasidura : flétrissure. ...*l'ablasidura de las carns e de las caras...(3)*

abocar (s') : porter sa bouche sur. ...*aquel de l'aiga en la fònt plana, ont ai pas sauput m'abocar. (32)*

abondar : combler. ...*s'i dis, de còps, que seguís plan un rasonament que l'abonda (13)* ; *Que tota causa que veja, l'abonde d'amarum... (28)* ; *Serètz abondats, regalats... (29)*

abondat : qui déborde. ...*la paraula quand son planhum s'expandís a ras de la fònt abondada.(5)*

abonde : exubérance, foisonnement. ...*lo malaise ont aquel amic me trasiá amb son abonde e son anar (13)*

aborgaliment : urbanité, vie urbaine. ...*las vilas ont l'aborgaliment l'embarra dins lo fielat enveirent de leis...(13)*

aborgalit : civilisé. *Lo cinemà s'èra pas encara aborgalit, entortovilhat de règlas e d'empachs.(5) Ont l'ime sol los rescondiá jos un biais mai aborgalit.(11)*

aborir (abolir) : abolir, effacer. *Cada nuòch aborís d'una goma escura l'òme que s'es abandonat a sa doçor.(5)*

aborrir : abhorrer, avoir en aversion. *Que vostra fisionomia / Enlusirià fins qu'au centre / Ont la lutz es aborrida.*(35)(Santillana)

abramat : affamé, assoiffé. ...*lo cremant apòstol, jove lop abramat d'absolut...* (3)

abramat : avide. ...*sas mans abramadas de saupre...*(4)

abrasar : embraser. *De vin ! De vin ! Que sas flambas m'abrasan...* (35)(Khayyam).

abrasamar : embraser. *E tot lo tendrum, tot lo ruscle que los abrasamava es vengut polsa grisa.*(5)

abrasamat : affamé, avide. *Èra abrasamat de saupre.*(4) *Bèstia abrasamada que sap en un long badalhar mostrar sas dents.*(13)

abrasat : exhalté, embrasé. ...*dins lo boliment d'arquimias escuras, abrasadas per la pestilènci.*(10)

abrivada : *L'abrivada, qu'es lo viatge das buòus de las pradas o de la manada a las arenas.*(6)

acairar : lapider. ...*los joves, un còp, an arrapat un baug e an acairat lo paure el, tant que s'es sauvat, rebusant e grumejant e s'es negat dins la mar.* (35)(Synge, Balarin III).

acaissadura : morsure. (2)

acampar : ramasser. (1) ; *Acampa lo cotèl...* (28)

acanhadar (s') : se mettre au cagnard (dans un coin abrité au soleil en hiver). *Ont se faguèron sa pichòta vida, estrechona, asardosa. Mas ont, fin finala, s'acanhadèron.*(5)

acantonar (s') : se blottir, se mettre dans un coin. (1)

acantonar : serrer dans un coin. ...*acantonàvem lo riton causit d'avança lo mai bèl...*(1)

acapçament : ajustement, arrangement, adaptation. (2)

acapçar : ranger, mettre en ordre. (10)

acatar (acaptar) : dissimuler, cacher. ...*la bèstia resconduda, acatada a l'agach...*(10)

acivadar : nourrir. *E lo pòble, deman lo mieu, e los autres encara, me van venir parar las mans. Per los arribar. I bailar de pan. D'òli. De carn. Ont es, ara, que los prendriái ? Es benlèu tu que los vas acivadar ?* (29)

acivadar : donner une ration d'avoine (pr) ou de coups (fig) ; s'insulter. *Mas se posquèt pausar entre las doas regas enemigas qu'arrestavan pas de s'espier e de s'acivadar.*(13)

aclapaire : enterreur, ravageur, destructeur. *Aclapaires de recòrda, rauba-frucha, passant que mai non tòrna, e rauba-filha.* (28) ; tyran. *Aquelas teunas estelas fernissentas dins lo vent e la freg de l'exilh es çò que demòra de la pensada catalana. Teune lum, mas que velha dins l'ombra. Pro per arromplir d'una claror d'apocalipsi la nuòch sens sòm de l'aclapaire. Pro per que s'ensovenga que lo nom de vòstra auba serà lo nom de sa tardor. Pro per sanctificar d'espèr un sacrifici qu'es pas solament per la patria vòstra, mas per lo mond e per la libertat dau mond.*(44)(Accueil des catalans, Toulouse, 1952)

aclapar : lapider. *En d'autres temps, n'en caliá pas mai per se faire aclapar. (?) ; Aclapats d'una vila a l'autra, rebalàvem amb un orguòlh de rei, un long mantèl de pèiras trachas.* (28)

aclapat : écrasé, accablé, navré. (1) *après un temps de silenci aclapat dau Monge* (34)

aclatar (s') : se rabattre. *Entre qu'udola lo vent defòra, que s'aclatan las flambas e que lo cendre vòla* (7)

aclatar (s') : se tapir, se coller au sol, s'aplatir ; ...*s'aclatava mai encara au sòu...* (2) ; *An encoronat de sacrat e de fabulós una vida que saique se l'ameritava, mas pas mai que la dels escurs que jot las bombas e l'infèrn, aclatats dins un trauc enaigat, tenián lenga a l'enemic.*(13)

aclatat : qui pèse, qui accable. ...*lo tristum sens paraulas aclatat sus lo camp.*(13)

acoquelit : grumeleux. *La tanta de T. davant un fuòc vira e revira son culhièr dins un platat. Es tota socitosa e rondina entre sas dents : « Aquò es tot acoquelit ». « Acoquelit ? li fau. De qu'es aiçò ? » — « Eh ! vesetz pas que fai de coquels ! ».*(40)

acorcha : raccourci. (20)

acordanças (las) : les fiançailles. (6)

acotat : attaché, fixé, calé. (1)

acotir (s') : se poursuivre. *Revesiá la cort de l'escòla. Al luòc de s'acotir coma fasián totjorn...*(4)

acotir : poursuivre. (2). ...*acotiguèrem sus las pradas enfloridas de parpalhons de lutz* (36). ; *E dire que fasiá lo semblant d'èstre mòrt e que tòrna a la vida, e que m'acotís coma una vièlha mostela que pista un rat* (35)(Synge, Balarin II). ; ... *e los membres de son fraire, l'un après l'autre, trachs a la maissa dau revenge que los acotissiá.* (28) ; ...*vièlhs cardons derrabats que lo vent acotís sens relambi...* (29)

acraumit : sale, crasseux. (2)

acrin : fâte. ...*los teules d'acrin...* (2)

acrin : crête. ...*un acrin esquiu de ròcs blancs sus un cèl linde e pur.*(1)

acrochonit : ratatiné, réduit. ...*l'òrt, emai que siá acrochonit a çò que se vei dins las vilas, es e demòra e vòu demorar l'imatge desglesit e lontan d'un Paradís.*(3)

a de reng : à la suite. (2)

a de reng : *E antau a de reng de lònga = Et ainsi de suite.*(4)

a de reng de lònga : sans s'arrêter. ...*lauram la mar a de reng de lònga.*

adobar : arranger. ...*los Cants d'Auvernha (e d'Occitània tota) de Josep Cantaloba, que los adobèt d'una orquestracion sens los traïr.*(42)(*Sur 3 disques de Cantaloba*).

adobum : assaisonnement, ce qui améliore une soupe (os, lard, etc...). ...*coma l'adobum dins la menèstra.* (12) ...*aqueles que, dins l'ombra, detràs, craïnejavan e i trasián melicosament dins l'esquina l'adobum de son fèu.*(5)

adombrat : ombragé. (3) ; assombri : ...*adombrat adejà d'abséncia* (42)(*Hommage à Marcel Carrières*)

adrera : myrtille. ...*de gelarèia d'adrera.*(4)

adret : versant au sud. ...*sos penjals d'adret tocats adejà de lusor matinièra* (13)

adurre : apporter. ...*e vos adús una òlul de pèira de luna...* (29) *Cada minuta de ma vida durbís lo temps d'una minuta novèla que me pòt adurre la mòrt* (5) ; *D'angèls negres adusián / mocadors e aiganèu.* (35)(*Lorca, Romancero*). ; *Siái estat fòrça content de vos conóisser, de las novèlas que m'avètz aduchas dau grand amic.*(13) ; *Saique cresètz pas que seriái pro cigarro per vos bailar aquel aucèl que me pòt tot porgir, e aquò per cent còps mens que çò que me pòt adurre.* (29)

afaitar : préparer, accommoder. ... *afaitatz las monturas...*(35)(*Temple*).

afamança : famine. ...*quand los espicièrs non cridavan l'afamança...*(26)

afanar (s') : se lasser, se fatiguer. ...*ni que son còr s'afane de l'orgulh...* (15)

afanat : éreinté, fatigué, épuisé. (1)

afasendat : affairé.(21)

afecionat : passionné ; ...*la rodaira dau cèl, afecionada als jòcs de la tèrra.*(3) lieu avec du foin où l'on hébergeait les chevaux, mules et ânes. (10)

afecionat : très intéressé. (35)(*Synge, Ombra de la comba*).

afenatge : lieu avec du foin où l'on hébergeait les chevaux, mules et ânes. (10)

aferiment (peut-être pour **aferament** ou **aferrament**) : volonté farouche. ...*una mena de passion e d'aferiment qu'estona un pauc.*(13)

aferratge : pâturage naturel. *L'estiu se refan als aferratges dau Cailar, pradas asagadas per lo Vistre.*(6)

afiscaire : excitant. *Aviá delembrat l'aire afiscaire de la carrièra.*(13)

afiscament : excitation. *De ieu que me perde de fons en aquel afiscament.* (34)

afiscar : apprêter, attifer. ...*la patz d'aquel membre ont deviá los afiscar per un paréisser de quaucas oras...*(5)

afiscat : attifé, revêtu. ...*l'agach afiscat de gràcia dau mond de la masqueta.*(10)

aflat (a l') de : à la faveur de, sous l'influence de. (10)

aflat de (a l') : au gré de. ...*volastrejant coma a l'aflat dau vent.*(2)

aflat : influence, faveur. ... *aquel rai darrièr de la vida, qu'emai aflat pron voide de la realitat, i èra son ultim aver.*(13) ; ...*d'aflats resconduts...* (3) ; ...*e los aflats qu'a la naissença mancan pas de davalat sul front de cadun...*(33) ; signe. ...*ont seriá nascut lo Rei estrange jot l'aflat d'una estèla movedissa.*(4)

afogat : affairé. *las formigas afogadas que rebalavan arderosas de faisses que las escrachavan vint còps.*(1)

afairar : assembler, rassembler, rendre frère. *Dieu nos afairar...* (34)

afrau : désir, élan, rut. ...*mas pas sens espèra, la de la talent, la de l'afrau, la de la sòm.* (11) ; ...*l'afrau que fa udolar la sauvatgina quand la prima i bolís au sang.*(2)

afrau : le rut. ...*l'afrau, que pòt anar despertar, au fons de la bruga, l'imor laguiosa de la sauvagina...*(12) ; *l'amor es pas qu'una mosidura venguda s'entar sus l'afrau qu'es un besonh primitiu...*(2) ; ...*coma las bèstias innocentas quand la prima i voja l'afrau dins la sang.* (34) ; *Mas èra vengut una dansa calhòla, la de la desirança, la de l'afrau, la dau ruscle.* (7)

afustar : viser. *L'aviái plan afustat. Capitàre.*(10)

agaça : pie. (2) ; **badar coma d'agaçons** : rester bouche bée. *Èrem aquí, me n'avisère lèu, a badar coma d'agaçons.* (13)

agach : regard. ...*de l'agach qu'avalís lo mond, de las bocas que se mesclan dins l'escur, de las parpèlas davaladas, de las mans qu'an solas un agach dins sa cèrca de lòng d'un còs.* (28)

agacha de : fais attention de. *E agacha de te faire ben comprene.* (Sache te faire bien comprendre) (21)

agachar : regarder.

agachon : œilleton. (2)

agacin : cor au pied. ...*estimèron qu'acomençava a i esquichar los agacins e a i segar la peteta.*(12)

agalancièr : aubépine. *Lo camin de Sant Jaume. Lachós e tremolant coma au vent de la prima qualche agalancièr florit.*(10) ; églantier. ...*l'agalancièr, davant que se rescònde en sas espinhas. Quand se perd dins la barta d'abriu.* (36)

agalís : oblique. (10) *Los uòlhs drechs torciguèt en agalís* (35)(Dante, cant VI).

agandir : arriver ; atteindre. ...*lo trauc per ont s'agandissiá dins las cambras.*(2) ; ...*aviá lèu fach d'agandir fins a l'espata.* (1) ; ...*agandir au vilatge = arriver au village.* (1) ; *Diable d'òme, qu'agandiguères a venir lo Piòt mai grand de ton país !* (29) ; *Estranja sentida. Que me ponhís. Que me nèga, que m'agandís las mesolas.* (34)

aganit, -ida : vide, creux, inconsistent. ...*una semblança tant macada, neblada, aganida, que se caliá forçar per i reconóisser l'òme aquel que, cambiat, saique, e bravament, vesíai tant de jorns per setmanas.*(13)

agarafatar : engorger. *Lo tròp d'idèias engarafata l'embut.* (29)

agarrir : détruire, assaillir. *Cal deslargar lo secret per que vos agarrigue pas.*(5)

agarrit : saisi. *Estransiat, agarrit de tan de trecimacis qu'i embulavan l'esperit...*(6)

agast : érable de Montpellier. ...*la comba de l'Agast, per l'agast que i èra e que i es pas pus...*(13)

agolopar : envelopper. ... *la lutz nos vendriá agolopar de sa mascariá...*(13) ; *Mas, enfin, èra una part plena d'aquel spectacle, e mai que ne siaguèsse pas que l'azardós alentorn qu'agolopava lo sòmi de son estranja, sautarèla e tindanta musica.*(13)

agradar : *La lutz sola qu'agradatz = la seule lumière que vous acceptez.* (34)

agradèla : oseille (plante). (6) (10)

agranada : “agrenée”, grains répandus pour attirer les perdreaux. ...*l'agranada es mortala au perdigalh.* (1)

agràs : raisin vert, verjus. *Ploras agràs de limon / agre d'espèra e de boca.*(35) (Lorca, Romancero).

agrat de (a l') : au gré de. ...*balançadas a l'agrat de l'èr.* (1)

agraula : corbeau en Gascogne. *Lo rei de las agraulas, conte de J. F. Bladé : Le roi des corbeaux.* (29)

agre (un) : territoire (d'un animal ou d'un homme au figuré). *Rei dins son agre, aquí la lei.* (2) ; *Ai benlèu atrovat, aici, un agre que degús me lo vendrà pas discutir...* (13) ; *Coma s'un autre solelh s'èra levat sus mon agre. Que me ven d'escampar çò tot qu'a cada jorn m'assalís de sos laguis, menuts, sens èime, sens color, sens calor, sens arma.* (34)

agrejar : tourner à l'aigre, devenir acide. *Per l'ora, donc, ère un ametlièr jove. Agreiant, de còps, per tròp de saba e pas pro de saber.* (13)

agrifol : grand houx. *Au mens jot l'agrifol per los vòts de cap-d'an.*(13)

agriòta : cerise griotte. (4)

agromelar (s') : se rassembler, se regrouper. *Aquela noblessa, sens mestier, tot escàs capabla de guerrejar, e que, pasmens, la podían pas daissar davaladar a descaire, aquí l'escach que caliá per s'agromelar, fòrt e mòrt, alentorn dau secret* (13)

agromelit (agromolit) : agglutiné. ...*d'issams de moscas agromelidas s'i abandonavan a l'extasi...*(3)

agromolir (s') : se recroqueviller. ...*las esquinas s'agromoliguèron...*(2) ; ...*aquelas formas qu'udolavan la nuòch, jot las tendas, e los fasiá s'agromolir de la paur.* (34)

agromolit : peletonné, blotti, accroupi. *Los chins agromolits a l'entorn dau fogau se rabinavan a seguir sabe pas quina caça meravelhosa.* (1)

agrum : aigreur, goût acide.

agrumelar (s') : s'agglutiner, s'entasser. ...*sonava estrange en aquel molon de passants qu'arrestavan pas de se venir agrumelar, sovent per badar tres minutas, e de se destacar d'ausida, mai d'un còp.*(13)

agrumelat, -ada (agromelat) : ramassé, accroupi, pelotonnée ; ...*la capeleta romana agrumelada sus son pelenc.*(2)

agrunèla : prunelle (fruit du prunellier). ...*los bartasses d'agrunèla = les fourrés de prunelliers.* (1)

agrunelàs : prunellier. ...*l'agrunelàs, qu'aviá dejà sas granas color de mar fosca...*(1) ; *pelut e barbut coma un agrunelàs.* (34)

aguialàs (ou **aigalàs**) : vent de la mer. ...*au Narbonés coma au Grec, au Garbin coma a l'Agualàs.* (29)

agure (**aver**) : une forme pour **aver** : avoir.

aguraire : augure, devin. ... *aguraires que sabián pas l'aguraire qu'ère...*(4)

aigadièr : évier (3)

aigalàs : un vent de la mer (2) ; vent grec (18) ; vent humide venu de la mer. ...*una febre que li tornava cada còp que bufava de l'aigalàs* (23).

aigalosa : panicaut (sorte de chardon). (Mistral traduit : arrête-boeuf, bugrane épineuse). *Las conoissiàm, las aigalosas, de flors jaunas, seguras d'elas, e que de la tèrra a l'aur de son espelison ponchan de tot vam sas lanças afustadas.* (1)

aiganèu : eau de neige. *Nòstre riusset es d'aiganèu e bombís dins sas pèiras.* (1)

aigardent : eau de vie. (1)

aigarèl (**adj.**) : d'eau, comme l'eau. ...*que remenan sens fin aquela musica aigarèla* (13)

aigat : inondation. ...*an pas jamai vist venir lo mau, pas mai que la mala fam e los aigats grands.*(10)

aigatge : rosée. (1) ; *S'es jalat l'aigatge dau bòn celestiau.* (21)

aiguièr : évier. (22)

airòu : aire à battre le blé. (1) ; *Quand l'airòu sentís a blat* (13)

aise : aisance. *Me basta de viure dins l'aise e la libertat. Aquò es difìcil. Mas vòle pas pagar ma libertat de mon aise nimai mon aise de ma libertat. L'un coma l'autren aquò's totjorn tròp carivenc. E soi pas ric.* (21)

aise (**d'**) : à l'aise. *Vòstre vièlh aima d'aver lo pè d'aise.* (21)

aisina : vase, récipient, vaisseau. *Teuna paret de la vida, prima escauma de la pèl, paura aisina ont la sang dormís coma en son castèl...* (28)

aissa : aine. ...*sentiguère un pes dins l'aissa, au rasic de la cuòissa...*(10)

aissejanta : gémissante. *La maire malauta e aissejanta...*(3)

aissejar : geindre, se plaindre, gémir. (3) *Lo sang escampat aisseja / sa cançon muda de sèrp.* (35)(Lorca, Romancero). ; *E non jamai se podiá pas alassar de tocar las còrdas grèvas. De las faire gingolar, aissejar, tindar espés e tibet, e fonsut.*(13)

ajaçar (**s'**) : se coucher. *Coma las sèrps, mai terriblas encara quand s'ajaçan.*(28) ; ...*son rond, coma aquel que se fan, cats o cans, davant de s'ajaçar.* (13)

ajustas (**las**) : les joutes. (1)

alandar (**s'**) : s'ouvrir en grand. *Los uòlhs esterlucats s'alandan...* (17)

alandar : ouvrir en grand, déployer. (1) ; *E vesiái que coma garlanda, las velas rotjas alandadas sus la mar...* (34) ; *D'uòlhs alandats coma de paumas* (13) ; *Èra alandat. Se podiá pas arrestar. (Il était lancé pour parler d'une personne qui part dans de grands discours).*(13) ; *Alanda la maissa.* (21) ; *Ela alandava d'uòlhs a s'i negar e fasiá l'abalausida.* (29)

alandar : au jeu de balle au Tambourin, faire voler la balle très haut.(41)

alausa : alouette. (35)(Lorca, Mejjias).

albenc : aubier, partie tendre et blanche sous l'écorce. *Aquel òme sembla tèrra / pèl de rusca, carn d'albenc / cambas de racinum tòrças* (35)(Temple).

albèrga : alberge, pavie, variété de pêches (fruit). (29)

albèrga : pêche de vigne. (2)

aleda : asphodèle. (2)

alejar : battre des ailes. (1)

alestir : préparer, disposer. (1) *Un rossinhòl cantèt : « Un jorn de bonur alestís un an de lagremas »* (35)(Khayyam) ; *La libertat dels òmes... S'i cau alestir per s'i faire. Aquò ven pas d'un còp. O cau fòrça praticar per l'endevenir.* (29)

aleta (**far l'**) : faire du sur place en battant des ailes, comme l'épervier sur une proie. ...*vegèt rodar dins lo cèl / d'alas negras expandidas / qu'a grands ceucles doçament / dins l'èr blau fasián l'aleta.* (17) ; *Mas son arma fai l'aleta au cèl de Dieu* (34)

alhada : bouillon d'ail. (10)

alhet : la pointe d'ail. *L'alhet agut, la ceba doça / lo crostet d'òli vestit d'aur / lo tomatat que grèu regola.* (29)

alibòfis : fruit de l'alibofier.

alibofier : styrax. (10) ; ...son nom en occitan, plan bèl, pasmens, e que, dins tot èime d'òc fai espelir lo rire : « l'aubre als alibòfis ». Aquel nom, tant bèl, e que fai tindar tant clarament sos rasics de la lenga araba, es plan conoçut, tot de long de la miègterrana, es qu'es lo, mai bèl de totes, d'aquel parelh tant present dins l'èime de tot òme, coma dins l'ombra de sas cauças. E que la frucha dau styrax i sembla tant.(13)

alisar : polir. *Per que lo tot siague complit / qu'es escrich dins las pèiras / e lo sang primordial / tòrne venir a la fònt / sens lo mendre agach per l'aiga / qu'alisa las sasons / de sa plena innocéncia.*(35)(Temple).

alobatar : rendre féroce. ...per tant alobatit que siague. (29)

alònguis (far d') : faire des histoires, en remettre, discutaiiller. ...bèl òme qu'èra, fasiá pas d'alònguis per lo seguir.(6)

alpilistra : plante d'ornement. (3)

alquifós : alquifoux, sulfure de plomb utilisé pour vernir les poteries. (13)

alquimia : alchimie. *Mas tot saupre a son acomençança es sovent alquimia.*(10)

alunhar (s') : s'éloigner. (2)

aluònchar (s') : s'éloigner. ... *aquel pichòt lum que sembla que lo tocatz, e mai caminatz, e mai s'aluòncha.* (21)

aluqueta : allumette. (13)

amaçar : assommer, tuer. *Ai amaçat mon paure paire, en fasent antau, dimarç fasiá la setmana* (35) (Synge, Balarin I).

amador : amant. *Fins amadors dins la lutz de prima que i prèsta l'amor, volant sus lo crestenc de gruma de son èrsa...* (36)

amagatal : cachette. ...*lo temps marrit, subran levat, se sabiá pas quane amagatal...*(11) *Per tus, la neu dau cicne es l'amagatal dau pecat* (34)

amagat (a l') : en douce, en cachette. (13)

amainar (s') : se rendre (baisser pavillon). *Anèt en cò de las Manas e de son rei terrible, en cò d'aqueles còrs que non sabon s'amainar a las umanas preguièiras* (35)(Orfèu as infèrns).

amaisament : apaisement.(10)

amaisar : adoucir, apaiser. (2)

amalautir : rendre malade. *Mascariá blanca o negra, los Bomians an las doas, tan per anequelir, engrunar, amalautir e tuar que per aparar, garir e salvar.*(6)

amaliment : irritation. ...*lo mut amaliment dau novèl capelan.* (3)

amaluc : hanche. ...*menar nòstra darrièra vaca per fin finala i petar la camba a l'amaluc* (35)(Synge, Balarin II).

amalugar : rouer de coups. ...*manquèron de l'amalugar.* (1).

amalugar : meurtrir, frapper. ...*de quana desirança de se veire amb los uòlhs d'un autre, ven que se serve antau çò que vos podriá amalugar ?*(5) ; *Quauques preguièiras e aquela paura saca plena de palha per que mos genolhs non s'amaluguen ni mai se banhen...* (21)

amalugat : MR traduit ainsi le mot : *choqué* (35)(Synge, Balarin I).

amalugatge : meurtrissure. ...*l'amalugatge de la guèrra* (13)

amanhagar : caresser. (1) ; ...*Marcafavas qu'i amanhaga l'esquina e las ancas...* (21) ; *E s'amanhagavan de tendre carpinhatge.* (29)

amarèla : prunier de Ste Lucie. MR traduit merisier. (6) (11) prunier de Sainte-Lucie, ...*que trai las fèbres* (Lo trescalan)(2)

amargança : amertume. (1)

amargum (amarum) : amertume. *Un òrt, una jova balançada, un flascon de vin, mon desir e mon amargum : vaquí lo mieu Paradís e lo mieu Infèrn. Mas quau a traversat lo Cèl e l'Infèrn ?*(35)(Khayyam).

amarvit : mobile, alerte, éveillé. *Basili èra un bèl jogaire, prim, lèste, amarvit coma l'argent-viu...*(8) ; ...*los moissets amarvits.*(35)(Temple).

ambedós : ensemble avec. ... *lo Jutge seguiriá, ambedós amb lo sentenciat, aquela Messa.*(4)

ambient : atmosphère (ambiance). *E bracejava coma per bailar un pauc d'espés au voide de son dire, e benlèu per escomenjar d'avança aquel estrange ambient* (13)

amblejar : rythmer (comme l'amble d'un cheval). ...a acompanhar au pianò lo film mut e qu'aviá l'ambicion de l'amblejar.(13)

ambròsi : imbécile. ...èra lo lord que fasiá, lo pesuc, l'estanciur, l'ambròsi...(23)

amenança : politesse, cérémonie. ...s'en anèron amb bèla amenança. (39)

amenanças : MR traduit : fête de nocces ; épousailles. Lo bèl temps per las amenanças de l'ase (7) .

amermer : affaiblir, diminuer, atténuer. ...finiriá ben per n'amermer los poders d'a mesura que s'esperlongariá lo temps de la partida.(8)

amestrejar (mestrejar) : dominer, prendre le dessus, prendre la maîtrise de. Fai que la descubèrta d'aquela mena estranja de faidits i aviá amestreat tot l'èime (13).

ametla : amande ; ...las primièiras ametlas, aquelas que son coma de lach, e que sus un crostet de pan fresc se pòdon ofrir au rèi, se ven a passar per lo camin.(1)

ametlon : amande encore tendre, fraîche. ...de dents tan blancas coma la carn de l'ametlon.(2)

amira : mire du fusil. Lo papach-ròs s'anèt quilhar sul canon de mon fusilh. A tocar l'amira.(5)

amira : point de vue. Estent l'amira pro nauta que tène de tota obra (13)

amira : repère. Ton amor, aucèl cambiadís, de mil rebats fai sas amiras. (32) ; Ai perduda mas amiras. (34)

amirar : contempler, observer. Dau mai amira, e dau mai sos passes e sos verses se sarrarán de l'oratóri voide del sant, de la capeleta perduda, dels carrairons de la montanha ont s'es esvalit lo pas dau carbonièr.(42)(Hommage à Pons)

amistat : amitié. Amb aquela mena d'amistat un pauquet mespresosa que se baila tan plan en aqueles que vos fan pas ombra. O als paures.(10) ; Aquò's un riu que degús n'a jamai vist la fònt... Afaire de còr... coma l'amor. (29)

amoçar (s') : s'éteindre. ...la nuòch quand los lums s'amòçan los uns après los autres.(1) ; Sa vida s'amòça coma un lum qu'a pas pus d'òli (34) ; Lums que s'amòçan, espers que s'esclairan. Auba. Lums que s'esclairan, espers que s'amòçan. Nuòch.(35)(Khayyam).

amodar la set : étancher la soif. ...li avián après a pas despertar de sets qu'aviá res per las amodar. (7) ; Aviá viscut una set inacababla. E que, de pas èstre amodada, finissiá que de sa vida preniá tot, en plaça de tot autre lagui.(13)

amolaire : rémouleur. (3) MR citait cette comptine : L'amolaire sap pas faire / lo mestièr de cordonnièr / la lesena ié fai pena / lo linhòu ié fai paur (pron. pòou).

amolir (s') : s'amollir. Siái pas qu'una repapiaira que s'amolís de son cantar (13)

amòma : amome, nom de plantes comme la cardamome, le gingembre, etc. (29)

amor : amour. L'amor que non destrusís es pas l'amor. Un carbon non fai pas la calor d'un brasàs. La nuòch e lo jorn, l'amant vertadièr crema de dolor e de gaug. (35)(Khayyam) ; Çò que perdes, aquò es lo liure amor qu'als reiaumes fai tant paur. Tant paur coma la mòrt que nega totas sas leis. L'amor que son recòrd sol, sa sola odor fai endilhar las cavalas dins la prada, e que te fai espelir un fremin dins l'esquina. (28) ; Mas quau es que govèrna l'amor ? Es coma se me disiás de governar la mòrt. Los dos sols que negan tot poder, tot òrdre, tota patz. (29) ; Es coma l'amor, que, sens el, seriam pas aici, ni tu, ni ieu. E que, pasmens revèrta, plan sovent, l'anar de las bèstias. (34)

amora : mûre (fruit). (2)

amorçar (amoçar) : éteindre. ... fins que s'amòrce la reba.(10)

amorrat : penché, incliné, le museau sur. ...amorrats sus lo ferrat, lo nas dins l'aiga.(1)

amudar (amudir) : étancher. aquela set non jamai amudada =cette soif jamais éteinte.(33)

amudir : rendre muet. ...de qu'es : sacrifici ?... que t'amudís. (34) ; amudir tota paraula (32) ; Lo chòt s'es amudit (le hibou s'est tu). (34)

amudit : silencieux. Cantilena dis plan l'armonia entristesida, lo cant un pauquet amudit dau poëta (J.S. Pons) de segur lo mai naut de l'ora d'ara. (42)(Calendau, 1938)

anar dau còs : aller à la selle. (10)

anciá (ou ància) : angoisse, anxiété. (1) MR prononçait ancié accentué sur le ié : ...l'alén que veniá / boca de la prima / trebolar d'anciá / la filheta prima. (37) ; ...dins la rumor saura de l'anciá (35)(Temple).

ancola : contrefort d'un bâtiment. (2)

andada : voie, chemin. *Mas se pòt ensajar d'endevinhar las dralhas e los carrairons qu'antau los endralhèron en una andada ont i aviá mai de còps a reçaupre que de plasers, d'onor e de pecunha a rastelar.*(13)

andada : élan, mouvement. *E ensajar, antau, de se faire tanben un èime de femna, coma es qu'a sentida de la desirança dels òmes, e, mes en sa plaça, ne melhor conóisser benlèu las andadas e los secrets.* (13); *Coma auriái poscut desconsolar aquela andada ont se destriava subretot lo recòrd d'una abséncia.*(13)

andar : chemin. *La vida a son andar.* (29)

androna : impasse. *Espeliguèrem au jorn dins una carrièreta que semblava puslèu una androna.*(13)

androna de nuòch : boîte de nuit. (12)

androna : caveau (10).

androna : fond de boutique. *...dins l'androna d'un boquinista, empudentida d'un fum, de lònga, de tabac, que n'èra a vos levar l'alèn* (13)

androna : réduit, cachot. *Mas presonièr que delembra, fin finala, la sarralha e la clau que ten pas e finís per cantar dins sa trista androna* (5).

androna : repaire. *Mas i bastariá de tancar la pòrta de son androna...*(5) ; bauge, tanière. *Lo vièlh lobàs finís que sortís de l'androna.* (28)

androna : MR traduit souvent par bouge, taverne. *Batián las egas, e coma fasián aval dins las andronas das pòrts, jogavan de sòus.* (3) ... *andronas que remandavan a l'èr clar sa sauvagina escura...*(5) . ... *de las andronas ont se delembra la nuòch.* (4). *E somiam de serenias. Coma se ne mancavan dins las andronas dau pòrt.*(34)

androna : abîme (fig.). *...o la mar, amb sas andronas, sas baumas d'infèrn e sos Dracs.* (34)

anequelit : épuisé. *...lo lum anequelit das ciris das repausadors abandonats.*(4) ; *...la bèstia magra, anequelida.*(2)

anequeliment : anéantissement. (2) ; décrépitude. *Es que ne siam l'encausa se pertot fan de nautres d'estrangièrs ; se siam lo jovent en cò dels vièlhs, los vius entre los mòrts, la fòrça au mitan dau flaquitge e de l'anequeliment.* (28)

anequelir (s') : s'estomper, s'évanouir, s'affaiblir. *De las formigas lo recòrd tèu s'anequeliguèt coma un paure fum* (2) ; *T'aniriás anequelir a l'ora de tocar l'autisme revenge ?* (28) ; *Vòle pas que sa sentida se pòsque anequelir dins son còr.* (25) ; *E se podiá anequelir dins lo nonrés.* (29)

anequelit : affaibli, diminué. (1)

anet : canard. *La paraula umana i lisava sus l'èime coma l'aiga sus l'esquina d'un anet.*(5) ; *Fetge gras d'auca o d'anet* (13)

angòni : agonie. *La mòrt vertadièra puslèu qu'aquel angòni que non jamai finís.*(4)

angròla : lézard gris des murailles. *...prim coma una angròla...*(8) ; *Menatz una vida d'angròla / qu'aquò's lo bonur e l'amor / e daissatz a las caçairòlas / los innocents e los capbords !* (29) ; (fig. : demi-portion) *...pas fòrta de santat, ma filha!... Saique m'avetz pas vist!... Ai pas jamai fach d'angròlas, ieu !* (27)

anma (arma) : âme. (2) ; *...d'un pòple (irlandés) que s'es reculit sus son passat, qu'a desterrat coma une vielha espada rovilhada la lenga mepresada e desbrombrada e que n'a fait l'anma e l'arma viva de sa renaissença* (42)(*Sur Synge, 1943*)

ansin : ainsi. *Ansín siá = ainsi soit-il* (34)

antan : autrefois.

antau : ainsi.

antifa (batre l') : battre la campagne, courir le monde. *...aqueles escachets d'òmes e de femnas batián l'antifa.*(13)

antifa (batre l') : battre la chamade. *...lo còr que batiá l'antifa...* (7)

anuch : ennui. *Coma tota fèsta, aquela de l'anuch e de la languituda.*(4)

aparar (s') : se défendre. *Se cal totjorn aparar dels autres...*(21)

apegar : appuyer. *...una mena de tomba escura ont degús ausa pas pus apegar la man sus una taula...*(10)

apegar : infliger. *A lo qu'aclapa lo malur, basta pas que sofrigue, i cal encara apegar tot un aparelh de vergonha que mai encara lo despartís das autres.*(4)

apegat : appliqué, appuyé, collé. (2) ...*una figuèira apegada au ròc a mièja nautor.*(1) ; ...*au boièr, quand, per còp d'azard, lèva los uòlhs de la rega ont es just e necessari que son uòlh demòre apegat.* (21)

apensamentit, -ida : rêveur (-euse), songeur. ...*coma l'estela matinsosa... la solitària dau matin quand velha, apensamentida sus las lausas de la basilica.*(34)

aperaval : là-bas. (1)

apès (perdre l') : perdre pied. (10)

api (far l') : faire l'idiot. (12) . *Faguès pas l'api ! = ne fais pas le niais !* (34)

api : céleri. ...*culhir l'api sens caucigar lo grelh =cueillir le céleri sans en abîmer le cœur* (comble de la délicatesse)(formule montpelliéraine) (2) (29)

apiejat : appuyé. ...*aquel biaï apiejat que prenon las gents quand parlan a un enemic...*(2)

apilada : insistante, appuyée, soutenue (10) ; ...*una votz rebalanta e apilada coma l'èra l'uòlh de bèstia que me mirava.*(2)

apilar (apielar) : appuyer. ...*l'esquina apilada a la paret.*(1) ; *Apielat au fust d'un roire.* (29)

apinhelat : amoncelé, accumulé, entassé comme des pignons dans une pomme de pin. *E la majestat d'un cèu de nívol blancas apinzeladas coma de trònes de Dieu...* (Fònt Mòrta) (1).

aplatissat : aplati. *Un maçarèl d'agrunelièr aplatissat amb tres ponchas qu'assucariá los savantasses de Dublin !* (35)(Synge, Balarin III).

apondre : ajouter. ...*sus las grèvas copas clinadas s'apondiá lo pes d'una abelha rossa...*(1)

apönhalar : poignarder. ...*los mèstres de la Republica de Venezia, los famoses e misterioses « Detz », mandèron d'escanaires, per anar aponhalar au fins fons de l'Ungaria, ont èra anat portar sos secrets d'aquel art, tal obrièr de sas veirariás de Murano, las d'èstre un esclau vertadièr, embarrat de fòrça dins son isleta, e qu'aviá capitat de s'escapar.* (13)

apostèma (un) : abcès. (10)

apostèma : purulence, pus, abcès. *Un entristesiment de lònga que pren las colors de l'apostèma.*(10)

apostèma : abcès, purulence. (2) ; ... *nautres l'avem lo drech de rire d'aquel reiaume des las ombras ont tot se crompa au prètz de la messòrga, quand es pas de l'argent. Un amor que sauça dins aquel apostèma, pòt pas èstre un amor verai : ne pòt pas èstre que l'escarni.* (13)

aprefondit : plongé. ...*aprefondit dins lo sòmi.* (25)

aprimar (s') : s'amaigrir, s'amincir. *Coma se lo sòmi a bèls uòlhs dubèrts, podiá, de quauqua mena de biaï, escanar o escampar la rason o los poders de l'èime. Entre que, privat dels poders de l'imaginari, lo parlar s'aprima, s'apaurís e vira pas pus que dins l'estrech encastre d'un vocabulari estequit e d'un jòc, de tròp ensarrat, de las idèias.*(13)

aprimat : amaigri. ... *aprimat coma un chòt...*(5) ; *La vielha C. es magra coma un chòt. Avans la guèrra, èra « bela » coma se ditz aici de quauqu'un de gròs. Del temps que fau bolir ma seringà, se passa las mans sul ventre, e, tot sospirant, fai : « Siám plan aprimats »* (1943)(40) ; *Emai nautres, nos cal enanar, tant aprimats que nèbla mòla.* (32)

aprimat : aminci. ...*l'ombra aprimada e giganta de las magras pibolas.* (1) ; *Me sentissi venir carta / aprimada coma sarda / e, seca coma un calòs / vene carta de taròts.* (32)

aprivadar : apprivoiser. *Que i a fòrça vertats qu'i cal de temps per s'apoderar de tas mesolas. Tant estranjas que forestièras a ta vida e a ta vertat de l'ora d'ara. Las cal longtemps aprivadar... puslèu s'i aprivadar, davant que venguèsson acostumàncias. Per, può, venir passion... e coma vici. S'i cal, i tòrne, aprivadar.* (13)

apunchat : pointu : *l'uòlh mai apunchat i veirà pas que de rebats* (34)

aquela empega ! : elle est bien bonne ! ; ça alors ! (27)

aquet : au jeu de balle au tambourin, le camp qui fait face à la batterie. (Italien : *Rimessa*) (41)

aquetar : reprendre la balle venue du battoir (Italien : *rimettere*)

aquetaire : joueur de fond au jeu de balle au tambourin, celui qui renvoie la balle envoyée par le batteur adverse. (8) (Italien : *remettitore*)

aquí te quite ! : au revoir. (13)

arboçàs : bois d'arbousiers. (8)

arbocièr : arbousier. (2)

arcandièr : brocanteur, contrebandier. MR traduit par : baladin. (6)

arcandièr : sbire. ... *los arcandièrs dau Legat.* (4)

arcanièr : arnaqueur. *La Camarga seriá lèu negada per un escach d'arlèris, d'arcanièrs.*(6)

arcbalestièr : arbalétrier. (2)

arcèli : clovisse. *L'avenidor, davant el, bada coma un arcèli.*(5)

arcolan : arc-en ciel. (2) ; ...*aquel rai de gràcia, vestit de las sèt colors, e que se ditz un arcolan.* (34)

arderós : fougueux, ardent. *Lo vin rajava de pertot e son perfum sauvatge vos arrapava au nas. Era arderós coma una jove bèstia.*(1)

ardidesa : hardiesse. ...*siaguèsse coma fantasiá de calinaire en cèrca d'ardidesa e de druditge* (13)

ardre : brûler, désirer ardemment. ...*de l'ample luòc, ont ardes de tornar* (35)(Dante).

arena : plage de sable. ...*sus l'arena desèrta ont la mar trai coma d'egas sas èrsas avalidas.*(6)

arencada : hareng saur. (2)

arescle : au jeu de balle au tambourin, cercle de lamelles concentriques en bois qui constituait l'armature sur laquelle était tendue et clouée la peau parcheminée du tambourin. (8) (Catalan : ariscle)

aret : bélier. *Es que lo mond sap pas qu'avètz vos apopelat un aret magre, de tant que lo Sénher Avèsque de Connaught i a reconoscut los elements d'un crestian quand l'a manjat après en ronhon fricassat ...* (35)(Synge, Balarin I). ; *Dins lo codèrc ceuclat de clastras, l'aret, lo bèl aret banut, entremitan de doas cent fedas, cresètz, vos, que conois l'amor ?* (29)

argelabre (pour argelàs) : genêt épineux. ...*los rius assecats ont senhorejavan de totes sas ponchas l'argelabre e l'arnivès.*(2)

argelàs : genêt épineux. (4)

argent-viu : mercure. *Basili èra un bèl jogaire, prim, lèste, amarvit coma l'argent-viu...*(8)

argent-viu : maladie des végétaux due à un champignon. *Au pastre G., fau : « Sabetz, vos, çò qu'es l'argent-vieu ? » — « L'argent-vieu ? Aquò es lo mau dels aubres, dels olieus subretot ; quand i a un trauc ont las brancas se nosan, l'aiga i chauma e lo bòi vielh se poirís. Aquò's l'argent-vieu. Es per aquò que cada an los cal recurar. » Es una bona notacion sus aquel mot. Mas çò misteriós, es lo mau batejat çò-meteis pels pastres de mon país per nomar la causa que fai, en un endrech marcat, e sempre aquí, morir en una nuòch, tota feda o bedigàs que se i ajaça. La vertadièra rason es encara desconeguda. Òm crei qu'es degut au racinum que poirís dejós, dins la tèrra.*(40)

argutatge : argutie. ...*tot un fum de pensars, de rasons, d'arguments, d'argutatges.*(4)

arlandièr : pillard, voleur, truand. (4). *Que siá la d'un sant o aquela d'un arlandièr.*(24)

arlèri : fanfaron, zigoto. (6). *Avètz pas vist un joine arlèri passar sul camin de bona ora o ièr a jorn falit ?* (35)(Synge, Balarin II).

arlèri (adj.) : peu sérieux, fantaisiste. ...*ne vejèt un que i semblèt, emai de luònt, lo mens arlèri.*(12) ; ...*a despart de ieu e de quauques arlèris de ma mena qu'an pro set de la libertat dau solelh per se forviar de tota ombra.* (29)

arlèri (n.) : plaisantin. ...*après nonanta nòu arlèris que li avián fach perdre son temps.* (7).

arlèri (n.) : rigolo (au sens pas sérieux). (6). ; planqué : ...*coma los arlèris que s'arregavan per s'esparnhar lo front de guèrra, e per aparar sa preciosa vida, per se faire mudar en darrièr* (13)

arlèri (n.) : sacripant. (4).

arma : âme ; arme. *Un jorn ai vist detz diables escarlatins que me volián entonar mon arma dins un barralet de quatre litres* (35)(Synge, Balarin III). ; *Son causas que se sentisson... e dins l'arma, se vòls, emai dins l'èstre. E que ges de paraulas las pòdon pas esepissar sens i levar sa flor.* (34) ; *Las armas, aquela mena de lumets que se vei, de còps, de nuòch, lòng dels camins e sus los estancs.* (34) ; ...*çò tot qu'a cada jorn m'assalís de sos laguis, menuts, sens èime, sens color, sens calor, sens arma.* (34)

armadura : armure. *Chivalièrs, embarrats dins lo ferre de sas armaduras, sens cara, sens peu, sens bocas, amb solament d'uòlhs lusents au fons de sos traucs.* (13)

armalhàs : pain sans levain cuit sous la cendre. ... *sinhe dau sacrifici, la blanca luna d'armalhàs...*(4)

armanhòla : songe-creux, fainéant. ...*Qu'es pas qu'un paure pantassaire, una armanhòla.* (7)

armasi (armari) (un) : une armoire, un placard. (35)(Synge, Balarin I).

armari (un) : un placard. ...*sembla que l'an lotjat dins l'armari de las escobas.*(13)

armatièr : sorcier qui prétend délivrer des âmes des morts. ...*lo parlar das encantaires, mascs, embelinaires, fachinièrs, grimauds e autres armatièrs e saganas.* (29)

arna : mite. ...*tot aquò marfit, raspat, rosegat per las arnas, damoçat per la polsa e lo temps.*(5). ...*una poncha de lana manjada a mièjas per las arnas.*(13)

arnavès : paliure (plante épineuse de la garrigue), Epine-du-Christ : ...*los arnavesses lo retenían per son mantèl. « Vos conoisse, faguèt Jèsus, aguere vòstra companha au Calvari, de vòstres clavèls m'avián fach una corona. » (La nuòch dau papach-rós) (1)*

aronda : hirondelle. (17)

arpa : pioche à 2 ou 3 dents. *Mas venguèt un temps ont l'arpa foguèt grèva, de mai en main a sa man. (Lo camp de Sauvair) (1)*

arpa : serre, griffe. *S'agís, me comprenetz ben, d'aparar un monopòli capital de la capitala : la centralisacion das temps d'antena. Entre companhs de las dents lòngas e das arpas en cròcs. (42) (Sur 3 disques de Canteloube).*

arpatejar : s'agiter vainement. ...*me semblava que i aviá una ora qu'arpatejava dins lo membre. (4)*

arquebisbe : archevêque. (22)

arquinejar : arnaquer. (5)

arrajar : faire rayonner. *La fe congrelha lo Sant e lo Sant arraja la fe. (6)*

arrajar : irradier. (5) ; *De fosfòr, a levant, arraja. (35) (Temple).*

arrapar : attraper, saisir. (1) *Se jòga aquí de pèls de cebas, qu'a vòstra sentida lordassa son pas de bòn arrapar. (21)*

arrapat es pres : Saisi, c'est autant de pris. *Çò que te tomba jot lo nas, lo prenes. Arrapat es pres ! (19)*

arrapat : bien pris. *Los buòus de Camarga, arrapats, d'esquina drecha. (6).*

arrapat : trapu. (2). ...*dins aqueles mases arrapats e romans. (1) ; En s'esquichant, qu'èra un pauquet mai arrapat que la sauvatgina. (3) ; Èra un caraco solitari, totjorn solitari, arrapat d'espatlas, sornarut, e color saurèla de sagin trist. (13)*

arraisonar : interpellar. ...*aviái pas pro d'uòlhs, d'ausidors, de narras e de mans, de lenga e d'èime, per paupejar, tastar, sentir, ausir, niflar e arraisonar tota causa. (13)*

arrajar : rayonner. *Lo capitani, arrajant de cròia e de contentament, se tiba coma un gal sus son fumeràs. (29)*

arratge (d') : à flots. ...*plorava d'arratge, secotida de sangluts. (10)*

arratge (nom) : ...*dins l'arratge dau solelh matinièr = à l'ardeur du soleil du matin. (3)*

arratge (adj.) : rayonnant, ardent. *Los òmes... Pas qu'amb lo trelutz arratge de sa desirança... (rien qu'avec l'éclat ardent de leur désir)... (29)*

arratge : rayonnement. ...*dins l'arratge adorable dau Ponent. (5) ; ...sens que, pasmens, i perdèsse res d'aquel arratge que, mai qu'una cara, qu'una espatla o la delícia doça de las corbas totas de son còs, la fasiá ela. (13) ; Breçats entre braces de la mar, saïque cresián qu'èran los mieus. E s'i vesiá sus la cara lo rebat, arratge d'una patz, d'una gaug, d'un abandon qu'a ieu me fasián coma una mena de delícia. (34)*

arraulit, -ida : engourdi, transi. (35) (Lorca, Miejjias).

arredonit : arrondi. ...*veiràs subran ondejar mos rens, e se sarrar de ta boca lo plen arredonit d'una espatla. (34)*

arremassit : rendu à la friche, abandonné. ...*los camps arremassits. (2) ; ...las vièlhas, maugrat d'ans e d'ans qu'èran arremassidas... (3)*

arremassir (s') : retourner à la friche. ...*las lèias s'arremassisson. (36)*

arressautar : sursauter. (21)

arrestar las tomatas : pincer les tomates. (21)

arribança : arrivisme. ...*tant de mièjornals enfebrats d'arribança... (13)*

arribar : nourrir. (2) ; ...*quand veniá setembre, s'abrivava pas que de figas. (5) ; Sens ges d'amistat a nosar, a arribar dau present de l'amistat. (13)*

arrogantitge : arrogance. (35) (Synge, Balarin II).

arromplir : remplir. ...*son taçon voide, que tornère arromplir. (10) ; Aquela patz arromplís l'arma. (34)*

arronze : ronce. (36)

ars (arç) : paliure, plante épineuse de la garrigue (**arnavès**). (1) ; ...*un ars se teniá au mitan, amb sas magras fuòlhas rossèlas, sas agulhas e sos cròcs. (1)*

arsinat : altéré, mourant de soif. (35) (Lorca, Meijias).

article (articulacion) : articulation. (10)

asagar : arroser. *Anèt a l'òrt, que lo vièlh l'asagava. (4) ; E la mar... I pescam un ferratat d'aiga per asagar lo pont... (34)*

asclar (s') : se fendre. *E s'asclar, se dobrir e s'esclatar coma miugrana l'estrecha consciéncia. (29)*

asclat : fêlé, fou. (4)
asclat : fendu. (2)
ascle : éclat de bois. (10)
ase : estomac. ...*un melon que i rompliguèt pro l'ase per i levar aquela sentida de manca qu'anava fins a l'anciá.*(3)
ase : âne. *E nautres, innocents e riseires i anàvem coma un ase cargat de latas. Tot drech.*(13)
asemprat : convoqué. ...*las voses / respelidas au bruch dau pas leugièr / dau vièlh manit / vonvonejan dins lo brusquet panic / dels ans asemprats.*(35)(Temple).
aserau : érable. ...*podèm somiar dau Canadà davant l'Aserau...*(3)
asilentit : rendu silencieux. *Thamar dintra silenciosa / dins l'alcòva asilentida...*(35)(Lorca, Romancero).
asirança : haine. *L'asirança, au fins fons das èstres entredormits, desmenava sas sèrps.* (3)
asondar : déborder, inonder. (10)
assadolat : rassasié, repu, satisfait. *La set avugla de la carn, quand es assadolada, de qu'es que demòra : la paciència de patir, la de morir, le de s'assecar, èrba, planta o aubre qu'a vist sa frucha s'esvanir.*(28)
assalir : assaillir. *Dequé faire, Santa Vièrja dels sèt ponhals ? Perdut dins la brusissenta mar que m'assalís de son encants.* (34)
assassin (un) : une échaffourée, une mêlée. ...*Aquò finiguèt per una batèsta, un assassin.*(12)
assassin (un) : une pagaille. ...*aquel rebaladís deguèt faire un bèl assassin.* (4)
assassin (un) : un meurtre, un crime. *Defòra d'aicí, joine òme, o benlèu que vau apondre un assassin a mas valentiás de uòi.* (35)(Synge, Balarin III). ; *Quand tota vida es pas qu'un clapàs de malur, de malor, d'assassin.* (28)
assecotir (s') : se poursuivre. *Antau, sus fons de cendre s'assecotisson los rebats.*(5)
assecutar : poursuivre. *Cau anar redde, redde, mai redde, que nos assecuta.* (21)
assecutir (s') (s'assecutar) : se poursuivre. ...*las alas grandas d'aquel molin non jamai finissían de s'assecutir sens jamai se rejónher.*(4) *Me vas encara dire que t'assecutisse...* (34)
assemblatge (èstre d') : être complices, être semblables. ...*m'as comprés. Siam d'assemblatge.* (29)
assucar : assommer. *Voide èra lo cèl ont s'assucava a cercar la fònt de tota causa.*(3)
ast : lance. ...*l'ast asardós de quauque sordat pantassaire.*(5)
ast : broche. ...*lo flume escur de la vida que passa en vos coma l'ast dins la pintarda.*(5)
asterlòt : astrologue. (33)
astrada : destinée. (1)
astre : destin. *Aquí ton astre...* (34) ; *Mas çò que val la pena, aquò es puslèu los oficials, los importants. Aqueles que passèjan, sens un agach per degús, la carga grèva coma l'astre dau mond, d'una responsabilitat que l'enuça en subre dau comun.*(13)
astruc : chanceux.
astruganças : compliments. *Amb las melhoras astruganças de la sason* (35)(Synge, Balarin I).
asugat (agusat) : aiguisé. *Lo glavi de l'astrada es plan asugat.* (35)(Khayyam).
ataular (faire) : se renverser (comme une charrette). *Lo bèl èstre de rason, aquel que lo plec d'una fuòlha de ròsa pòt faire ataular o desforviar de son camin.* (5)
ataular (s') : tomber, verser (charette). ...*la muòla qu'aviá lisat s'ataulava sul flanc...*(10)
ataular (s') : se laisser tomber, s'affaïsser. ...*s'ataulant sus una cadiera* (35)(Synge, Balarin III).
ataular : basculer. ... *caliá pas, per anar tròp redde, faire tot ataular.*(4)
ataular : renverser. ...*una armada que degús au mond la posquèt pas ataular.*(31)
ataulière (pour atalhière) : atelier (**obrador**). (13)
ataüt (ataüic) : tombeau. (1) ; *Aquela lausa longa onte te siás expandida, t'o cau saupre... aquò's un ataiüt, lo luòc de repaus d'un òme que la vida l'a daïssat.*
aterrar : au jeu de balle au tambourin, jeter la balle au sol de façon à réduire au maximum sa possibilité de bond. (41)
atetonit : pendu au sein de sa mère. *Aimavem, totes dos, aquel rescontre dels aubres e dels òmes. Ont l'òme se sentís pas estrangier, perdut, valent a dire, enemig au mitan dau pòble atetonit a sa tèrra.* (13)
ateunir (s') : s'affaïblir, s'atténuer. (2)
ateunit : aminci. (10)
atiralhière : attirail. (10)
atissaire : excitant. ...*sabe pas masqueta tan crudèla, tan atissaira coma una masqueta de carn viva...*(5)

atissament : agacement. *De tot biais, vesiaí dins lo dire d'Amerantina, sabi pas quane gost, dirai pas de gelosiá, mas d'atissament : un ostau que sembla, dins la vida d'un òme, téner tant de pes coma una femna...*(13)

atissar : narguer. *Desfisa lo malur. Atissa lo mau.* (28)

atissar : énerver, provoquer, irriter. *L'avètz tròp atissat.* (29)

atrivat : attiré. *Lo Marquès èra vengut en Camarga atrivat per quau, per qué, o sabe pas.*(6)

aturar (s') : se tarir, s'arrêter. *Quand s'atura dins lo sablièr, lo peçuc darrièr de la sabla fina...*(13)

aturar (s') : se tarir. *E la fònt, s'òm vòu pas que s'ature, la cal pas jamai daissar de rajar.*(5)

aturat : éteint. *...una votz despuòi de sègles aturada.*(3)

aturat : tari. *... Dau fuòc d'estiu aturadas / las fontetas retiradas / en la frescor de la nuòch...*(14).
...fònt aturada = source tarie. (1)

au còp : à la fois. *...l'agach perdut, au còp, e sobeiran sus l'èstre.*(5)

aubà : peuplier blanc. (6)

aubèrja (aubèrga) : pêche de vigne. (3)

aubilha : belle fille. *...e s'afortiguèt dins son penjal per aquela bèla aubilha...*(8)

aubilha : brin (de fille). *...a tan polida aubilha...*(12) ; *...estime melhor una bèla aubilha coma vos... = je préfère une belle plante comme vous...*(3) ; *Pas fòrta ma filha ! una aubilha que fai sos setanta kilòs e que vos plegariá un polh en tres còps de maissa !* (27)

aubre mèstre : grand mât d'un navire. *I agèt, puòi, los òmes dau Rei. D'aqueles que seguiguèron. Los que, primièrs, s'entrevèron d'una marina, tant de guèrra coma de negòci o de pesca. E que vesian s'anequelir las selvas ont fasián venir e puòi ressar, a ras de tèrra los aubres mèstres de sos bastiments.* (13)

aubret : arbuste. *Tal aubret que sabe, tal restingle, tal pudís, tal aladèrn, tala blaca* (13)

aucèl : oiseau. *L'Aucèl blanc dans La Rose bengaline : Per quau que siague quand vai per mond e per camins, son ombra rabala a son entorn, coma l'ombra clara d'abelhas que degun vei pas, una mena d'eissam, vonvonejant, fach tant de sas òbras bonas coma de sos rebats marrits. E aquel fum, quand es espés, i arriba de se mettre au travèrs de tot encant. E de n'escarnir lo poder. E de virar au rebors çò de bòn qu'aviá carga de faire. E l'encant s'espotís au sòu coma una lauseta subran mudada en pèira.* (29)

aujòl (aujòu) : aïeul. (1)

aula (ola) : marmite, pot. *N'es das contes coma de las aulas anticas que l'arqueològ recampa en cent morcèls dins la tèrra ; e que refai l'aula en repegant los flòcs.*(5)

aumòrna : aumône. *Que s'en ane a l'aventura coma la Maria de l'Amor, e que pregue l'aumòrna als tres camins o que vende als òmes de cançons.* (35)(Synge, Ombra de la comba).

aur : or. *Aquò es d'aur ?... N'aviai pas jamai vist... franc a la glèisa. Dins las glèisas, aquò's d'aur, mas aquò's pas d'argent. Aquí es d'argent. — E òc... d'argent tot d'aur. — Aquò's aquò lo secret dels rics ?... — E òc, Marcafavas, aquí son secret, sa fòrça, son poder. Amb aquò se passan de Dieu.* (21)

aura : vent. (1)

aureta : brise. *...dins un alen d'aureta freja.*(1)

aurièira : limite. *...lo mond escur, gigant, espaurugant e sens aurièiras.* (2) ; *...lo silenci sens aurièiras de l'estiu.* (1) ; *Dins sos uòlhs s'expandís tot un cèl avenidor, dins sa fonsor sens aurièiras.*(10) ; *...que sap las aurièiras de son poder.* (29)

aurièira : lisière, orée. (1) ; *...a l'aurièra dau camin.*(35)(Temple).

aurigan (origan) : origan. *...d'aurigan, aquela majorana qu'aicí ven granda e que sembla pas, quand la culhissètz, qu'agèsse fòrça òdor.*(5)

aurimant : aimant (métal). *...se sarran a bèles paucs. Coma fai dau fèrre l'aurimant.*(10)

auriòl : le loriot (oiseau). *...l'ulhauc de seda e de jacint de l'auriòl.*(5)

auriòla : auréole. *...una mena de trelutz qu'i servís d'auriòla. E que barbela doçament.*(33). ; *...mon auriòla d'estelas e la luna.*(1) ; *E vertat qu'aquela fèsta i manca bravament la beluga de sacrat qu'es lo solelh d'una tradicion. E l'auriòla de mistèri que, melhor qu'un solelh, sap expandir sus çò que tòca.* (13)

auriòu : loriot (oiseau). *Passa, ulhauc d'òr en la rama / faula dau mond / sul bonur bòrnhe de l'amor / outra faula de vida.*(29). ; *...l'auriòu estranh, vestit d'aur e qu'aima se rescondre de tot agach.*(2)

auritge : orage. (1)

aurotge : ombrageux, farouche, sauvage. (7)

ausida (d') : aussitôt, tout de suite.

ausidors : les oreilles. *Es vrai que i a d'exemples qu'om aima mai ne pas parlar, per la vergonha qu'òm podriá ne tirar ; fai qu'on aima mai se tapar los ausidors, barrar los uòlhs e faire lo que dormís.*(42)(Article sur Synge, 1943)

autar : autel. (2)

autciprès : cyprès. ...*un autciprès fosc e linde s'enuaçava coma una flamba sacrada.*(1)

Autisme (I') : le très-haut. (2)

aturós : hautain. ...*aquel òme estrange, tant misteriós, aturós* (13)

auvari : désastre. (4)

auvari : accident. ...*e a parièra mòrt se, per còp d'azard, l'escorreguda se finissiá dins quauque auvari.* (13)

auvari : tempête. *Coma destriar la vertat de cadun, en aquel auvari que fariái levar pas qu'a l'idèia de se tirar de la nuòch ont morisson tot vius d'èstre delembrats.* (34)

auvari : ennui, incident. *Dins lo revolum d'auvaris de tota mena que m'assucan...*(5)

auvari : MR utilise souvent ce mot au sens de tumulte (10) (2). *Mas l'auvari que detràs sa cara lisa revolunava dins son sicap, finiguèt que gisclèt.* (4) ; ...*èra l'auvari de tot un mond que lo moviment a pres dins sa man de tempèri.* (1) ; *Era pagat per saupre que la colèra, l'auvari, la batèsta repausan tojorn pregondament ensepelits, mas lèst a mòrdre, en un nis de silenci e de patz.*(3) ; *De la cistèrna de la sòm, son luònt los auvaris dau mond.* (29)

auvari : vacarme. (sens du mot propre à la langue de MR). ...*un auvari de jaupaments.*(1) ; *Per la fenèstra dubèrta, s'ausís l'auvari d'una fin de nòça : rires, cants,...*(22)

auvarum : tumulte, dommages. ...*giscladas d'auvarum e de sang, qu'es lo país acostumat dels òmes.*(11)

avaliment : anéantissement, disparition, désolation. *E ara lo temps, de sa man seca, i aviá apegat una outra cara que voliá pas s'ensovenir de la primièra que per melhor ne mostrar l'avaliment, lo degalhat, l'èime esvalit, la despartida en camin.* (13)

avalir : détruire. *Solament per ausir / la campana de la Vela /avaliguère mon jardin de Cartagena* (35)(Lorca).

avalir (s') : disparaître. ...*la sèrp s'avaliguèt dins las èrbas.*(1) ; ... *la flor miraclosa, jamai vista, e que, pasmens, d'autres l'an vista, en de temps avalits.* (34)

avalisca ! : maudit soit ! (20)

avalit : détruit, usé, abîmé, anéanti, ravagé. ...*la cara avalida per un maucòr qu'aviá plan la color de tot aquel ostau.*(2)

avaus : chêne-khermès. (1) ...*la tèsta tant pelada coma un sèrre quand lo fuòc a cremat sos avaus.* (35)(Synge, Ombra de la comba).

avedre : forme de **aver** : avoir.

avenc : aven, abîme. ...*e de dracs escopir lo fuòc dins las baumas e los avencs.* (34)

avenidor : avenir. ...*l'avenidor, aquò's l'agre das innocents. O de los que lo fan.*(4) ; *D'autres me butavan cap a l'avenidor, bèl miralhet per las lausetas. Quau es que pòt parlar de l'avenidor autrament que coma los endevinhaires que ne sabon pas res, mas fan coma...*(13)

avenir (v.) (advenir) : advenir. ...*qu'anar au fons de la glaça m'avengue...* (35)(Dante). ; *Per faire que çò qu'es avengut siaguèsse pas jamai estat.*(13)

aver (un) : un troupeau. (1)

aveusat : rendu veuf. *E, per mai d'un, l'escasença d'escapar al tustassau de companhs d'azard dels mascles, quasiment aveusats en còla.*(13)

avi : ancêtre. (1)

aviada : direction, voie tracée. *Aquí lo det de l'astre levat sus l'embonígol de las aviadas.*(35)(Temple).

aviat : qui va vite, qui comprend vite ; MR traduit par : fin, intelligent ou délié (Lo gasogèn). ...*son èime tant aviat e cortés.*(8) ; *Pron aviada que siás per l'endevinhar* (34)

aviat : éveillé, subtil, fin. *Te crese mai aviat qu'o sembles.*(31)

aviat : mis en train, subtil. *N'endevinhavan l'èime fòrça aviat.* (7)

avinença : caractère avenant. *Era tot avinença. Cortesiá.*(5)

avinens : avenant. (12)(mot des troubadours)

avogar : avouer.

azard Baltasar (a l') : au hasard, à tout risque. (Devise des princes des Baux en Provence, qui prétendaient descendre du roi-mage) (3) ; *Dins la set, la cèrca de la bona fortuna, dau benurós azard-Baltasar que trevava sos sòmis.*(13)

azardós : risqué, incertain. ... *d'un biais azardós, li pren la man.* (34) ; *Quau vòs que se perde son temps a te legir ? Quant n'i aurà prèstes a te seguir en aquel viatge azardós, e a se mesclar a la vida azardosa e delembrada d'un mond ensepelit ?*(13)

B

babarauda : manteau noir à capuchon, habit de Carnaval. L'abbé de Sauvages, dans son dictionnaire, dit que ce manteau, en usage à Montpellier au XVIe siècle, permettait aux proches parents de cacher leurs sentiments pendant un enterrement. *Èran, totes dos, ensepelits dins la capucha granda e lo long mantèl negre que se dis encara babarauda.* (13)

babaròta : blatte, cafard. *Son reis dau mond coma la babaròta jos sa lausa.*(10)

babòt : chrysalide, larve ; ... *son uòu un jorn espelís. E dau babòt giscla una abelha d'aur.*(10)

babòt : chrysalide, nymphe du ver à soie. *Se sentissiá voide coma lo cocon quand lo babòt s'es deslargat.*(5) ; MR aimait citer cette comptine : *Nene, nene, petiton / La mamà qu'es al canton / per far còire lo cocon / Lo cocon se creba / Lo babòt renega.*

babòt : gros ver, larve. ... *coma d'eissams de babòts sus la purulència dau poder.*(10)

babòt : ver qui rentre dans le cerveau des moutons et qui leur donne le tournis. *E se metèt a virar, a virar couma un aret qu'a lo babòt.* (*La sorneta dau Tavan*)

babòt : ver du papier, larve. *Los vielhs pergamins, rosegats per las furas o adornats de camins tòrces que, dins son espés, s'i fan los babòts...*(13)

bacanal : vacarme. (1)

bacanau (un) : brouhaha, bacchanale. (2)

bachòc : saugrenu, farfelu, bizarre. ... *èra un jòc al còp esterlucant e bachòc...*(12) ; *Los de Venèzia an plan rason. En aquela fèsta bachòca, tant val èstre masqueta e ne'n jogar la ventura. Dubèrta a tota foliá. E mai a l'ultima. Aquela ont l'òme trai la man au mau negre que l'amenança. A la man d'òssas que l'espèra, quand siaguesse au fons de l'aiga. E que l'enclausís.* (13) ; *Me ven una idèia que te semblarà bachòca...* (34)

bachocada : fantaisie. "*L'opérateur*", *la bachocada mai descabestrada que se pòsque engimbrar per vos bairar idèia de çò que pòt èstre lo libre camin de la creacion.* (5)

badalhar : bailler. *Las grollas son pas nòvas. Badalhan. An talent, elas tanben.* (21)

badalhonat : baillonné. ... *aquela vertat, de tant de temps badalhonada...*(13)

badar : béer, bailler aux corneilles, rester bouche bée. Les habitants d'Argelliers avaient pour *escais* : *Los badaires*, les badauds, parce qu'ils restaient à admirer le superbe panorama du village perché. *Argelièrs : Badar los esparvièrs sus aquela èrsa de silenci, pausa dau temps per l'encant dels simples.*(35)(*Temple*).

badas (de) : en vain. (1)

badat (per) : pour rien. (29)

bafràs : empiffrage. (10)

bagolada : bavardage. *Aquí plan de bagoladas de poèta per una filha gratar sos prusitges* (35)(*Synge, Balarin II*).

bajaula : (?) ... *s'èra pas estat las bajaulas de nòstre òme, la casqueta d'aur li seriá tombada sus lo nas.* (2)

bajòc (bachòc) : farfelu, un peu fou. (1)

balanç : équilibre. (1) ; rythme : ... *de las èrsas solas veniá lo balanç, las èrsas prigondas dau plaser* (28)

balanç : hésitation. *Sens balanç, sens consciència malautejanta.* (42)(*Hommage à Barthes*)

balancejar : hésiter, peser le pour et le contre, se demander. ... *balancejave s'estimave melhor de m'abandonar au poton de mas èrbas mortalas* (28)

balandrat : balancé. ... *siatz aquí, balandrat e bolegat au bot d'una còrda...* (35) (*Synge, Balarin II*).

balarin : baladin. (MR a traduit du français la pièce de Synge, *The Play-boy of the Western World / Le Baladin du Monde Occidental.*) *E ben ! Siatz plan vos lo Balarin passejaire dau Mond Occidental* (35)(*Synge, Balarin II*). ; *Balarins de farcejada, desforviats dins lo grand mistèri de la mòrt.*(10)

balastre : ballast. (35)(Temple)

balestrièr : arbalétrier, le Sagittaire. (2)

balet : perron. (2) ; balcon. *Aquela cara, terriblement, èra d'un mascle, coma tant s'en podiá veire al Carnaval famós : un nas drech, d'angle pro marcat amb lo front, entre que la brega, jot lo nas, fasiá balet luònt davant la boca e lo menton que rescondiá de son ombra* (13)

balèti : bal ; ballet. ...*lo sòmi i es estat tant long coma als autres lo grand Balèti.* (13) ; ...*entre que lo servici perseguís son balèti de regardèlas.* (29)

balin-balan : cahin-caha. *Posquèsse lo tornar veire amb una dent sola, qu'i fague mau, e un uòlh sol que vege trenta sièis diables a cada virador dau camin, e una sola vièlha camba de bòi per s'en anar, balin-balan, dins las flambas de la tomba* (35)(Synge, Balarin II).

banarut (ou manjaperas) : le capricorne (insecte). ...*lo manjaperas passa pus / crocat a sas longas banas / e coma portat dins l'èr / en la solemnitat de sa volada.*(17)

Banarut : le Capricorne (constellation). (1)

banasta : panier. ...*l'idèia te pren de l'escampar a la banasta.*(5) ; *Mas çò que se pòt faire es mai naut e mai grand que çò que se pòt creire. Ensaia tot : la banasta es pas facha per demorar badanta e voida.* (36) ; *Venguèrem davant la pòrta granda dau «Grand L.» lo restaurant mai grand, mai ric, mai carivenc de la vila. Lo de l'aristocracia, dels borgeses fortunats, a mitat sovent « milectòs », dels grands negociaires. Enfin de çò que Mièja-Gauta sonava generalament : lo dessús de la banasta. E, aquí, voliá pas parlar, coma en francimand, de la panièra. Disiá plan banasta dins la sentida dau linge salle que s'i met.*(13)

banaston : porteur de seaux dans la vendange. *Caçòla que fai banaston vai de la còla a la carreta.*(2)

banca : comptoir. *A drecha, una mena de banca amb dessús de pòsts tapats de flascons e d'orjòus* (35)(Synge, Balarin I).

banca : tribune. *Mas se cal téner a la banca dau Govèrn* (13)

bandar (se) : se saouïler. (1)

bandida : *La bandida, lo retorn das buòus a las pradas, a la sansoira...*(6)

bandir : exclure, repousser. ...*en mème temps que nos bandís, aquel trabalh nos enracina e nos estaca.* (39)

bandir (se) : se retirer, s'exclure. ...*tot lo vilatge ont finisse de viure s'es bandit.* (2)

banhadoira : baignoire. ...*sola e destemporada, una banhadoira que sa blancor trelusissiá estranjament sus l'èrba rasa.*(5)

banlega : banlieue. *Mèsa : Banlega, benlèu, d'una ciutat aprefondida que las anguilas ne venon trevar lo forum.*(35)(Temple).

banqueta : banquette. ...*una banqueta-lièch* (35)(Synge, Balarin I).

baralh : agitation. ...*la paura ela jai entre flaquitge e baralh.*(10)

baralh : bruit confus. ...*lo resson creissent d'un baralh.*(21)

baralhejar : fureter, vagabonder. *Que venga pas encara baralhejar a l'entorn dau mas...*(20)

baranda : balustrade. *Demòra sus sa baranda / verda carn e peu verd, / somiant de la mar amara.*(35) (Lorca, Romancero).

barbajòu : joubarbe. (2)

barbasta : gelée blanche. ...*l'èrba rasa cramada per la barbasta.*(2) ; *La barbasta d'Aumelas est un poème de Poèmas de pròsa qui parle du troubadour Raimbault d'Orange et de son poème La flor inversa.*

barbelejar : griller d'envie. *La Veusa Quin, que barbeleja de se maridar...* (35) (Synge)

barbelar : palpiter, griller d'envie. (33)

barbeta : amarre de chaloupe. *Siái un aubre passejaire / mos rasics son tant de barbetas.*(35)(Temple).

barbotiment : chuchotement. ...*aquel barbotiment de voses.* (34)

barbotir : marmonner (4) ; bredouiller : *Barbotís paraulas escuras* (34) ; murmurer : *Cadun sap qu'ai pas jamai barbotit la mendra pregària* (35)(Omar Khayyam)

barcarès : flotte de bateaux, port. *Tornèra a la carrièra ont un d'aqueles calabrunns de barcarès trelusissiá dins l'èr* (13)

barda : le bât de la mule. ...*jos los pins de son òrt m'ajuda a cargar, sus la barda de la sauma, un fais de correjòlas* (42)(Hommage à Pons)

barenc : ravin. (35) (Lorca, Romancero)

barradura (MR utilise aussi **barrièra**) : barrière, clôture. *Espilhatz coma se pren la barradura. Aquí çò que se dis : cavalat ! (35)(Synge, Balarin III).*

barranda : mot ignoré des dictionnaires. MR traduit : ravin, peut-être une variante de : **barenc o barrenc** = précipice. Peut-être aussi est-il influencé par le mot espagnol **barranca** qui veut dire : ravin. *Se cranissètz pas calavencs e barrandas que son l'ordinari de mon camin... (29)*

barraquièr : aubergiste de campagne. (35)(Synge, Balarin I).

barrar : fermer. (1)

barrejat : mélangé. *...la raça de buòus vièlha, e pas encara barrejada, aviá banas en lira... (6)*

barri : quartier. *Quand passèrem los darrièrs lums dels barris, tombèrem dins la franca nuòch (13)*

barri : rempart. (1) ; *...aqueu beure amar qu'entre tus e ieu vai levar son barri... (34) ; Ont lo vergonhós atrobava lo poder reial de téner a quanta femna que siague, e mai la pus aborgalida, un dire qu'auriá pas, autrament, passat los barris de sas dents. (13)*

barroilh : verrou. *Lo buta defòra e passa lo barroilh (35)(Synge, Balarin I). ; Tanca lo barroilh. (21)*

barrollar : voyager, errer. *...lo mond, despuòi qu'a bèlas encambadas i barrollas... (3)*

barrutlaire : errant, vagabond. *...sul camin de lutz ont Chaplin se n'anava, etèrn barrutlaire, de son pas d'auca grèva, tot fasent vironejar lo jonc de sa gingla. (5)*

barrutlatge : errance. *Portaires das olors vièlhas dau barrutlatge / que lo silenci i es lo saupre unenc. (35)(Temple).*

bartàs : fourré. (1)

bartassièr : bruant (oiseau). (1)

bartavèla : babillarde, bavarde. *Serètz pas jamai sauve enluòc s'anatz caquejar amb una còla de bartavèlas coma aquelas que se passejan sul camin amb los gendarmas en i parlant a la chut-chut, a l'embrunit (35)(Synge, Balarin II).*

bassa : au jeu de balle au tambourin, ligne médiane aux quarante mètres. Se dit aussi d'une balle qui n'arrive pas à franchir cette ligne. (Italien : linea di mezzo) (41)

bastança : suffisance. *Pas qu'aqueu idèia d'anar trabalhar jot l'agach cafít de bastança dels sarrapiastras de la Carrièra de Rivolí i bailava l'enteriga. (13)*

bastança (a) : suffisamment. *...una idèia a bastança larga. (13)*

baston de Sant Jaume : rose trémière. (2)

bata : sabot d'animal. *...las batas de la muòla... (10)*

batalhatge : vain effort. *Son anats cercar Dieu per m'entrebescar de batalhatges... (4)*

bateire : au jeu de balle au tambourin : battoir, batteur, celui qui met la balle en jeu avec un battoir (à long manches chez nous, en forme de mandoline chez les Italiens) (Italien : battitore) (41)

batièr (uòu) : œuf avorté. *...sus l'uòu batièr d'un Dinosaur. (5)*

batre l'antifa : battre la chamade. *Lo còr i batiá l'antifa. (12)*

batre lo sang : activer le sang. *Aquò te farà batre lo sang. N'i a que pagan per se faire fustigar. (29)*

bauca : La **bauca** est une herbe sèche, rude, coupante, jaune la moitié de l'année soit de froid soit de chaleur excessive, réalité qui ne saurait être rendue par *herbe* qui renvoie à du mou et du vert frais. (Josiane Ubaud). *...la bauca, l'èrba das sègles, l'èrba etèrna, etèrnament usclada, etèrnament gelada, e que sempre lèva jos la pluòja o a l'arrage dau solelh, lo vam vertuós de son creis, confle de la saba escura butada per las venas de la tèrra. (2)*

bauca : herbe sèche à tige dure. *...la bauca, èrba lònga, sauvatja e garruda, tant sarrada coma lo blat, demanda pas au solelh e a la tèrra que de viure sa vida umila dins son canton. (1)*

baudor : joie, allégresse. *Olor dels jorns uroses, ont es la baudor d'autres còps ? (28)*

baudufa (semble une erreur dans la citation suivante, une enflure ou une ampoule se disant **bofiòla** : *Aviá de gròssas baudufas qu'arrestavan pas de coflar jot la pèl... (3)*

baudufa : toupie. (1) ; *De tu, bèl Rei dau ventre arredonit, de tu farai una baudufa, una gròssa baudufa, tibada coma ta panolha, e viraràs, viraràs, viraràs, d'aquí la fin das temps. (29)*

baug : fou. syn. : *falord, mato, asclat, embalausit, fadat, timbol. (4)*

baujum : folie. *Aquel baujum, sau de la vida, sola mena de biais per poder téner lo còp sens èstre mudat en feda de jaça o en gal dins sa polalha. (4) ; Ont èra la part de sòmi, d'imaginari, d'esper, d'aquel baujum que, sens eles, la vida ven lèu infèrn. Infèrn que se morís d'enuèi d'èstre sens flambas, sens diables, sens flumes de fuòc, sens fanga cremanta, sens temptacions, sens set, sens autre despoder que lo desesper d'èstre òme ? (13) ; Lo baujum es de creire que lo mond es pertot parièr. E mai baug encara*

aquel que vòu empausar a la cara tota de la tèrra, la lei de fèrre d'un reglet immudable.(43)(Sus l'ime religiós, 1988)

bauma : grotte. (1) ; ...*e de dracs escopir lo fuòc dins las baumas e los avencs.* (34)

bèba : moue ; *far la bèba = faire la moue* ; ...*una mena de bèba li espompissíá las bocas, mai plenas, mai carnalas, e dubèrtas sus de dents lusentas de cadèl.* (2) ; *Aquela lucha per la bèba èra un pauc bufèca...*(12) ; *Ginèbra, amb una bèba de desgost, cruca lo sucre...* (21)

bèc d'alzena : avocette (oiseau de Camargue). (6)

becarda : bécasse. ...*becàs de becarda giganta que sa maire auriá fautat amb un corbàs.*(10)

becarda : bécasse. *Aucèl solitari e mut, caminant dins l'èrba banhada, entre ronzasses, pòrta sus ela las colors rovilhadas e terrosas d'aquel temps... Es un aucèl de fin dau temps... Sola vida de las combas sonantas, es l'aucèl de la soletat e de la malanconiá.* (1)

bedigàs : mouton d'un an. ...*un bedigàs de montanha* (35)(Synge, Balarin II).

beguda : relais, bar. ...*la beguda que se ven totjorn aplantar a cinquanta metres d'una casèrna.*(13)

belar de : brûler de, désirer ardemment. *La que belam de la conóisse.* (34)

bèl-bèl (far son) : flatter, cajoler, faire son effet. *Es una pèira de Tartaria, que fai pron son bèl-bèl...*(5)

beles paucs (a) : lentement, petit à petit, peu à peu. (1)

beliga (bediga) : brebis d'un an. ...*e ara me vaquí sola amb cent beligas sus lo sèrre e sens ges de lenha per l'ivèrn.* (35)(Synge, Ombra de la comba).

belòia : bijou, parure, ornement. *Laiüts, perfums e copas, boquetas, peusses e lòngs uòlhs, belòias qu'arroïna lo Temps, belòias. Soletat, austeritat e trabalh, meditacion, pregueira e renunciament, cendras qu'escracha lo Temps, cendras !* (35)(Khayyam 1934).

belòias : prix gagné à un jeu, récompenses. (MR utilise aussi : **jòias**, plus courant). *Aquí sas belòias. Una carlamusa ! un violon que n'a jogat un trobairè d'un còp èra ! Un maçarèl d'agrunelièr aplatissat amb tres ponchas qu'assucariá los savantasses de Dublin !* (35)(Synge, Balarin III).

belòri ou **belòria** : bijou, parure. *A vòstre atge, òm ten pas de besonh de belòris.*(2) ; *Pauras belòrias abandonadas, tòrne al vòstre rebat, sola, coma au temps urós, tan paura coma als temps passats.* (28)

bèls (far de sos bèls) : faire le beau.

beluga : étincelle. (1)

benastrugança : approbation, viatique, feu vert, bénédiction. *Podrai pas res faire, de tot biais, qu'age pas sa benastrugança.*(34)

benc : aspérité. ...*de plèntis estripats e crocats a cada benc de sas peiras.*(6)

benestança : bienséance.(6)

bercada : brèche, fissure. ...*de grandas bercadas ont passan lo jorn e lo vent...*(5)

bercar : ébrécher, casser, briser. *Son dire trufarèl aviá bercat son talh = son verbe moqueur avait émoussé son tranchant.* (3)

berlingau : berlingot. (13)

bernadàs : butor (échassier de Camargue). (6)

bernat-pescaire : héron. *La filha endaurada / èra un blanc bernat-pescaire / e l'aiga l'endaurava.* (35)(Lorca, Tamarit).

bertassada : lieu couvert de buissons (*bertàs* ou *bartàs*). *Es quicòm mai que trelusís, s'i vòs plan mandar los uòlhs, dins l'espessa bertassada de l'istòria e de las istòrias.* (13)

bès : bouleau. (3)

bescontorn : contorsion, détour. ...*tant de contorns e de bescontorns...*(10) ; *E benlèu qu'èra aquí la rason de sos bescontorns per desfugir lo punt espinhós* (13)

bessautar : (terme de jeu de cartes) escamoter. *E bessautar una vertat es tot un art...*(13)

bèstia : bête. *Sabèm pas pus la bèstia antica que subreviu au mond ensebelit que foguèt sieu. E pasmens es encara e mai que mai viva. E volèm pas saupre qu'es ela que nos mena e nos desmena.*(10)

bestiari : les bêtes. *Un dire de tendrum sus lo bestiari, un risolet sul calavenc...* (32)

besuc : louche, vain. ...*ges de paraula besuca.*(3)

besucariá : vétille, bagatelle, mesquinerie. ...*aquò's besucariás de s'anar entrevar de parpèlas d'agaça.*(13) ; ...*per remandar als sòmis voides d'una nuòch las besucariás totas das òmes.* (13)

besuquet : qui fait le difficile, le délicat. *De vin ! Quant que siá... Siái pas besuquet.* (35)(Khayyam).

besuquet : vétilleux, recherché, alambiqué. ...*lo parladís forçat e besuquet dau Patron...*(13)

besuquet : maniré. *Au desèrt (emai s'aquí s'atròba d'autres dangièrs) la vida de las vilas, l'assucanta semblança dau plaser, lo Paradís de fièira per los tucles, apareis, de luònt, amb tot çò que ten de voide, d'artifici, de besuquet.*(13)

Betelèm : Bethléem. (1)

betonica : bétoine. (2)

bèu-bèu (faire) : faire des fêtes, des grâces. (12)

bèu-l'òli : chouette effraie. ...*entre qu'udola lo beu-l'òli...*(10) ; *Es per aquò que las vese (lo còr de las vièlhas) amb de masquetas que li bailarián lo semblant de cavècas, de chòts, de dugasses, de catamiaulas, de beu-l'òli, de cara blanquinèla, udolant a la mòrt, e sens granda pietat au còr ; miralhs, adejà, de la mòrt triomflanta e dau mau. (Préface de Médée)*

biaça : besace, ou son contenu : repas qu'on porte au champ. ...*cosinava sa biaça.*(6)

biaça : sacoche pour le repas. (4)

bigòs : pioche à deux dents. (2) *Ai just levat lo bigòs e i ai deissat tombar lo talh sul suc de la tèsta* (35)(Synge, Balarin I).

bijon : benjoin (résine parfumée d'un styrax (voir **alobòfis**), arbre de Bornéo et Java). (10)

bilheta : étiquette. ...*cada èrba, cada planta, ten sa bilheta plan en vista, amb sos noms latins...*(3)

bilhòt : rondin de bois, billot. (2)

bisbe (vieux) (**evèsque**) : évêque. *Un voler d'unificador lusís dins sa cara de jove bisbe* (42)(Hommage à Alibert).

biset : biset, pigeon de roche. (11)

bissext : année bissextile. (10)

bistorn : détour. *Aval la ròsa lontana / las bocas de cent bistorns / Aval la dòna vestida / dels fuòcs de la desirança / e dels raufèls dau çaganh.* (37)

bivre (vibre) : castor de Camargue. *Lo bivre, aquel bastisseire qu'a sempre enclausit l'òme per son saupre e son biais de cavar.*(6)

blaca : chêne blanc (qui perd des feuilles en hiver). (1) ; *Un òme pòt noirir d'autres vòts que lo de rodejar entre las blacas, nas levat, coma per cercar de nisadas d'agaças.* (29)

blaimar : blémir. (13)

blaïnejar : bruiner. (1)

blanda : salamandre. *Au fons de l'aiga das uòlhs dormís la blanda dau desir* (2). *Se la sèrp voliá / se la blanda podiá / davalarián lo mai fòrt cavalier.* (prov.) (1)

blaquièra : bois de chênes blancs (*blaca*). (1)

blasin : bruine. (2)

blasinejar : bruiner. (35)(Matej Bor).

blastème : blasphème, juron. *D'aquí entre aquí sonavan / blastèmes de crèsta rotja.*(35)(Lorca, Romancero).

blau (de) : *negre de blau = noir bleuté.*(10)

blavinèu : blême, livide. *De las còlas mai blavinèlas / espia lusir los fuòcs / de la nuòch que morís.*(35)(Temple).

bloca : boucle (de cheveux). *Sas blocas blavas d'acièr / lusisson entre sos uòlhs.* (35)(Lorca, Romancero). ; boucle. *Passatz-vos la bloca de las tralhas entre las dents e fasètz lo caval.* (21)

blocar : boucler (cheveux). (1)

bloquièr : bouclier. ...*lo bloquièr vieu de la fe !* (22)

boca : bouche.

bocas (las) : les lèvres ; le delta d'un fleuve. *La boca de sang, las bocas tremolantas de l'eissam...*(35)(Temple) ; *Vic la Gardiòla : A la fin d'una davalada de vinhas, a las bocas d'un grand palús de folcas.*(35)(Temple).

bòcha : boule (pétanque). ...*jogar a las bòchas.*(1)

bodin : boudin. *E ben, aquel cocarro es clar coma de bodin.*(35)(Synge, Balarin I).

bodre (a) : en désordre, sens dessus dessous. ...*expandida sul lençòu, en bodre* (13)

boet : roitelet, troglodyte (oiseau minuscule). (1)

bofiòla : boursofflure, enflure, ampoule. *Aqueles que s'espompiisson coma se lo mond èra estat fach pas que per eles, per sa bofiòla, sa cròia, son anar majestós d'ases cargats de relíquias.* (7) ; ...*las mans cafidas de bofiòlas.* (34)

bofiòla : bulle. *Fe e dohte, error e vertat, son pas que mots tant voides qu'una bofiòla. Mirgaldada o neblada aquela bofiòla es l'imatge de ta vida.*(35)(Khayyam).

bofiga : bulle d'air. *Certesa e dohte, messorga e vertat, son pas que de mots tant voides coma una bofiga d'èr. Irisada o escura aquela bofiga es un imatge de la vida.* (35)(Khayyam, version 1995)

bofiga : vessie. (10)

bòi (pron. boi) : bois. ...*lo bòi cirat das mòbles.*(3)

bois (pron. bouiç) : buis. ...*los boisses, vestits de roge per l'ivèrn.*(2) ; ...*l'amara olor das boisses roginoses.* (2)

bòla : boule. ...*lo chapelet de bòlas d'autciprès.*(4)

boldrièra : borbier. ...*o la fanga de las boldrièras de la mementa.* (35)(Temple).

bolet : cèpe. (1)

bolidor : lieu très chaud, bouillonnement. ...*son chuc e son fum i vojavan dins lo sang lo fuòc dau bolidor.*(3)

bolidor : résurgence bouillonnante ; ...*aiga de fònt plana o bolidor.*(5)

bolièiras : limites, frontières, bornes. Une **bòla** est une borne qui marque la limite d'un terrain. Une **bolièra/bolièira** est donc une ligne de **bòlas**. **Passar las bòlas**, c'est passer les limites, et **tene pè a la bòla**, c'est : ne pas céder de terrain. ...*cercavem a devinhar las bolièiras d'aquel mond estrange que se rescondiá dau solelh.*(1) ; *ombra sens bolièiras = ombre sans limites.*(2) ; *Lo Poder dau Rei es sens bolièiras.*(29)

bolòfi : bouffi, gros lard. ...*prim coma una angròla, emai s'es dins las carns d'un bolòfi...*(6)

bomb : bond. *Bon sautaire ! Famós per los bombs !* (35)(Synge, Balarin III).

bombet : corsage. ...*e la manca, au contra, de bombet plan consequent.*(13)

bombir : bondir. ...*bombir, bombir, tota la vida èra aquí.* (2) ; *Tota la calor de la tèrra me ven al còr... Que bombís coma una sauquena...* (34)

bomian : gitan. *E nòstre fuòc de bomian trasiá son fum au nas de las ciutats que se clavavan davant nautres. Ô ! rescondètz vòstre aur, vòstres cavals, vòstras galinas, quand passa lo vent dau liure jovent.* (28)

bonaür : bonheur. ...*caliá qu'aquel amor subran foguèsse dalhat, que foguèsse estripat lo vèl lumenòs e messorguèr dau bonaür. Benlèu que caliá se recordar dau mau per que lo diamant venguèsse mai linde* (42)(Hommage à Pons)

bonha : bosse, tumeur. *Cara de bonha = face de carême.*(4)

bonheta : beignet. ...*l'òdor aspra de l'òli de las bonhetas.*(13)

bonur : *Sabiá encara que, coma lo tòrt, lo bonur morís joine òme. Quand, per còp d'asard, vos passa a pòrt, lo cal pas mancar. Lo prene a la volada e plan lo sarrar dins lo ponh tot lo temps que l'astre vos en daissarà léser e poder.* (5)

bordelièra : maquerelle. (10)

bordièr : fermier. (5)

bordilha : ordure. ...*las bordilhas que flotejavan sus l'aiga trebola.*(12)

borlís : brouhaha, effervescence. *Era pas lo borlís d'eissam enirat...*(8)

borlís : trouble, agitation. ...*lo dohte venguèt desvari e borlís dins son ime.*(12)

borlís : tumulte. *Vòle dormir lo sòm de las pomas, / m'aluònchar dau borlís das cementèris.* (35)(Lorca, Tamarit).

bòrnhe : aveugle. ...*tant barrat qu'una cara de bòrnhe.*(3) ; ...*aviái un autre grand escarnit, sordanha coma un vièlh topin, e bòrnhe mai qu'a mièjas.*(13)

bòrni : aveugle. *Los bòrnis de la vida vertadièira. Aqueles que s'espompiisson coma se lo mond èra estat fach pas que per eles, per sa bofiòla, sa cròia, son anar majestós d'ases cargats de relíquias.* (7)

borra (estre de) : entrer dans la bagarre. *E mai se deviái, ieu tanben, i èstre de borra.*(13)

borra (de prumièira) : de premier choix, au top. *Vòstre Champagne es de primièra borra.*(13)

borràs : bure. ...*sos uòlhs que m'agachavan dau fons de sa bauma de borràs.*(10)

borrau : aubique, variété de figue noire. ...*lo doç borrau de Babilònia...*(23)

borre : bourgeon. bourgeonnement. *Un trauc negre en plaça de l'uòlh drech, cavat e bordejat de borres cruses de carn roginosa* (13)

borrelar : torturer. *Bufatz dessús per me borrelar* (35)(Synge, Balarin III).

borrilh : *borrilhs de nèu = flocons de neige.*(10)

borrilh : flocon de poussière. ...*lo sòu sens un borrilh.*(3)

borronar : bourgeonner. ...*las vinhas que borronan.*(1)

borrut : velu. (1)

borseta : vésicule. ...*la borseta espermatica que reten lo semen vengut de las colhas.*(10)

bortolaiga : pourpier. ...*las filhas i faguèron una sopa de bortolaiga.*(6)

bòs (plur. bòsses) : pour **bòsc, bòsques** : bois (forêt d'arbres). *Çò que m'èra avengut mai d'un còp dins de convèrsas amb d'òmes de la tèrra e dels bòsses.*(13)

boscar : aller chercher. *E l'epigrafa tirada de Dune, de Frank Herbert, que bosca, ela, a las raras de Borgès.*(42)(*Sur Portulan de Roland Pécout*)

boscarida : fauvette. *Es, dins ton èstre, l'uòu dau cocut dins lo nis de la boscarida.* (6)

bota ! : allez ! (2)

bota (pron. bouta) : tonneau. ...*los vins vièlhs s'amaduravan dins sas botas d'amorièr.*(1) ; *Lo qu'escota au teatre es pas una bota sens fons, mas pusbèu quicòm coma un violon, prest a tressalir au primièr tocar d'aquel arquet meravelhós qu'es la votz umana.* (42)(*Sur Volpone, 1941*)

botelh : grapillon. (1)

botelh : mollet de la jambe. ...*la persecucion, cadèla enrabiada que vos arrapa als botelhs...*(13)

boton : essieu de roue. *Las ròdas cracinejan doçament. An de jòc als botons.*(10)

botruga : vessie, ampoule. ...*botruga confla de vent.* (7)

bovau : *Lo bovau, ceucle de cledas ont la bèstia es embarrada davant d'èstre arrapada per las banas, reversada, e tracha au sòu.* (6)

bragalon : plante (aphyllante de Montpellier). (3)

bragard : gaillard. ... *segur que siatz un famós bragard !* (35)(*Synge, Balarin*)

bramaire : le crieur public. *D'a mesura que lo Bramaire los anóncia...* (29)

bramalèsca : crève-la-faim. *Mas per un sant vertadièr, quane molon d'estanciurs, de bramalescas, e autres trochamands.* (7)

bramavaca : colchique ; ...*la bramavaca, mortala au bestiau...*(3)

brand : balancement, une volée. *Un brand de nuòch e de fuòc* (2)

brandar : chanceler, flancher. *Marcel Carrieras, se lo caliá qualificar d'una sola paraula, es aquela de fidelitat que vendriá primièra. A pas jamai brandat, de ges de mena de biais.*(42)(*Hommage à Carrières*)

brande : branle (danse) ; danse en général (3) ; ...*coma aiga de riusset quand escoladissa bombís gaujosa sus las pèiras e fai mil revolums onte lo solelh fai son brande e la prima sa musica.* (13) ; *de bèls braçes qu'i fasián davant los uòlhs lo brande de las sèrps.* (13)

brandejar : brandir. ...*la tièra dels títols, brandejats en son nombre mai que per son pes d'òbra viva e gisclada d'un besonh dau dedins.*(13)

bràndol : secouement. ...*reculhiguèt ges d'indica, de ges de mena de bràndol...*(8)

brandussar : brandir. *Brandussa los flascons* (35)(*Synge, Balarin II*).

branle : branle (danse, ronde). ...*sospirant sus lo branle, la nuòch, de la luna dins l'aiga.* (18)

brasilhar : faire griller sur la braise, braiser. *La porpra dels pavòts / brasilha dins lo vèspre...*(35)(*Temple*).

brasucar : remuerla braise, tisonner. fig. farfouiller : ...*s'ausís brasucar dins la sarralha.* (21)

brau : taureau. ...*garrut coma un brau.* (2)

breca (berca) : brèche. ...*tos peusses blancs quilhats alentorn de ta tèsta coma un vièlh bertàs pròche d'una breca per ont sautan las beligas* (35)(*Synge, Ombra de la comba*).

breçòla : berceau. (2) ; *Serena* : — *Alara, per tus, la neu dau cicne es l'amagatal dau pecat. E l'innocéncia dau manit a la breçòla, lo de ton Diable.* (34)

breçòla : berceuse. ...*e s'encantava de breçòlas.*(10)

brega : lèvre. (1)

bren o de bran (de) : de bric ou de broc. ...*dau luòc ont lo pòble mena, de bren o de bran, sa paura puta de vida.*(11)

bresca : rayon de miel dans une ruche. (1)

bresilhar : gazouiller. (1) ; gazouillis : *Son bresilhar, sa paraula ninòia, sa set de saupre...* (28)

bretonejar : bégayer, bredouiller. *Rescontrèt un òme vièlh, sol que l'auriá poscut reconéisser e que, perdut dins l'atge, bretonegèt de paraulas de vent.* (36)

brèu, breva : bref, brève. *Aquí nos ven en memòria lo mot occitan : brèu. Que vòl pas dire solament cort. Mas paraula, saique brèva. E coma se diria en francés « lapidaire ». E donc sarrada dins son temps e son nombre. E d'ont mai fòrta e cargada de poder.*(43)(Joan de Zacaria).

bric : un peu. ...*un bric estabosit* (21)

brica (briga) : une miette. *Demorava pas sus tèrra una brica de nívol* (35)(Lorca, Tamarit).

brieu (briu) : un moment. ...*de brieus de silenci e de represas. Barra los uòlhs un brieu.* (1)

brieu : brin. ...*mos paters a cada brieu de palha dau teulat que nos abriga la tèsta* (35)(Synge, Balarin III).

bròca (a la) : ensalada a la bròca (salade sauvage que l'on peut ramasser facilement en tirant sur la tige sèche qui est au milieu).(1)

bròca : tige, bûche, petit bâton. ...*èra passat a la bròca...*(3) ; *Òm sómia d'un bon fuòc de bròcas.* (21)

brocat : brocard. (29)

brofoniá : bourrasque.(1)

bronzinament : bourdonnement. (2)

broquilha : brindille. ...*las broquilhas de frigola.* (1)

bruga : bruyère. (1)

brugàs : terrain à bruyères. ...*e lo brugàs qu'escala lo serre* (13)

brugasses : buissons de bruyères. (1)

brullaire de vin (d'aigardent) : bouilleur de cru, distillateur ambulante. (35)(Synge, Balarin II).

brusiment : bruissement. ...*es a tres cent legas d'aquel brusiment raufelós de viravent sus lo teulat.*(13)

brusir : bruire. *I agèt un temps sens que brusiguèsson las fuòlhas de sause.*(3)

brusquet (dim. de brusc) : petite ruche. (1)

brústia : boîte. ...*quichats coma d'arencadas dins sa brústia.* (2)

brut : sale (1). *Mès tus quau siás que te siás fach tan brut.* (35)(Dante, Cant VII)

brutitge : grossièreté. *Tot çò d'esperat m'èra tresòr, d'avança. O podiái pas remandar. Per brutitge. Per trefoliment.*(13)

buc : chicot de branche cassée. ...*manida, quand, tombada sus un buc agut de bruga, e nafrada...*(11)

budèl prim : intestin grêle. ...*las bocas dau budèl prim dins lo budel gròs.*(10)

bufarèl : vide, de vent. ...*es pas d'aquel amor somiaire e bufarèl que sómie.* (25)

bufet : buffet ; soufflet (pour le feu). (5) ; *Per dançar davant lo bufet / res de melhor que los bufets ! (dansar davant lo bufet, ou dansar davant l'armari, c'est : n'avoir rien à manger)(la dansa dels bufets est la danse préférée du Carnaval où les participants soufflent avec des soufflets, au cul de la personne qui les suit)* (29)

bufiòla (bofiòla) : bulle. *Mai d'òmes de pelhas, de simbèls, de bufiòlas, ufles d'un vent que tenon per importància.*(13)

bufòla (bufiòla) : bulle. *Fins qu'a çò que, noirit de son èstre, daïsse res d'ela qu'una bufòla voida, amb un semblant de vida escura, sens saupre coma ni perqué* (2)(L'ataïc de Joan-Enric Fabre)

buòu (pron. : bigou) : taureau de Camargue pour les courses libres de la bouvine ; bœuf.

buòu (pron. : bigou) : bateau de pêche très ventru qu'on couplait à un autre pour traîner les filets appelés gangui. ...*e per brieus, tanben, espiant passar las goeletas, los buòus de pesca, e los merlussièrs que velejan sus mar* (35)(Synge, Balarin II).

buòu-marin : phoque pélerin. *En Camarga, los buòus marins aimavan entre tot s'assadolar de rasims dins las vinhas de sablas que son còsta la mar.*(6)

butassar : bousculer. (4) ; *Trempassats, butassats de lònga per de joves pressats, dins las cridadissas e los rires* (13)

C

cabassa : tronc d'arbre, branche maîtresse. ...*e nafra la cabassa fresca / de la nuòch, de fresc copada.* (35)(Lorca, Tamarit).

cabèca : chouette. (3)

cabeladura : chevelure. *Lo temps es passat de las cabeladuras leonencas e de las barbas profeticas ; lo temps a passat de las votzes d'aram. Ara, cal bastir.*(42)(Hommage à Alibert)

caberlaud : chabot (poisson de rivière). *Aquò's l'ora melhora per lo caberlaud a la mosca.*(24)

cabèstre : treuil, corde de poulie. ...*lo reglet de calcular e lo cabèstre a desrabar los rasics carrats.* (7)

cabinet : placard. *Dedins se vesia un cabinet cavat dins la paret amb encara los grasses de las pòstes.*(2)

cabir : être contenu. *Ara sabia que dins la realitat e dins sa paraula, cabia tant de messorga coma dins lo cant dau sòmi. E que, benlèu, lo camin mai cort per venir a tocar lo mond èra aquel dau sòmi.*

cabiscòl : chef. (4)

cabotaire : caboteur. *Partit per dessus las còlas préner un cabotaire per l'adret o l'ubac* (35)(Synge, Balarin II).

cabreta : bécassine, qui a un cri comme une chèvre qui bêle, oiseau de Camargue. (6)

cabucèl : couvercle. (1) ; ...*vesent lo còfre lenhièr, s'i amaga dedins e barra susel lo cabucèl.* (21)

cabucèla : couvercle. ...*la benediccion de las cabucèlas = le repas de midi.* (2)

cabucèlas : les timballes (musique). (29)

cabussar : renverser, faire tomber. *Beu e delembra que lo ponh de la malor, lèu, te cabussarà.* (35)(Khayyam). ; *Lo tirassant, lo cabussan au sòu* (35)(Synge, Balarin III).

cacalàs : éclat de rire. (2)

cachadura : meurtrissure. *Te derrabaràs pas lo còr per faire au sieu una cachadura* (28)

catcha-grun : pour désigner les gardians d'opérette. *Mas au michant temps, tot aquel catcha-grun, coma se dis, s'estavanís e demòra pas pus que los òmes de mestier.*(6)

cachar : blesser, opprimer. *Mas lo mau catcha.*(5)

cachat : pressé, oppressé. (2)

cachavièlha : cauchemar. ...*perduts en un mond parièr, de sòmi o de cachavièlha, mond al rebors, al rebors de l'autre* (13) ; ...*la vista d'un esperit de la mar... tan bèla coma lo sòmi mai bèl es pas que nèbla e cachavièlha, a respècte d'ela.* (34)

cacibralha : (péj.) la racaille, la canaille, les misérables. ...*en subre das clòscs sens glòria de la cacibralha.*(12) ; *Te bevon ta susor ! Te bevon ton sang ! Encara ne rison, aquela cacibralha, los volurs*

cacibralha : populace. *La cacibralha, que, coma tota cacibralha, ven pas cercar qu'ela meteissa alentorn d'una escasença, quanta que siague.*(6) ; *Èran pas encara venguts a sas plaças, estent que tot poder se vòl lent e majestós quand los grands s'azardan a se mesclar d'un pauc pròche a la cacibralha.*(13)

caco : voyou marseillais. (6)

caçòla : *levar de caçòla* = supplanter, libérer quelqu'un en le remplaçant. *L'òme sol que, sus la cara da la tèrra, vos podia levar de caçòla e vos tornar la patz.*(33)

cadabre : carcasse (vivante ou morte). ...*e sos vièlhs cadabres se sentissian a mand de finir.*(3)

cadabràs : grande carcasse. *E Barta, l'autre grand dau departament que venguèt clinar son cadabràs e sa cara grèva sus nòstra taula e nos traire sa patassa grèva.*(13) ; *Coma una farfantèla. I a de còps que sabe que se viravan la tèsta, s'avisarian que rebale ges d'ombra. Coma se lo sang de l'esper s'era tot expandit lo jorn de mon malur. E que res demorèsse pas de mon grand cadabràs, qu'una pèl tant tèuna coma aquela de la cigala, abandonada sus la rusca. Lo solelh i passa al travèrs. Coma fariá ombra ?*(13)

cadèl : jeune chien ; très jeune homme (2). ...*los policièrs d'aquel país son de paures mesquins onèstes e de garganta seca, que tocarian pas lo peu d'un cadèl de pegòt sens vos avisar dins lo silenci de la nuòch.*(35)(Synge, Balarin I).

cadèla : chienne. *Deman, a miègjorn, la cadèla aurà perdut sos cadèls.* (28)

cadelha (forme montpelliéraine pour **calelha**) : lanterne. *Lo cap troncat lo tenia per lo peu / penjat dins sa man coma cadelha...* (35) Dante.

cadeneda : bois de cades. (1)

cadèt (casèt) (du verbe caire) : tomber, chuter. ...*aquela patz i cadèt dessus coma una tartarassa sus una paura calha.*(6)

cadieral : fauteuil. (2)

cadrant : terme injurieux adressé à une femme. (20)

cafir : remplir, envahir. ...*la faissa era cafida d'arronzes.*(2) *I a de tresors resconduts ! La tèrra n'es cafida. La tèrra aquò's lo còfre de Dieu.* (21) ; ...*un cèl de nuòch cafit de belugas.* (34)

cafir (se) : se gaver. *Los gramaticians e los saberuts silentoses son mòrts sens aver poscut s'entendre sus l'èstre e lo non-res. Nècis, mos fraires, contunham de nos regalar dau chuc de la grapa, e daissem aqueles grands òmes se cafir de rasims de passarilha.* (35)(Khayyam).

cafit : comblé. *Baila-i e seràs cafit !* (21)

çaganh (sagan) : rut. ...*la civada arderosa dau çaganh. (7)* ; *Aval la dòna vestida / dels fuòcs de la desirança / e dels raufèls dau çaganh.(37)*

çaganh : sabbat, agitation. ...*un çaganh de desiranças enemigas...(10)*

çaganhós : tapageur. ...*de tant que m'en vau passar una vida çaganhosa a contar d'istòrias romanescas despuòi aquesta ora fins qu'a la poncha d'auba dau darrièr jutjament. (35)(Synge, Balarin III).*

cagaraula : escargot. (1)

cagassièira : chiottes. ...*tanca ton trauc de cagassièira !(31)* ; ...*de corvadas... de corvadas... de lònga, las tufèras, las cagassièras, las cambradas d'escobar, la plonja (13)*

caimar : traîner paresseusement. ...*la lisada de l'aiga granda caimant majestuosa cap a sa fin, plenitud e non-res.(5)*

caïn : hargneux. (3) ...*e coma veniá totjorn caïn quand i aviá aquí una marrida femna, lo diable en persona, nimai sos quatre paires s'aurián pas poscut entendre amb el (35)(Synge, Balarin I)*

caïn : méchant. *Lo caïn es aquel que crei pas a res.(22)*

caire (fotre en) : importuner, embêter. ...*lo can expandit a l'ombra, e que las moscas fotián en caire.(4)*

caire : tomber, choir ; ...*d'oras casèron dins lo voide. (2)*

caire : tomber. *La pluòja daiçava pas de caire a ferratats.(2)* ; « *Ai! qu'a la bona ora venga / Aquel que de per Sant Payo, / Casirà mon presonier. » (35)(Santillana)* ; ...*entre qu'es de vòstra boca que casèt la senténcia. (34).*

cairelièra : meurtrièra (château). (5) (un *cairèl* est un carreau d'arbalète)

çai-siam ! : ça y est ! nous y voilà ! (21)

caissau : molaire, dent. *La claror de la luna i veniá fins que dins la garganta, e se vesia sos tres caissaus.(3)*

caitiu (èime) : esprit tortueux, rusé, malin. (10)

calabòssa : fond de cale dans un bateau (30) ; cachot : *A las nòu de la nuòch / lo menan en calabòssa / entre que los gardas civils / bevián totes limonada. (35)(Lorca, Romancero).*

calabrun : crépuscule. ...*anave tocar l'autra riba. La dau vèspre, d'un amar e fosc calabrun (13)* ; *Un dire de tendrum sus lo bestiari, un risolet sul calabrun... (32)*

calada : pierre, caillou. (2)

caladat : pavé. ...*d'ara endavant polsa sens èime a ras de caladat.(10)*

caladat : pavé. *Èra aquela mòda qu'assegurava a Titòla una part de sa magra vida. Estranjament suava e solitària de canejaire dau caladat.(13)* ; ...*passa la nuòch expandit sul caladat. (34)*

çaladuènha : chélideine, ...*qu'aplanís las verrugas.(2)*

calamèl : chalumeau. (1)

calandrin : jeune alouette. (6)

calar : caler ; *calar un laç = tendre un lacet (piège pour les lapins ou les oiseaux).(1)*

calar : caler, ajuster ; *calar de lècas = poser des pièges faits avec des pierres et des bâtons : La leca es un laç que nos deu venir de l'edat de la pèira. Es fach d'una lausa d'un palm de costat e pas tròp grèva, qu'apilada a una altra pèira mai espessa qu'es pausada davans, tenon levada quatre bròcas que se contrarian... (1)*

calavenc : gouffre. ...*l'ajudar a sortir d'aquel calavenc de dolor e de ràbia...(10)* ; *Sèt o uòch o nòu ans bastan, ara, per marcar lo calavenc que despartís los qu'an fach la guèrra e los autres (13)* ; *Se crenhissètz pas arronzes e pèiras, calavencs e barrandas, que son l'ordinari de mon camin, vos promete fòrça bonur. (29)*

calavenc : ravin, gouffre. (1)

calelha : lanterne. (1) *La calelha esclairada a la man (21).*

calhar : figer. *Aquò es ieu, que me cal parlar ? Per que l'èr non se calhe... (28)*

calhòl : scabreux. *Aquò's de tròp calhòl per un monge. (34)*

calhòl : ambigu, incertain. ...*sens ne passar per los carrairons calhòls de la carn... (29)* ; *Me pense que te vene pesuca, calhòla, e cargada d'amenanças.(34)* ; *Aquí la dralha. Emai s'es pron calhòla e plena d'espinhas (34)*

calhòl : incertain. ...*ortogràfia calhòla...(5)*

calhòl : équivoque. ...*las filhas, fòrmas calhòlas de la temptacion (34)* . ; *Eran patrons d'aquò de novèl e d'estrane, d'un pauquet calhòl, lo cinemà. (5)* ; *Mon rire es pas calhòl. Perdequé ne ríser ? ; Çò que l'es, de calhòl, aquò's las desiranças totas que t'encargan. (34)*

calhòl : grivois (3) ; vicieux. *Dins los gorgs de la mar podriás cercar, de bada, res de tan fals, de tant escalabrós, de tant esquieu, de tan calhòl que lo vòstre parlar... un fum que ven als uòlhs. E los fan plorar.* (34)

calimàs : grosse chaleur, canicule. (2)

calinhaire : amoureux (subst.), galant. ...*siaguèsse coma fantasiá de calinhaire en cèrca d'ardidèssa e de druditge.*

calinhatge : flirt. (3) *E s'amanhagavan de tendre calinhatge...* (29)

calinhós : câlin (adj.). *Un joine òme calinhós coma vos* (35)(Synge, Balarin II).

calòs : trognon, bâton court et épais. ...*lo mau de tota glòria : de luònh sembla un solelh, quand vos sarratz ven beluga, e puòdi a la tocar, es pas qu'un calòs (brandon) ont s'entredormís un recòrd de calor tebesa.*(10)

calòs : chicot d'arbre, souche. *Seca coma un calòs.* (32) ; ...*un trace de calòs de sause, traucat coma una castanhièira.*(31)

calòs (fig.) : MR traduit ainsi pour : dur-à-cuire. *E puòdi cresètz pas qu'es bravament vergonhós quand aquò's los vièlhs calòsses qu'atisson los joves ?* (35)(Synge, Balarin II)

calossut : noueux, bosselé. *Un camin carretière, calossut, peirós, canhotet.*(4)

calossut : robuste. ...*un canon de tèrra, estrech e calossut...* (3)

caluc : fou. syn. : *mato, asclat, embalausit, fadat, cantaluna, baug, timbol.*(4)

cambaròt : douleur au poignet. *O arrapar lo cambaròt a fòrça de virar la manivèla dau motor.*(8)

cambarut : échasse à manteau noir (oiseau de Camargue) (6)

campau : jambe de pantalon. MR traduit ainsi le mot *jarretière*, qui se dit plutôt en occitan **cambaliga**. ... *farai faire au diable de campaus amb tos membres.* (35) (Synge)

cambet : échassier de Camargue (petit chevalier). (6)

cambiròla : cabriole. (1) ; *Ges de cambiròlas de delfin, a ras de la barca.* (34)

cambussa : échassier de Camargue. (chevalier). (6)

camin : chemin. *Quau es que dubriguèt los camins ? Quau durbiguèt per rocasses e bòsques los primièrs carrairons dau puòg ? De volurs, de faidits, de caçaires sens fuòc ni luòc, de traites, de sentenciats, d'exilhats, la mena mai traça dau mond, la rausa de la tèrra, la vergonha de la creacion.* (28)

camin de Sant Jaume : (chemin de St Jacques) : la Voie Lactée. (1)

caminièira : cheminée. (1)

campada : campement, bivouac. *E sempre defugir la darrièra pausada e los fuòcs de campada* (35)(Temple).

campalièch : lit de camp. (39)

campanal : clocher. (18)

campanau : clocher. *Dau campanau las oras de fèrre tombavan de plomb...*(5)

campejar : poursuivre, courir après, traquer. *Pòde pas campejar tota la nuòch aquel paure !* (21) ; *Sos cavalièrs nos campejan !* (21)

campòs (bailar) : laisser le champ libre, donner relâche. *L'escur, au vèspre, bailava campòs a la mitat d'òme qu'èra demorat.*(4)

campòs (de) : en congé. ...*la setmana d'avans, qu'èra de campòs.*(7)

campòs (far) : être en congé, en vacances.(4)

canalhon : fripon. *Cresètz pas, emai siaguèsse bandat, que daissarai ma filha viure sens se maridar amb un canalhon foligaud coma vos ?* (35)(Synge, Balarin III).

canau (la) : le chêneau. ...*lo degot de las canaus, planièr, sens relambi, assucant.*(3)

cancelat : annulé, résilié. *Trompetatz dins las vilas movedissas / qu'an pas repaus qu'en lo desir de l'aiga / sus los camins cancelats per los vents.*(35)(Temple).

candèl : torche. *Enluser la nuòch amb los candèls dels còs nòstres...*(35)(Temple).

candeletas (faire de) : faire de cabrioles, tête en bas. *E a lòga d'anar escotar la paraula de Diéu, s'en anèt faire de candeletas e contar de sornetas a una bèla ròsa que s'espelissiá per aquí.*(La sorneta dau Tavan, 1928)

canejaire : arpenteur. *Èra aquela mòda qu'assegurava a Titòla una part de sa magra vida estranjament suava e solitària de canejaira dau caladat.*(13)

canhard : cagnard, lieu abrité du vent et au soleil. *Encolobrat / en un canhard / de ròcas blancas / escote los aucèls / dau vent blau / escobant l'estiu.* (35)(Temple).

canhòt : rude, rugueux. *Ròcs durs e canhòts e mossuts.* (37)

canhotet (camin) : chemin cahoteux. *Canhòtet èra lo camin* (4) ; *Cal una Lei per anar dins l'escur. Una lutz per forviar lo mond esquieu e canhotet (cahotique).* (34)

canhotet : bosselé. *...una pèira plan desparièra de las autras. La prenguèrre entre dets. Lo dejot, color d'aquela tèrra roja castanha qu'èra la de la còla tota, èra mesclat de rasiccs d'èrbas emmargats dins las venas dau ròc. Mas, de l'autra part, e mai que canhoteta, èra cubèrta de bèla color verdejanta.* (13)

canhotet : MR traduit parfois : chaotique. *...lo temps aviá aplanit lo sòu canhotet d'après lo desfèci.*(8)

canhotet : cahoteux. *... la vida en sos camins esquius e canhotets.* (7)

canissa : claie de roseaux. (2)

canla : caille. *Es ben lo vin melhor de la tèrra. Sentís la pèira a fuòc, la canla, e la tèrra cremada...*(22)

canòla : boyau, tube. *...dins l'estrecha canòla ont èra esquichat...* (3)

canòla : conduite, canalisation, galerie. *...que l'èr de gèl posquèsse pas anar luònt dins la canòla estrecha.* (6)

canons (los) : duvet des oiseaux. (1)

cantaluna : allumé, fou. (4)

cantèl (de) : de biais. (2)

cantèu (de) : de champ, sur la face la moins large. (3)

cantre : chantre. (1)

canturla (virar) : perdre la tête. *Un mond d'espavent e de baujum. De qué virar canturla* (10) ; *Cal que l'ensorde de paraulas, a i faire virar canturla...*(33)

caparrut : têtü, opiniâtre. *D'agres fusilhs caparruts / tindan per tota la nuòch.* (35)(Lorca, Romancero).

capbord : cinglé. *E de Maria disián : bauja, capborda, falorda, nècia, fadada, embelinada, abestida...*(3)

capbord (pron. cabour) : idiot, bête. *M'avètz pas ausit dire qu'èra lo mai capbord dels capbords, de tal biais que d'ara en avant sauprà la desfortuna de l'orfanèl amb vièlhs e joves per se trufar d'el, sacrar, s'enirar contra el, e i mandar de còps de pès, coma a un can ronhós ?* (35)(Synge, Balarin III).

capbuçar (cabussar) : faire tomber (3). *Bèu e delembra que lo ponh de la malor, lèu, te capbuçarà.* (35)(Khayyam).

cap-de-jovent : chef de la jeunesse, meneur des jeunes. *Tot l'astre possible au cap-de-jovent !* (35)(Synge, Balarin III).

capejar : hocher la tête. *...non jamais finissia de capejar coma un ase quand vòu pas tirar* (2) ; *Capejave, ieu, l'èr entendut.*(10)

capelada : coup de chapeau. *O per romegar dins sas bocas una mena de responsa a la capelada solemna que tenián benlèu per escòrna o trufariá.*(13)

capelan : plante (muscari). *...violeta e grassa amb de campanetas amolonadas a la cima, e li disiàm « lo capelan » per sa color de setmana santa.* (1) ; *Perdequé pas lo capelan, o lo cotèl (l'iris), o la ròsa, o l'èli (le lys) blanc, o la roèla (le coquelicot) ?* (34)

capitar : rencontrer, atteindre. *...èretz lo que mai que degús, lo podiá compréner, capitar e endevenir...*(13)

capitar : réussir, rencontrer. (2)

capòt : terme de jeu de cartes : K.O. *...m'en anère un pauc capòt* (30).

capòt : penaud. (3) ; *M'o devèrre plan avogar : n'ère capòt. E mai en plen.* (13)

capriçar (se) : s'acharner à, s'entêter, s'obstiner. *...una fòrça que l'auriá romput se capriçava en el a cridar lo voler e lo poder de la vida* (3) ; *Se capriçava a i cercar una cara, la dau Jutge* (4) ; *...se capriçèt a la cercar* (3) ; *Lo demòni, lo cau pas prene de front. Senon, se capriça, s'atissa, e tot es perdut* (22).

capriçat : entêté. *...sos envòls capriçats en grands ceucles espaurugats...*(3)

caprifuòlh : chèvrefeuille. (3)

capténer (se) : se tenir, se maîtriser. *Se sap capténer* (7).

capténer : contenir. *...coma se l'ostau e tot çò que podiá capténer...* (6) ; *Coma las chifras. Que tot o captenon : espandi, temps...*(5)

capteneça : maintien, port de tête. *Mas ai vist la bèla / Bona capteneça, / La cara plasenta...* (35)(Santillana).

capùs : caulet capùs = chou pommé.(12)

capusar : façonner avec un couteau. (2) *Mira aquel penche. Era un flòc de bòi. Quora l'an capusat, de quanta dolor patiguèt ! Mas s'es negat dins lo peu embaumat d'un jovent.*(35)(Khayyam).

capusar : tailler dans le bois, sculpter. ...*amb un cotèl capusavem sas brancas nòvas.*(1)

caput : tête, obstiné. ...*la tremolanta crida dau grilh, fisançosa e capuda dins son resson d'espèr perdut.*(3)

capviròla : cabriole. (2)

caquejar (caquetar) : bavarder, caqueter, tenir le crachoir. *Faguètz lo semblant d'aver sòm, que se s'avisava qu'avètz tan bon biais per caquejar, caquejariá fins qu'a la primauba* (35)(Synge, Balarin I).

cara : visage. *Mas, enfin, coma que siague, de qu'es l'òme sens la cara ? Gibós, gòdi, panard, magre, gras, aquò es pas çò que fai l'òme. L'òme es pas que lo rebat de son arma e de son èime. E sens aquel rebat, es pas pus res. Qu'una ombra, qu'una trèva de nuòch, sens gost ni gusta, una mena d'espaventalh dels aucelons, una peteta que fan sautar amb de fiusses, sus un trentús, per faire rire los manits. (13) ; Per de que la cara es coma la boca d'un potz. Pòt pas tot dire de çò que rescond. Qu'es aquí la trapèla, la pantena. Que cadun vòl pas, mas que cadun, sens o saupre, cala als autres. En un jòc ont degús ganha pas. (13) ; Lo mercand : — Per los jovents, cada cara de femna es mistèri sens fons ni fin. La Reina : — E saique melhor vau qu'o demòre. Que lo jorn ont l'òme a tocat la fin d'aquel mistèri... paura femna ! A pas pus qu'a s'anar passejar endacòm mai son mistèri... sens pasmens o gastar tròp sovent... (29)*

carabassa : calebasse (35) (Lorca, Romancero)

carabassa : roulette (jeu de hasard). ...*aquel gusàs a fach faire quincanèla a l'òme de la carabassa* (35)(Synge, Balarin III).

carabenat (peut-être pour **carabenàs TdF**) : taillis de roseaux. *E per los carabenats / de temons sachent la manca.*(35) (Lorca, Romancero).

caraco : nom des gitans en Languedoc.

caravanas : cheminement. *La peur que sabe pas gaire d'òmes, a despart de los qu'an bevut quauque aigardent, mas que seriá baujum au mitan d'aquelas entremièjas, aigardent que ne pòt faire de bèstias arrabiadas, ne'n sabe pas gaire per la pas conóisser, la pas saupre, e se trufar de sas caravanas, dins l'èime, dins la carn, dins los peusses e la pèl.*(13)

carbon : bubon, inflammation gangréneuse. (10)

carcanhament : dispute, querelle. (28)

carcanhar (se) : se chamailler, se disputer. *Se carcanhèron coma d'agaças a la branca nauta d'un ametlièr* (3) ; *Lo Ben e lo Mau se carcanhan en aquel mond.* (35)(Khayyam)

carcanhar : tourmenter. *Per de que me carcanhar ?* (22)

carcinar (se) : se calciner, se faire du mauvais sang. *Vendrètz pas vièlh se vos carcinatz antau per pas grand causa.*(33)

carcinat : tourmenté. *La sòm espaventava aquela arma laguiosa e carcinada.*(3)

cardabèla : cardabelle, grand chardon au ras du sol du Larzac. (23)

cardina (una) : un chardonneret. (2)

cardon : chardon. *Son pas que misèria los mestièrs d'aquelles que rabalan sas grollas sus la tèrra, vièlhs cardons derrabats que lo vent acotís sens relambi : estamaïres, pelhaires, orsalhièrs, agusaires de cotèls...* (29)

carestelat : criblé. ...*coma las fedas de novembre, quand lo sòu, de pertot, es tot carestelat d'aglans.*(3)

carestelat : semé d'étoiles. ...*lo cèu carrastelat...*(1)

cariven(c) : coûteux. (3) ; ...*aquelles òmes que se podián gaire crompar, de tròp carivenc qu'èra, la famosa « barrilla », qu'es la consòuda d'Alicanta* (13) ; *I a pas que lo primièr pas que còste. Lo crese pas tròp carivenc per aqueste còp.* (21)

carivend : qui renchérit, qui demande un prix surévalué. (8) ; coûteux, qui coûte cher : *Carivend l'esper durbit per lo ponhal – Mai carivend lo defèci, la vergonha e lo mesprètz.* (28) ; ...*gàbias carivendas.* (29)

carlamusa : cornemuse. (10) ; ...*e fariái venir lo tocaire de carlamusa a vòstra nòça per lo carri de bancs de Crossmolina o de Ballina* (35)(Synge, Balarin II).

carlin : variété de chien. ...*de quauque carlin que sa mestressa ne voliá faire un lion.*(13)

carnairòl : carnier. ...*ié talhèt la tèsta e la metèt en un carnairòl.* (39)

carnassièira : gibecière. *Penjava, de la paret, de carnassièiras avalidas...* (2)

carnelatge : carnage. (4)

carnifalhas : morceaux de viande, les viandes. *Coma lo can de la nòça, qu'a travèrs das barrèls nifla e vei las carnifalhas de la fèsta. E que se ne pòt faire una mena de revòbi. De tèsta.*(5)

carpan : claque, bourrade. ...*me mandarà un grand carpan dins l'esquina...*(21)

carpan : gifle, taloche, soufflet, coup. *Prenguèt en plen morre un famós carpan (5) ; Quant bogre de gusàs ! Avètz donc jamai pres de carpan a l'escòla, que sabètz pas lo nom de çò qu'avètz fach ?*(35)(Synge, Balarin I). ; ...*ni s'anava pas, un còp de mai, acampar lo carpan grand que, peteta sagnosa, l'escampariá sul revèrs dau camin.*(13) ; ...*au primièr canton de carrièira, te ven la mòca, lo carpan, que te plega a pensar drech... a escampar l'orgulhança, lo mesprètz, que degús n'a saique lo drech.* (34)

carpinatge (carpinhatge) : querelle, dispute. *Cadun auriá poscut fugir e se n'anar doçament coma fan los cats après d'oradas de carpinatge.* (2)

carpinhada : querelle, dispute, chamaillerie. *Es plan domatge que las seguidas d'una dura captivitat de guèrra, coma puòdi una òbra universitària, saique de pes per la causa occitana, l'age desforviat, amb d'autras rasons, de la guida necessària d'una accion que, leù, se desfaguèt en capèlas, carpinhadas e autras besucariás que semblan, per pas dire que son, lo mau ben aimat e lo pecat, terriblement mortal de nostre país tot. Passem. Amb l'orgulh pasmens, de saupre que l'art de s' enganar sus l'adversari es, de segur, una invencion occitana.*(42)(Hommage à Camproux)

carpinhar (se) : se chamailler, se disputer. (10)

carpinhatge : dispute, querelle. *E s'amanhagavan de tendre carpinhatge* (29)

carpís : hargneux-euse, énervant-e. (2)

carpís : furies. ...*tot çò d'amenaçant que i aviá dins los gèsts d'aqueles carpís.*(8)

carrairon : sentier. (1) ...*m'adralhe per lo carrairon de las peiras, das arronzes e de las sèrps.* (34)

carral : sillon, ornière. (10)

carrar (se) : se plaire. ...*la rusada se carra dins la delícia d'èstre pas qu'una paraula volanta, una peur subtila que sap pas de quau costat s'aparar.* (10)

carrar (se) : se pavaner. ...*entre que me carrariái alentorn, fumant ma pipa e bevent tot mon sadol* (35)(Synge, Balarin II) ; *Cranhisse mai que la cisampa mai gelada de decembre aquel grand vent de boca que fai ondejar de drapèls e se clinar o au contrari se carrar, de tèstas ennevasadas* (13)

carrastèl : colonne vertébrale, l'épine dorsale. *Davale doçament de lòng dau carrastèl fins qu'a las ancas...*(23) ; *Los pensars e la pensada generala que deviàn espelir leù dins " Per lo camp occitan ", adejà espremits entre tant d'articles e letras , siàguet lo carrastèl dau jove moviment que se cercava* (42)(Hommage à Camproux)

carrastelat (cèl) (carestelat) : ciel fourmillant d'étoiles. ...*dau cèl carrastelat, davalan.*(3)

carrastelat : criblé, constellé. ...*un cèl carrastelat d'estelas.*(1)

carrau (lo) : flèche. ...*una mena de Sant Sebastian a l'espèra das carraus empennats.*(13)

carrau : soc (sens dérivé du précédent : flèche du soc de la charrue). *Entre que lo carrau fai rega / reversant la tèrra e las peiras / e refai l'etèrne camin.* (37)

carreg : transport, convoi. *Espie que se pèrd / un carreg cap au Miègjorn.*(35)(Temple).

carrèla : poulie. (3)

carrelet : flèche. *Era carrelet dins l'èr...*(17)

carrelièra : meurtrièra (rempart). ...*mas non pas sens carrelièras, rondas, per l'arcabusa.*(5)

cartabèl : cahier, carnet, livre de raison. (10)

cartabèl : écrieteau. ...*t'i apegan son cartabèl dins l'esquina, e aquí te quite...*(5)

cartabèl : étiquette. *Avèm mes un cartabèl, amb esrich dessus tot çò que cal, sus un flascon voide.*(1)

cartèl : affiche. (1)

casau : cabane. ...*vesián pas que casaus miseroses...* (4)

casau : mesure. ...*per agandir au casau, sens pòrta ni fenèstra, d'una caraca...*(28)

caseta : box du cochon. (2)

casòt : cabane. (2) ; ...*coma los orjòus blaus dins los casòts dau Connaught ?* (35)(Synge, Balarin III) ; *E aurem un casòt, de vestits e de qué manjar ?* (21)

castanhièra : poêle à chataignes. *Dins lo fons de la castanhièra / los traucs valon tan que lo ferre...*(29)

castapiana : vérole, nom populaire de la syphilis. (29)

castiment (castigament) : châtiment. *Anem, lèva-te per reçaupre ton castiment* (35)(Synge, Balarin III).

casut : chu, tombé. (du verbe **caire**) : ...*se m'ère pas crocat a-n'una ròca / auriái casut en bas sensa butada.* (35) (Dante, Cant XXVI).

catamiaula : chattemitte, hypocrite. (31) ; chouette (dont le cri évoque un gémissement) : *Es per aquò que las vese (lo còr de las vièlhas) amb de masquetas que li bailarián lo semblant de cavècas, de chòts, de dugasses, de catamiaulas, de beu-l'òli, de cara blanquinèla, udolant a la mòrt, e sens granda pietat au còr ; miralhs, adejà, de la mòrt triomflanta e dau mau.* (Préface de Médée)

catigòt : matelote, ragoût épais. *Lo pogau, part majora de la taula camarguesa, alestit en catigòt.* (6)

catla : caille. ...*quand ausissiá pièular, dins son balanç pressat, la catla dins lo blat* (5) ; ...*devèrs los camps de lusèrna ont la catla revèrsa lo cap per cantar.*(1)

cau : il faut. (1)

cauca : époque du battage du blé, dépiquage. *Dins d'istòrias antau, la vertat es tant lèu perduda coma lo mau dire... Un coma l'autra son pas que polsa per caucas, vòlan dins l'èr e s'esbevon en un virar d'uòlh.* (13)

caucanha : peu importe, tant pis. *Caucanha ! = Qu'importe ! ; Lo mond se'n vai. Caucanha ! M'acontentarai de dos. Lo demai, l'aurai dins la tèsta* (21)

caucar : fouler. (1)

caucatge : dépiquaison. (6)

caucatge : piétinement. (1)

caucavièlha (cachavièlha) : cauchemar. (2)

caucida : chardon. ...*los molins de Mykonòs, amb sas alas qu'an la semblança d'una flor de caucida.*(5) ; *D'ara en avant condemnats a se tornar metre en camin, per sempre mai crestats de tèrra mairala, butats per lo vent de la malediccion coma las cauçidas dels ermasses desfortunats.*(13) ; *Las caucidas secas, ròdas trachas dins l'espandi dau desèrt, lo vent d'ivèrn las enrebala sens pietat, sens relambi, jot la plòja e lo gèu. Siam pas mai qu'una caucida derrabada a sa tèrra e que ròda a tot vent e que s'estripa a tota pèira.* (28) ; *Vese pas res a ton entorn que d'erba per las fedas e de caucidas per los ases, de tapacuèus e d'agrunèlas e de frigola.* (29)

caucigar : fouler, piétiner. ...*fins qu'a caucigar lo camin carretièr d'una comba.*(1) ; *De quana mena de malor, de quane mau secret s'anava faire lo resson, a mièg camin de la confessa que fai desliure, e de l'orguòlh mespresat e caucigat que ten fòrça mau per s'esparnhar d'o cridar, de tot son èstre.* (13)

caumanhàs : chaleur torride. (1) ; *L'escrich de Pecout n'es trevat. Mond de l'ermàs, de la pèira, de la calç e de las moscas. Dau silenci, dau caumanhàs. De las parets de tàpia. Mond dau sòmi de cara au mond asepticat de l' « american way ». Aquel que sas causas son sens reire-causas.*(42)(Sur Portulan de Roland Pécout)

caumar : reposer. ...*la nèu ondulada cauma...* (35) (Lorca)

caupre : contenir. *De qué seriá lo remèdi que caup pas de pèu de vièrja, de cendre de momia...* (3)

caupre : être contenu, tenir, trouver place. *Lo daissave caupre dins son espèra afeccionada.*(10)

cauquilhada : grosse alouette. ...*las cauquilhadas gisclavan dins la claror...*(4)

caus de l'agulha : le chas de l'aiguille. ...*coma un vièlh sastre sul caus de l'agulha...*(13)

cavar : creuser. ...*me deviái cavar ma plaça dins l'espés dau mond que çai i èran* (13) ; *Fan son perfach coma o farián darrièr l'estèva, e los pes ben assegurats dins la rega que van, cavant la tèrra, e seguits d'auçelons en fèsta.*(13) ; *Mas lo desir es un fènix. Quand son cendre es vengut freg, alara, coma la luna nòva, escala sus los sèrres. S'estira, agacha de pertot. A set, a talent. Una set jove lo cava e lo mòu.*(2)

cavèca : chouette chevêche, petite chouette. *Es per aquò que las vese (lo còr de las vièlhas) amb de masquetas que li bailarián lo semblant de cavècas, de chòts, de dugasses, de catamiaulas, de beu-l'òli, de cara blanquinèla, udolant a la mòrt, e sens granda pietat au còr ; miralhs, adejà, de la mòrt triomflanta e dau mau.* (Préface de Médée)

ceba : oignon. *De pèls de ceba = des choses insignifiantes. : Se risiá, entre el, de veire necessari de desrengar un Menistre de la Republica per pausar lo sagèl de sa preséncia augusta sus de discutas sus de pèls de cèba.*(13) ; *Moïses n'en sachèt quicòm, qu'i demorèt quaranta ans amb son pòble. Que mancava pas, quand patissiá tròp de las moscas, de la fam e de la set, d'i recordar amb una votz de malancòni e de Paradís perdut, las cèbas d'Egipta, que se'n coflavan cada jorn que Dieu fai, sus las tèrras de Faraon.*(13)

celinguet : voir : selinguet.

cèrcar rena : chercher noise, querelle, la bagarre. *Quand lo diable cèrca rena, de terralha se ne romp.* (29)

cese : pois-chiche. (2)

cèu (cèl) : ciel. (1)

ceucar : au jeu de balle au tambourin, se dit d'une balle qui dévie dans sa course en décrivant une courbe. (41)

cèu-sin : ciel clair, sans nuage, firmament. *...s'esperlonga per la comba / inacabable un fremin / de lagrema de cèu-sin.*(14)

cèu-sin : zénith, firmament. *...enuaçava au cèu-sin los sòmis mai lindes e mai nauts das òmes (3). ; ...sentissiá son estela qu'escalava au cèu-sin (2). ; Agla dins lo cèu-sin.*(11)

chacar (jacar) : papoter, jacasser. *Demòran a chacar una ora.*(26)

chaspar : caresser, palper. *...un escachet de filhassas que fan la vida e que los escolans son plan uroses d'anar chaspar...*(10)

chauchilhar : patauger. *...chauchilhèrem un brave moment dins una fanga encara mai espessa e jalada que per carrièiras.*(13)

chauma : pause. *Una mena de chauma se pausèt sus la galariá.*(8)

chaumar : s'arrêter en groupe pour se reposer (brebis). (fig) : *...l'èrba dau valat tota chaupilhada ont l'escach de las filhas aviá chaumat.*(1)

chaupilhar : piétiner. (1)

chaure (s'en) : s'en moquer. *Que lo pecat de s'en chaure es lo mai grèu de totes.*(21)

chaurelhar : dresser l'oreille. (10)

chavana : bourrasque. *...aqueu rire que m'atraversava, chavana urosa e descabestrada...*(10)

chavença : bonne fortune, chance. *Crese qu'ai agut chavença.* (21)

chicana : passage tortueux à travers une série d'obstacles (pour défendre un rempart). MR traduit le titre de son recueil *La canta de la chicana* par : Le Chant du Labyrinthe.

chicanaire : tricheur. *Siás tan messorguèr coma chicanaire. Mas lo que chicana finís totjorn que ne tròba un de mai chicanaire qu'el.* (25)

chicanar : tricher. *Sabes pas chicanar al jòc, mas gasanhas totjorn.*(25)

chichomèia : fricassée (fricassée de légumes, comme une ratatouille). *...de qué i podiá faire la paura chichomèia que bolissiá dins lo pairòu de mascas (?) ; Pas solament lo fum d'un bolit o lo rebat d'un rostit. Au mens que creguèsses de me conflar amb l'ombra d'un pol o la d'una chichomèia.* (29)

chichoméia : sorte de mauvais ragoût, salmigondis. *...engolir sabe pas quane òrra chichomèia...*(5)

chichon : petite chose. *...l'ai poscut faire... l'ai fach, e mai quichat lo chichon (la détente du fusil)... aqueu que fai fuòc...*(13)

chifrar : calculer, méditer, penser. *Mas, ma memòria es pas d'aiga. E sachèt pas jamai s'enclaire per sempre mai sus aqueu nom que tant me fasiá chifrar e somiar.*(43)(Joan de Zacaria)

chimarra : simarre (robe d'apparat portée par les maîtres d'université au XVIe siècle). (10)

chinarèda : meute de chiens. (1)

chinha-merlincha : sexe de l'homme (Mistral traduit, lui : sexe de la femme). *...lo chinha-merlincha : quicòm que sembla una sèrp, qu'a lo biais d'una sèrp, mas qu'es pas una sèrp...* (29)

chinchon : truc, petite chose. *...lo chinchon que fai partir lo còp (la détente du fusil).*(13)

chirilla (girilla) : girole (champignon) ; chanterelle. (1)

chorlar : lamper, boire à longs traits. *Los blus an paur d'el e s'aviás aqueu cocarro dins l'ostau, se n'atrobariá pas un sol per venir nistar aperiáquí, emai se los cans venián chorlar de visquí de contrabenda dins lo fumeràs de la bassa-cort (35)(Synge, Balarin I) ; e tot chorlant nòsta clareta, / seguirem entre chaque flòc / lo clar pantais das beluguetas. (Souvets, Campana de Magalona, 1928)*

chorma : foule. *...la chorma das viatjaires...*(4) ; *...la chorma qu'i braceja e crida a l'entorn...* (6) ; *çò que tot de long de l'an los pivèla, aquò es lo grand recapte, lo vin a bodre, l'auvari amistós de la chorma, l'oblit fin finala, per un parelh o tres d'oras, de sa misèria e de sa solesa.*(13)

chorma : groupe, troupe, bande, escouade, bataillon. *...la chorma das aucèls.* (3) *Aquò's Marcamau e sa chorma.* (21) ; *Lo martelatge dau pas cadenciat de la chorma.* (29)

chòt : chouette, hibou. *...lo chòt solitari abandonava au vèspre una lagrema de cristal.* (1) ; *Passa una crida de chòt, pura e linda, apasimanta, au còp, e laguiosa... question tant etèrna, qu'òm sentís plan que*

non jamai ne sauprem pas la responsa. (34) ; Sona, sona, aucèl gris, tan mesclat a l'escur que ne'n siás, saique, l'arma, la votz perduda... lo dire fosc. (39)

chusclar : sucer. (20)

cibola (pron. ciboula) : la tête. *De que i virar la cibola.(12)*

cicuda (ciguda) cigüe. *Pintra una crotz sus ta pòrta / e marca ton nom dejot, / perquè ciguda e ortiga / faran creis dins ton costat (35)(Lorca, Romancero).*

cieucle : cirque. ...*los joglaires das cieucles (3) ; ...pauras bèstias de cieucle.(13)*

cigalejar : étinceler, éblouir. ...*los bartasses d'agrunèla, que cigalejavan de la blancor dels lençòus. (1)*

cigarro : stupide, imbécile. *Saique cresètz pas que seriái pro cigarro per vos bailar aquel aucèl que me pòt tot porgir, e aquò per cent còps mens que çò que me pòt adurre. (29)*

cimbèl (simbèl) : un anar un pauc cimbèl = une allure un peu bizarre. (2)

cimbèl (simbèl) : leurre (oiseau attaché pour faire se poser les oiseaux libres, terme de chasse). ...*sus aquel solièr de lenha ont, au mens, seriàm pas aplantats coma cimbèl dins la fanga.(13)*

cimèla : rameau mort (maladie du chêne yeuse). (2)

cimelat : branche de chêne malade du cimèl, desséchée. *E la fuòlha dau ram cimelat gira au vent. (15)*

cinsa : odeur de brûlé. ...*que sentissiá a cinsa.(31)*

cinsa : toile brûlée et charbonnée dont on se servait en guise d'amadou. *Tot aquò puslèu color de cinsa.(13)*

cintada (cenchada) : ce que l'on porte à la ceinture. (35)(Lorca, Tamarit).

cinze : punaise. ...*l'orra palhassa cafida de nièras, de pesolhs e de cinzes.(2)*

circle : cirque. (6)

cisampa : bise (vent). ...*l'ivèrn, quand bufa la cisampa...(6) ; ...la cisampa nos venguèt tapar la boca e l'alèn, coma una man de gèu.(2) ; E tu, paure Calista, dau cap d'an a la Sant Sauvèstre, pòs totjorn, a l'abric de la cisampa, assetat sus un ròc, te conflar de ceba crusa e beure ta piqueta. (21)*

cisèu (de podar) : sécateur. (1)

civada : avoine. (1)

civadassa : folle avoine. (8)

clafir : combler, remplir. *Dante la sabiá, vòstra fòrça, el que dins sa misèria ufanosa disiá per el çò que vau per vosautres : "Mai grand que los réis e los grands de la terra : aquel que ten una lenga nacionala sobeirana." E Mistral l'a représ per vosautres, e nos fai gaug e onor de vos lo tornar dire d'un còr clafit :*

Quau tén sa lenga tén la clau

Que dei cadenas lo deliura.

(44)(Accueil des catalans, Toulouse, 1952)

clantir : retentir. *La paraula viva, e que s'arrèsta pas de clantir...(30)*

Clapàs (lo) : nom populaire de Montpellier, un clapàs est un lieu couvert de pierres. *Als quatre vents dau mond lo Clapàs trasiá granas.(10)*

clapassièr : montpelliérain. (4)

clapeirar : lapider. *E la paraula leugièra / vòla au cèl coma l'aucèl / e corrís de boca en boca / mai etèrna que lo dièu / qu'un renega e qu'un clapeira / e mai prima que lo vent / e mai dura que lo ferre / e mai clara que la lutz. (Inedich : L'aiga es aiga dins ma man... annadas 40 o 50)*

clar (un) : une clairière, une trouée. ...*folastrejar dins un clar asolehat (35)(Synge, Balarin III).*

clarebrun : crépuscule. (1)

clarent : clair. (1)

clas : glas. ...*los classes lents... (2)*

clastra (la) : le cloître, le monastère par extension. (2) ; *Aquò's de ma carga de velhar sus la patz de la clastra. (34)*

clastra : claie, barrière. ...*las clastras, que despartisson los òmes entr'eles, se lèvan totas. (6) ; Dins lo codèrc ceuclat de clastras, l'aret, lo bèl aret banut, entremitan de doas cent fedas, cresètz, vos, que conois l'amor ? (29)*

clausa : au jeu de balle au tambourin, la ligne de fond ; se dit d'une balle qui franchit, à la volée, cette ligne. (Italien : intra) (41)

clava : trace de pas d'une bête. ...*es sant aquel que daissa ges de clavas. (7)*

clavaire : trésorier. *Pèire, lo clavaire dau Gal. (1)*

clavar : accomplir, finir, conclure. ...*los còsses d'aquelas qu'avián clavat lo temps de sa vida.(1)*

cleda : barrière en forme de claie.

cledis : grillage, treillis, jalousie (volet). ...*la lutz jòga als escacs / a la cima dau cledís.*(35) (Lorca, *Romancero*).

clina : pente. (1)

clinhons (de) : les paupières closes. *De clinhons, per pas tornar véser l'imege encusador...*(5)

cloca : poule pondeuse. (2)

clocada : *clocada de perdigalhs = compagnie de perdreaux.*(1)

clòs (clòsc) : crâne, tête. ...*los còps me bacelavan lo clòsc.* (4)

clòs : noyau. *Que degús ne'n podriá saupre per quana rason caliá que de melons se cafiguésse de granas. O las cerièiras de clòsses.*(10)

çò mèstre : l'essentiel. (2)

coar : couvrir. (1)

cobesença : convoitise. ...*dins son ime de sentidas de cobesença, lèu escampadas.* (6)

cobidós (cobés) : avide. ...*cobidós de curiositat* (35)(Synge, *Balarin II*).

còca : gâteau, biscuit. ...*viviái de cafè, o d'una còca a miègjorn.* (4) ; *Una caissa a còcas = une boîte de biscuits.*(21) ; *E fasiam l'omeleta pascala, aquí, defòra, sus tres pèiras qu'abrigavan lo fuòc. E i aviá la fogassa, l'anhèl de Pascas, lo vin blanc de tres ans e las còcas dau bolangièr.* (13)

còca : touffe de cheveux. *Aviái dejà sos peus tòrç en la man / e tirassat dejà mai d'una còca* (35)(Dante, *Cant XXXII*).

cocanha ! (caucanha !) : peu importe ! (1)

cocarro : un gueux. ...*s'antar mesclar d'engimbrar un partit amb de cocarros acampats dins lo mesprès de la moneda...*(4) ; *Es un mond desmargat, aquel ont los aucèls parlan crestian ; ont las Reinas dormisson defòra, sus l'èrba de las nuòchs, a ras d'un cocarro.* (29)

cocarro : un type. ...*Lo cocarro es empegat. Ten, dins l'esquina, son cartabèl e sa chifra* (5) ; ...*avèm pas de temps a estraçar amb lo primièr cocarro que cèrca a charrar.* (2)

cocarro : garçon (serveur). *Un grand seguit de cocarros de blanc vestits...* (29)

cochar : pourchasser. ...*coma los cans que, cochant quauque sauvatgina sens cara, s'èran perduts sens retorn dins la seuva muda de l'abséncia.*(2)

cochar : chasser, faire partir. ...*coche son imege coma un tavan qu'atissa...*(10). ; *Caçòla cocha las moscas.*(2). ; ... *las castas indianas, cochadas per las invasions...*(6)

cochavestit : vagabond, SDF, couche vêtu. *Los cochavestits, ne cau, son la desencusa dau brave mond. Ne cau per poder mostrar als enfants çò que ne còsta de pas escotar los vièlhs.* (21) ; ...*amb aquel èr de cochavestit que caudriá vint ans de fortuna per lo faire delembrar d'a fons...* (21)

cochós : pressé, plein de hâte. (11)

cocodrilha (una) : crocodile. *Ara, mon còr, vos contarai / lo bon còr de la cocodrilha.*(17)

cocomèla : mot générique en montpelliérain pour les champignons. *Acampavan e fasián secar de cocomèlas.*(8)

cocut : le coucou (oiseau). ...*coma los cocuts, quand los cèrcatz au grèc, aquí que cantan au narbonés.* (29) ; *Un temps, pro long per que s'ausigue cantar, linde e pur, lo cocut. Tres còps desseparats dau silenci aprefondit de la seuva.* (29) ; *Autra crida ternenca e pura dau cocut ; autre diu d'autbòdi entre rire e lagremas.* (29)

codèrc : parc, pelouse. *Dins lo codèrc ceuclat de clastras, l'aret, lo bèl aret banut, entremitan de doas cent fedas, cresètz, vos, que conois l'amor ?* (29)

codonh : coing. (2)

codonhièr : cognassier. (1)

cofir (confir) : mijoter. *Aimariái melhor demorar joine òme e cofir dins mas passions d'aquí la fin das temps, puslèu que d'afrentar l'assaut d'un sauvatge coma el que davala de Dieu sap ont.* (35)(Synge, *Balarin III*).

conflar : gonfler. *Que lo fum dau rostit los confle, aquel parelh de rats, e que ne crèben.* (21)

cogat (coat) : couvé. *Finit l'èr pesuc cogat per l'auratge en espèra.* (28)

còla : bande d'individus, équipe de vengeurs. ...*per parelhs o per còlas...*(3)

còla : colline. ...*la linha d'acrin d'un orizont de doças còlas...*(3)

colat (marrít) (marrít colàs) : voyou, mauvais garçon. *Lo pensar es marrít colat. Que vai totjorn cercar renas a quau que siá.* (18)

colat (colar) : collier. (6) ; ...*amb vos esportiva fins au vòstre colat entre las flors de la tèrra.* (35)(Synge, Balarin III) ; ...*ne'n delembrariái la respèndor de nòstre mond, safirs e diamants, colats de pèrlas, esmeraldas e rubís.* (34)

còl-de-senhora : variété de figue. (23)

colomb : pigeon, colombe. *Mas Ismaèl Girard sabiá, coma dis Nietzsche, que las idèias caminan pas, e de longtemps, qu'amb « de passes de colombs »* (42)(Hommage à Ismaël Girard).

comand : ordre donné, commandement. ...*suspreses per lo comand davalat de la nívol...*(17) ; ...*dins l'esteriganha de las leis e de sos comand* (13)

companha (téner) : tenir compagnie. ...*me sembla que lo mèstre te vai téner companha quand veirà tot lo lagui qu'as* (35)(Synge, Balarin I).

compartir : distribuer, répartir. ...*e coma justa, ta virtut compartís !* (35)(Dante, Cant XIX).

compés : équilibre. ...*i fai leiçon de compés / de solitària colona.* (35)(Lorca, Romancero).

compliment : accomplissement. *Son pas que tròces o morcèls. Ensags, puslèu que compliment.*(13)

conchar : souiller, salir. *Es que pensariatz ensajar de conchar sa santa memòria ?* (24)

conchat : souillé, sali. ...*sas mans conchadas de tèrra e de fanga.*(5)

condamina : meilleure terre du village. ...*los recs frescs laurats d'una condamina.* (2)

condolència : compassion. ...*aquela tièira de desconsolats, vogats a ma condolència...*(13)

confinh (lo) : la frontière. *Se sarravan das confinhs.* (12) ; *A tot çò qu'als confinhs de son Reiaume fai groüim e s'espompís dins lo non-saupre de sa glòria.* (34)

confront : ligne de démarcation. ...*la darrièra ciutat davant los conffronts.* (6)

congrear : engendrer. *La tèrra congreèt d'èrba verda...* (1)

congreiar ou congreihar : voir **congrear**.

conhat (-ada) : beau-frère, belle-sœur. (10) ; *Se siás pas lo cosin dau Rei, siás son conhat.* (29)

conilh : lapin. (1) ; *Pòble de sòmi, fum d'enebriats, rebats de l'autre mond, lo de cada jorn, revirat coma pèl de conilh.*(13)

conóisser : connaître. ...*lo conóisser, lo saupre, que ne siam tròp sovent plan orgulhoses, es pas qu'una masqueta de carton, pintorlejada d'arcolan, qu'aquò nos arrenge de pausar sus los esglaris dau mond.*(10)

consirat : désiré. ...*las caras totas de las femnas qu'aviá consirat.*(5)

consirós : soucieux, inquiet. ...*l'aiga demorava sempre a l'escur de la tèrra, e l'aucèl consirós passava sens se pausar.* (1)

consol (consolament ou solaç) : consolation. *E saique mon braç la sarrava un pauc mai per i bailar consol e fisança.*(13)

consòuda : consoude, prêle. (6) ; ...*la consòuda qu'aima plan las ribas mòlas, trempas d'aiga, dels rius.*(13)

conte de ma grand-la-bòrnha : conte de grand-mère. ...*m'auriái poscut pensar en un Ostal emmascat au fin fons d'un conte de Ma-Grand-la-Bòrnha.*(13)

còp (èstre de) : être en forme. *Un vèspre, qu'èra demorat silentós plan longtemps, ieu que sentissiái qu'èra pas de còp* (13)

copet (lo) : la nuque. (1). ...*tressaliguèt, dau copet a las sòlas.*(5)

coquèl : flocon de neige. ...*n'escampèt los coquèls que s'arredonissián en pèrlas sus la carn de la flor...*(13)

coquèl : grumeau, flocon. ...*sus son ventre vòu coquèls / e gresilh sus sas espatlas.*(35)(Lorca, Romancero).

coquilh : flocon. ...*dins l'èr ont flotejan coma coquilhs de lana o parpalhons de la nuòch.*

contaralhas : racontars. ...*me disiás qu'èra pas que contaralhas.* (34)

corada : entrailles, boyaux. *Entre sas cambas penjavan sas tripas ; / se vesia la corada e lo sac triste / que mèrda fai d'aquò que s'engolís...* (35) (Dante, Cant XXVIII).

coralh : piment rouge. (2)

coralh : corail. ...*garba de coralh, man de sang fresc porgit au cèl de la mar.* (34)

coralin : couleur de corail, vermeil. (35)(Temple)

corcha : raccourci. (1) ; *E s'acaminèron dins lo davalador per prene la corcha.*(4)

còrda : corde ; trame : *aqueles res que son la còrda de la vida.* (34)

còrda : au jeu de balle au tambourin, la ligne des joueurs d'avant, disposée en V ouvert.

cordièrs : les joueurs d'avant au tambourin. (Italien : terzini).

cordilh : lacet (soulier). *Unas botinas a cordilhs (35)(Synge, Balarin).*

cordurar : coudre. *Lo cocha-vestit se met a cordurar un canton de sa vèsta (35)(Synge, Ombra de la comba).*

corliu : courlis (oiseau de Camargue). (6)

cornalièra : anse (au départ, anse d'une comporte, une *semau*). *A passat temps, aquel vasi èra un paure amator que gingolava de l'inchalhença d'una femna. La cornalièra, au còl dau vasi... son braç, que ceuclava lo còl de la tant aimada. (35)(Khayyam).*

cornhièr : cornouiller (arbre). (1)

corniòla : œsophage, gosier. ...*lo chuc de l'albèrga quand me davala dins la corniòla...(29)*

correjòla : liseron. (1)

corselon : corselet. ...*lo mantèl volant fernissent encara dau vòu sus lo corselon de seda negra, prim (2)*

Cort : la Cour. *Franc a la Cort, luòc sol per sempre mai enebit, luòc de secada, tèrra de desolacion... ont ges d'èrba non creis, ont ges de bèstia i pòt crosar sens crebar... ont an delembrat, a fòrça de s'agachar pas qu'entre eles, fins qu'a çò que vòu dire : fuòlha, estèla, luna, pèira, aucèls... De vièlhas pelhas passidas dins sos cartons endaurats. E que se creson dieus. De dieus empalhats sus sa planeta de longtemps mòrta. (29)*

cosent : cuisant. (1)

còsta dau : à côté du. ...*assetat còsta dau vièlh...(1)*

cotança : obstination. *Tant beu laç ieu li calèr / Que caset amb sa cotança / Ras d'una mata de pòta. (35)(Santillana)*

cotèl : couteau. Dans la première édition de Verd Paradís II (A tots 1974), un phrase p. 69 erronée de *l'Orange* doit être corrigée ainsi : ...*aquel det sens pietat, agut coma lo fiu dau cotèl (et non pas lo fiu dau cèl), remandava tota causa a l'ombra e a l'oblit (2).*

cotèl (cotèla) : iris (plante). ...*los cotèls que s'expandisson de pertot e tapan tot de sas lamas verdas...(3) ; Un gigant d'aiga s'enrunèt sus los sèrres / e lo val rodèt amb sos cans e sos cotèls. (35)(Lorca, Tamarit). ; Perdequé pas lo capelan, o lo cotèl (l'iris), o la ròsa, o l'èli (le lys) blanc, o la roèla (le coquelicot) ? (34)*

cotelet : iris (plante). (1)

cotigar : chatouiller. ...*e vau pas longtemps faire encara lo mòrt, ara, qu'ai una rampa dins l'esquina, l'anca que me dòu, e una garça de mosca dau diable qu'arresta pas de me cotigar lo nas. (35)(Synge, Ombra de la comba).*

cotigós : chatouilleux. ...*lo Cant fonsut. Aquel que monta coma aiga de fònt per s'expandir a ras de la fònt, dins lo trelutz de l'èr, e ris, jot l'alèn cotigós de l'aureta.(13)*

cotrejat : terre cultivée. (6)

cotria : ensemble. *venir cotria = venir ensemble. ...qu' i bailarai tanben mon còs, que ven cotria...(33) ; Auriam cantat, cotria... (34) ; Que patissia, coma tant e mai que tant, de çò tot que despartís los òmes d'Occitània a l'ora de l'esfòrç de cotria (effort de tous) que, tant tragicament, nos sona e nos deuriá recampar.(42)(Hommage à Marcel Carrières)*

cougar : coucher. (1)

covejança (cobejança) : convoitise. *Aquò's que jamai vos causiguèt pas per sa covejança. (6)*

covesiar (cobejar, cobesejar) : convoiter. *Los alquimistas, èra pas tant l'aur que covesián. L'aur que pòris e qu'ensagnós la carn dels òmes. E que fai de fanga de son sang e de bordilha de son arma. Aquel aur que perseguissián entre sos sòmis e son soscar, èra, tot simplement, l'immortalitat. (36)*

covidament (cobesament) : avec convoitise. ...*pren lo veire covidament e s'asseta ras dau fuòc (35)(Synge, Balarin III).*

covidança (cobesença) : convoitise. *Quand tant de causas s'atrobavan enebidas per lo carcan, senon de las leis, au mens d'una morala non escricha qu'èra tant, e mai benlèu mai pesuca que l'autra. E qu'engabiava tot, pensars, desiranças, covidanças, cridas de la carn e de l'arma, jot la cabucèla d'aram de la vergonha e dau silenci.(13)*

covidós (cobés) : avide. ...*covidós de curiositat. (35) (Synge)*

covisar (cobesejar) : convoiter. *A tu de me dire çò de mai bèl, mai ric, que podriás covisar.(29)*

cracinejar : grincer. (1) ; crisser.

cracinar : grincer. *Antau lisèt aquel moment tant mau acomençat e qu'ara s'enflorissia d'amistat franca. Ne siaguère apasimat. Ai en òdi çò que cracina.*(13)

crainament : grincement. *Quand se vei tant de crainaments, tant de susadas, tant d'òmes que bracejan coma de damnats...* (42)(Calendau 1938)

crainar : grincer. ...ròdas crainantas. (1)

crainel : grinçant. (4)

crainejar : grincer. *Aimava plan jogar amb lo vocabulari e lo faire crainejar.* (13) *Venguèt al nòstre davant, de luont, tibat coma un arquet dins son vestit negre de coga d'agaça, un mèstre d'ostal que me faguèt somiar dau bèl e solemne e pasmens frairenal aucèl, que tant l'aime, e mai se sovent craineja de tròp sus los ametlièrs.*(13)

cramaucèl : originaire de Carmaux. (29)

cranc : crabe. *cranc mòl = bernard l'ermite*(10) ; *Au mens l'anciá. Cranc que rosiga l'arma e la cava dau dedins.*(13)

cranca : gros crabe. *Siái estat cranca jot la ròca. Pastenaga (raie) emmargada dins la sabla. Puòi garba de coralh, man de sang fresc porgit au cèl de la mar.* (34)

crànher : craindre. ...*ma vida engrevada per los demans de crànher* (29)

cranir : craindre. *Craniguèt de s'enganar per un sòmi.*(3)

crebat : partie du bonnet des étudiants médecins. *Sul cap la galeta de velós e los crebats roges das escolans de medicina.*(13)

crei (que se) : prétentieux. *Philly es un òme que se crei e qu'es nèci* (35)(Synge, Balarin III).

creire (s'en) : être fier de, se rengorger ; ...*monsèn Ermabecièra se'n cresiá de sa capeleta.*(2)

cremalh (lo) : la crémaillère. *Ai bailat la patz a Creúsa, ai bailat la patz a Creon. Ai agut lagui de li bailar lo cremalh de l'immortalitat. Au reiaume de las ombras son davalats entre que lo Palais crema* (28)

cresença : vanité. ...*aquela mena que viu dins son segur e sa cresença* (3). ...*lo restant desrisòri de la cresença e de l'acomentament d'aquels que vivon coma s'èran els qu'an arremplaçats los dieus...* (4)

crespina : chance, veine. *Una astrada unenca, una crespina coma mil ans d'istòria ne bailan ges d'emple.*(22)

crepe : crêpe de deuil. *Entre que, sola e perduda, es pas pus res que belòdia de bazar, que se vendon a ponhats. E que, se las perdètz, per còp d'azard, metrètz pas lo crepe a l'ase.*(13)

crestenc : crête. *Suls crestencs dels sèrres / se veson passar / per escaches, de lops !.* (32)

crètge : cicatrice. (10) ; *Cada cara, pagina nòva d'un doç e bèl pergamin, mai o mens tapat d'escrichs, e que la vida i marca, a plecs, a recs, a crètges, sas arpas duras.*(13)

cretjat, -ada : cicatrisé. *La tèrra se porgís plena / de nafraduras cretjadas...* (35)(Lorca, Romancero).

crevelat : criblé. (35)(Lorca, Meijias).

crida : appel. ...*crida dau chòt : pura, linda, fesca crida perduda, de manit doblidat.* (34)

cròc : gond. ...*la vièlha pòrta que crainava en virant sus sos cròcs.*(1)

crocar : accrocher, raccrocher (téléphone) (4)

crocat : accroché. ...*crocats per sos arronzes.*(1)

cròia : vanité, arrogance, certitude, prétention. *Aviá trop de cròia* (4). *Lo Mau, l'entemenar dins sa cròia* (34). ; *Degús vos vendrà pas assucar de sas cridas o de sa cròia.* (13) ; *Lo capitani, arrajant de cròia e de contentament, se tiba coma un gal sus son fumeràs.* (29)

cròs : tombe. (3) ; *Ges de flors sus mon cròs / ont los arronzes conquistaires / rescondon los escrichs bufècs / de la naissença e mai dau tèrme.*(35)(Temple).

crossar lo jòc : au jeu de balle au tambourin, jouer en diagonale. Le jeu du tiers et des cordiers, le plus souvent.

crossin-crossant (lo signe de) : le signe de croix fait avec le pouce sur une partie du corps. (2)

crostada : tourte. (29)

crostet : croûton ; (fig) le raté. ...*lo crostet de la familia.*(5)

cròsti : croûton. ...*la saca coflada de cròstis de pan dur.* (3)

cròsti : cancre. *Emai siaguessetz pas qu'un cròsti, avètz lo drech de saupre qu'un laironatge, aquò's quand òm rauba o qu'òm pana quauqu'un.*(35)(Synge, Balarin I).

cròta : cave, sous-sol. (1) ; *Sentidas, imatges, esmogudas, musicas, rebats, nèbla, fum o cendre, tot aquò es qu'es ensepelit dins las cròtas de la memòria silentosa de l'èstre.*(13)

croton : petite cave. ...*quauqua pòrta ferrada de croton.* (1)
croton : cave, caveau. ...*es pas un croton coma tant se ne vei dins un estable d'ase o de cabra...* (10)
crucar (v. crocar) : croquer. *Ginèbra amb una bèba de degost, cruca lo sucre dins la man de Marcafavas qu'i amanhaga l'esquina e las ancas...* (21)
crusòl : creuset. ...*amb sa gruma ara petrificada, en fòra dau crusòl, e que los aviá, per l'eternitat, marcadas de sa lei* (13)
cruvèl : crible, tamis. ...*las paraulas s'en van entre que dintradas, coma l'aiga dins un cruvèl.*(3) ; ...*una mementa coma un cruvèl.* (34)
cucula : capuchon de moine. (2)
cugar (clucar) : cligner des yeux. *Sos uòlhs cugavan de las agachar de lònca...*(5) ; ...*l'espandi de cistèrna onte cugan tan d'uòlhs lasses d'esperar.* (34)
cugar : ciller. ...*lo recòrd d'aquel agach i faguèt cugar.* (3) ; *Aqueles mòrts, pausats aquí coma tombèron, n'i aviá que, de lònca, l'agachavan. Sens cugar.* (13)
cugat : uòlhs cugats = yeux clos.(1)
cujar : penser, croire. *Ieu soi tieu, n'ajas pas docte / Sens falhir ; / E non penses mai, ni cuges, / sens mentir* (35) (Sentillana).
culada : pièce dans la partie arrière de la cabane gardiane. (10) ; arrière-salle. *Coma los de quauqua sauvagina a l'espèra en la culada de sa bòria.* (13)
culir (culhir) : cueillir. *Manques pas de culir totes los fruchs de la vida. Vai-t'en a tota taula e causís la mai granda copa. Cresegues pas qu'Allah fague compte de tas decas o de tas vertuts. Garda-te de mespresar çò que te pòt rendre urós.*(35)(Khayyam).
cultura : Une cultura, emai se vei, assetada adejà sus las còlas, la mòrt que l'espia, e subretot s'o sap, deu faire coma se i èra pas e s'afortir de tot fuòc, de tota lenha, de tot lo vam que sèt sègles an amolonat dins sa lenga. Sens que res ni degús la pòsque despartir de l'accion politica per que n'es una forma, tant coma una justificacion.(42)(Hommage à Camproux)
cura-terralha : plongeur (vaisselle). *Aquí un bogre qu'auriá la saviesa de Salomon se lo preniám coma cura-terralha* (35)(Synge, Balarin I).
curbecèl : couvercle. (1)
curbir : couvrir. *Mos poders curbisson pas tota causa.* (29)
cussonar (se) : devenir vermoulu. ...*las fustas que se cussonavan.*(2)

D

d'a mesura : à mesure. *D'a mesura que lo Bramaire los anóncia...* (29)
dalhar : faucher. Au jeu de balle au tambourin, se dit du joueur qui, par un geste incontrôlé de faucheur, envoie la balle hors du jeu, du côté opposé à la main qui joue.
damoçar : (voir amoçar).
d'aquò (una) : une chose, un quelque chose. ...*una d'aquò lonhdana e desconeguda.* (2)
daverar : atteindre avec effort. *Aurai de bon temps se davere l'autisma belòia que cerque ara, e aquò's vòstra promessa de me maridar dins la quinzenada quand auràn publicats los bans* (35)(Synge, Balarin III).
d'ora : de bonne heure.
d'una : soudain.
daissar : cesser. ...*la nèu aviá daissat de tombar = la neige avait cessé de tomber.*(1)
dalha : faux. (4)
damorçar (damoçar ou damossar) : éteindre. *Podètz damorçar la candèla.* (21)
dança : *La dança es lo giscle, lo cant sautarèl de l'etèrne jovent. Es l'autar de nòstra beutat. Lo parlar dau còs, son cant extasiat, son agandida a la parabanda dels dieus. La dança es la garlanda dau temps* (7)
Dante : *Mas i aviá lo Dante. Sol. Caput. Entestardit dins son voler d'aram, dins son sòmi ferotge, au còp, e tendre coma un amor de joventut.* (7)
dapasset : à petits pas. (12)

daquòs : truc, machin. *Demòra aquela daquòs, en fòra de nautres... (7) ; Es una daquòs, aquí çò que disiá quand lo jovent voliá saupre... (7)*

datta (fr.) (dàti) : datte (fruit). (35) Dante.

davalador : descente, pente. (2)

davaladura : descente. (1)

de cara a : en face de. (13)

de(s)masiat : excessif. ...*aquela despensa desmasiada e somptuària.(13)*

de(s)mentar : rendre fou. *T'enlucerna, Medelha, e te desmenta.(28)*

debanar : dérouler, dévider. ...*sa vida se vai ara debanar coma s'èra sol...(5)*

deca (ou dèca) : défaut. *Siái res, siái res / Res qu'una deca dins la lutz.(17) ; ...un bonur sens ges d'ombra ni mai de dèca. Ont se delembrava fins qu'a l'idèia de l'ombra e de la dèca.(13)*

defèci (lo) : la défaite, la déconfiture, le désastre. ...*de sègles de temps l'emmascament aviá jogat. Ara veniá lo defèci das encantaires.(2) ; Veniá d'escobar lo moment de vergonha, de defèci, de malurança. (13)*

defèci : découragement. *Solament, i aviá las oras de defèci.(13)*

dèfi : défi. ...*es totjorn perilhós de faire de dèfis au diable.(3)*

de galís : en oblique. *Jot lo paure lum d'una calelha penjada a un postèl de galís. (34)*

degalhar : abimer. *Faire d'enfants per que la vida los degalhe...(4)*

degaunhar (desgaunhar) : imiter, refaire, singer. (1)

deglesir (desglesit) : exténué. *E lo vièlh ara, romput, deglesit, s'èra trach sus sos ginolhs magres...(4) ; Devètz èstre tot deglesit, de caminar amb de pès cachats e sagnoses (35)(Synge, Balarin I).*

deglesit : délabré. ...*lo paure el èra bandat pas qu'a sentir un veire. Aviá un trace d'estomac tot deglesit (35)(Synge, Balarin II).*

degot (un) : une goutte. *Se recòrda coma aimava, sot la pluòja, reversar la tèsta e reculhir sul morre los grans sarrats das degots de l'auratge.(2)*

degot : dessous. *Ont los pensars escurs, rarament exprimits, estrechament sarrats e rebufats en la tenèbra silentosa dels dejots de l'arma, se podián deslargar librament jot lo cobèrt encantat de la masqueta.(13)*

delargar : déguerpir. *Voliás pas demorar quand aviàm de besonh de tu, ara que n'avem pas pus de besonh, agacha de delargar lèste (35)(Synge, Balarin I).*

delfin : dauphin. *Ges de cambiròlas de delfin, a ras de la barca. (34)*

deliure : libre, libéré ; **mar deliura** : haute mer. ...*per de que vòle viure coma aquel manit escur / que se voliá levar lo còr en mar deliura. (35)(Lorca, Tamarit).*

demamats : sevrés, privés. ...*de mascles demamats de tendrum e de carn.(13)*

demasiat : excessif. ...*aquela despensa que mai d'un politician auriá plan volgut faire téner per demasiada e somptuari (13)*

demenar (desmenar) : agiter. ...*peisses escurs de las baumas marinas, e que lo demenavan el, escurament, en sa tenèbra. (4)*

demesir (se) : dépérir. *Me daissetz pas demesir ! (23)*

demesir (se) : se déliter. *Ara l'espasa èra liurada etèrnament a l'ombra, au rovilh, fins que se demesisca dins l'umor de l'èrba e la semblança de l'argela.(2)*

demesir (se) : dépérir. ...*coma la feda que se demesis sus un sòu tròp cargat d'aglans...(5)*

demesit : dépouillé, diminué. ...*l'Ofici, demesit de sa grandor de vèspras e dau cant de las campanas...(1) ; sus un biaís de vida ont se sentisson desseparats, demesits, escarnits, delembrats...(3)*

denistar : dénicher. *T'aviái denistat. (34)*

derrabar (desrabar) : arracher. *Te derrabaràs pas lo còr per faire au sieu una cachadura (28)*

derruscar (desruscar) : écorcer ; (fig) violer. ... *l'onor de sa sòrre, que l'autre l'auriá derruscada...(4)*

desaguici (desaïci) : haine. *Ara quicòm qu'èra pas desaguici ligava los dos que se miravan dins una pausa longa. (L'ataüt de Joan Enric Fabre). (2)*

desaïce (desaguici) : haine. *Se pausèt coma s'aviá de besonh de posar de fòrças encara dins la dolor e dins lo desaïci. (3)*

desaïce : acrimonie. ...*aquelel desaïce que los anima e los desmena (3)*

desaïce : haine, détestation. ...*desaïce per desaïce (détesté pour détesté), au mens qu'aquelel còste pas res ! Auràn, au mens una bona rason de desaïce. (21) ; ...de crits de desaïce (21)*

desaïce : inimitié, haine. *Mens desseparats per la paret mitana que per l'antic desaïce (Lo Sant de paret)(3)*

desaïci : dédain, haine. ...*un silenci conflats d'amargança, de desaïci e de ràbia. (1)*

desaïse : malaise. (3)

desalenat : hors d'haleine. *Siás desalenat. Te deuriás pausar un brieu. (21)*

desanat : délabré, mal en point. *Los grands ostalasses demoravan tant fosques, tant desanats.(13)*

desapesat : ayant perdu pied. ...*la muòla qu'aviá lisat e desapesada, batiá l'aiga de sas batas.(10)*

desaviadura : déchéance. *Quana pietat aquela desaviadura...(10)*

desaviat : égaré, perdu. *Èra luònt, darrièr, desaviat dins sa trevança d'aqueles jorns. (13)*

desbondar (se) : se répandre. *E que lo bonur se desbonda... (34)*

desborronar : divaguer, radoter, dire n'importe quoi. *Jurarem qu'aquò's un baug e non pas vòstre vièlh. Podriái jurar que l'ai vist desborronar sus la riba tot uòi. (35)(Synge, Balarin II).*

desboscar : débusquer. ...*aurai léser de lo desboscar, dins lo nombre de las raubas... (34)*

descabeçar : décapiter. ...*avián descabeçat lo Rei (13)*

descabestrar : déchaîner, débrider. *Descabestravem los elements...(1)*

descabestrat : débridé. ...*un orguòlh descabestrat. (1)*

descabucelar : enlever le couvercle. *Qu'ai passat bona part de ma vida a descabucelar, en idèia, la clòsca dels autres per i endevinhar l'anar de son pensar. (13)*

descaissalat : édenté. *La maïssa descaissalada... (3)*

d'escambarlat (escambarlat) : les jambes écartées. (4)

de(s)carcassar (se) : se démener. ...*lo cadelàs se decarcassava per l'i seguir. (3)*

descasible : périssable, caduc. *Quand tota forma descasibla s'avalís dins los jòcs de la luna e de l'ombra. (3)*

descatalanat : rabattu (bord d'un chapeau). ...*las alas descatalanadas de son capèl. (13)*

descauç : pieds-nus. *En camisa e totes descauç. (21)*

descisa (a la) : à la dérive. *La barca es anada a la descisa. (34) ; Ai ondejat dins los flumes escurs qu'au fons de la mar van a la descisa. (34)*

desconfida : défaite, déconfiture. ...*de desconfidas sens nom. (8)*

desconsolat : désespéré. (1)

descòr : angoisse. ...*una mena de descòr que vos sarrava lo ventre. (18)*

descors (descreis) : décours, lune décroissante. ...*vos atrobarai de mestressas totjorn mai polidas a cada descors de la luna. (35)(Synge, Balarin III).*

desemparar : désemparer. *Podèm desemparar e despoderar sens un degot de sang totes aqueles que nos vendrián au contra, armas en mans. (29)*

desencusa : excuse, alibi. *Los cochavestits, ne cau, son la desencusa dau brave mond.(21)*

desenflorar : déflorer en ramassant des fleurs. *Aquest an, la segonda recòrda de mèu es estada paura. A pas pro plogut. I a pas agut pro de flors. Disiái a mon fraire : « Es vrai qu'aquest an l'esséncia d'espice e de frigola se vend tament qu'an tot acampat ? », e el me fai : « Pas aici ; aici es tot escàs s'an desenflorat. »(40)*

desenflorença : flétrissure, perte de la fleur de la jeunesse. (4)

desèrt : *Lo desèrt es luòc elegit de la mascariá, de las farfantèlas, de la manca, dels miratges e de las desiranças que congrelha. Se vei au desèrt tot çò que, dins las vilas o vilatges, la vida de cada jorn t'empacha de veire. Que l'èime s'i nega, esbleugit, escalustrat per los rebats en moviment etèrne, per los bruchs e los ressons que vos demenan e vos desforvian de l'essencial. (13)*

desfautar : manquer, faire défaut. *E sabe, ara, qu'aurai lèu çò que me desfauta per dintrar au còr de ton mond : una arma.(34) ;L'espèr ! Nos an escampats dau paradís vertadièr ont son los autres, ventres plens. E encara i caudriái bailar çò que mai nos desfauta : l'espèr. (21)*

desfautar : être pris en défaut, être défaillant. *Allah sol sap tot, dises ? Quora me faguèt, sabiái que beuriái de vin. Se m'arrestave de beure, tot lo saupre d'Allah desfautariái.(35)(Khayyam).*

desfèci (defèci) : désastre, ennui, abattement. ...*l'espèra d'un canton de blau entre los nívols d'un temps de desfèci e de desespèr.(3)*

desfèci : désastre. ...*lo desfèci tot de ma vida.(10)*

desfís : défi. *Me trases lo desfís = tu me jette le défi. (29)*

desfís (far) : défier. (10)

desforviar : détourner. (3) *Tot èstre, tocat dau Maudich, n'en pòt èstre desforviat, quand siaguèsse pas que d'un pauquet. (34) ; ...vai a la pòrta, mas se desforvia...*

desforviat : dévoyé. (1)

desgalhatge (degalhatge) : détérioration. (10)

desgarrolhat : désarticulé, disloqué. *Aquelas petetas desgarrolhadas, menavan son brande destemporat (6)*

desgaubiat : gauche, sans la manière (2) ; *espincha, desgaubiat, tot alentorn (35)(Synge, Balarin).*

desgaunhada : parodie, caricature. ...*marcar la desgaunhada de tant de parladissas « a l'acrin »...*(12)

desgaunhar : contrefaire. (2) ; ...*res a la semblança de l'amor coma lo desgaunhar de l'amor...* (28)

desgaunhar : imiter, singer. ...*òm se làguia lèu de desgaunhar lo rossinhòu...*(1)

desgaunhatge : caricature, contrefaçon. ...*los maus que, de vos, fan lo desgaunhatge de la vida.*(10)

desgaunhatge : grimace. ...*aquelas votz vengudas, sembla, de Dieu e que son pas que desgaunhatge e rire de can. (3)*

desglesir (se) : se dessécher. *Deissariá pas la tèrra se desglesir...*(26)

desglesit : disjoint, déformé, tordu. ...*los membres desglesits...*(3) ; ...*lo pic es desglesit. (21)*

desglesit : disloqué, démoli, diminué physiquement, déjeté. (2) ; *S'erètz pas tant desglesit de caminar (35)(Synge, Balarin I)*

desgostar : dégoûter, ennuyer. *Un mot per clavar. Crese que l'escrivan d'òc es, mai qu'un autre, al servici d'una lenga amenaçada. Per manténer un public e aquela lenga, me sembla qu'i devèm parlar un lengatge que l'ajude a viure sa lenga, e pas l'en desforviar tot seguissent d'exercicis dichs "d'avant garde" que son per el tant de mistèris e lo pòdon pas que desgostar. Aquí, au mens, çò que me pensi. (42)(Sur le métier d'écrivain d'oc, 1989)*

desirança : désir. *Los camins de la desirança son escurs coma lo ventre de la tèrra. E los camins de l'èime tant escurs. (2) ; Çò que l'es, de calhòl, aquò's las desiranças totas que t'encargan. (34)*

deslargar : démarrer. *Lacha d'un còp sa retenguda e l'atalatge deslarga. (21)*

deslargat : laissé tomber, relâché. ...*aviái bravament deslargat.*(13)

deslargat : lâche, mal assuré, relâché. ...*per tant que son amistat me semblava pasmens de tròp deslargada per poder recaptar quauqua secreta sonada. (13)*

desliure, -a (deliure) : libre, libéré. ...*lo fremin de sauvagina de la desirança que rodava dins mon sang e dins mon èime, a aquela ora, just, ont desliuras per l'escur, las mandras s'anavan rejónher dins la bruga.*(13)

desmaissar : décrocher la mâchoire. ... *rire fins qu'a se desmaissar...*(5) ; (fig.) ...*los qu'assecutís lo revenge desmaissat de l'asirança...* (28)

desmamar : sevrer. ...*lo tendrum qu'escurement n'èran coma desmamats, e lo plaser que bramava sos rens.*(2)

desmamats : sevré. ...*lo lamentò das desmamats.*(5) ; *de mascles desmamats de tendrum e de carn.*(13)

desmargat : ...*rire coma de desmargats = rire comme des fous.*(1)

desmargat : détraqué. ...*a bufar coma de desmargats dins una cana de ferre per coflar de flascons.*(13) ; *A despart que siague desmargat de l'esperit, coma se ne vei tant (13)*

desmargat : disloqué, démantibulé. ...*un còs desmargat e tot ensagnosit.*(3)

desmasiat (demasiat) : excessif. (voir **demasiat**).

desmenar : agiter l'esprit. (6) ; ...*pas la vida de cada jorn dins l'èime e l'anar de cadun. Mas, la vida qu'es detràs. La que nos pòrta, que nos desmena, que nos trèva. (13) ; Es aquò que te desmena, jot l'agach dels cent uòlhs, vestit d'arcolan, qu'espandisson davant tu. (34)*

desmenar : agiter. ...*los ceucles de lutz que lo soleh desmena a travèrs de la rama. (3) ; Ai mai d'estèlas que ton cèl. La mar, a braçats, las desmena. (34)*

desmenar : énerver, agiter. *Quicòm la trevava e la bolegava, e la desmenava...*(3). ...*quauqua outra desmenada de baujum.*(10)

desmenat : agité. ...*Coma velas desmenadas.*(17)

desmentar : perdre l'esprit. *(Lo cotèl) t'enlucerna, Medelha, e te desmenta. (28)*

desmentada (paur) : peur panique. ...*Rompre la tèuna paret que nos apara de la pauc desmentada.*(10)

despar : impair. *Nombre despar (35)(Lorca, Romancero).*

desparaulable : ineffable. *Aquí la sason desparaulable, la de l'esper, aquela ont las armas despacientadas de s'espompir, cercan las solesas embaumadas. (35)(Khayyam).*

desparlar : délirer, médire, dire n'importe quoi, parler à tort et à travers. *Desparlas, amiga. De las causas de Dieu, se deu pas desparlar...* (34)

despartida : séparation. *E ara lo temps, de sa man seca, i aviá apegat una outra cara que volíá pas s'ensovenir de la primièra que per melhor ne mostrar l'avaliment, lo degalhat, l'èime esvalit, la despartida en camin.* (13)

despartit : séparé. *Ai viscut aquel mond despartit.*(10)

despelhandrat : dépenaillé. *Un orgulh desrisòri e despelhandrat, liurat a las dents agudas de la rispa. Los Dòn Quichòta dau secret.*(13)

despenja-figas : homme très grand. *Lo Sambotur ten pas luònt de dos mèstres d'auçada. Ne cal pas mai per li valer lo desaïce e la critica de la vièlha Marion : « L'avetz pas vist ? crida per carriera, l'avetz pas vist aquel despenja-figa, aquel gusàs, aquel manjaire, aquel galipandàs ; pas que per lo vestir, ne cal un parelh qu'anen totes nuses ! »*(40)

despertar : réveiller. (1) ; *Àngel Grabié, te cal ara despertar.* (21)

despiechat : dépité. (5)

despoder : impuissance. *Aquela trevança que despuèi la guèrra, arrèsta pas de me despertar dau sòmi desvelhat ont camine sens relambi. Aquò es ieu, de còps, que la sone. Mas, mai sovent aquò es ela, d'esperela, que s'espelís dins l'èime ; e que me sauva dau despoder e de la misèria d'èstre.*(13)

desportar (se) : se détendre. *...li bailèt doas oras per se pausar dau viatge, se lavar de la polsa dau camin, se desportar.* (7)

desrabar : arracher. (1) ; *...sa man gaucha desraba lo tirador...*(21)

dessagatar : couper les rejets. *Lo vinhairon, s'èra segur de sa recòrda, anariá pas jamai fotjar, podar, descaucelar, nimai dessagatar.* (23)

dessenat : insensé, qui a perdu la tête. *Per ieu baug desfortunat / Per l'amor tant dessenat* (35)(Santillana).

destemporat : anachronique, hors du temps. *Aquel mesclum de glòrias aviá quicòm d'estrane e de destemporat.*(12)

destemporat : intempestif. *...una man longa e fèrma, que sarrère doçament e sens alònguis destemporats.* (13)

destimborlat : affolé. *...coma una feda destimborlada per tròp d'aglands.*(2)

destòrbi : trouble, incident. *Es au dimenge darrièr de Carnaval qu'avenguèt aquel destòrbi que me porta pena.*(13)

destorbiat : troublé. *Tot escàs destorbiat per los manidets, mena crudèla per l'aucelilha e per los vièlhs.*(3)

destrénher : opprimer. *Vai destrenhent tant grèvament la dòna de pensaments d'amor e de laguis.* (39)

destriar : découvrir, discerner, distinguer. *...vòle pas dire çò qu'ai dejà destriat...*(10) ; *La dignetat, qu'èra de bon comprene que la podián pas destriar de per se.*(6) ; *...la creacion romanèsc. Que, per ieu, coma tota vertadièra creacion, dèu portar sa carga de sens coma la ròsa sa carga de parfum : sens que degús la pòsque destriar ni véser. Entre que n'es tot emplenada.*(13)

destruci : destruction, ravage. *...vida clausa sus son destruci enfin segur* (2) ; *...la natura es un destruci baug, un estraçatge gigant...* (2) ; *...una cara, au còp de pietat e d'espavent, un destruci afrós.* (13)

desvari : destruction. *...la carn, un còp l'arma envolada, es liurada a son desvari.*(10)

desvari : extravagance, délire, dérangement, égarement. *L'òme es drech, l'espaurugal es enemic de la verticala. Son mond natural es aquel dau desvari.* (4)

desvari : trouble, désarroi, détresse. (5) ; *E puèi cresètz qu'es pas trist de tornar s'en anar, s'enmascar tot sol a cercar dels uòlhs las femnas e las filhas coma las armas perdudas en desvari espian lo Sénher Dieu ?* (35)(Synge, Balarin II) ; *I a res bailat dau pauc d'amistat, de calor, de man sarrada, dau flòc de pan, dau veire de vin que los aurián benleu, au mens per un jorn, sauvats dau desvari.*(13)

desvariar qqun : troubler qqun, bouleverser. *...de tempèris que desvariavan aquela paura republica de bestiòlas...*(1)

desvariar : *...lo temps se desvaria = le temps se gâte.*(1)

desvariar : choquer. *Çò que vos desvaria es aquela mitat de semblança animala.* (34)

desvariari : désemparé, égaré (mentalement). (35)(Synge, Balarin III).

desviar : dériver. *Plòu. De gralhas / desvian dins lo rovilh / e lo beton de las garas.*(35)(Temple).

devistar : dévisager, regarder intensément. *Los pavons, los cent uòlhs de sa coga, quand fan de sos bèls, me fan paura. Son tan d'uòlhs per me devistar.* (34)

deume : dîme. ...*los que podían pagar lo deume de la pòrta...*(13)

deus (adv.) : vers. (1)

Diable : *E somiave dau Diable panard e de tot aqueles, esperits o ombras, qu'avián lo poder de descabucelar los ostaus, e benlèu las clòscas, per i veire, per i legir l'estrang e sovent terribla ventura das vivents.* (13)

diari : journal intime. (4)

Dieu : *I calíá Dieu per poder sofrir aquel mond. Dieu, aquel mond que l'òme porta en el, e qu'arriba pas jamai sens malor a ne derrabar lo racinum testard.* (7)

digne (subst.) : dignité. ...*me podíái plegar dins mon digne, e m'en anar...*(30)

dire : *Per que lo dire basta pas se pòt pas s'estampar dins l'èime de l'autre tant que ne faguèt dins l'èime d'aquel que parla. I cal la fòrça de la vida, e lo mistèri de las causas, e l'anar das cents azards que fan l'eveniment. Lo tocar dau cotèl, e la dolor de la plaga.*(10)

discuta : discussion. *Sens discutas.* (34)

doat (toat) : galerie, conduit souterrain. ...*demorar jot tèrra dins de caunas o de doats, cavats dins lo sòu.*(6)

dobtat (esser) : être suspecté. ...*èra pas nautres que podriam èstre dobtats d'aquel crime.*(10)

dogà : douve, douelle de tonneau.

dolina : (?) (peut-être MR a voulu dire : *verdina*, roulotte des gitans ?). *Entre las barracas de fièira, se vesíán pron las dolinas amb los fiusses d'una a l'autra.*(13)

doloirar (se) : (provençal) s'affliger, gémir. *Se vòs connéisse la patz, la serenitat, corba-te sus los deseiretats d'aquela vida, sus los pichòts que se doloiran dins lo malur e tu te traparàs urós.*(35)(Khayyam)

dòlre (se) : se plaindre, gémir. *La pèira es un front ont se dòn los sòmis* (35)(Lorca, Meijias).

domaisèla : libellule. (17)

dona : don. *E beviá coma una licor la votz linda que prega pas qu'una dona de l'èstre...*(5)

dona-d'èr : sosie. (12). *Los dona-d'èr* : titre d'un roman de MR.

dormilhós : endormi, en sommeil. *Sabiái pas que la vida pòt èstre un bòsc encantat. Ont anam coma de simbèls dormilhoses fins que gisclè un signe que se vei pas, e que tot càmbie, e qu'espeligue un sòmi.* (29)

dòrs (adv.) : vers. ...*virats appassionadament dòrs la botanica e la zoologia.*(10)

dosilh : fausset d'une barrique, robinet. *Quand anave au dosilh de l'aiguièra* (3)

dòu : deuil, douleur. **menar dòu** = se lamenter (voir **menar**).

dòu : il m'est douloureux de. *Me dòu de creire que son comand siague entendut.* (25)

drac : le drac, dragon. ...*e de dracs escopir lo fuòc dins las baumas e los avencs.* (34)

dralha : draille (chemin des troupeaux).

dralhon : sentier. (35)(Lorca, Tamarit).

dralhòu : clarine (cloche d'une bête dans un troupeau). ...*los dralhòus das avers.*(1)

dralhòu : grelot, grosse cloche des troupeaux transhumants. (1)

drilhaça : orgie, luxure. ...*lo gisclè, lo baujum, la drilhaça de Babilòna* (13). *Tota la drilhaça escricha au libre d'oras d'aquela nuòch.* (7)

dròlle (n.) : enfant, garçon. (3)

dròlle (adj.) : drôle, amusant.

druditge : gaillardise, exploit sexuel. ...*siaguèsse coma fantasiá de calinaire en cèrca d'ardidèsa e de druditge* (13).

duganaud : huguenot. (3)

dugàs : hibou, grand-duc. (Préface de Médée).

dugon : petit-duc (rapace). (2)

d'una : tout à coup, soudain. ...*sortit d'una, semblava, dau non res de l'èr, au mitan dau planòu...* (13) ; *Siái, d'una, vengut un autre.* (34)

durbir : ouvrir.

E

èga : jument. « *Ont as tas ègas, còr de Mai ?* » : *De tot biais son de paraulas encantadas. Los poètas las campejan. Los manits las atròvan. Sens cercar. (Canas de Midàs -19/04/81)(5)*

ègas : cartes (jeu) ; *tocar las ègas = jouer aux cartes.(1) ; L'astre, entre sos dets, mena las ègas. (32) ; Mond urós, aquel de las ègas... mond de reis e de las reinas, mond de la gaug e de l'amor. (32)*

eigatge (aigatge) : rosée. *A semblança de las flors / Dins la sason de l'estiu / A quau manca l'eigatge / E qu'escansan las calors (35)(Santillana).*

èime (MR écrit souvent : **ime**) : instinct, nature profonde. *Los camins de la desirança son escurs coma lo ventre de la tèrra. E los camins de l'èime tant escurs. (2) ; La vèspe, ela, sap per èime, qu'aquel ventre es lo desfaut sol de la Tarentèla (2)*

èime : esprit. (voir **ime**)

èime : sens. ...*çò tot qu'a cada jorn m'assalís de sos laguis ; menuts, sens èime, sens color, sens calor, sens arma. (34)*

eisil (exilh) : exil. (3)

eissalats (uòus) : œufs frits. (2)

eissam : essaim. *L'Aucèl blanc dans La Rose bengaline : Per quau que siague quand vai per mond e per camins, son ombra rabala a son entorn, coma l'ombra clara d'abelhas que degun vei pas, una mena d'eissam, vonvonejant, fach tant de sas òbras bonas coma de sos rebats marrits. E aquel fum, quand es espés, i arriba de se mettre au travèrs de tot encant. E de n'escarnir lo poder. E de virar au rebors çò de bòn qu'aviá carga de faire. E l'encant s'espotís au sòu coma una lauseta subran mudada en pèira. (29)*

eissartàs : terres défrichées. (1)

eissor : source. ...*aquela eissor dubèrta sus un cèl de lutz e d'espèr. (11)*

eissugar : essuyer. *Gastaretz vòstra arma a l'eissugar sens fin coma una cabucèla de coire. (3)*

elements : L'èr, lo fuòc, l'aiga e la tèrra. *La fòrça desconeguda de la vida que, saique pren sa calor e vertut d'aqueles elements. Los esperlonga. E n'es part, e n'es seguida. E aquí la sau de la vida.(10)*

éli : lys. (1) ; *Perdequé pas lo capelan (muscarí), o lo cotèl (l'iris), o la ròsa, o l'èli (le lys) blanc, o la roèla (le coquelicot) ? (34)*

embalàs : civière, brancard. ...*espanidit sus l'embalàs, redde coma un pauferre. (29)*

embalausir : captiver, fasciner. ...*tant grand deviá èstre çò qu'embalausissia, ben luònt darrièr el, aqueles uòlhs sens vists. (3)*

embalausit : ébahi, émerveillé (4) ; ...*un còr de manidet embalausit per un aucelon que canta. (29) ; troublé, abasourdi : ...e ara, semblas embalausit (34) ; ...guincha coma embalausit un ponch sus la muralha. (21) ; Ère muda de tant qu'ère embalausida. (25)*

embalausit, -ida : ébloui, étourdi. ...*la mosca embalausida de lum e de calor.(1)*

embarbadas : greffon de vigne, bouture. (5)

embausamat : embaumé. (5)

embelinaire : jeteur de sorts. ...*lo parlar das encantaires, mascs, embelinaires, fachinièrs, grimauds e autres armatièrs e saganas. (29)*

embelinar : séduire. ...*ensajava, per tota mena de biais, d'i embelinar la filha. (3)*

embelinar : ensorceler ; *se laisser embelinar = se laisser embobiner.(4)*

embelinat : idiot, qui se laisse embobiner. (3)

embevut (embegut) : imprégné. ...*un pauquet embevut de l'odor cara dau tabat...(5)*

embobelinar (mélange de **embobinar** et **embelinar**) : enjôler, embobiner. *De qu'es que vos empacha de demorar, a despart que la Veusa e las manidas vos embobelinan (35)(Synge, Balarin II).*

emboh : complication. *Que serián destemporadas e desvariadas se las causas anavan sens ges d'embohs.(5)*

emboh : embarras, ennuis. ...*s'anava trobar dins un emboh sens nom. (10) ; ...ela que fai tant d'embohs amb aquel cadelàs (35)(Synge, Balarin III) ; Pas que per idèia de me metre d'emboh sus las esquinas, son lèstes a se daissar enanar. (29)*

embolum (envolum) : volume. ...*son embolum daissant plaça a l'èr, a de lutz, a de vent (4)*

embonígol : nombril. ...*i demòra pas pus coma solelh que son embonígol.(10)*

embonigon (écriture fautive, embonígol se prononce imboundigou accentué sur le i, et non pas sur le dernier ou) il faudrait écrire : (**embonígol**) ou (**embonigo**) : nombril. ...*un embonigon de pèl de seda ensatinada qu'i bailava lo vertolhon.(3)*

embonilh : nombril. *N'i aviá per s'espetar la pèl dau ventre e s'estripar l'embonilh.*(10)

embornhat : aveuglé. *Aquela corsejada dau nòu esterluca aqueles que s'i adonan, çò que vòl dire que ne son embornhats.* (13)

embraigada (embriagada) : ivresse. *Passat l'embraigada d'una setmana d'encantament, venguèt l'ora das comptes.*(4)

embraigament (embriagament) : ivresse. ...*un embraigament sens vertolhon...* (3)

embraigar (s') (s'embriagar) : s'enivrer. *Qu'es bas aquel còr que non sap pas aimar, que non pòt s'embraigar d'amor !* (35)(Khayyam 10)

embriac,-aga : éniuré,-ée. (1)

embriagament : ivresse. (1)

embriagat : éniuré. ...*sa joventut embriagada per çò qu'aviá fach de sas mans.*(1)

embrivar (abrivar) : accélérer. *Lo còr dau prèire se tornèt embrivar...*(4)

embroncar (s') : trébucher, broncher, butter sur. (1) ; *s'embroncar a las pèiras* (21)

embrunit (a l') : à la tombée de la nuit. *Serètz pas jamai sauve enluòc s'anatz caquejar amb una còla de bartavèlas coma aquelas que se passejan sul camin amb los gendarmas en i parlant a la chut-chut, a l'embrunit* (35)(Synge, Balarin II).

embucada : petite déchirure. ...*mas a las tenèbras de son èime, i demòra aquela embucada que sagna.* (36)(Poèmas de Pròsa)

embugar : imprégner. *Son ma carn. M'an embugat l'èime.* (5) ; ...*las ersetas que van e venon, sens relambi, per embugar la sabla.* (34) ; *I a çò que se ditz... qu'es pas que vent de paraulas... bruch de lenga e de bocas... que fai doçament tindar l'èr, un alen de temps. E que ne'n demòra pasmens d'images que dins l'èime, fan son camin. E nos venon embugar lo fons de las mesolas.* (34)

embular : tromper, enjòler ; *embular l'esperit = embrumer, embrouiller l'esprit.*(6)

embut : entonnoir. ...*la sabla qu'èra encara dins l'embut d'aquel sablièr...*(4)

embut (mançar l') : manquer son but. *Tròp linde, benlèu, coma la Lei se deu de l'èstre, emai se manca sovent l'embut.* (29)

emmandar : renvoyer. *E l'emmandèron a còps de pèiras.* (1)

emmargar (s') : s'emboïter, s'accorder. ...*i cal bailar de leis que s'emmargan plan amb lo vira-vira essencial de son viure.*(13)

emmargar : enfoncer. *Perque caliá qu'aquela carn fèra s'emmargue en ela...*(2) ; *A despart de cartas postalas, solas tacas de clar e d'ombra sus las parets, apegadas, puslèu emmargadas als cantons dau miralh.* (13) ; *E puòdi, es la palha ben cauda, ont òm s'emmarga tot escotant defòra lo vent bramar als lops, e lo degot de la nèu coma fons.* (21)

emmargat : infiltré. ...*es un nazí, emmargat, a bèl esprèssi, dins los rengs americans...*(31)

emmascar : (voir enmascar).

emmoirat : moiré. ...*sus son riban de seda emmoirada.*(10)

empalaficar : ficher sur un pieu. (23)

empan : aune. ...*alara, de tot aiçò, sauprem çò que ne val l'empan.* (3)

empanténar : piéger. ...*coma lo flòc de codena que fan niplar a la ratuna per la melhor empanténar.*(6) ; ...*coma las bèstias innocentas quand la prima i voja l'afrau dins la sang. E que, per amor, se fan empanténar.* (34)

empantenat : pris au piège comme dans un filet. *Era empantenat. E o sabiá pas.*(6) ; *Antau lo còr entre ronzàs / dins l'ivèrn clavat de fogaus / e la cistèrna entre las mans dels èures / e lo dobte empantenat d'espèr.*(35)(Temple).

empastat : pâté. ...*coma digerissiá pas son empastat de lengas de rossinhòus...*(33). *Pâté en croûte : Gràcias per la becarda pensativa ! / Gràcias per l'empastat ont es enclausa !* (17)

empargat : auréolé (comme la lune que fa pargue). ...*empargat d'una tèuna claror, l'Aucèu blanc.* (29)

empaumat : empaumats de peur = saisis de peur.(13)

empediment : empêchement. ...*deu tanben aver sa carga d'empediments.*(12)

empedir : empêcher. *Non empedigues son fatau anar.* (35) (Dante, Infèrn, Cant V v.22)

empedit : empêché, entravé, embarrassé. *E ne venián a demorar muts e coma empedit quand li caliá parlar a una femna, a una filha...* (2)

empedit : embarrassé. ...*ne serián tant empedit coma un rat amb tres nogas.*(3)

empedit (pour **emperit**, r intervocalique se prononçait **d** dans le Montpelliérain) : voir **emperit** : ignorant.

empega (dans l'expression : **aquela empega !** : elle est bien bonne, celle-là !). (29)

empegat : embarrassé. (35)(Synge, Balarin I).

empegolar (s') : s'empoisser, s'empêtrer. *Lo Jutge s'empegolava dins lo pensar dau temps escoladís.*(4)

empeirar : figer, paralyser, pétrifier. *Aquel lorditge, aquò d'òrre los empeirava.* (6) ; *Coma un qu'au vièlh miralh de sa malor / dins la foscòr destria un estrangier / e que recuola un pauc, e que trantalha / e qu'empeirat pensa pas qu'a fugir...* (16)

empenhar : engager, donner en gage. ...*abandonant sos bens, los empenhèron a de renovièrs.*(13)

empenta : gouvernail. ...*la barca sens vela, sens remas e sens empenta.*(6)

emperit : ignorant, bon-à-rien, cancre. ...*aqueu emperit qu'a pas jamai poscut tocar a son second libre, tant es vertat que tornava sovent de l'escòla amb de cambas que panardejavan jot el, e plen de nhòcas d'èstre estat picat coma l'ase d'un estamaire* (35)(Synge, Balarin III).

emperlejar : éparpiller, semer comme des perles. (1)

emprenhada : enceinte, grosse ; ...*un ventre de prèga-dieu, uflat coma s'èra emprenhada.* (1) ; *Entre maucòr e gaug, s'avisèt que sa vida veniá, ara, tant plena coma femna emprenhada, d'un fruch que degús podiá pas saupre se seriá bèl o lordàs, se solament vendriá a terme. Mas que basta per cambiar la vida. A la cargar d'un pensar grèu e viu, e caput.*(13)

emprenhar : rendre enceinte, engrosser. ...*la bòna plòja d'ivèrn qu'empenha lo ventre de la tèrra de la frucha de l'estiu venent.*(4)

empurar : embraser. *De vin ! de vin ! Que sas flambas m'empuran...* (35)(Khayyam 11)

empusar : exciter, attiser le feu. ...*fasián pas qu'empusar la ràbia muda que li sarrava las dents.*(1)

enaigat : bien arrosé. *Èra l'OC d'Ismaël Girard, aqueu OC onte tota la fòrça d'una joventut que m'embraigava gisclava amb una frescor d'òrt enaigat.*(42)(Hommage à Louis Alibert)

enairat : aérien, élevé dans l'air. ...*la gràcia enairada de la montanha.* (1)

enanat : en aller, partir. *Benlèu que tornèssen los òmes enanats que li fasián una vida...*(2)

enartament : exaltation. ...*una mena de gaug poderosa l'enravalèt a l'acrin de l'enartament fisic.*(5)

enartar : exalter, renforcer. *Ont tot servís, malur, abséncia o mòrt, a enartar totjorn la misteriosa acordança de dos èstres atalentits de n'èstre qu'un e de delembrar de fons lo mond.* (4)

enartar : hausser, élever. *Enartèt la Camarga a l'auçada d'un mit.*(6)

enartar : rehausser, souligner. *Las masquetas dau Carnaval : una cara blanca e dos traucs per los uòlhs : cara de femna - cara d'òme, cara de patz e de secret ; sols vius, e mai qu'encastrats, los uòlhs vestits d'ombra. Coma per enartar çò de viu qu'es un uòlh. L'imatge autisme de la vida. Aqueu rebat lusent e movedís que dis la vida quand es present. E qu'es signe de mòrt quand es perdut.*(13)

enaurar (s') : s'élever. *E la tèrra que s'enaurova aquí / de paur qu'aguèt, de mar se faguèt 'n vel* (35) Dante. ; *Bèla escasença de s'enauroar...* (34)

encalat : échoué (bateau). ...*perduda sus lo vaste coma una nau de Cristòu Colomb, encalada, delembrada sus l'arena.*(6)

encalivament : accablement de chaleur de midi. ...*l'encalivament de mièjorn.*(13)

encalustrar (s') : se scandaliser, s'offusquer. ...*nos caliá pas encalustrar se vesiam venir de gardas...*(10)

encalustrar : choquer, étonner, offusquer, scandaliser. (6)

encalustrat : effrayé, offusqué. (28) ; demi-fou : *Los sacamands de Jason, se vòle, ne farai un tropèl de bedigas calugas revolument sens relambi dins la plana. E d'el un pastre encalustrat* (28).

encanejar (s') : se rétrécir, s'étrangler dans un passage étroit (la cana). *Sachèt que sa vida veniá de s'encanejar davant de s'acabar. Coma la sabla dau sablièr.* (11)

encanhament : acharnement, irritation. *L'encanhament es signe pron conosciut dau vielhonge.*(30)

encanhar (s') : s'exciter. *M'es vejaire que serètz un brave manit ben onèste au trabalh e se m'avètz pres au contra totara quand vos encanhavetz amb las filhas, ieu bailariái pas un fiu d'erba per un jove qu'auriá pas un fièr esperit e un còr coratjós.* (35) (Synge, Balarin II).

encanhat : exalté, excité. ...*qu'encanhada per la calor nos vai embaumar tot lo viatge.* (5)

encant : enchantement, magie, charme : *L'encant escapa a tota paraula... seriá pas encant... Se ditz pas... se fai... o se fai pas (Le charme échappe à toute parole... il ne serait plus charme... Il ne se raconte pas... il se fait ou ne se fait pas)*(Trad. MR) (34) ; ...*l'encant. Qu'es doça votz, emai paraulas*

encantadas que vos atròban lo camin dau còr, plan melhor que las arpas d'una agla. (34) ; L'Aucèl blanc dans La Rose bengaline : Per quau que siague quand vai per mond e per camins, son ombra rabala a son entorn, coma l'ombra clara d'abelhas que degun vei pas, una mena d'eissam, vonvonejant, fach tant de sas òbras bonas coma de sos rebats marrits. E aquel fum, quand es espés, i arriba de se mettre au travèrs de tot encant. E de n'escarnir lo poder. E de virar au rebors çò de bòn qu'aviá carga de faire. E l'encant s'espotís au sòu coma una lauseta subran mudada en pèira. (29)

encapar (s') : s'entêter. *S'encapa, coma una muòla que vòl pas recueular.(22)*

encapar : accepter, supporter. *Aquí çò que lo jove qu'èra o podiá pas encapar.(10)*

encapar : admettre, accepter. *...una religion qu'auriá calgut, per l'encapar, la larga bravança d'un vièlh curat de l'ancian temps...(3) ; M'es pas de bòn encapar qu'un paure aucèl pòsca faire sofràita a la glòria de mon Rei. (29)*

encapar : se faire à une idée ; *lo pòde pas encapar = je ne peux pas m'y faire. (2)*

encargar : imputer. *Çò que l'es, de calhòl, aquò's las desiranças totas que t'encargan. (34)*

encaume (Mistral écrit **engaume**) : scorie. MR l'utilise dans *Aquel de Santa Elena :... quand l'endeman, toquèron tèrra, l'escur ne veniá pas dau vèspre davalant, mas de l'encaume, la gruma refrescada e calhada de l'escopit d'un volcan perdu.(6)*

encausa : *Mas me portariá pena de te veire patir per son encausa (à cause de lui) (34)*

enchaut (m') : il m'importe, je me soucie. *...perque venguère e çò que l'ausiguère / en prumièr, que de tu m'enchauguèt, te dirai.(35)(Dante)*

enchautar (s') : s'en moquer. (23) *Se sabiás coma m'enchaute dels quatre elements de la natura e de las cinc facultats de l'òme. D'unis filosòfs gregaus, dises, podián prepausar cent devinalhas as escotaires ? De tot aiçò m'enchaute d'a fons. Pòrta de vin, jòga dau laiüt e que sas musicas me remembran las dau labech que passa coma nautres.(35)(Khayyam).*

enchichorlar (s') : s'enivrer. *...dels òmes que se n'encantan e que se n'enchichorlan... (7)*

enchichorlar : enivrer. *...las flors dau magnolià qu'espandisson un parfum estranjament secret e carnal qu'enchichorla. (3)*

enchichorlat : ivre, enivré. *...boca enchichorlada dins la vesprada, o la nuòch d'una fèsta. (3)*

enchusclar (s') : s'enivrer. *De lachuscla / puòi t'enchuscla...(17) ; E los uòlhs de l'enfant èran solets / per s'enchusclar d'aquel expandi.(17)*

enclastre (encastre) : clòture. *E nos ajudan a veire que las civilisacions sedentàrias son tant de molons de cadenas, mai o mens endauradas ont finissem per pas èstre mai que de fedas dins los enclastres.(6)*

enclaire : encloure, enfermer. *...dins l'anar terriblament azardós dels dos aucèls de fuòc, cieulant un alentorn de l'autre, cercant lo biais melhor de l'enclaire, amb lo risc mendre, dins lo camp de sa gislada mortala (13)*

enclausiment : fascination, ensorcellement, envoûtement, magie. *...caliá veire l'enclausiment de sa cara...(1) ; Semenava l'encant, l'enclausiment (3) ; La mòrt ?... non. Una mena, puslèu d'enclausiment vital que fariá d'ela, per el, en son reculhiment, lo reliquari e lo noïriment de sa descendéncia.(2) ; Teniái per farandolaires e gratussejaires de guitarra los que disián de l'amor qu'èra un pur enclausiment. (25)*

enclausir : fasciner. *Eran aquí tibats coma se se volián enclausir.(3) ; I a bèl temps que l'avenc m'enclausís. (34) ; ...de que enclausir l'uòlh vèrge e crudèl d'una vipèra...(5)*

enclausit : ensorcelé. (1) ; fasciné. *...un conquistaire tant enclausit qu'un jovent qu'a vist un jorn la cavilha de sa cosina. (25) ; Èran coma d'aucèls enclausits... (25)*

enclús (enclutge) : enclume. *Tant ben los martels cantavan / subre l'enclús somnanbul... (35)(Lorca, Romancero Gitan).*

encola (ancola) : contrefort d'une construction. (1)

encontre (l') : le contraire. *D'unes dison – falta de veire la paraula d'òc culhida a las bregas meteissas de Casaus – que Bladèr los reculhiguèt en francés e que, puòi, los revirèt, per d'unes en gascon. Soi, ieu, segur de l'encontre.(44)(Préface Contes de Bladé)*

encórrer (s') : s'enfuir, prendre la fuite. *Corrís au vièlh Mahon amb la sapa, lo fai encórrer per la pòrta, seguit de la chorma (35)(Synge, Balarin III).*

encreire (s') : s'enorgueillir, faire l'orgueilleux. *Frair Beneset sabiá pro que los òmes se'n devon pas jamai encreire de çò que sabon, de tant qu'es grand çò que sabon pas.(2)*

encusar : accuser. *M'envergonhe, de còps, d'aqueles pensars sus tant d'èstres que, de per son nombre, n'an saique pron per m'encusar d'un jutjament fals. (13) ; ...tant d'òmes perduts sul desèrt de la mar... encusats de sòmis e de deliris... (34)*

endarrairat : attardé. *Un rai de luna endarrairat / somiava sul sen de la filha. (37)*

endarrierar (s') : s'attarder. (1)

endaurada (daurada) : dorade (poisson).(35)(Temple).

endavant : en avant, devant. *Te cresiás fôrça endavant... e amb, luònh endarrièr, un mond ensepelit. Entre qu'a pas arrestat, emai rescondut, de te seguir. Èra dins tu, a t'esperar. E se tòrna far veire. (34)*

endecar : gâcher. *E qu'escurament vos perdonan pas d'i venir enfosquir e mai endecar lo bèl jorn que, per eles, fai, defòra.(13)*

endecat : altéré, entaché, fautif. *Aquel d'un òme sol, d'un paure monge sens poder... e que n'en ven a se veire escur, d'ont mai ven, emai endecat dins son idèia d'el...(34)*

endeliciar (s') : *M'endelícia de t'ausir... quand nos atrovam totes dos d'accòrdi = Ce m'est délices de t'entendre. Quand nous nous accordons, tous les deux. (34)*

enderairar : attarder, retarder. *S'enderairèt longtemps en aquel sòmi.(5) ; Se faguèt una gaug de faire rebalar e s'enderairar l'ora de la sòm.(6)*

endèrs : trépied. *Era votz de sibila antica sus l'endèrs...(16)*

endèrva : plante de Camargue. (6)

endevenança : déroulement, avènement. *D'ara en avant, i aviá çò que d'unes dison astrada, azard o quicòm mai, e qu'aviá nosat l'endevenança de las causas tant per una coma per l'autre (2)*

endevenanças (las) : les évènements, les coïncidences, les conjonctures, les hasards. (6)

endevengut : réussi. *Ai endevengut tant de maravilhas. (28) ; Aquí ma mudacion melhor endevenguda. (34)*

endevengut : *Vièlha estampa !...t'ai plan endevengut = Vieux filou !... je t'ai bien deviné. (12)*

endevenir (s') : s'accorder. *...un cant que s'endeveniá tant amb lo movement de tota carn...(1)*

endevenir : accorder, se mettre en accord. *...d'endevinhar son pensar, de l'endevenir.(4) ; Mas que sabiái que nos podiàm pas endevenir. Estent que parlavem pas de çò parièr.(43)(Un manit encantat)*

endevenir : comprendre. *Ges d'agach esperlongat sus un rebat de sòmi, que las femnas tan plan los sabon endevenir.(8)*

endevenir : y arriver. *La libertat dels òmes... S'i cau alestir per s'i faire. Aquò ven pas d'un còp. O cau fôrça practicar per l'endevenir. (29)*

endilhar : hennir. (5)

endivisa : devise. *Era son endivisa : « aquò serà coma Dieu o voldrà » (5)*

endolentit (adj.) : endolori, plaintif. *Musica endolentida. (32)*

endolentida (subst.) : douleur. *Davant, aviái ma vida engrevada per los demans de crànher e l'endolentida dau passat.(29)*

endormidoira : berceuse. (1)

endormidoira : jusquiame. *...l'endormidoira per apasimar la malor (2)*

endormidoira : somnifère, narcotique (3) ; endormissement : *...endormidoira dau tantòst (13)*

endormidor : bécassine sourde, oiseau de Camargue. (6)

endralhar (s') : se mettre en route. *Endralhem-nos ! (21)*

endrechièra : direction. *...un esfôrç de gigant, au còp umil e poderós, e pacient e testard dins una endrechièra que dau mai anava e dau mai se delargava en avenguda.(42)(Hommage à Ismaël Girard)*

enebir : effacer. *...jos la doça claror qu'enebís tota pena e tota gaug, tota vida e tota mòrt...(1) ...lusets qu'enebís la tenèbra après l'ulhauç cort de son vòl. (36)*

enebir : interdire (36) ; *Ont tot vos es porgit de çò qu'es enebit. (13) ; Aquí la part de son reiaume que nos es enebit. (34)*

enfachinament : envoûtement.(6)

enfalenar : empester, puer. *...fum que tot o enfalena (2) ; L'ostau enfalena d'aqueles òdors de misèria (5) ; ...son alen qu'enfalena.(26)*

enfalenat : empesté. *E lo buta, lo trai, l'escampa dins l'èr enfalenat de mòrt e de susor febrosa.(10)*

enfangat : embourbé. *Per ieu, lo sòmi èra aquel mond, autre que lo nòstre, tròp enfangat dins l'acostumança, e que ven bòrnhe a fôrça de passar entre las causas sens las agachar, e fin finala, sens las veire. Un mond donc, de tenèbra mòla ont avem la semblança de viure entre que sabem pas solament*

onte es que siàm. E ont degús, a despart d'un ponhat, perd pas un degot de son preciós temps a se laguiar dau coma nimai dau perdequé. (43)(Un manit encantat)

enfant : en occitan, au singulier, peut avoir le sens du fils ou de la fille, même adultes, en rapport aux parents.

enfectament : ennui mortel. ...*d'expandir un chale sus l'enfectament dau trabalh.*(6)

enfenolhatge : contamination. *Per l'aparar d'enfenolhatge...*(24)

enferonit (-ida) : farouche. *E la nuòch caufa son pairòu de masca enferonida.* (32)

enfectar : fig. empoisonner. ...*enfèctes lo pòble...* (29)

enfetar (enfectar) : ennuyer, importuner. *Sabiá pas se sas paraulas enfetarián pas son paire...*(4)

enfetar (enfectar) : être infect. *Jamai dins lo present que l'enfetava.* (5)

enfichoïrar : harponner. ...*ai mancat de préner sièis meses en cabana per èstre anat amb una forca a fems enfichoïrar un peis* (35)(Synge, Balarin I).

enflorida : floraison. ...*en son temps d'enflorida* (34)

enfuronat (enferonat) : furieux, furibond, exaspéré. *Violaire enfuronat / Amnon fugís sus sa cavala.* (35)(Lorca, Romancero).

enfusclar (enfluscar ; enfuscar) : monter la tête, exciter. (13)

engana : salicorne (plante de Camargue). ...*èra tombat dins una engana, sentissiá a palús.*(2)

engana-piòt : un peu escroc. (18)

enganar (s') : se tromper. *Benlèu que te siás enganat... que te cresiás fòrça endavant... e amb, luònt endarrièr, un mond ensepelit. Entre qu'a pas arreatat, emai rescondut, de te seguir. Era dins tus, a t'esperar. E se tòrna far veire. Antau la palús. Rescond d'ans e d'ans son secret. E puòi, un jorn, dau fons tenebrós de l'aiga, espelís la flor miraclosa, jamai vista, e que, pasmens, d'autres l'an vista, en de temps avalits. Estremada en de mementas esvalidas. I èra, pasmens, e viu encara.* (34)

engarafatar : engorger. *Lo tròp d'idèias engarafata l'embuc* (29)

engarafatar (s') : avaler de travers, s'étrangler. (12)

engarafatat : qui s'étrangle, qui s'étouffe. ...*la vièlha cridèt encara, vièlha sarralha engarafatada de rovilh.*(3) ; *Per beure, ara, manca cada còp de s'estrangolir. Tossís e sa cara ven de la color d'un viedase. « Quand l'avem fach beure, me ditz una vesina, s'es engarafatat. »*(40)

engard : hangar. *Un vièlh engard, mas gigant, qu'aviá longtemps servit au pelhaire vengut milionari* (13)

engaume : scorie (voir : **encaume**)

engaudir (s') : se réjouir. *Fiorenza engaudís-te que siás tant granda* (35)(Dante, Cant XXVI).

engenh : génie. ...*coma trevat d'una mena d'engenh que lo tresmudava.*(8) ; *A despart que me desfaute l'engenh creator, qu'es el, vertat, pastat de la carn metèissa de l'amor.*(13)

engenh : talent, adresse, ingéniosité. *Era tot enfant qu'aviá pres l'engenh de bufar dins l'autbòdi de son paire.*(1)

engèni : génie. (35) (Dante).

engibrat : couvert de givre. ...*los cades, pelegrins engibrats de luna.*(9). MR utilise le mot pour traduire : **pruiné, couvert de pruine** : *Un agave engibrat / dardeja sos banilhons / dins la calç blava.*(35)(Temple).

engimbrar : concevoir, organiser. ...*es la mena de ben mai santa que se pòsca engimbrar.* (2) ; *Magnòl siaguèt primièr a engimbrar los principis d'una classificacion.* (3) ...*sachèt ensengar çò qu'aviá, dins sa tèsta, alestit, engimbrat...*(8)

engimbrar : composer. *Entre qu'es amb de sang, de nuòch, de mòrt, de tèrra e de cèl que lo Temps, masc inacabable, pasta e engembra sos terribles encants.* (3)

engimbrar : agencer tant bien que mal . ...*fasiàm secar la rusca per n'engimbrar de siblets* (1).

engimbrar : susciter. ...*lo Mau, los embolhs qu'engimbra son nom dins lo pensar dau mond, aquò's totjorn el que ganha.*(10)

engimbrar : fabriquer (péj.). *De qu'es que pòdon engimbrar antau mesclats a l'ombra...* (34) ; *Quand es pas pus qu'una cara, entre mil, dau demòni... que las sap plan tan ben causir... e se n'engimbra cada jorn.* (34)

engimbrat : accoutré. *Trapèron Vidal trist, dolent e antau engimbrat coma un fòl.* (39)

englasiat : épouvanté, effrayé, saisi d'effroi. ...*alandariá sos uòlhs englasiats de malancòni.* (4)

engle (engue) : aine. *Amnon, prim e concret, / dins la torre l'espiava, / los engles plens de gruma* (35)(Lorca, Romancero).

engolar (engolir) : avaler. (1)
engolir : engloutir. *Sentisse que la mar se vai durbir per m'engolir...*(34)
engraissa-pòrc : salade sauvage (porcelle). (3)
engravar : graver. *Coma se i èran encara, cauds de la piada e, i semblava, engravats dins la pèira.*(13)
engrepesiment (?) : crépi. (Curieuse forme d'une édition, probablement une erreur, peut-être simple faute de frappe ou contamination entre engrepit et engrepesit) (2)
engrepesir : engourdir (1). *Per nautres, l'esfrai, la pietat, l'orror fins qu'a nos engrepesir la pèl, arromplissian lo silenci de la nèu e l'espandi de la Canorga* (13)
engrepesit (?) : crépi. (peut-être contamination de engrepit par engrepesit = engourdi)(3)
engrepiment : crépi. *Los engrepiments s'en anavan totes au sòu.*(3)
engrepit : le crépi. *Vejère l'engrepit das ostaus e dau mond s'asclar, se desfaire, venir gris e paure...*(5). *Auriá potonejat la rusca d'un aubre, l'engrepit d'un ostau, lo morre d'un ase...*(12)
engrevar : alourdir, appesantir ; accabler. *Aquesta, m'engrevèt de tant de laguis / Ambé la peur venguda de sa vista / Que perdère l'espèr d'anar mai naut...*(35)(Dante). ; *Davant, aviái ma vida engrevada per los demans de crènher e l'endolentida dau passat.* (29)
engrevar : alourdir, rendre pesant. *...ma vida engrevada per los demans de crènher e l'endolentida dau passat* (29) ; *Cada matin, l'eiganha engreva las tulipas, las jacintas e las vieuletas, mès lo sorelh los deliura de sa trelusenta carga. Cada matin, mon còr es mai greu dins mon pitre, mès ta mirada lo deliura de son tristum.*(35)(Khayyam). ; *aggraver : E ausavem pas mudar ni bolegar per pas engrevar de tròp la sentida desconsolada dau malurós.* (13)
engrunar (s') : s'effondrer. (1)
engrunat : éboulé, effondré. (1)
engue : aine. *...lo plec de l'engue.*(10)
engulhar : s'enfiler dans, faire pénétrer. *...poguèt engulhar lo davalador...* (1) ; *Un mond de las leis estrechas, duras, e qu'es tot escàs s'i podem engulhar de quauques passes, e tot penecant, la lutz pallinèla de las calelhas que tremòlan au bot de nòstre braç.* (13)
enhorament (mot catalan) : nostalgie. *...quand un lagui d'ehorament lo ponhissia...*(1)
enhorança (eniurança) : nostalgie. MR utilise ce mot catalan (enyorança) au sens de nostalgie dans ses premiers textes. *...los uòlhs clars de mos aujòus, gelats d'ans e d'ans de nèu, de lucha e de vent, de soletat e d'ehorança...* (L'autbòi de nèu)(1). ; *...un estranh e lonhdan país perdut, que vos preniá sens remèdi l'ehorança d'i tornar* (2). syn. : **langui, nostalgia.**
enhorança (ignorànça) : ignorance (36).
enirança : répulsion, aversion. *...tuar un òme dins lo revolum de l'asirança, de la colèra, de l'enirança e dau revenge.*(4)
enirar : irriter, mettre en colère. (10)
enirament : irritation. *Tant es fòrt lo maucòr, e, amb el, l'enirament que me trebola e que me trèva* (13)
enirat : furieux, en colère, irrité. *Puòi los òmes daissan anar lo buòu enirat.* (6) ; *...los demònis enirats de l'asirança e de la michantisa.* (3) ; *Lo Rei, mut de ràbia, estofat per las paraulas eniradas qu'i pòdon pas passar pel gargatet.* (29)
eniurança : nostalgie (litt.) (catalanisme – voir **enhorança**) (2)
enjança : engeance, espèce. (2)
enjulhament : séduction. *...un brande mesclat de prudèncià e d'enjulhament.*(5)
enjulhament : séduction, manière d'enjôler. *Dise pas l'amor, mas l'enjulhament e sos laces.*(26)
enlastar (enastar) : embrocher. *...quand serai en camin dins l'escur a enlastar de salmons dins l'Owern o lo Carrowmore* (35)(Synge, Balarin III). ; *transpercer : Una malor de fuòc li enlasta lo còs.* (42)
enlucernament : éblouissement, aveuglement. *...l'ora de la mòrt extrèma, de l'enlucernament que remanda tot au non-res...*(5)
enlucernar : griser. *...lo vin que rescaufa e qu'enlucerna.* (1)
enlucernar : éblouir. (1) ; *...son treslús m'enlucernèt per la vida.* (25)
enlucernat, -ada : illuminé, -ée. *...totas enlucernadas de plaser.*(1)
enluòc : nulle part. *Ont es ? – Enluòc e pertot. Es coma lo vent sens cara e lo temps sens memòria...* (28)
enluserit : faire resplendir. *...las flors de laton fachas per enluserit l'autar de Sant Adornin.* (3)
enmandar (emmandar) : chasser, renvoyer. *Aquel la caçarà per tota vila / Fins que l'age remesa dins l'Infèrn / D'onte l'enveja, en prima, l'enmandèt.*(35)(Dante)

enmascar (s') : s'ennuyer. ...*quanta rason avètz de vos enmascar tant qu'aquò ?* (35) (Synge, *Balarin II*).

ennevar : enneiger. *Çò qu'afraira los òmes amb los ametlièrs vièlhs. Qu'an dins lo còr de son just aquelas ombras, entre que, la prima, encara sovent enneçada, los ennèva, pasmens, d'ultimes e tremolants parpalhons.* (13)

enodiar : haïr, détester. ...*e frene mon engèni mai que mai, / per que non corre, que virtut non lo guida ; / per que sa bona estèla o major causa / me l'a bailat, ieu meteís non l'enòdie.* (35)(Dante, *Cant XXVI*).

enravalat : entraîner. ...*per la sola benurança d'una comunion que tot enravala, lo còr e l'èime e lo còs.* (13)

enrebalar : entraîner. ...*e tornava a nos enrebalar sus los camins francs de la ventura.*(1)

enreddenar (s') : se raidir. ...*sentissián s'enreddenar las cuòissas que los anavan traire d'un còp sus l'autre.* (3) ; *E te vegère t'enreddenar tot drech.* (34)

enregada : direction, alignement. (8)

enretenar (s') (s'enreddenar) : se raidir. ...*e te vejère t'enretenar tot drech e clinar lo front.* (34)

enrodar : enrrouler. *La barca dau monge, sus la mar. Lo monge enròda lo fielat.* (34)

enroginat : rougi, devenu tout rouge. *Me sentiguère palle, au còp, e subran enroginat* (13)

ensaurit : doré, jauni. ...*lo clòsc ensaurit e lusent...* (6)

ensengar (s') : s'ajuster, s'arranger, s'agencer. *Vesiá las causas coma anavan s'ensengar.*(12)

ensengar : ajuster, agencer. *De milièirats d'obrièrs an obrat per ensengar lo modèl aquel...*(5)

ensengar : (fig.) éduquer, former l'esprit. *Mas quau es que vos ensenguèt ?* (29)

ensengatge : agencement. *Que tot ne deù èstre esepissat pel menu, falta de mau ne seguir l'ensengatge, l'ordonament, lo fiu que ne mena lo debanar en sa vergonhosa seguida.* (13)

ensenha : constellation. *Dins l'ensenha de l'Agla, Altaïr es d'una man dau Camin de Sant Jaume.*(5)

ensenhas (las) : les constellations. ...*aquel miralh qu'ofrissiá, la nuòch, al pòble de las ensenhas, lo còr silentós de tot un pòble d'òmes.*(1)

ensucat : hébété. *Lo ròc, cara d'òssa / de la tèrra ladra / blanquís dejós l'uòlh / ensucat de la luna / evòri mòrt.*(35)(Temple).

enta : greffe. *Aquel que i an entat un ren, enta qu'a tan ben pres sens l'ombra de ges d'auvari...*(5)

entamenar : entamer ; attaquer. *L'entemenar dins sa cròia.* (34)

entanchar (s') : s'achever. ...*es un bèl jorn per v'autres, lo que s'entancha.* (2) ; *La bèla orada imprevista s'entenchava.*(10) ; *Qu'aquò's bèu, qu'aquò's doç, quand tot s'entancha ben. Sabe pas s'aquel bèl sòmi s'entancha ben, nimai coma...*(29) ; ...*lo movement s'entancha, d'una, en una patz ont tot pareís finit.* (2) ; *Los grans dau sablièr, los grans darrièrs, s'entanchavan dins l'embut.*(13)

entanchar : achever, terminer. ...*e mai aquò's a l'Amarèu qu'entancharàs ta vida de gardian.*(6) ; *Qu'aquò's bèl, qu'aquò's doç quand tot s'entancha ben...* (29)

entar : greffer. (syn. **empèutar**) (2). *S'as entat sus ton còr la ròsa de l'Amor, ta vida es pas estada vana o s'as ensajat d'ausir la votz d'Allah o s'as levat ta copa en risolejant au plaser.*(35)(Khayyam)

entardir (s') (s'atardar) (s'atardivar) : s'attarder. *Caron demon, ambé sos uòlhs de brasa / ié fasent signe, las reculís totas ; / de rema pica las que s'entardisson.* (35)(Dante, *Infèrn*)

enteriga : colique. *Bevètz pas tròp quand fai caud, qu'aquò baila l'enteriga.*(22)

enteriga : (fig.) dépit. *L'enteriga qu'i vendriá, au brave mond.*(4)

entonar : mettre en tonneau. *Un jorn ai vist detz diables escarlatins que me volián entonar mon arma dins un barralet de quatre litres* (35)(Synge, *Balarin III*).

entornar (s') : revenir, se retourner. (1)

entornar : entourer. *Pòs sondar la nuòch que nos entorna.*(35)(Khayyam).

entortovilhar : entortiller, ficeler. (1) *Tus... ligat, entortovilhat dins las cadenas de ta Lei... de la paraula sens cara que te nega dins sa tenèbra...* (34) ; *Los poètas d'òc e mai que mai los dau trobar clus aimavan lo jòc das contraris coma dins aquel vers : Ieu soi Arnaut que plora e vai cantant. E aimavan fòrça dins l'orgulh enebriat de sa rica civilisacion de faire mòstra de bèus sentiments un pauquet entortovilhats.*(44)(Dante e la lenga d'òc, 1928)

entraire (s') : se tirer de, s'extraire. *Antau dau bas de la ròca, de ròcs / s'entasián, que partissián valats e plans / fins qu'au potz, que los tronca e recap.*(35) (Dante, *Cant XVIII*).

entraire (s') : MR traduit : être question de, s'agir. *Saique s'entasiá de causas secretas ?* (28)

entramblar : entraver. *L'avián pas solament entramblat.* (7)

entravacar : empêtrer. ...*la posquèsson entravacar dins aquel trabalh de fortuna.* (7)

entrebescar : embrouiller. *Son anats cercar Dieu per m'entrebescar de batalhatges...*(4) ; *Dont mai anave, dont mai m'entrebescave en pensar a tot aqueles pichòts dramas de quatre sòus* (13)

entrebesclar (entrebescar) : entremêler. *Dos fielats que s'èran entrebescrats.* (34)

entrebèscler : enchevêtrement. ...*aquel entrebèscler, aquel resson de la bèstia dins l'òme...*(5)

entrebèscler : méandre, entrelacement. *Tot représ encara per la vida de la ciutat ont ère tornamai dintrat e que m'enfangava dins sos entrebèsclers.*(10)

entreclar : demi-clarté, pénombre. *Los vesia coma vestits de l'entreclar de son abséncia de deman...*(11)

entredormir : assoupi. (1)

entredurdir : entr'ouvrir. *Coma se lo mond se venia d'entredurdir* (34)

entrelusida : éclaircie, entre-lueur. *Un risolet passèt, entrelusida, sus las bregas de l'autre...*(4)

entrelusida : lueur passagère, illumination. (1) ; *Mas, un ulhauc, e l'ustra se tancava. Mas lo rebat de la pèrta s'èra vist en una corta entrelusida.*(13) ; *Alara es de bòn comprene qu'un miracle se fague e qu'una entrelusida, tot d'una, me mòstre lo luòc d'un tresaur.* (21)

entrelusor : embellie, éclaircie. (6)

entrelusor : lueur passagère, changeante. ...*dins l'entrelusor de la luna.* (1)

entremièjas : circonstances. ...*la paraula finala que los astres apondián a totas las entremièjas qu'avián acampadas* (6) ; *Lo cal pas jutjar dins las entremièjas de l'ora d'ara.*(6)

entremièjas : entre-deux. *Aquò lèva pas res a çò qu'es la lei dau roman. A sas leis. Son necessari contrapunt. Las entremièjas de claror e de foscor, de lent e de redde, de somiaire e de viu.*(13)

entrepachar : déranger, embarrasser. ...*que degus los vengue pas entrepachar.*(3)

entrepachat : embarrassé. *Ne'n siaguère lèu entrepachat, coma una rat amb tres nogas.*(13)

entrepénjat : suspendu, en suspens. ...*dau risolet entrepenjat...* (6)

entresigne (entresenha) : renseignement. *Puòi qu'es nòstra astrada en aquel mond de sofrir puòi de morir, es que devem pas sovetar de rendre au mai lèu a la tèrra, nòstre còs miserós ? E la nòstra anma qu'Allah l'espèra per la jutjar sus sas vertuts, me dises ? Vos respondrai aquí subre quora aurai los entresignes d'un que tornariá d'en cò das mòrts.*(35)(Khayyam).

entretant : entr'autres. (32)

entrevar (s') : MR l'utilise au sens de : s'agir. ...*s'entrèva pas de secrets terribles.*(10) ; *Coma s'èra d'autres que s'entrevava* (8) ; *Aquò's pas de sòus que s'entrevava... Ai dich de sacrifici...*(34) ; *E, de còr, ne'n cau, quand s'entrèva dau jòc de las armas.* (34)

entrevar (s') : s'intéresser à, s'occuper de, prendre garde à, se soucier de. *Los banquièrs an mes de segles a s'entrevar de Camarga.*(6) ; ... *lo paire avia pas gaire de temps per s'entrevar dau manit.* (4) ; ...*deviá s'entrevar de téner los comptes...*(3)

entrevar : occuper, intéresser. ...*lo prètz d'un quicòm que l'entrevava.*(13)

entrevar (s') : s'arranger, faire en sorte. *Entreva-te per que degús age pas a patir de ta sagessa* (35)(Khayyam 4) ; *Dieu, per pas degalhar lo prètz de tala gràcia, permet que siá bailat a un paure, emai a un ric, s'es pas de tròp marrit ric, lo secret d'un de sos tresaus. Antau s'entrevava de coronar lo bòn de l'arma, la fidelitat e l'esper, l'innocéncia dau còr.* (21)

entrevar (s') : s'occuper à. *Christy, gaujós e plen d'alèn, s'entrevava a netejar de botinas de femnas* (35)(Synge, Balarin II).

enuch : ennui.(4)

enuèg : ennui. *Me saupràs, un jorn, granmercejar, de luònt, per lo pensar de t'aver bailat l'amor sens l'amarum, la fe sens l'asirança, lo gaug sens l'enuèg.*(13)

enuèi : ennui. (3)

enuèiar (s') : s'ennuyer. *Me fasètz ara soscar que s'es trist de s'enuèiar tot sol, l'es benlèu mai de s'anar mesclar als nècis de la tèrra !* (35)(Synge, Balarin III).

enveirent : invisible. Ce mot a surpris quelques philologues, parce que, inconnu des dictionnaires, il aurait été non conforme à la construction normale de l'occitan. Mais la langue populaire ne respecte pas toujours des règles analysées à postèriori par les grammaticiens. Voici la citation d'un poème grivois : *Lo Bòn Remèdi*, de 1891, du Félibre Henri Montabré, médecin né en 1830 à Clermont-l'Hérault et mort en 1895 à Montpellier (Texte photocopié d'un manuscrit transmis par Christian Gayraud). (Le félibre signait : Uzèna) :

... çò que sentissia quand l'enflura

veniá tornar veirenta e dura
vite au remèdi corriasiá. (1)

MR a dû entendre ce mot, soit à Argelliers, soit auprès de ses patients quand il était médecin de campagne à Aniane et dans les villages voisins. Le mot est présent dans toute l'œuvre. MR lui était très attaché. ...*sa sentida d'escampat. D'escampat de tota vida, remandat a son canton, enveirent e present coma lo can a son ostalet. (13) ; E coma veire al travèrs de la ridèla escura coma suja de nuòch, dins lo voide enveirent de l'avenidor ? (13) ; e lo seguit sens fin dels empachs de tota auçada que finisson per vos aclapar, vos gastar, vos mudar en peteta, desmenada de tota man, coma las que se vei dins lo teatre per manidets, e qu'un quauqu'un d'enveirent fai dançar amb de cordilhs.(13) ; De çò que se vei crente pas res. Mas... de l'enveirent... o pòt tot... e tu, res... (34)*

envistar : dévisager. *De cara au Mau, crese pas que lo crestian deguèsse baissat los uòlhs. Mas l'envistar, de frònt... (34)*

enzengar (ensengar) : agencer, monter, organiser. ...*un mas ont avián enzengat un establatge modèl de polalha.(2)*

enzengar (ensengar) : fabriquer, produire. ...*sachèt enzengar çò qu'aviá, dins sa tèsta, alestit, engimbrat...(8)*

epifania : épiphany, annonce. *Coma la gacha espèra l'alba / espèra la blanca epifania / d'una flor respelida.(35)(Temple).*

èr de dos èrs : un drôle d'air, un air ambigu. (26)

èr : *un èr de dos èrs = un air ambigu, mi-figue mi-raisin. (4)*

èrba das dedals : digitale. (3)

èrba dau fetge : épervière des murs, ...*que neteja lo sang.(2)*

èrba dau lagui : myrte, ...*que tòrna la patz au còr malaut.(2)*

èrba de la lòca : douce-amère (herbe). ...*l'èrba de la lòca, per susar las umors marridas. (2)*

èrba de Nòstra-Dama : pariétaire (herbe qui s'accroche aux murs). (1)

èrba de Sant Ròc : pulicaire dysentérique. ...*qu'espotís las fèbres e la pèsta.(2)*

èrba-a-dedals : digitale (plante vénéneuse). ...*espia ambé d'uòlhs cafits / d'èrba-a-dedals e de feuse.(14)*

erbolisar : herboriser. (3)

ermàs : désert. *Que fai mai amar encara l'ermàs sens fin qu'es vòstra part.(4)*

ermàs : espace aride, désert. *Quand das quatre vents, un ermàs conois pas d'autra bolièira que l'horizont dau cèl, aquel ermàs es un desèrt.(2)*

ermàs : friche. *Èra un vièlh èrmas entre los autres, dins un canton color de pèira e d'olivièr. (1)*

ermassit : en friche. (2)

èrme : désert. *Moïses l'a vist dins los expandis de sos èrmes. (36)*

èrme : friche. *Anava per vinhas, per rastolhs, per garriga, per èrmes. (3)*

èrme : lande. *Quand la nèu tapa los camps e los èrmes (sus Larzac).(1)*

ernhós : hargneux. ...*lo mond ernhós, espinhós e caïn, de l'Escòla de medecina...(10)*

èrsa : vague de la mer. (2) ; *La mar, sembla que dormís. E pantaissa, tot jogant de sas cortas ersetas. (34) ; Ges d'èrsa per me bailar son brande de miralhs. (34)*

esberlucant : éblouissant. ...*avans de s'en anar tornamai dins los lums esberlucants de son eternitat... (La sorneta dau taban, 1928)*

esbeurar : pour esbeure.

esbeure : dissiper (brume), évaporer. ...*lo trabalh sol arribava a esbeure aquela sentida amara...(8)*

esbeure : imbiber, absorber. *Esbevuts = Abolis.(4) ; ...una d'aquelas chormas coma las que seguissían au desèrt son patriarca, dins la cèrca de son Dieu, que las vilas esbevián, fasián delembrar, tornavan rendre al non-res.(13)*

esbevent : effaçant, évaporant. *Reis e Reinas e varlets passavan, un esbevent l'autre...(5)*

esbevut : évaporé. ...*quand tornèrem la tèsta, èra desparguda. Ela e sa companha. Esbevudas. (13)*

esbleugir : éblouir. (1)

esbleugigant : éblouissant. *L'espata de la luna esbleugiganta de claror. (36)*

esca : amadou. *Una pelha. Passida e seca coma d'esca.(33)*

escabassar : couper la tête, assommer. *E dins l'ora foguèt escabassat. (7)*

escabassar : étêter, éclaircir (les sarments). ...*dau temps qu'escabassava los gavèls tendres.(8)*

escabèl : écheveau. ...*los fiusses d'aur de la paraula que dau mòrt au viu teissía una mena d'escabèl.(3)*

escacalassar (s') : éclater de rire. *Puòdi Mièja-Gauta s'escacalassèt.*(13)

escaças : échasses. ...*l'autra demòra quilhada sus sas escaças, coma entrepachada.*(2)

escach : bande d'animaux. ...*un escach de lops = une horde de loups.*(1)

escach : troupe. ...*l'escach cantant dels sòmis deslargats.* (37)

escach : tas, troupe, grand nombre. *M'avise qu'as conosciut bèl escach d'òmes, emai demorèsses dins un luòc solitari...* (35)(Synge, *Ombra de la comba*) ; *maugrat lo temps e l'escach de cap-d'ans passats* (13)

escachar : rompre, briser. *Lo vòle engrunar per m'aver escachat la tèsta d'un còp de bigòs* (35) (Synge, *Balarin II*)

escachet : petit troupeau. ...*los gardians se mainan de manténer agropat l'escachet.*(6)

escacs : jeu d'échecs. (35)(Lorca).

escafit (esclafit) : aplati. (2)

escafit : étriqué. ...*paura peteta escafida.*(24)

escainomar : donner un surnom. (35)(Dante, Cant XXVI).

escais : surnom.(5)

escaissar (s') : se casser. *Se vai escaissar las dents.* (21)

escaissar (s') : se rompre, se déchirer. ...*sentís s'escaissar son còr.* (35) (Lorca, *Romancero*).

escaissar : mordre (1) ; ...*tu qu'as atalat lo carreton de l'ase, e fach doas legas e mièg per veire l'òme qu'aviá escaissat lo nason de la dòna en jaune sus la còsta dau Nòrd* (35)(Synge, *Balarin II*).

escalabrós : escarpé, (fig.) trouble, dangereux, risqué, dur. (2) ; *Me siái endralhat dins lo camin mai escalabrós de ma vida.* (34)

escaleta (una) (esqueleta) : squelette. (2) ; ...*quauquas regas : l'escaleta de la dicha que lo Director de cabinet dau grand òme aviá pas avut lo temps de desvelopar.*(13)

escalpraire : sculpteur. *Aviái finit per me dire que l'escalpraire aviá trespasat lo mòde acostumat dau cavalièr dominator, o de l'eròti morissent entre los braces de la patria, e qu'aviá volgut mostrar, sens o dire, que çò que daissa l'istòria es pas res entre que la faula viu totjorn, e, Fenís o Unicòrn, s'enuça totjorn a la fin sus lo cendre de las glòrias avalidas.* (13)

escalprar : ciseler, tailler, sculpter. *E que las arpas dau temps i an tant escalprat la cara...*(10) ; *Lo vam dau pas dins ta rauba / escalpra tas encambadas.* (37)

escalprat : sculpté. ...*de petetas escalpradas dins la pèira.*(3) ; *E mai los grands ostaus escalprats per la nèu semblavan venir d'un d'aquels sòmis ont res sembla pas pus a çò qu'es* (13).

escalustrar : offusquer, effrayer. *Alara, per èstre, me cal forçar. Enreddeñar. Los despertar de son sòmi mortal. Los escalustrar fins que s'en saupèsson mau.*(13) ; *Diga-z-o totjorn... veirem ben après, se nos devem escalustrar.* (29)

escalustrar : éblouir, aveugler. *Ai los uòlhs escalustrats, coma s'aviái tròp devistat lo solelh.* (25)

escambarlat : écartelé. *Entre lo ferrat d'aiga e lo dau bren, siás coma l'ase legendari : escambarlat, moriràs de set.* (32) ; *Siái l'escambarlat, estirat entre dos muòls, e que pòt pas cridar sa malor...* (34) ; *Tèrras d'òc escambarladas per lo voler divisaire de la colonisacion parisenca (París comprés coma signe dau Poder central, dau mond reial, amb la Cort tota que ne viu e que lo manten, super classa de dominacion)*(42)(*Hommage à Ismaël Girard*).

escampador : décombres, dépotoir, décharge. (1)

escampat : exclu. ...*la vida dura e escampada das veirièrs...*(13) ; *Èra plen de son lagui. Qu'escafava l'autre, major, que lo trevava e lo rosigava dins l'èime : sa sentida d'escampat.*(13)

escampatge : appareillage. *Un grand veissèu de mar dubèrta preste a l'escampatge.*(6)

escampeta : évasion, fuite, fugue. *Era pas de la guèrra que parlava, es, puslèu l'escampeta qu'aviá conosciuda.*(13)

escampilhat : éparpillé. (1)

escanador : coupe-gorge. *Bernadeta m'auriá pas fach venir dins un escanador.* (13)

escanaire : étrangleur, tueur, meurtrier. (12) ; *Aquò's solament amb un escanaire ordinari coma s'en vei set jorns de la setmana qu'aqueles bogres asardarián sa carcassa, mas aqueste òme deu èstre mai que terrible quand i escaufan las aurelhas* (35)(Synge, *Balarin I*). ; *Te despertariás deman amb una arma d'escanaire o de simoniac.* (34)

escanar (s') : s'étrangler. ...*a cridar fins a s'escanar.* (1)

escanar : accabler, étrangler. (1)

escandilhada : coup de soleil, lumière éclatante. *Venent de la granda escandilhada de mièjorn, me semblèt dintrar dins la nuòch.*(10)

escandilhada : lumière éclatante. ...*coma una nívol de polsa lenta davalant davant l'escandilhada dau tresmont.*(13)

escanelar : pourfendre, fendre un arbre en deux dans le sens de la longueur. ...*de faire de negòci puslèu que de s'escanelar au nom de la Crotz o de la Mièja-luna.* (6)

escanècia : étranglement, étouffement. *Es estada, coma ieu, tocada de veire que lo jovent tossís encara, d'una tos leugièra e seca que ven de la garganta.* « *Es aquela escanècia...* » *me fai.*(40)

escansar : épuiser. *A semblança de las flors / Dins la sason de l'estiu / A quau manca l'eigatge / E qu'escansan las calors* (35)(Santillana).

escansat : crevé de fatigue, épuisé. ...*me siái escansat a caminar despuòi dimarç.* (35) (Synge)

escapolon : troupe, échantillon. ...*un escapolon d'amics causits e fidèls de sos revòbis...*(5)

escarabilhar (s') (escarrabilhar) : se délurer. ...*aquelas venturètas, paures ensags de s'escarabilhar en fòra e mai naut que dins la vida vidanta de cada jorn* (13)

escarabilhat (escarrabilhat) : éveillé, déluré. *E d'aquela bèla aubilha, tèuna, lèsta e escarabilhada...*(3)

escarabissa : écrevisse. *E perdequé cal que las nuòchs las passèssem a esperar que las ensenhas ajan clavats son lent anar d'escarabissas, per saupre çò que deman farà de nautres ?* (28)

escaramochet : un peu farceur (épithète burlesque formée sur Scaramouche). Dans une comptine populaire : *Ai un fraire escaramochet / per eiretage m'a bailat un siulet.*(8)

escaravissa (escarabissa) : écrevisse. *Sa convèrsa a l'anar de l'escaravissa. S'en vai coma ven.*(10)

escarcalhada (una) : écarquillement. (13)

escarcalhat : écarquillé. (1) ; entr'ouvert. *Bèla frucha espelida, escarcalhada* (13)

escarni (escarniment) : caricature, imitation, contrefaçon. *Un amor que sauça dins aquel apostèmi, pòt pas èstre un amor verai : ne pòt pas èstre que l'escarni.*(28)

escarni : meurtrissure, morsure. ...*liurat a la cremason dau solelh tant qu'als escarnis de la pluòja e dau freg...* (3)

escarni : dérision. (28)

escarnida : offensée. *Nafrada, bercada, escarnida.*(5)

escarnir (s') : se déchirer, se dévorer. ...*las bèstias s'escarnisson pas entr'elas = les bêtes ne se dévorent pas entr'elles.*(6)

escarnir : le mot vient de *carn* ; *escarnir*, c'est enlever la chair de la peau pour pouvoir la tanner. MR utilise le mot la plus part du temps au sens de meurtrir, blesser, offenser.

escarnir : meurtrir. ...*escarniguèt lo can que recuolava per sauts* (1) ; ...*lo caval qu'escarniguèt a còps de talon* (1). ; ...*l'estrang demòni vestit d'un nom sol, que sol bastava a espaventar lo mond e a l'escarnir, la Pèsta* (10) ; *Los ivèrns los escarnissían per i bailar la fòrça e l'endurença dau sordat.*(5) ; *L'auràs cercat, pichon, te vas faire escarnir.* (32)

escarnir : blesser, offenser. ...*la luna es masca e cal crençar de l'escarnir. Jalosa de tot bonur tròp luònt dau gèl de son miralh.*(3)

escarnir : effaroucher. *Per te pas escarnir* (34) ; *Avián trespasat lo temps de m'escarnir.* (34)

escarnir : frapper. *Aquò's dins lo mestier de Dieu de temptar los èstres. Per se gardar de los escarnir.* (29)

escarnir : châtier, s'acharner sur. ...*lo borrel l'escarniguèt tot lo demai de la nuòch* (4)

escarnir : vilipender, rabaisser. *París qu'a cargat lo mot "régionalisme" de tot lo verin possible per melhor escarnir e remandar a la mediocritat, tot çò qu'es pas el.*(5)

escarnir : affecter, blesser moralement. ...*aquele estafadis sembla pas l'aver escarnida.*(2)

escarnir : offenser, blesser, vexer, choquer. *Aviá pas lo drech d'escarnir aquela arma linda...* (2) ; *Te pòde tot dire sens t'escarnir* (31) ; *Te vòle pas escarnir.* (34) ; *Per te pas escarnir...* (34)

escarnir : détruire. *L'Aucèl blanc dans La Rose bengaline : Per quau que siague quand vai per mond e per camins, son ombra rabala a son entorn, coma l'ombra clara d'abelhas que degun vei pas, una mena d'eissam, vonvonejant, fach tant de sas òbras bonas coma de sos rebats marrits. E aquel fum, quand es espés, i arriba de se mettre au travèrs de tot encant. E de n'escarnir lo poder. E de virar au rebors çò de bòn qu'aviá carga de faire. E l'encant s'espòtis au sòu coma una lauseta subran mudada en pèira.* (29)

escarnit : meurtri. *Escarnidas per lo tussir que las aviá desmargadas...*(3)

escarrabilhar (s') : revenir à la vie, se dégoûdir. *E lo pòble tot dels cortesans s'escarrabilhèt.* (7)

escarrabilhat, -ada : déluré, fringant, éveillé, dégourdi. ... *e de polidas femnas escarabilhadas que risián amb los òmes.* (35)(Synge, Balarin I).

escarraunhar : égratigner. (2)

escarrièr (esquerrièr) : difficile, abrupt. *Èrem en passa de desfaire de tufèras dins son flòc de camp dau diable, freg, escarrièr e peirós* (35)(Synge, Balarin II).

escasença : occasion. *Bèla escasença de s'enaumar.* (34)

escasuda : destinée, réussite. ... *atrobava a son escasuda un rèire-gost de fanga.*(2)

escata : écaille. ... *sa natura de peis, sas escatas...* (34) ; ... *es pas l'escata que fai la sèrp* (34) ; *Las escatas dau ventre de la sèrp.* (7)

escaucèl : déchaussage de la vigne, fosses creusées autour du cep pour le fumer. ... *me deviá un cinquantenat de jornadas d'escaucèls, un vintenat de podas, tres setmanas de dessagatatge...*(19)

escaufèstre : anxiété. *Per lo pagaire de la renda acomencèt un temps de lagui, d'anciá, d'escaufèstre.*(6)

escauma : écaille. *Teuna paret de la vida, prima escauma de la pèl, paura aisina ont la sang dormís coma en son castèl.*(28)

escaume : écaille. ... *sembla un ton, vestit d'escaumes que trelusisson au solelh.* (34)

esclairòl : lacune. *I a pas pus res qu'un pichòt manca : un esclairòl...*(26)

esclata : fêlure. *Una nafrada veniá de s'i dubrir. Una esclata.*(11)

esclata : gercure, crevasse. ... *auça un pè, paupeja sas esclatas.* (35) (Synge, Balarin I.) ; ... *e pren pas d'esclatas a la man...*(31) ; *Los rics, la sòm, aquò i ven coma a nautres las esclatas a las mans.* (21)

esclata (esclat) : éclat. ... *dau maucòr emmargat dins sa carn e dins son èime, coma esclatas d'acièr delembradas* (13)

esclaviège : salsepareille. ... *l'esclaviège a pas son parièr per despurar la sang.*(2)

esclèt (escret) : pur, sans mélange. ... *lo camin esclèt, escondut e estrech...*(2) ; ... *malor tota esclèta.* (2)

esclussi : éclipse. (5) ; ... *après un esclussi de sòm e d'oblit...* (28)

escobaire : balayeur. (29)

escobatge : balayage. (3)

escobilhaire : éboueur. (3)

escobilhas : ordures. (2)

escòire : cuire, fig. : faire mal. *E mai i escòdi encara...*(3) ; *Es pas talement çò qu'avètz dich de la patz que m'escòdi...* (29) ; ... *emai que m'assequèsse un pauc de tròp la pèl, qu'ara m'escòdi...* (34)

escòla : école. *Es a l'escòla qu'aprenguèt a se despartir dau mond. Aquò's pas qu'a l'escòla qu'aprenguèt a lo veire coma causa diferenta d'el e el dau mond...* (4)

escoladissa (aiga) : eau qui coule, eau courante. (32)

escomenjar (esconjurar) : exorciser, conjurer. *E bracejava coma per bailar un pauc d'espés au voide de son dire, e benlèu per escomenjar d'avança aquel estrange ambient* (13)

escomenge : blasphème, imprécation. (1) ; ... *los escomenges contra los esperits maldichs que se pòdon rescondre jòt la mar.* (34)

escomesa : défi, provocation. *L'escomesa, qu'èra son biais d'èstre, au mens quand èra pas au sieu, e luònt de tot agach, semblava que l'agèsse delembrada a l'ostau.* (13)

escometre : mettre en gage, gager. ... *degús dels Mèstres dau veire a pas jamai escomés son arma per sabe pas quant bonur terrenal.*(13)

escondilha : cachette, mystère. ... *espandi blau e secretas escondilhas de la nuòch.*(4)

escopeta : escoupette, arme à feu. (30)

escòpi : crachat. ... *los escòpis en forma d'estèlas dau fuòc enemic.*(13)

escopinha : salive. ... *l'escritura, santa escopinha d'una iranha esconduda qu'auriá per nom l'imaginari*(4)

escòrna : affront. *D'ans e d'ans d'umilitat e d'escòrnas recebudas en silenci lo retenián au mai fosc de sa ràbia.* (1) ; ... *se sap pas se, per èstre linde e nòble e naut, aquel bonur vai pas tindat coma una escòrna.* (29)

escòrpi : cormoran (**còrb-marin**). (6)

escòrpi : scorpion. ... *escòrpi eneuclat per la brasa...*(4)

escorpiu : scorpion. (5)

escorreguda : course, parcours. *Estrange còs qu'a tant servit, e que perseguís son escorreguda amb l'anar pausat e sobeiran de la luna.*(10)

escossura : entaille. *L'escossura qu'es un talh fach a l'aurelha de la feruna, das buòus.*(6)

escotir (s') : mener sa vie, croître. ...*los aucèls s'escotissían dins son escur.* (2)

escrach : crachat. *I basta pas de l'escanar : i lo cal encara curbir d'escrachs.*(4)

escrancar : écraser, accabler. ...*las talhadas de velós fosc, escrancadas de silenci jos lo cendre dau cèl.*(2) ; détruire : *Mas toquèt a la politica. E la politica l'escranquèt* (42)(Hommage à Barthes)

escrancar (s') : craquer (mentalement), s'effondrer. *Un jovent silentós, un òme tròp de lònga mut, lo mau lo sagata, lo rosega. Se lo daissatz anar, un jorn s'escrancarà. O dins la fugida ; çò qu'es adejà fòrça, mas que se pòt conténer. O dins lo baujum.*(13) ; se démolir : *Las dents i petan a s'escrancar.* (21)

escrancat : délabré, effondré. (2)

escret : sans tache, pur. ...*quand dau passat tornava, flors escretas / lo tropèl blanc dels sòmis benastrucs.* (16) ; ...*lo vin escret (le vin pur) ont se seriá recampat tot çò de mai linde, clar, trelusent, de la vida.* (34)

escret : secret. ...*mos fruchs de vida, los culhirà, los reçauprà, los aprefondirà dins l'escur mai escret de sa carn...* (28)

escrich : écrit, écriture. *L'escrich es, mai que la paraula, lo mond dau mistèri e dau secret. ...un pauc de libre usatge bailava a l'escrich una brillhança, un rebat, e de ressons que s'atròban pas jamai dins la paraula a ras de boca. L'aigardent a costat dau vin* (4) ; *Se passa a l'acte. Que s'enchauta ben de tot escrich. E lo qu'escriu pas s'es pas jamai socitat dels problèmas de l'escrich, e de sas leis.*(13)

escriure : écrire. ...*cal pas crentar de s'expandir. Per se melhor delembra dins l'escrich. E daissar la paraula a l'autre, qu'en nòstre dedins se rescond. Lo de la memòria granda.*(5) ; *Escriure, aquò's pas desgaunhar lo mond, mas lo refaire, l'inventar, dins l'èr de la libertat, los flòcs de vertat estent pas que la lenha d'aquel grand fuòc. Una lenha que se morís en cendre.*(5) ; *L'escriure, per lo qu'es sol, es coma una posaraca qu'arrèsta pas de tirar l'aiga dau pensar e de ne sonar d'autra, de las fonsors ont s'amaga.*(10)

esculh (escuèlh) : écueil, récif. (35) (Dante).

escumadoira : écumoire. ...*aquela saca de pèl mai traucada qu'escumadoira...* (24)

escumenjat : excommunié, maudit. (2)

escurassar : élaguer. *Lo pin grand se'n vai per brancassas. Caldriá l'escurassar.*(30)

escuresina : obscurité. *Emai los mistèris, plan sovent escurs per las armas simples, qu'èran aquí per trevar de sos rebats d'escuresina los pensars e los sòmis dau mond.*(43)(Sus l'ime religiós)

escurina : obscurité. (1)

escutlar (pron. escullar) : déverser, verser (on dit : *escutlar la sopa*), (fig.) : exposer. ...*los mots, los fasiá virolejar sèt còps sus sa lenga davant de los escutlar...*(12) ; *Un seguit que nos escutlariá sa senténcia* (13)

esgarramachar : écarter les jambes violemment. ...*e de me faire dels dets tant de cròcs per t'arrapar, te crocar, te reversar, t'expandir, t'esgarramachar, te durbir, t'emargar, t'escotelar, t'empalaficar...*(23)

esgaurir (s') : se réjouir, s'ébaudir. ...*e que tornèsse cantar e s'esgaurir.* (39)

esglai : épouvante. ...*per quau sap trespassar l'esglai d'aquel image...* (2)

esglari : terreur, épouvante. (3) ; *Que los encants totes, que los esglaris de la nuòch escalen ensems amb ela.* (28)

esglariat : épouvanté. (5)

esglariat : hagar. ...*d'òmes espelhats, esglariats e sagnoses...* (3)

esglasiat, -ada : effaré, -ée. (35)(Synge, Balarin III).

esgraufinhar : égratigner. *E la matèria, aquò es rufe, dur, grèu, pesuc, e refastinhós, pro sovent. E seguís pas totjorn, e mai s'en manca, las alas d'angèl de la desirança, qu'èla vòla de pertot, e tant naut que ges de ròca aguda, ges d'espinha, ges d'arronze, i venon pas esgraufinhar la pèl.*(13)

eslhauç (ulhauç) : éclair. *Quicòm dins son èime li fai qu'auriá degut fugir o picar coma l'eslhauç* (2)

esmaut : émail. ...*l'esmaut viu clavelat d'agachs.*(35)(Temple)

esmenda : amende honorable. ...*aviá còr e volontat de faire esmenda d'ela...* (39)

esmerilh : émeri. *Freta son vent la figuèra / a l'esmerilh de sa rama...* (35) (Lorca, Romancero).

esmòu : émoi, émotion. (3) ; *E venon antau, coma l'aiga a las bocas de la fònt, aqueles "Poèmas sens poèsia" coma los batejèt, d'un biais trufarèl, qu'a l'elegància de "l'humour". E que basta de los relegir per plan, tornamai, reviuire l'esmòu, sempre viu, de la descobèrta.*(42)(Hommage à Camproux).

esmoguda : émotion. *L'òme de granda auçada, la femna de saviesa nauta, sabon a l'esmoguda téner tèsta.* (29)

espacejar (s') : se promener, rôder. ...*èra un jove de vint ans que s'espacejava...*(6) ; *I a tant de mau que s'espaceja per lo mond.* (29)

espacejar : promener. ...*de vilatge en vilatge espacejan una vida que recòrda Sant Francès.* (1)

espada : épée. ...*d'unes amb aquela espada trelusenta que manquèt embornhar los uòlhs* (13)

espalmat : élagué ; (fig) : estropié. (1)

espampèl : pampres. (35) (Lorca)

expandir : étaler, étendre. ...*passa la nuòch expandit sul caladat.* (34)

esparcet : sainfoin. (1) *Mas fedas èran tant capudas qu'anavan dins la civada d'un, dins l'esparcet de l'autre* (35)(Synge, *Ombra de la comba*).

espardilha : espadrille. (2)

espàrgol (pron. espargou) : asperge. (2)

espargon (écriture fautive, espàrgol se prononce espargou accentué sur le a, et non pas sur le ou), il faut écrire **espàrgol** : asperge. *Camarga, paradís amenaçat de tota man per l'espandi que recueula davant la vinha e lo ris e los espargons.*(6)

esparnhar : éviter : ...*e t'esparnha de passar la vida sens n'en saupre lo gost...* (34) ; ... *i esparnharàs un còp de sang* (21)

esparpalhar : éparpiller. ...*esparpalhats als quatre vents* (44)(Cinquantenaire de l'I.E.O.)

esparsir (s') : se répandre, s'épandre. ...*lo mau que puòl s'esparsís e corrís coma encendi d'agost.*(10)

espartelha : espadrille. (1)

esparvin : éparvin, tumeur du jarret des ânes ou chevaux. ...*e ara, se vai revirar au mieu contra, e me parlar asprament coma una vièlha a l'ase qu'auriá los esparvins e que butariá davant ela per escalar lo sèrre.* (35)(Synge, *Balarin II*).

espatarrat : couché, étalé. *De cans espatarrats a l'ombra...*(11)

espatlar (s') : se démettre l'épaule, se rompre le cou ; *una que resquilhèt e manquèt s'espatlar* (2) ; ...*crentava de s'embroncar e de s'espatlar suls ròcs.*(13)

espaugugol : épouvantail. ...*vejèra a la cima voida d'un bèl cereirièr, un espaurugol...*(4)

espava : épave. *Siái aquel òme, de segur. L'espava e la roïna de tres còps vint ans* (35)(Synge, *Balarin III*).

espavent : épouvante. *Ò cara clausa / dels nòstres antics espavents.*(35)(Temple).

espeirigar : épierrer. ...*espeirigat de quintals de rocalha.* (7)

espelhandrat : en haillons. ...*sa magra lauseta de companha, tapada coma podiá de gonèlas espelhandradas* (13).

espelhar : écorcher. *A Marsiàs i costèt d'èstre espelhat tot viu.*(5)

espelhat : élimé. ...*un vièlh tapis espelhat* (1) ; ...*pauressas espelhadas dau non-res = pauvresses loqueteuses du néant.* (37)

espelida : éclosion, naissance, ce qui vient. *La fòrça es dins l'espelida, pas dins l'encausa.* (34)

espelir : éclore, venir au jour.

espelucar : éplucher ; (fig.) explorer, découvrir. *Tot m'èra set, mistèri a espelucar, causa a conóisser, frucha a arrapar, carn a agantar, nuòch a nistar.* (13)

espeluga : grotte, abri sous roche, caverne (1). ...*posada a las baumas secretas d'aquel dedins qu'es nòstra espeluga d'Ali Baba.*(5) ; *N'i aviá un qu'aviá la tissa de faire tindar las còrdas grèvas de sa mandolina. Tocava pas las claras que quand aviá de besonh de retrapar puòl, amb mai encara de delícias, lo ton d'espeluga de las grèvas.*(13)

espeilhar (esparpalhar) : éparpiller. ...*los cròstis, davant de los espeilhar per la becada, los cal anar querre.*(3)

espeissaire : coupeur de cheveux en quatre. (1)

espeissar : détailler minutieusement. *Qu'es lo contengut de çò tot que te vene, de tròp long, espeissar.* (13) ; *Son causas que se sentisson... e dins l'arma, se vòls, emai dins l'èstre. E que ges de paraulas las pòdon pas espeissar sens i levar sa flor.* (34)

espèr : espoir. *Pro per me tornar, violeta dins l'agre de la nèu, aquel grelh de la vida qu'es l'espèr.*(10)

espèra (l') : affût ; attente. *L'espèra es, eternament, una soletat pensativa* (1) ; *E qu'e mai dins l'amor, l'espèra es mai doça qu'una preséncia, plan sovent.* (18)

esperdigalhar (s') : s'égailler. *E tota la gaug dau mond s'esperdigalhava dins lo matin.(10) ; ...aviá vist los aucèls s'esperdigalhar dins los aubres. (2) ; N'i aviá un qu'aviá la tissa de faire tindar las còrdas grèvas de sa mandolina. Çò qu'èra pron estrange quand cadun sap qu'aquel esplech de musica s'esperdigalha puslèu dins los aguts bombissants e dançaires que dins la meditacion.(13) E los òmes s'esperdigalhan. An lèu fach de delembrar çò que li empacha lo bonur.(10) ; se remettre : E vojatz-i de vin qu'aquò lo vai esperdigalhar. (21)*

esperdigalhat : émoustillé. *Alleluia pel perdigalh / que vos ten d'esperdigalhat !(17)(29) ; Solament i aviá quicòm que, de fons, m'en sabiái mau. Èra de jogar la filha. Per la convèrsa amorosa, d'aquò rai, m'auriá puslèu esperdigalhat.(13)*

esperiment (experiment) : expérience (due à l'âge). (22). *...las fruchas doças e amaras dau sieu esperiment.(4)*

esperlongar (s') : se prolonger. (1)

espèrras : convulsions de l'agonie. *...las alquimias sens quau seriam lèu sus lo bòrd dau camin a faire nòstras espèrras.(10)*

espèsses (los) : les fourrés. *E de davaladas per s'emargar entremitan das espèsses trevats escurament per la mandra, lo rabàs, lo singlar.(4)*

espeterida : pétarade. (30)

espia : espion. (4) *...lo pòble amarguejant de sos pavons das cent uòlhs, coma tan d'espias. (34) ; Fariás pas un pauc l'espia ? — de quau ?... de la ratuna entre arronzes ? dels pavons sus sa branca ?... dau chòt sus lo teulat ?*

espiar : regarder, épier. *La nuòch de Nadau ! Los crestians totes, bòns o marrits, s'i retrapan e s'i espian amb d'uòlhs de manit. (21)*

espìc : lavande aspic. (1)

espigalhar : glaner. (35) (Dante).

espinchon (faire) : faire le guet, reluquer. (3)

espinchon (faire) : surgir d'une cachette pour faire peur (jeu d'enfants). *Per faire espinchon, coma aiman los dròlles... (13) ; E sos uòlhs de claror que, dins aquel anar, fasián espinchon e me tornavan risolejar dins lo lusent de l'ultima lagrema. (13)*

espinchonar : dépasser de la pochette. *...una ròsa blanca, al revèrs, a tocar lo mocador de seda blanca qu'espinchonava dins la mòda d'aquel temps.(13)*

espinchons : lo jòc d'espinchons = le jeu de cache-cache. (18)

espìngòla : épingle. (1)

esplech : outil. *...caissas plenas d'esplechs espotits o rots...(4)*

espola : navette pour tisser. *Veja las tristas qu'an quitat l'agulha, / l'espola e la filosa, a se far devinhairas (35) (Dante).*

espolsar : battre, mettre une raclée, étriller. *...e cresètz qu'una candèla i levarà la tissa de m'espolsar?(23)*

espolsar : secouer. (3)

espompilhar (s') : se faire valoir, se gonfler d'importance. *Los joves dau vilatge acomencèron a levar lo nas e a s'espompilhar. A faire son gal. (8)*

espompìr (s') : s'épanouir, se dilater. *...soleta, se ten drecha e s'espelís, e s'espompís. (7) ; E la pèira s'espompís dins son agach. (7)*

espompìr (s') : se gonfler, se glorifier. *Ère un pauc trace per me menar a m'espompìr. (4)*

espompìr (s') : s'étaler. *La fièira de novembre s'espompissiá jot la davalada lenta e de lònca de las fuòlhas de platanas e de la plòja. (13)*

espompìr (s') : se prélasser, prendre ses aises. *...e sempre de la flor linda se conflarà lo fruch pòirit ont s'espompís lo verme. (28) ; A tot çò qu'als confins de son Reiaume fai groùm e s'espompís dins lo non-saupre de sa glòria. (34)*

espompit : épanoui. *Lo mendre còp es la fin de la ròsa tròp espompida. (35)(Khayyam).*

esporcar : salir. *...un sagataire de bòn ostau. D'aqueles qu'an lo gaubi de se pas esporcar las mans. (5)*

esporcat : sali, souillé. *...sul lençòu esporcat de graissa o de sanguinada. (10) ; Me recordar d'un trepador, de sas lausas, de sas decas, de sas macaduras. Emai siaguesse esporcat. (43)(Lo trepador)*

esportin : cabas de sparterie pour écraser les olives. (35) (Lorca, *Planh per Meijías*)

esposador : écope de bateau. MR l'utilise au sens de : épuiette. *Mon fielat es un esposador de pescaire.*(5)

espotir : écraser. ...*s'espotiguèt la clòsca, perdèt tot èime e, dins los tres jorns, moriguèt.* (5) ; ...*segur de se faire espotir entre sos dets de ferre.* (29)

esprèssi (a bèl) : tout exprès. ...*un trauc cavat a bèl esprèssi.* (1)

esquieu : abrupt, escarpé. *Camin esquieu = chemin abrupt.* (34) *Per las carrièras esquivas / montan las capas sinistras...* (35)(Lorca, Romancero).

esquieu (esquiu) : pénible. ...*intristesit de çò d'esquieu que rescondiá l'afaire.* (5)

esquieu (esquiu) : farouche. *A ma drecha anava, enveirenta, son ombra esquiva.* (13)

esquieu (esquiu) : intime. ...*quicòm qu'es tant esquieu que ne ven un secret.* (34)

esquieu : hostile. MR traduit par scabreux : *Cal una Lei per anar dins l'escur. Una lutz per forviar lo mond esquieu e canhotet (une lumière pour éviter le monde scabreux et bosselé. Trad. MR). Plen d'arronzes e de sèrps.* (34)

esquieu : épineux. *Ni mai, per los autres, de pas dever respondre a de quesquesquintationaments esquieus, quand son pas verinoses.*(13)

esquieu : difficile, tortueux. *Tant de sòmris alentorn d'una idèia e de las sentidas que, de long de son camin esquieu, i bolegavan dins l'èime.*(13)

esquilon : grelot. (1)

esquinçar : déchirer, rompre. ...*cada passa sul trespès l'esquinçava per mai d'una setmana.*(11)

esquintat : exténué, fatigué, harassé. *Tornèron esquintats d'aquela cèrca de tot un lòng jorn.*(8) ; *Mas siái esquintat de caminar.*(35)(Synge, Balarin I).

esquintat : abîmé. *Aquela causa de paura lenha esquintada* (7) ;

esquiròl : écureuil. *E l'esquiròl d'aquí d'alai, que l'encantava de sas cambiròlas.*(4)

esquiu, -iva : abrupt, escarpé. *Sas parets esquivas la barran a tota outra vida que la sieuna.*(6)

esquiu, -iva : dangereux, périlleux. *Fai que passèt urosament las passas mai esquivas.*(5)

esquiu, -iva : difficile, tortueux. ...*de pensars, saique esquius, mas pas calhòls (scabreux).* (34)

essugar (eissugar) : essuyer. ...*s'essuga las mans au davantal* (35)(Synge, Balarin II).

estabosit : hébété, stupéfait, surpris.(6)

estadant (estajant) : habitant. ...*dels ostaus grands veuses de tots estadants.* (18)

estadís : flegmatique, calme. *Un plen escalier d'enquistaires, estadisses, rasats de fresc e la pipa au bec.*(26)

estafadís : altercation, bagarre, bataille. *Après aquel estafadís, lo vèspre nos semblèt una mar de patz e de ben èstre* (10) ; ...*aquel estafadís sembla pas l'aver escarnida* (2) ; *E quand se rescontrèrem tornamai, me parlèt pas jamai d'aquel estafadís que lo recòrd me n'escosiá coma una mena de repentitge.* (13) ; *Lo diable te trèva, Calista, e vai èstre quicòm coma estafadís.* (21)

estafadís : brouhaha. ...*lo grand estafadís s'amaisèt.* (2)

estafadís : gâchis, scandale. ...*a te tròp mesclar d'aquel estafadís i vas daissar de plumas. – Quand se nifla un estafadís, la vida s'arrèsta...*(3)

estafadís : cohue, tumulte. *Amic, fagues ges de plan per deman. Sabes pas solament se podràs acabar la frasa que vòs acomençar. Deman serem benlèu plan luònt d'aquel estafadís, e dejà parièrs a los que s'en anèron i a sèt mila ans.*(35)(Khayyam)

estafièr : estafier, garde armé, garde du corps ; spadassin ; milicien ; sbire. ...*un escach d'estafièrs, cargat d'armas, ponhals, espadas...*(29) ; *De la mar, quand agachave la tèrra, i podiái endevinhar los estafièrs que me gueitavan.* (34) ; ...*aquela semblança que fasiá somiar d'Al Capone e de sos estafièrs* (13).

estamar : rétamé, bâcler, expédier. ...*tot aquò foguèt estamat en un virar d'uòlh.* (2)

estamina : étamine, passoire, filtre. ...*la mocion finala, afustada penecosament, passada a l'estamina dau pes de cada mot* (13)

estamina : oriflamme, bannière, étendard ; ...*afustar l'aurelha a tota paraula que debanariá sas estaminas per carrièra...*(3) ; *Amb sos drapèus e sas estaminas.*(13) ; *Un Rei passava per camins / tindavan pifres e tamborns / jos lo vent des las estaminas.* (32) ; *Aqueles dire venon de l'èr, dau grand expandi, e de la lutz... e tindan dins lo vent coma l'estamina de la vertat.* (34)

estampa : empreinte. *Ont se vei antau venir e s'escolar tant de caras, tant de miralhs per l'anciá, lo gaug, l'amor, lo baujum, l'abestiment, lo desesper, caras portant son estampa* (13)

estampa : mauvais sujet, phénomène, type bizarre. *M'an parlat d'aquela estampa. (35) (Synge, Balarin I) ; M'es vejaire que siàtz una estampa, Christy Mahon, lo mai estampa de totes los passants qu'ai vist passar fins qu'au jorn de uòi (35)(Synge, Balarin II).*

estampat : imprimé. ...*un estampat de quatre paginas.(4)*

estampèl : affiche. ...*un estampèl de cinemà amb l'image de Miquèla Morgan.(5)*

estampèl : panneau, pancarte. ...*los pintrèron penjats per un pè sus un estampèl que passejèron per la vila.(6) ; E puòi, un nom, aquò's pas qu'un estampèl. (34)*

estampèl : vacarme, scandale. ...*tot alestir per faire gisclar un estampèl. (1)*

estampèu (faire son) : piquer une colère, faire sa crise, faire du scandale. (8)

estampèu : affiche. *E l'òme èra aquí, au mitan d'aquel clar, davalat tot drech d'un estampèu de cinemà american...(13)*

estampèu : scandale. *Siaguèt un estampèu terrible.(4) ; Estimère melhor de me calar. Que l'auriái poscut nafrar per tròp d'importància bailada a aquel estampèu capbordàs.(13)*

estampèu : bagarre. *Dirai qu'un òme estrange es una maravilha amb son dire poderós ; mas a veire çò qu'es un estampeu de reire-cort e un còp de fojtadoira, ai après que i a tot un avenc entre una istòria de cocarro e un crime afrós. (35)(Synge, Balarin III).*

estança : situation, position. *Estança tragica e mai que mai nevrosanta.(12)*

estanci : étage. (8)

estancier (estancilhaire) : MR traduit par : faiseur. ...*d'aquel estancier ! Coma l'a sachut embelinar !(33)*

estancier (estancilhaire) : filou, faiseur de dupes, imposteur. (5) ; «...*L'estancier, lo jorn de davant la batalha, i prenguèt un mau de ventre que semblava i dòure mai que mai... »(13)*

estancier : faiseur de dupes. *Rabelès, qu'aimava pas gaire aquel estancier (Nostradamus), l'aviá nomat, per escais, « Mòstra d'anús ».(10)*

estanhòl : petit étang, mare. ...*flor d'estanhòl montada de la fanga escura.(4)*

estar : rester, demeurer. ...*una minuta ont esta sens ges de movement (2) ; ...de la vida de la tèrra e das òmes, estava res (2) ; Non jamai estariá plus tot drech, los pès dins l'èrba. (36)*

estaudèl : tréteau, estrade. (1) ; ...*l'estaudèl voide de l'èime entredormit. (34)*

estavanir : s'évanouir. ...*un fremin nòu qu'agèt lèu fach de la negar a ras d'estavanir.(3)*

estèc : habileté. *Vos que sabètz, me vòle fisar a vòstre estèc.(33)*

estèc : art, truc, astuce. *Dison qu'avètz l'estèc d'endevinhar d'avança çò que se deu passar...(4). ...agèron l'estèc de se dire tot... (12)*

estèc (istint) : utilisé par MR au sens d'instinct, à la place de **istint** ou **estint**, à la prononciation voisine. ...*los pas deslargar per lo mond davant qu'amb son jove estèc siaguèsson alestits a n'acarar la ventura azardosa. (11) ; ...tenem un pauc de la sauvatgina aquel estec que nos mena e nos desmena. (34) ; Aval, lo saupre s'ensenha pas. Se sap. Per estèc. (34)*

estelina : ciel étoilé. ...*la soletat jot l'estelina...(4)*

estencils (ustensilhas) : ustensiles de cuisine. ...*los estencils de cosina.(13)*

estendilhat : exposé, étalé, évident. ...*l'atiralhèr tot, estendilhat d'aquí d'alai sus mòbles e banquetas.(10) ; ...e de çò qu'auriá poscut, e mai i auriá pas mancat, venir elixir velenós dins l'arma, ne faire, au bèl contrari, lo signe, de l'onga afortit e estendilhat, de son sang e de son plaser.(13)*

estequir (s') : se rétrécir, s'atrophier. *S'estequís de tròp prene.(5) ; L'estomac s'estequís de manjar pas, i cau pas jamai plànher carnifalhas ni bòn vin...(29) ; Las vièlhas an l'èime que s'estequís a bèles paucs, e finisson que veson pas que lo biais menut de las causas.(3)*

estequit : étique, chétif.

esteriganha : toile d'araignée. (3)

esterlucant : éblouissant, aveuglant. ...*l'argela blanca èra esterlucanta de rebats e fendasclada (1) ; ...los ostaus esterlucants de calç blanca...(5) ; ...los paires dau desèrt qu'i venián esbeure las fadariás, las mascariás esterlucantas dau desèrt.(13)*

esterlucant : ébloui. ...*uòlhs esterlucats de sòmi.(1)*

esterlucant : écervelé. (13)

esterlucant : éberlué. MR l'use pour traduire : *scandalisé*, dans la traduction du *Balarin dau Monde occidental* de Synge, acte I. Plus loin, il traduit ainsi pour : *qui n'en revient pas*. Plus loin encore, pour *effaré*.

esterlugar : (voir : esterlucar).

esternugar : éternuer. ...*en se despertant per tussir o per esternugar dins lo silenci de la nuòch.*(35)(Synge, Balarin I).

estèva : poignée de la charrue (10). *Mas un quicòm, dins ieu, me desmenava e teniá de sarrada l'estèva.* (13)

estibar : étirer. *Tot lo pes de son còs tibat estiba una còrda que se vei pas.*(6)

estigança : but, fin, dessein, intention. *Dins aquela estigança, mandèt una ambassada.*(6) ; ...*dins l'estigança d'una nauta fidelitat a l'esperit populari qu'a pas jamai significat mediocritat.*(5) ; ...*desvelarà fins qu'a las estiganças das còrs.*(4)

estirar : repasser du linge. (2)

estiralhar (s') : s'étirer. *Quand la carn despolhada se recòrda de la bèstia, aquela qu'au fons de cadun, aprivadada, encadenada, remandada au silenci de l'oblit, acomença a s'estiralhar, a badalhar davant d'anar e de venir sus sos pès de velós, pantèra negra, amb son raufèl doç e l'ulhauç verdet de sos uòlhs de filha.*(13)

estirassar (s') : se tirer par les vêtements, s'entraîner mutuellement. (2)

estofat de biòu : étuvée de taureau. (6)

estomagat : impressionné. (35)(Synge, Balarin I).

estornèl : étourneau. (1)

estorrar : essorer. *Ò poèta (...)/ coratge / lava, braça, refresca, estorra, / bacela jos lunas e solelhs / los milions de mots de lutz / e crèba / paure animal de Dieu.*(35)(Temple).

estorrolhar (s') : s'étaler au soleil ou devant le feu. (11)

èstra : fenêtre. (1)

estraça : origine, race. *Sa perfeccion èra marca de son estraça.*(5) ; ...*aqueles tanben son de l'estraça de Jason.* (28)

estraçar : déchirer. ...*las pelhas de luxe, s'aquò se pòt compréner, vòle dire los vestits pas de tròp estraçats.*(13)

estraçar : gaspiller, gâcher. ...*la monina drecha qu'estraça sos bens e de sos poders fai tant de vicis...* (28).

estraçatge : gaspillage. (2)

estracha (estraça) : origine, race. *Estrangièra de fons de ton reiaume per lo vielhonge tan coma per ton estracha...*(28)

estrafaciat : grimaçant. *Aviá res d'estrafaciat nimai d'asirós.*(3)

estralh : trace, vestige. ...*sol estralh de sègles esvanits d'un còp...*(4) ; ...*estralh delembrat de quauca raça desconoguda.*(6)

estralhat : au rebut. *Agulhatge estralhat / calhat per lo rovilh.*(35)(Temple).

estrambòrd : enthousiasme. (1)

estrange (adj.) : étrange ; étranger. *Vòstre mond m'es tant estrange qu'estrangièr.* (34)

estragièr : étranger. *Tot òme es un estrangièr. Lo mond que vivem es pas qu'una messorga granda. La messorga.* (7) ; *Estrangièrs ! o siam per la tèrra tota. Es que ne siam l'encausa se pertot fan de nautres d'estragièrs ; se siam lo jovent en cò dels vièlhs, los vius entre los mòrts, la fòrça au mitan dau flaquitge e de l'anequeliment.* (28) ; *Lo debes saupre, aquò es l'ostau dels estrangièrs, sens fuòc ni luòc, sens fe ni lei. D'aqueles qu'an fugit son país, son rei, son pòble ; los qu'assecutís lo revenge desmaissat de l'asirança, e las chinaredas acarnassidas dau malur.* (28)

estragolir (s') : s'étrangler. ...*la Dòna, a l'autre bot, cridava secors e mancava s'estragolir d'indignacion* (13)

estragolifaire : étrangleur. ...*de mans d'estragolifaires...*(4)

estransiar : mettre en transes. MR traduit par : bouleverser. ...*e que passa coma lo vent davant çò qu'estaca, enlucerna, estransia nòstre esperit.*(6)

estransiat : MR traduit : bouleversé d'inquiétude.(6)

estransinar : angoisser. ...*una languison que m'estransina.*(3)

estrava : étrave (bateau).(35)(Temple).

estraviat (extraviat) : écarté, exclu. ...*d'òmes tenguts estraviats de la vida comuna...*(13)

estrem (extrem) : extrémité. ...*una mena de fèbre que s'expandiguèt dins l'estrem de las carns.* (7)

estremar : mettre en sûreté, enfermer, cacher. *Davant de m'anar estremar dins lo sòm.*(10)

estremar : ranger, mettre à l'abri. (2) *Lo Monge estrema de fielats dins un canton, jos la banqueta de la barca* (34)

estrementida : crainte, terreur. *Voldriái un jorn notar, sens ges de lagui de tot çò que se fai alentorn, l'essencial de mas paur, de mos fantasmas, de mas estrementidas, amb aquel linde agach dau moment e tota la poèsia que ne raja de pertot. Musica.(Note)*

estrementir (s') : s'émouvoir, frémir. *Frair Beneset èra ben, au mond, lo sol que podiá endevenir, sens s'estrementir, çò que laguiava tant Frair Sauvèstre* (2) ; ...*aquela qu'avant tu aviá pas dubèrt sas cuèissas qu'au fust dels aubres ont escalava, e que s'estrementissiá de sentir dins son ventre lo montar de la saba e l'escur tremolar de la tèrra.* (28) ; *Aquò's que mai m'estrementís.* (34)

estrementir (s') : frémir de crainte. ...*la soldatesca, per que melhor s'estrementisse l'enemic, serà vestida de roge.* (6)

estrementir : faire frissonner. ...*se levèt una rispa que nos estrementiguèt.*(2) **estrementit** : ébranlé, secoué, saisi. *Basta d'i dintrar per n'èstre coma estrementit d'un fremin.* (7)

estrieu : étrier. *Los estrieus barrats per davant, per la traversa de l'espés.*(6)

estrigossar (s') : s'étirer. ...*sembla que s'estrigossan las parets enveirentas mas aclapantas d'una carcèr.*(10)

estrip (un) : une déchirure, un accroc. (1)

estripar (estripar) : déchirer. ...*sa crida m'estripar l'ausidor.* (34) ; *Aquela ràbia de s'estripar a tot arronze que passa... entre que delembras çò de bòn o de bèl que te ven a las mans...* (34)

estubat : fumé (poisson). (6)

esvalir (s') : disparaître. (2) ; ...*dels carrairons de la montanha ont s'es esvalit lo pas dau carbonièr* (42)(*Hommage à Pons*)

esvalir : submerger. ...*aquela poèsia poderosa esvalissiá mon còr.*(1)

esvalit : détruit, anéanti, effacé. *E ara lo temps, de sa man seca, i aviá apegat una outra cara que voliá pas s'ensovenir de la primièra que per melhor ne mostrar l'avaliment, lo degalhat, l'èime esvalit, la despartida en camin.* (13) ; *Estremada en de mementas esvalidas (effacées).* (34)

esvanir : dissiper, faire disparaître. *Quora sonje au savi qu'ère, me sembra l'aiga que ten la forma dau vasi e lo fum qu'esvanís lo vent.*(35)(*Khayyam*).

esvaniment : évanouissement, disparition. *Entre qu'òm se pòt crèire fòrt dins la vista d'un luchaire o l'esvaniment d'un uòu que se daissava mòlament sautar dins l'èr sus lo gisclèt que lo breçava.* (13)

esvanit : évanoui. (1)

esvari : MR traduit : trouble social. *Lo sègle XVII es marcat per dos esvaris grands en Avinhon. Lo garguilh das Galeans e das Baroncellis...*(6)

esvartar : détourner, écarter. MR traduit aussi : effacer. *Un mond nòu... que lo macava, l'esvartava e lo negava de nonrés.*(11) ; *Sola, la gruma de la mar vendriá tocar de sa nèu la claror endaurada dau pè divenc. E n'esvartar la marca dins la sabla.*(11) ; ...*la nuòch, baume amar e suau qu'esvarta tota messorga e nos daissa nus davant la realitat nusa.*(2) ; ...*una espada de fuòc per esvartar lo mau e sos pantais...*(3) ; *Aquela paraula esvartava tot lo demai. Coma un solelh que vos embòrnha de son fuòc.* (13)

esvartar (s') : s'écarter. *En aquela comba espessa / D'onte s'esvarta lo sèrre...* (35)(*Santillana*).

esvartar : éviter. *Se pòt pas esvartar.*(24)

etèrne : éternel (n. et adj.). *Que l'etèrne es la paraula-clau de l'amor. E l'amor o prèsta a la desirança de tot lo temps que desirança demòra.* (13) ; *Ai ! d'aquel mond que sap pas que l'etèrne...* (34)

eternitat : *Que tota vida s'amerita l'eternitat. E que la sola que podèm ensajar d'i porgir – eternitat entenduda coma un pauc mai qu'una vida d'òme – es aquela de l'escrich.*(4) ; *Aquel gost de sang e de mòrt que baila tant de prètz a las amors dels òmes. L'eternitat que voliá desfugir la Melusina quand se volguèt venir la nòvia d'un mortal. I ganhar una arma, au prètz de la mòrt.*(13)

èura (subst. fém) (forme languedocienne) : lierre (5). *Granada èra una luna / negada entre las èuras* (35)(*Lorca, Tamarit*). ; *L'Òrt de Paradís, ont, dins la rama das èuras, siulava, enveirenta, la sèrp, a ras de front, entre abelhas e vèspas vonvonejant.* (13)

eurre (subst. masc.) : lierre. (1)

evòri : ivoire. ...*una cana dau ponhat d'evòri fin e escalprada* (13)

exilh : exil. *Qual es qu'a pas agut, "al bel paese, la, dove l'oc suona", quand seriá pas qu'un jorn solet, la sentida de l'exilh ? E mai terriblement mai aguda, quand aquel exilh se passa au sieu, sus son agre, entre los òmes de son sang e de son país. (Casa di Dante) (7)*

experiment : expérience. *L'Abat. Qu'es òme d'experiment e de bèl ime. Es òme de lei, de dever estrech, d'èime reglat. Coma non pas la vida. De règla mai que de còr. E, de còr, ne'n cau, quand s'entrèva dau jòc de las armas. (34)*

F

fabrica (conselh de) : conseil civil de gestion d'une église. (2)

fachinièr : magicien. *...lo parlar das encantaires, mascs, embelinaires, fachinièrs, grimauds e autres armatièrs e saganas. (29)*

fadat : fada, un peu dérangé (affectueux quand on le dit à quelqu'un, plus péjoratif quand on parle de quelqu'un pour dire qu'on ne peut pas s'y fier à cause de son esprit dérangé). (3)

fadòli : un peu dérangé mentalement (familier). (4)

fafach : jabot. *...las tortoras, quand se coflan lo fafach... (3)*

fafaroge : rouge-gorge. (13)

fafat (fafach) : jabot. (1)

faidit : seigneurs occitans chassés et bannis après la Croisade contre les Albigeois ; banni, exilé, en général. *Fai que la descubèrta d'aquela mena estranja de faidits (aquò es el, tot primièr qu'aviá dich lo mot, tant pròche d'el, e mai se de sègles lo despartissian de son èime) i aviá amestreat tot l'èime. (13) ; ...la vida resconduda de faidits que siaguèt la dels Reformats. (13)*

faire miejorn : faire la sieste. (1)

faire pinchon : apparaître par intermittence. *...un tèune lum caminava, fasent pinchon entre las pilas. (2)*

faire (se) : s'accorder, s'entendre, se lier d'amitié. *...la vida dessepara los èstres mai fachs per se faire entre eles. (13)*

faire tirar : aller de l'avant. (10) *Fai tirar ! = en avant !*

faissier : portefaix, docker. *...faissier dau port de Marsilha. (6)*

falgaieròla : terrain à fougères. *Espandidas jos lo solelh fins qu'a la falgaieròla escura que ne bordeja los camps... (23)*

falibustier : imposteur, flibustier. (31)

falord (pron. falour) : étourdi. *...i cal somiar, e passar pas davant coma de falords. (2)*

falord (pron. falour) : un peu fou ; syn. : *fadòli, caluc, nèci, mato, asclat, embalausit, fadat, cantaluna, baug, timbol. (4)*

falquejada (falquetada) : foudroiement. *Siaguèt coma una falquejada, per un ulhauç que l'atraversèt de cap en pè. (36)*

falquejar (falquetar) : fasciner, tuer à la manière du faucon, *falquet*, s'abattre sur, foudroyer. *...aquelas formas passadissas, que tant falquejan... (11) ; ...per falquejar tota formiga que i vendrà espigar. (18) ; Anavan luònt, davant eles, ont, saique, un imatge terrible la falquejava. (13)*

falquejat : envoûté, fasciné. *...a l'ausidor falquejat de nòstre amic... (12)*

falquetar : tuer à la manière des faucons, foudroyer. *...sa ventura umana, lèu trencada en son plen, falquetada. (6)*

fanabregon : micocoulier. *...las brancas lisas e nudas das grands fanabregons despolhats. (13) ; Les jeunes arbres des micocouliers fournissent les longs manches légèrement flexibles des battoirs au jeu de balle au tambourin.*

fangàs : bourbier. *...lo fangàs sempre chaupilhat... (3)*

fangassier : sables mouvants. *...d'una man coma de l'autra d'un estrech carrairon, t'espèran los fangassiers de la cara tan suava. (6) ; ...aqueles fangassiers de Camarga que te digerisson un brau o un òme coma una soca de morven (4)*

fangassier : bourbier. *...la dels peluts dins sos fangassiers e sas escuras batèstas (13)*

fangassier : râle d'eau (oiseau de Camargue). (6)

fantasieirós : fantaisiste, bizarre, changeant. *...la luna, tan ligada a la carn de la femna, tan misteriosa coma ela, tan fantasieirosa. (10)*

fantasma (la) : fantôme. (4)

fantaumejar : phantasmer. *Cinquanta ans, adejà... Fai una plega... Cinquanta ans qu'a Tolosa, en un pichòt amphi de l'Universitat, dins la carriera dau Taur, a çò que me sembla, davant un trentenat de mond, s'ai pas fantaumejat, siaguèt afortida la naissença de l'Institut d'Estudis Occitans.*(44)(Cinquantenaire de l'I.E.O.)

far : phare. *Tal es lo recòrd esvalit per las èrsas / ont lo far levat velha au desèrt dau vent.*(35)(Temple).

farfantar : halluciner. *...la filha farfanta un taure de jansemin.* (35) (Lorca, Tamarit).

farfantèla : apparition. (4)

farfantèla : hallucination. (13) ; lubie. *Vòle pas parlar d'una centralisacion occitana en luòc d'aquela que nos aclapa encara, e qu'es pas que farfantèla, quand se sap lo gost occitan dau carpinhatge e dau campanilisme.* (42)(Hommage à Camproux) ; *Farfantèla per l'ausidor, sansonha per l'èime, que se plai a ne remenar la canta.* (34) ; *...la nèbla, sus la mar, fai montar de farfantèlas...* (34)

farga : forge. (2)

farineta : bouillie de farine. *...a comptar de uòi, te veirai cosinar ma farineta e me lavar las patatas, per de que siái, d'ara en avant, campion dels combats totes.* (35)(Synge, Balarin III).

fasan : faisán. *...coma se un mèstre d'ostal me servissiá lo fasan a la Duc de Morny* (13)

fasti : dégoût. (2) ; *Aquí lo fasti ven puslèu dels òmes que de la natura. Tant de rasons de la vida sociala son cargadas d'amarum quand es pas de vòmi.*(13)

fastigós : compassé. *E lisavan sens relambi, redde jot sa cara unida e fastigosa, coma l'aiga d'un flume en fugida cap a la mar.*(13)

fau : hêtre. (5)

faucilh : martinet (oiseau). *...entre que los faucilhs nègres a volada montavan dins lo cèu amb de lòngs crits d'alegria.* (1) ; *Lo faucilh es la nichola dau jorn.* (18) ; *Ges de paraula, ges de musica me pèdon pas rendre lo bonur coma aquelas passadas de faucilhs, dins lo bèl davalat dau jorn, cap a la patz serena e al benèstre d'un calabrun d'estiu. De vos sarrar lo còr. Tant coma la pena. Tant coma lo dòu.* (13)

faus-fila (una faufila) : filament. *...un silenci aprefondit solament per lo faus-fila d'un cant de grilh.*(3)

fautèrna : aristoloche (plante haute qui envahit les vignes) (1)

favaraulet verd : haricot vert. (13)

favaraulet : haricot. (4)

favaron (pron. fabarou) : haricot en grains. *Èra aquí, el, a lusir estranjament coma una pèrta malauta entre mitan d'una taulada de ceses, lentilhs o favarons.*(13)

favaròu (pron. fabaròu) : haricot en grains. *Anavèm au pesquièr en forma de grana de favaròu.*(13) ; *...dins l'iscla, la moneda servís pas que, coma los favaròus, per jogar a las ègas...* (29)

favaròt : haricot. *Per un ponhat de favaròts de mai...* (29)

fe : foi. *...qu'ai pas la fe, mas qu'ai l'amor de tota fe que recampa los òmes dins l'esmoguda d'èstre ensems.*(5)

felen : petit-fils. (2)

felze (lo ou la) : la fougère. *...dins las combas tenebrosas tapadas de brugas e de felzes...*(3) ; *Sens parlar de la felze ombrosa, dau cendre tant ric.*(13)

femeràs : fumier. (2)

femna dau secret : rebouteuse. (19)

fenassa : folle avoine. (6)

fenda : fente. *Cresètz pas que siá una famosa meravelha de pensar que fai detz jorns que lo piste amb aquela fenda au clòsc ?*(35)(Synge, Balarin II).

fènis : le Phénix. *D'esperel, e sens ne passar per los carrairons calhòls de la carn, trasiá dins son nis la saba de vida. E se podiá anequelir dins lo nonrés, e de meravelhas lo mond s'enlucernava.* (29)

fèrme : los jaupars au fèrme = aboiements des chiens quand le sanglier est arrêté et se défend.(3)

fernir : frissonner, frémir. *Quand passe, darrièr lo cotèl, lo pas de la pèl, siái mai d'un còp a mand de fernir.*(10)

feron : féroce, furieux, sauvage. *Èran desmenadas de plaser, d'una gaug ferona.*(3)

ferrada : ferrade. *La ferrada qu'èra a l'acomençança, simple marcatge de las bèstias au ferre de gardian.*(6)

ferramenta : la ferraille. *E puòi s'i fasiá la tria, e d'emplegats rengavan en molons, en tres o quatre estatges, cada mena de causas : los vestits aici, la ferramenta alai, los estencils de cosina, endacòm mai.*(13)

ferrat : seau métallique. (1)

ferratat : contenu d'un seau. *E la mar... I posam un ferratat d'aiga per asagar lo pont.*

ferratge : terre à fourrage. ...*l'aissa umorosa / e doça / coma ferratge de graus...*(35)(Temple).

ferre : trident de gardian. ...*e lo ferre dau gardian ajuda tanben a lo manobrar.*(6)

ferre : piège en fer. ...*los ferres de sauvatgina, aici e alai esconduts, jot un pauc de polsa* (13)

ferre-corb : fer courbe, outil de verrier. (13)

feruna : les bêtes sauvages, les fauves. (6) ; ...*aquela carn sauvatja que vos voja au sang tot lo ruscle de la feruna* (29) ; *Ai bèl a remirar dins mas paumas, i vese pas l'esplech, la clau qu'embarra la feruna de la desolacion, o que la deslarga sus l'umanitat.* (29)

festuc : fétu. ...*que nos pallèva coma un festuc de palha e nos enrebala...*(10)

fèu : fiel. ...*se torna claure sus son fèu.*(5)

fidèus : vermicelles. (29)

fielosa : quenouille. *Sa paraula semblava se debanar d'una fielosa e córrer entre sos dets coma aiga viva*(10)

figuèra (una) : un figuier. *Qu'una figuèra, la podètz derrabar dins la garriga e la tornar aplanter a París dins l'estrech d'una cort. Urosa viurà saique, mas adieu las figas !* (13)

fintar : feinter. *E non finte e n'ai fintat / En bona fe.* (35)(Santillana).

fiu : fil ; brin. *Un fiu d'èrba = un brin d'herbe.*

fiular : filer, tisser. *Podètz fiular vòstres encantaments, ò voses amorosas !* (35)(Khayyam).

física (torn de) : tour de prestidigitacion. ...*aquel gusàs a fach faire quincanèla a l'òme de la carabassa emai a lo que fasiá sos torns de física* (35)(Synge, Balarin III).

fisson : dard. ...*sa lenga lèsta coma lo fisson de la bèstia, sos mots de verin.*(1)

flabuta : flûte. (29)

flacunha : faiblesse. *Dins la flacunha qu'es la part de la femna...* (6)

flagir : fléchir. *De quantes planhums flagir encara las Manas ?* (35) (Orfèu as Infèrns).

flaira : senteur. *Dobris-te mon fraire, a totas las flairas, a totas las colors, a totas las musicas.*(35)(Khayyam).

flame : brillant et tout neuf. ...*un flame cap-de-jovent.*(1)

flandrinejada : flânerie. ...*lo plaser de la flandrinejada dins lo movement de la gent...*(10)

flandrinejar : flâner. ...*entre que los espiaive flandrinejar dins lo solelh caud...* (35) (Synge, Balarin I)

flandrinós : MR traduit ainsi le mot *flatteur* (peut-être pour *flandinós*) (35)(Synge, Balarin).

flaquitge : faiblesse. (10) ; *Lo canonge de Santa Ulalia que, reformat per flaquitge, podiá pas versar per una arma ont auriá fach la guèrra.*(13)

flasco : bouteille, flacon, carafe. *I mòstra lo flasco e lo veire.*(21)

flasquet de bièra : canette de bière. (12)

flasquet : petit flacon. (10)

flatinga : caresse. ...*a ta flatinga s'abandona.*(14) ; *E dire que i aviám bailat tot aquelas flatingas* (35)(Synge, Balarin III).

flauma : glaire. *A nuòch, lo vièlh s'es mes a tussir. Fau a la vièlha : « Escupís ? » « Nani, fai pas que de flauma. »* (40)

flòc : morceau. ...*coma un flòc de velós.*(1)

floquet : particule. *Tot çò qu'es pas res per tant e tant d'èstres que sabon pas solament qu'an lo bonur d'èstre, ni mai que son. E que nadan dins lo temps e l'expandi coma tant de floquets menuts de fina polsa dins lo braç expandit d'un rai de luz.*(13)

flume : fleuve. *L'anar d'un flume es çò sol que pòt bailar idèia dau poder de la vida. La mòrt, aquò's pas que sa gruma.* (7)

focil major : radius. (10)

focil petit : cubitus. (10)

fogau : foyer, âtre. ...*un grand fogau ont crema un fuòc de torba* (35)(Synge, Balarin I).

folet : tourbillon de poussière, tourbillon. *Passèt tot son sègle coma un folet.*(32) ; *E dins de folets gigants, m'enauçave a l'acrin dau cèl.* (34)

folet : tourbillon de sable dans le vent. ...*la musica fasiá de revolums de claror, coma de folets, jòcs de vent dins la sabla, l'estiu.* (1)

folclòre : folklore. *Ne sabe que la sola paraula « folklòre » i fai cridar las dents. E saique qu'an rason se*

se pensan a las carnaladas que tròp sovent se i amagan detràs. Mas, se lo mot es estat enrabalat dins la fanga, aquò leva pas res a çò de vertadièr que lo mot a volgut, primièr, significar. Lo Folklòre es mejan de conoissença, de conoissença de se. Es, porgit a la man nòstra, lo miralh lo mai linde ont nos retrobar en retrobant çò de melhor que i aviá dins lo pòble d'aqueles que pensavan e somiavan dins nòstra lenga. Son sòmi, son pensar, sos images los mai ufanoses e los mai encarnats son demorats preses au filat de las paraulas corduradas dins un òrdre qu'èra l'òrdre meteís de son biais de pensar.(44)(Préface aux Contes de Bladé).

fonha : bouderie. ...*ne discutissián d'oradas amb de crits, de colèras e de fonha.*(2)

fonsut (lo) : la profondeur. *Lo fonsut de la nuòch. Lo verd dau sang de l'èrba dins la man.* (29)

fònt : source. *Èra coma aquel que sap una fònt sot la ròca d'una tèrra estèrta. E qu'ausa pas picar lo ròc de peur de l'asclar e que la fònt se pèrde per sempre mai.*(2) ; *En cadun dels òmes es resconduda una fònt, qu'es sieuna, plan sieuna, e qu'a ges de besonh d'anar posar en cò dels autres, entre que l'aiga de cadun es la sola que li conven. E qu'aqueles que pòdon an lo dever de la bailar als autres.* (7)

fòrabanda : extèriur. ...*podiam cercar a las fòrabandas dels Palaisès lo luòc...*(25)

forabandir : exclure, bannir. *Dins la poèsia d'un bestiari, lo tendrum forabandís pas l'ironia, ni mai la fantasiá.*(17)

foran : extèriur. ...*las doas escalas foranas que ne davalavan se mesclavan sus un sol planòu.* (3)

foraviar (forviar) : éviter. *Foraviava... tot lo ròdol qu'èra endavant de la bauma de la Sibila.*(11)

forcat : charrue. *An delembrat lo gost de fèrre / dau forcat...*(15) ; *Rabalaires de forcat, bons per dormir drechs.* (21)

forestièr : étranger, extèriur. *Los aubres, plantas e mai èrbas, las flors, se podián retrapar entre elas, luònt de l'agach forestièr dels òmes e dels manits.* (13)

forjar (furgar) : plonger dans, fouiller, fureter. ...*sa man drecha i forga.*(21)

fòrt e mòrt : à tout prix (5) ; de toutes mes (nos) forces. *L'ai volgut, fòrt e mòrt, ieu, tanben* (34) ; ...*aquí l'escach que caliá per s'agromelar, fòrt e mòrt, alentorn dau secret* (13)

fortuna : chance, bonne fortune. *Sauvar una arma, o aumens i en bailar la fortuna...* (34) ; ...*los tirar dau fangàs, i bailar son jorn de fortuna...* (34)

forviar (se) : se détourner (2) ; se fourvoyer, s'égarer. *E aquò es aquí que vegèr coma m'ère poscut forviar.*(13)

forviar : éviter. *La sola causa de crentar e de forviar èra que los gendarmas venguèsson pas nistar...*(3)

forviat : détourné, dévié. *Mas un mite coma aquel de Medèa, sufís que siá tot escàs forviat, rasclat de son vestit d'anticalha (...). Lo còr, l'ai, el tanben forviat de sa semblança greca...* (Préface de Medelha / Médée)

fos (pron. fous) : source. ...*bauma de sòmi e rebat de ta fos...*(16)

fotjar : piocher. *T'en fagues pas, aquò's ieu que fotjarai.* (21)

fotralitge : niaiserie. ...*coma se ma quista i semblava bachocada e fotralitge.*(13)

fotròia : colère, rage. ...*ai pas encara jamai atissat sa fotogròia.* (22)

fotz (fos) : source. ...*la fotz aturada...*(17)

fraisse : frêne (arbre). (1)

franchimand : français du Nord. Français par opposition à occitan. *Escriure en franchimand seriá estat per el la pròba qu'escriví per d'autres, d'estrangièrs, vòle dire d'estrangièrs a sa sentida, a son ime e qu'aurián res comprés a son biais de pensar. E que l'aurián mespresat, desconegut.* (4) ;

frangilha : petite frange. (4)

frangosta : framboise. (3)

frapacion : n'aver una frapacion = en être frappé.(6)

frauma : arroche pourpier (plante de Camargue). (6)

freg (la ou lo) : le froid. *La freg de la tèrra es mortala. Los còrs i janan.* (21) ; *Ai plan cresegut de crebar de la freg.* (21) ; *Siái trempé de susor e la freg m'a estransinat.* (21)

fregelós : frileux. ...*en son vielhonge fregelós...*(10)

frejal : pierre froide, calcaire dur, silex. (11)

frejolós : (voir **fregelós**).

frelhar : frôler ; flirter (8) ; *Cranissiái pas pus, au mens per l'ora, de me faire frelhar* (13)

fremin : frisson. (1)

fressar : froisser. ...*eissuguèt sas mans en fressant de romanins.* (5)

freta : au jeu de balle au tambourin, nom de la muraille qui fermait un des grands côtés du terrain, et dont l'action sur les balles faisait partie du Jeu, à une certaine époque.

fricòt : ragoût. ...*de fricòt de feda.*(5)

frigola : thym. (1)

fringaire : galant, amant. "*Bertran de Born*", *dis la Cronica dau Temps*, "*èra bon cavalier, bon guèrrer, bon fringaire e bon trobador* (44)(*Dante e la lenga d'oc*, 1928)

fronsir : (voir : **fronzir**)

front a (de) : affronté à, face à. ...*es pas de front a Dieu que vas èstre* (34)

fronzit : frippé, ridé. ...*tant patir de la freg e de la talent qu'a la fin me serai fronzida coma passarilha.* (34)

fronziment : froissement. ...*sens qu'agèsse ausit ni lo bruch de la pòrta ni mai lo fronziment de la rauba.*(13)

fruch de boca : *Ai culhit un polit imatge poetic. Quand vòlon dire d'un jovent que parla plan, qu'a bona lenga, que sap plan dire çò que vòu, e, per parlar coma Mirelha, qu'òm passariá sa vida e sas velhas a l'ausir, dison aici d'aquel jovent : « A de fruch de boca ! »* (40)

fruchalha : viscères, tripes. ...*aquel desaïce organíc nosat a la fruchalha...* (3)

fruchièr : verger. ...*caminavan dins los sòmís coma un ortolan dins son fruchièr...*(4)

fulòbre (fug-l'òbre) : un fainéant. (3) ; *un fulòbre qu'auriatz vist alongat la mitat dau jorn dins las felzas brunas, lo ventre au solelh.* (35)(*Synge, Balarin II*).

fumeràs : tas de fumier. (35)(*Synge, Balarin I*) ; *Lo capitani, arrajant de cròia e de contentament, se tiba coma un gal sus son fumeràs.* (29)

fura (la) : le furet. (1)

fura : souris (1). *De tant qu'al temps dau collègi, la fureta dels camps èra sovent convidada a l'ostau de la fura de vila.* (13) ; *Un bruch de fura dins la cistèrna de la nuòch.* (34)

furaire : fureteur. ...*tant de conoissença acampada per aquel esperit curiós, afecionat e furaire* (42)(*Hommage à Marcel Carrières*).

furga (furg) : fouille. ...*luònh de las furgas enebidas ont los rabasses encantan lo cantic de las mosiduras.*(35)(*Temple*).

furgar : fouiller, fureter. (1) ; ...*aqueles uòlhs que l'avián furgat coma per i derrabar una vertat qu'i escapava.*(4)

fust : tronc d'arbre. ...*a l'abric d'un fust de roire gigant...* (3) ; *E sos fusts balancejats coma tant d'aubres de veissèus...*(5) ; ...*lo fust de l'aubre.* (2) ; ...*lo fust espés dau roire* (29)

fusta (la) : la crosse du fusil. (1)

fustani : futaine (étoffe). (2)

fustièr : charpentier. (2)

fustigar : fouetter. *N'i a que pagan per se faire fustigar.* (29)

G

ga : gué. ...*cap a Selvareal ont passère lo ga que l'aiga èra pausada.*(10)

gàbia : espace entre 2 rangées de souches de vigne. (1)

gabinet : bahut. (voir **cabinet**). ...*lusisson a ras dau gabinet lo foet lis e la cana de bois.*(35)(*Temple*).

gabre : perdreau mâle. ...*coma lo gabre au temps de l'aparelhatge, delembra l'amenaja dau caçaire...*(3) ; ...*e dins la tenèbra de son ventre bombirà lo gisclè sacrat de mon gabre...* (28)

gach (pron. gatch) : geai. (1)

gacha : guetteur, sentinelle. (35)(*Temple*)

gachòla : MR traduit : tamaris. (6)

gafet : crochet. *La ròda agusa punhals / e gafets de corba aguda.*(35) (*Lorca, Romancero*).

gafeta : mouette. ...*Vent, ò vent, gafeta blanca / Vent, ò vent, rire d'aucèl...*(15) ; *las gafetas escampadas per los tempèris se venián revenjar suls camps d'escobilhas* (13)

gafon : gond. ...*s'ausiguèt craïnejar los gafons d'una pòrta.*(3) ; *Davant la minuta d'esmòu ont ausirián lo planhum das gafons de la pòrta greva, quand, lenta e magestosa, virariá doçament per i dubrir lo clarebrun de l'ostau divenc* (43)(*Le gimèl de Saint-Guilhem-du-Désert*)

gag (gach) : geai. (1)

gaita : guetteur, garde, sentinelle. ...*lo Capitani de las gaitas* (10) ; *Ombra de la gaita sus lo barri, seràs la gaita de tas nuòchs.* (28)

galabontemps : bon vivant. ...*au mitan de galabontemps e de pistachièrs...*(22)

galapastre : bergeronnette. (6)

galbralhat : jeune coq. ...*la filha daissèt pas als pichòts galbralhats lo mendre signe d'espèr.*(8)

galejon : héron. *Es pas solament ma paraula qu'ausiretz ; ausiretz tanben lo crit dels galejons sus las aigas* (35)(*Synge, ombra de la comba*).

galibòu (pron. galibo-ou) : arbre en bordure d'un champ ou d'une route, arbre-borne. Ces arbres étaient entretenus pour leurs feuilles ou pour les glands afin de nourrir les bêtes. (2) ; ...*sens aurièiras ni galibòus.*(10) ; MR traduit baliveaux, terme de forestier pour désigner les arbres que l'on conserve lors d'une coupe, pour servir de haute futaie. *De roires grands, galibòus per camins.*(13) ; ...*los galibòus, ombras nautas per se penjar sus lo blanc rebat dau camin grand...* (1)

galimandràs : vaurien, vagabond, gueux. *Bèl galimandràs...* (29)

galinejar : *far galinejar las carns = donner la chair de poule.*(19)

galinèla : poulette d'eau, espèce de râle. (6)

galipandàs : homme de très grande taille. (Voir **despenja-figas**).

galís (de) : de biais, biaisé. (1) ; *Sus un òme, la vista dels autres es totjorn, mai o mens, de galís. Fai que, per aqueles que l'an pas conosciut, o solament en quauqua part de sa vida, i cal reculhir mai d'un testimòni per se sarrar de sa vertat. Se tant s'atroba que se posque conóisser la vertat de quau que siá.*(13)

galís (de) : oblique, en oblique. *Jot lo paure lum d'una calelha penjada a un postèl de galís.* (34)

galís en poncha (de) : de travers. ...*ont tot anava de galís en poncha...*(13) ; *E lo demai que i demòra es estat tan laurat, capvirat, escampat, estirat, de galís en poncha, qu'i demòra res de çò que pòt exprimir una arma.*(13) ; *Aqueles, pastrolhants dins l'aiga fangosa de sos valats tòrces, qu'anavan de galís en poncha per camps e òrts.* (13)

galòi : joyeux. ...*aquei pòble viu e cantarèl e galòi.* (3)

galon : petit gué. ...*lo dire d'aquei nom me bastava per los veire passar al galon...*(13)

gamat : enroué ; goitreux. (1)

gamat : gâté, pourri. ...*tot çò de gamat, de gastat, que pertot rebala...*(33)

gamat : gâté, pourri. MR utilise au sens de : contaminé. ...*çò sol que demòra quand lo còs es gamat...*(10)

gamata : auge de bois (des maçons par ex.). (5)

gandina : courtisane. (5)

gandir (agandir) : atteindre. ...*tan luòncha qu'a caminar sens fin jamai non l'auriá gandida.*(1)

gandòla : gondole. ...*ton còs, aquela lònga gandòla...*(4)

gandòla : rigole, caniveau. (1)

gangui : filet traînant à la pêche. ...*tirar lo gangui.* (11) ; ...*a traire lo gangui per i pescar sa brasucada...*(29)

ganha (gasanh) : gain, profit. *Ma naissença bailèt pas a l'univèrs ges de ganha.*(35)(*Khayyam*).

ganivet : bistouri. (10)

ganivet : canif. (2)

ganta : oie sauvage. (6)

garamauda (còrrer la) : courir les filles, courir le guilledou, la prétontaine. *E coma es qu'es vengut tant piòt ? Benlèu qu'èra a còrrer la garamauda amb las filhas ?* (35) (*Synge, Balarin II*).

garanhon : étalon. *Se vegèt coma un garanhon, un d'aqueles amaires que las femnas i fan sa legenda.*(11)

garat : guéret. (1)

garba : gerbe, bouquet. (1)

garbin : vent marin. (34)

garbinada : vent marin. (29)

garda (la) : le garde.(4)

gardeta : guérite. (23)

garèl (garrèl) : boiteux. *Un carnaval en camin, vengut de l'autra man de la còla, quaranta cinc ans, fasent dos quintals cinc liuras sus la bascula, amb una camba garèla, un uòlh bòrnhe, e qu'es una femna malvivent amb los joves coma los vièlhs (35)(Synge, Balarin II).*

gargaleta (a la) : à la régala (boire). *Refusava pas jamai de beure un còp, quand foguèsse a la gargaleta.(10)*

gargalha : gorge. *Aquel alen fach de l'èr de totes, mas qu'un còp passat dins ma gargalha...(10)*

gargamèla : gorge. (1)

gargatet : gorge. *Lo Rei, mut de ràbia, estofat per las paraulas eniradas qu'i pòdon pas passar pel gargatet. (29)*

gargatièra : gorge. *Lo borrel : — I ai tot escàs quichat doçament la gargatièra...(29)*

gargolh : remous, râle d'un mourant. (3)

garguilh : débat. *...al Decan per l'atge d'aquel estrange garguilh.(12)*

garguilh : querelle, dispute. *Lo garguilh das Galeans e das Baroncellis.(6)*

garguilh : grabuge, querelle. *Sabe quand finirà l'uman garguilh.(4)*

garguilhada (a la) : à la régala (boire). (1)

garnacha : tunique. *...la garnacha sagnosa de l'eròi (5) ; Garnacha portava / En aur e tenguda / Per bròca endaurada / Que ben lusissia. (35) (Santillana)*

garolha (cercar) : chercher querelle. (2)

garramacha : guêtre. (1) ; pour botte : *De garramachas de sèt lègas... (21)*

garrèl : boiteux ; bizarre, qui cloche. *I aviá dins sa pausa arrestada, coma penjada en esfòrc plen, quicòm de garrèl qu'èra pas gaire natural. (13)*

garri : rat. (1) ; *D'una bona lei, e de bèl èime, a la partença. E que ven, dins l'usatge, tant espinhosa qu'un sac de garris.(13).*

garrolha : chêne-kermès. *...una barba seca e crocuda de garrolha.(2)*

garrut : robuste, vigoureux. (1)

gasanhar : gagner. *Gratissant de las patas, se gasanhava d'aquí d'alai, pro per avançar a bèles paucs.(3)*

gasta-camin : gâte-chemin, chemineau, vagabond. *...èra pas ermitan, mas gasta-camin. (7)*

gaubi : grâce, manière, savoir faire. *Li dise : « Dieu vos mantenga, / Montanhòla de bel gaubi » (35)(Santillana).*

gaubi : habileté, art. *...un sagataire de bòn ostau. D'aqueles qu'an lo gaubi de se pas esporcar las mans. (5) Mistral, amb son gaubi demoniac...(6) ; Aquí lo gaubi e la saviesa, quand aquò's l'amor qu'es sa guida. (29)*

gaud (gaug) (la) : la joie, la jouissance. (6)

gauda : bassine. (1) ; *...escampant l'aiga de la gauda per la pòrta (35)(Synge, Balarin I).*

gaudre : torrent (5) ; *...daisses pas ton dire t'enrebalar dins son gaudre... (34) ; S'en vai, de còps coma gaudre, de còps coma grand flume alentit dins sa passejada per las planas. (13)*

gaug : la joie. Gaug est féminin (1) et parfois masculin (34) chez MR : *...la gaug dau mond li florissia lo còr (1). Voliái ges d'ombra sus ton gaug. Te voliái véser urós. E mon gaug, tan coma lo tieu, seria vengut grand. (34) ; ...aquela gaug gisclanta dels manits quand, libres de l'escòla, s'expandissian al vaste dau defòra. Coma s'i venian d'i porgir, en present, lo mond tot. (13)*

gaunha : joue. *Aquò me manten l'uòlh viu e la gaunha fresca.(4)*

gaunhejar : singer, grimacer. *...gaunhejavan en una vergonha plan retipada. (7)*

gaunheta (far) : faire des mimiques (à un bébé). (12)

gausir : jouir. *E quau es que nos podria privar dau plaser de jogar e de gausir de l'àngel ?(5)*

gavèl : sarment ; *un fais de gavèls = un fagot de sarments. (1)*

gavèl : javelle, brassée de céréales. (35)(Temple)

gavelaire, -a : qui ramasse et lie les sarments. *Los podaires, tapats coma monges, fasián son òbra e las gabelairas los seguissian, corbadas dins la gàbia (13)*

gavelar : lier des sarments. (2)

gelat : glace (à manger). *E qu'a la pausa, quand se fai la venda de gelats o de pistachas (13)*

gelós : jaloux. *...flors de nèu, tènhas, e que tremolavan au vent gelós (Lo camp de Sauvairre)(1) ; I aviá ges de paret per s'abrigar / entre l'ubac gelós e sa pèl nusa (Aqueles ; Lo Maucòr de l'Unicòrn)(15) ; ...lo rire de can das geloses de tot peu.(10)*

gèrla : jarre. ...*las grandas gèrlas d'òli, tapadas d'un cabucèl de fusta, e las gèrlas d'olivas vèrdas.*(1)

gerlièr : cave des jarres. ...*la frescor benurosa de son gerlièr.*(3)

geta : bourgeon, rejet. (2)

giba : bosse. ...*una giba, un relèu qu'es pas la mitat espés coma lo det menut...*(10)

giblat : plié, tordu. (1)

gibós : bossu. *Un còp èra un Rei crudèl, tan crudèl e mesfisant que de tot son pòble volguèt pas faire que de giboses.* (2)

gieure (giure) : givre. (29)

gimblar : plier (branche). *Partís pas jamai que la fuòlha mòrta. L'aubre se gimbla pas per la retèner. Aquí la vida.* (33)

gimèl : Nom d'un vestibule à l'entrée de l'église romane de St Guilhem-du-Désert. MR écrit que là s'arrêtaient un temps, avant d'être admis dans l'église, les cathares repentis qui devaient se faire pèlerins pour expier. *Passat lo teatre grand de son renegament, èran condemnats a s'anar clinar vergonhosament davant tal o tala sant o santa (las vierjas negras èran aquí de primièra borra), i passar de temps a plorar, a se pentir, a se picar lo front contra la pèira dau lindau, per qu'i durbisson la grand pòrta de la glèisa. E s'i mesclar a la preguièra das aimats de Dieu. (...) Mas, çò de mai estrange, es, fin finala, lo nom d'aquel endrech : lo gimèl. En occitan – e St-Guilhem es en Occitània, gimar vòl dire plorar. O bramar, coma se disiá quand èrem dròlles, bramar que mòstra de plors que son pas a la muda. Mas que van cotria amb de cridas e de suplicacions.* (43)(*Le gimèl de Saint-Guilhem-du-Désert*)

gimblat : courbé. ...*una esquina bassa, magra e gimblada...*(2)

ginèbra (ginèbre) : genévrier. (1) ; ...*la trida que se daissa anar, de plomb, a ras dau laquet ont ven amoçar lo fuòc que i an alucat au bec las granas blavas dau ginèbre.* (13)

ginèsta : genêt. (4)

gingibre (gingimbre) : gingembre. (6)

gingla : badine. ...*la gingla de Chaplin...*(5)

gingla : verge, baguette. ...*gingla d'evòri.*(31)

gingolar : gémir. (1) *Se vòs conóisser la patz, la serenitat, clina-te sus los delembrats de la vida, sus los menuts que gingolan dins la desfortuna, e te traparàs urós.* (35)(*Khayyam*) ; *M'agrada l'amador que, de bonur, gingola, e mespresa la cara-bassa que barbotís una pregària.* (35)(*Khayyam*).

ginjorla : jujube. ...*mon amora negra, ma ginjorla endaurada.*(23)

gip : plâtre (35)(Lorca).

gipèu : chipie. ...*vièlh gipèu !* (20)

girar : tourner. (1)

giroleta : girouette. (31)

gisclar : pousser des cris aigus, hurler. *S'es mesa a gisclar... a udolar.* (28)

gisclar : jaillir (1)

gisclè : jet. *E dins la mena de silenci qu'es aquela dels volcans dins l'ora de davant lo gisclè de fuòc qu'expandís cendres e mòrt a son entorn.* (34)

gisclèt : petit jet. *Entre qu'òm se pòt crèire fòrt dins la vista d'un luchaire o l'esvaniment d'un uòu que se daissava mòlament sautar dins l'èr sus lo gisclèt que lo breçava.* (13)

gita (geta) : badine. ...*fasiá molinar sa gita de cavalièr.*(13)

gita : pousse d'arbre, rejet, branche. ...*una gita de l'Aubre de vida.* (7) ; ...*coma una planta que fai borres e puòi gitas, e puòi flors, e puòi frucha...*(4)

gitada : jetée, môle. (35)(*Syngé, Balarin III*).

giure : givre. (2)

glacina : verglas. ...*sa camba de bòi resquilhèt sus la glacina...*(5)

glai : glaïeul. *Ta boca es coma un large glai roge...*(22)

glau : glaïeul. *Daissa lo florir l'èli de robina / daissa lo venir lo glau dau valat...*(15)

glavi : glaive. (32)

glot (glop) : goutte. ...*d'autres culhisson los glops / de sa flor martirisada.* (35)(*Lorca, Romancero*) ; ...*beure un glot a quauqua fònt* (35)(*Syngé, Balarin III*).

gòbi : goujon d'eau douce. *Mut coma la crida despoderada dau gòbi.*(4)

gòbi : gobie (poisson de mer). ...*dins la semblança d'un gòbi que venon de pescar e que, de tot son èstre, bada coma un agaçon e crida secors a l'èr dins sa paura de trespasar.* (12)

gòi : boiteux. (2)

golafre : goulu. ...*lo fuòc golafre de sa fotròia...*(13)

golamàs (un) : une souillon, une personne malpropre. (8) ; *Jogar cent ròtles, la santoneta, la mandrona, la puta, l'escarabilhada, la piòta, la golamassa, la mariamèca, la bigòta, l'esterlucada, la trochamanda, la dòna-d'òbras, te sabe, ieu ?* (13)

golamàs : grossier personnage. *Un que jòga dau mèstre e tracta l'autre coma un golamàs.*(10). A Argelliers, on connaît aussi ce mot au sens de *sabraca*, de bousilleur, de celui qui fait mal son travail, qui n'est pas attentionné à son travail.

gonèla : chemise de laine. *S'èra desfacha la gonèla per davant e vegèt sos tetons blancs...* (3)

gonèla : longue robe descendant jusqu'aux talons. ...*de gonèlas per me tapar los pès* (34)

gonèla : jupe. *Manca pasmens una gonèla.* (34)

gonfon : gond. *La pòrta rodèt sus sos vièlhs gonfons.*(36)

gònha : gifle. *Te vas préner un parelh de gònhas.*(13)

gonhafier : malotru, homme sans valeur. MR l'utilise au sens de : sbire. ...*los gonhafiers dau Rei.*(29)

gorg : gouffre ; trou d'eau. *Dins los rius qu'asseca l'estiu, i a de gorgs que demòran sempre plens d'aiga perque son au ras de quauque fònt desconeguda.*(1)

gorga : cruche. *Sus d'orjòus ancians, tanben, sus de gorgas e de gorgolinas...*(13)

gorgolina : petite cruche (1) ; cruchon à eau (13).

gorrinatge : débauche. ...*las formas totas dau pecat, dau gorrinatge e dau vici...*(10)

gorrinitge : débauche. ...*atissant per son gorrinitge lo michant èime qu'encadenat per la religion...*(3)

gossatièr, -a : putanièr, -e. ...*de manieras gossatièras.* (3)

gosta (sens gost ni) : insipide. *Fai que d'un cap-d'òbra de fòrça, de rigor, de fantasiá, de poësia, d'amargança e de vertat, an fach quicòm sens gost ni gusta, tebés, sens nèrvís e que perd d'aquò tota sa prigonda significança.* (42)(*Sur Volpone, 1941*)

Gabièr : Gabriel. *L'angèl Gabièr, amb sas grandas alas blancas e sa cara asardosa de bèl manit, entre òme e filha.* (7)

grad (pron. grat) (gra) (plur. : grases) : degré. ...*davant lo miralh dau lavabò passava de braves moments a assegurar lo grad leugièr de penjadís sus l'aurelha e lo front d'aquel fraire secularisat de la mitra d'avèsque o dau quèpi de Comandant.* (13)

gralha : corneille. (5) ; ...*una vièlha masca amb una lenga qu'a fach fugir las gralhas e los aucèls de mar* (35)(*Synge, Balarin II*).

gramenàs : MR semble prendre au sens de : graminées : ...*e balanç d'un bèl gramenàs dins l'aureta.*(6)

grana (de manhan) : œuf de ver à soie. ...*tan teune e menut coma una grana de manhan...* (7)

granal : susceptible de donner des graines, semence. (35)(Lorca, Meijias).

granolha (la) : le magot. (21) ; *sarrar la granolha = serrer les cordons de la bourse ; Per de qu'o cal dire, aquela granolha servissiá pas solament a onorar las pensions dels desmargats de la guèrra, mas tanben a pagar los foncionaris de son menistèri.* (13).

granolhièr : crabier de Mahon (oiseau de Camargue). (6)

grasal : coupe, vase. (10)

grat (gra) (plur. : grases) : degré. ...*los parents de tot grat d'aquel o d'aquela qu'òm marrida* (3) ; ...*escalar los grats dau cèl.* (34) ; *Los escaliers, largs e nòbles, fachs per la passa augusta de senhors enrubanats e de capèls de pluma, per melhor dins lo salut, n'escobar los grases.* (13)

gratapaus (de) : à 4 pattes. ...*se trai de gratapaus davant la femna...*(23)

gratissar : gratter. *Gratissant de las patas, se gasanhava d'aquí d'alai, pro per avançar a bèles paucs.*(3)

gratissada (gratussada) : rature. *Ton astrada es escricha. Ges de gratissada ié cambiarà res.* (35) (*Khayyam*)

grau : goulet (surtout entre les étangs et la mer). ...*coma doas mars que se mesclan las aigas per un grau.*(3) ; ...*lo rebat lusent dau negafòl dau Marinièr que dintra sens bruch dins lo grau.* (34)

graufinhada : égratignure. ...*una graufinhada de la pluma sul pergamin...*(10)

graule : caprice, accès (de colère, de frénésie). *Daissava passar lo graule en sa ràbia.* (12)

gravàs : lieu pierreux. (1)

gravilha : gravillons, gros sable. *Unenca dins son tot, de lo sentir qu'ondeja au travèrs de la gravilha, conois un ferniment que ven sieu, tanben.*(2)

gravitacion : gravitation. *Lo mond es fach fin finala d'una immensa gravitacion de sòmís.*(13)

greda : craie. (1)

grelh : germe. ...*aquela traça de grana que non jamai butarà pas son grelh.* (34)

grella : grêle. ...*un tempèri de grella...*(5)

grèu, -èva : grave. *Podem l'aimar coma un d'aqueste país per sos verses greus e per l'etèrne seriós de son raconte* (44)(*Dante e la lenga d'òc, 1928*)

grèu, -èva : lourd. *Despuòi los tavans pertot, pertot, viron, viron, seguisson las muralhas, espinchant pertot, e tustant pertot sas tèstas grevas en cercant sempre la veritat e l'òme, quand lo vei, sempre, sempre, cerca a lo tugar.*(*La sorneta dau tavan, 1928*)

grevar : peser, être lourd. ...*que mai l'espèra e mai me grevarà.* (35)(*Dante, Cant XXVI.*)

grifon (influencé par le grifon figuré par les bouches des fontaines) : fontaine. *I passavan per la boca coma l'aiga raja dau grifon...* (3) ; ...*de las fontetas claras coma das grifons de vin e de mèu.*(5)

grifol : jet d'eau. *L'etèrn grifol / passís los azuleros / qu'an vist las cavalcadas / tintinejantas / en la nuòch sarrasina.*(35)(*Temple*)

grifol : houx

grilh, grilhet : grillon. (1)

grimari : grimoire. *Sabiá pas legir e, per aquò, teniá una mena de crenhença davant tot fuòlh cubèrt d'aquels grimaris ont èra saique pas tament luònt de véser mascariás e penadas dau diable.*(13)

grimaud : sorcier, jeteur de sorts. ...*lo parlar das encantaires, mascs, embelinaires, fachinièrs, grimauds e autres armatièrs e saganas.* (29)

grimpador : montée raide. ...*per passar un grimpador estrech e rambalhat d'espilhas.*(13)

grola (grolla) : savate, soulier. ...*un parelh de grolas ben clavadas, de bòn cuòr espés, plan solidas...*(21) ; *Es que las grolas son pas nòvas. Badalhan. An talent, elas tanben.* (21) ; *Podriam aver de grolas que prenguèsson pas tota l'aiga...* (21)

grolhum : grouillement. ...*lo grolhum das pòbles.*(12)

grolla (grola) : chaussure (1) ; savate, soulier (10) ; *Mas per ont anar me rabalar las grollas ?* (13)

gropa : croupe. ...*perqué pas montar de gropa.* (35) (*Lorca, Cante Jondo*)

gropion : croupion. *Pren lo gropion ma filha, Ginèbra, i vendriá a la tèsta. Fai-o per ela. I esparnharàs un còp de sang.* (21)

groüm : cohue, grouillement, bousculade. *Ges de cridadissas, ges de groüm* (5) ; ...*la ròda movedissa dels dançaires subran renduts au groüm* (13)

groüm : grouillement. ...*encara longtemps trevat dau groüm de l'imaginari* (4)

groüm (far) : grouiller. *A tot çò qu'als confíns de son Reiaume fai groüm e s'espompís dins lo non-saupre de sa glòria.* (34)

gruma : écume. *La gruma das òmes aviá passat.*(3). **La gruma e la sau** = dernière pièce achevée de MR. (34) ; *Totas las qu'an vist la mar / un jorn se retirar d'elas / e que n'an servat au còr / que la gruma e l'amarum.* (28)

guèita : échauguette, tour de guet. *Guèita qu'èra coma l'espèra d'un vaissèu dins sa caminada capuda sus las èrsas dau temps.*(3)

guèita : sentinelle. *E sul teulat de la gléisa, las gueitas qu'apegan sus sas ussas sas mans d'ombra per s'aparar dau solelh.* (36)

guinchar : s'incliner. *S'aluquèron de candèlas tèunhas que guinchèron coma una flamba jos lo vent...*(1)

guinchar : lorgner, regarder en biais. ...*la luna jova guincha lo solelh vièlh.*(5) ; ...*guincha coma embalausit un ponch sus la muralha.* (21)

guinchar : loucher. ...*tot guinchant, vesia, entre sos uòlhs, lo nas illustre que tant semblava...*(12) ; *D'aur que dormís, vièlh Marcafavas, e que te fai guinchar.* (21)

guinche : louche (suspect), qui louche. *Sabètz, amic, lo miralh fai pas l'uòlh guinche.* (29)

guinda : dinde. (2) ; una guinda, una guindassa, tota daurada, tota regolejanta de chuc, ben flambada, aquí, sus sa taula (21)

guindard : dindon. *Perdequé pas un guindard ? Es que mange de guindas, ieu ?* (21) ; *Es pas als mòrts que se penson. Es pas qu'a eles. Se fan sa fèsta, coma que ne vire, e ne siái lo brave guindard.* (13)

guindola : cerise guigne. (4)

guindola : griotte, cerise aigre ; *téner sa guindola* = être ivre.(3)

guindola : ivresse. *Lo nòstre tresaur ? Lo vin. Lo nòstre Palais ? La tavèrna. Las nòstras fidèlas amigas ? La set e la guindola.* (35)(*Khayyam 7*)

guindolièr (ginjorlièr) : jujubier. ...*coma se, sus un guindolièr, espelissia quauca ròsa rotja...* (7)
guinèia : populace, racaille. *Una filha de ton reng se deu pas mesclar a la guinèia.*(25)
guiraud : aigrette (oiseau de Camargue). (6)
guiraud : héron ; MR traduit par butor (?) (oiseau) dans La Cèrca de Pendariès. (10)
guiraudet : petit héron cendré. (6)
gus : gueux. *Antau, e a bèles paucs, plan redde, los gentilòmes veirièrs venguèron los guses dau secret. Ligats per sa noblessa a la paurilha dels boscatièrs.*(13) ; ...*amb una mena de noblessa pro gusa per pas empausar lo mendre respect.*(13)
gusàs : gremlin. *Dètz mila benediccions per tot aqueles qu'aicí son, que, fin finala, avètz fach de ieu un gusàs de bona mina* (35)(Synge, Balarin III).

I

idolar (udolar) : hurler. (13) *Un bravàs de dròlle coma vos copariá pas solament lo siulet a una porcela qu'idola.*(35)(Synge, Balarin I).
iglau (iglauc) (ulhauc) : éclair (orage). ...*tot esperant de l'autre l'iglau, la passa, tant corta que siaguèsse, ont lo lassitge, benlèu, o la rotina, i fariá cugar de la parpèla, lo temps de bombir.*(3)
iglauc : éclair. *Lo temps d'un iglauc, la vegèt pas pus.*(3) ; ...*en un iglauc d'orgulh de familha* (35)(Synge, Balarin I).
ime (a bèl) : à foison, sans compter. (6)
ime (èime) : instinct. ...*l'ime prigond que lo trasiá contra la bèstia.*(3)
ime (èime) : esprit. *M'es dintrat dins l'ime* (34)
ime (èime) : humeur. *Soi pas d'ime a far convèrsa.* (34)
ime (èime) : imagination. *Ton ime t'engana.*(34)
imor : humidité. ...*de tacas d'imor negrejantas porgissian sus la paret de formas estranjas...*(3)
imor : humour. *L'imor qu'es destacament de tota cròia, jòc dau mainatge expandit au mond das grands e qu'i porgís un pauc de la frescor esvalida, rai de solelh suls expandis de l'enuèi.*(5)
imor : bonne humeur. ...*amb una imor un pauquet mepresosa...* (35)(Synge, Balarin).
impedir (empedir) : empêcher. *Non impedigues son fatau anar.* (35) (Dante, *Infèrn*, Cant V, v. 22)
impedit (empedit) : embarrassé, maladroit. *Res d'impedit coma un sant per aconsolar una femna.*(3)
impropèri : injure, juron, insulte, imprécation. ...*quauques murmurejars de maucontents, qu'i cal son compte d'impropèris.*(30) ; ... *cridas, impropèris e vitupèris.*(5) ; *Mas a l'ora ont l'aiga vai rajar del flasquet, Martin d'un còp de ponh lo fai volar a vint passes e s'en van totes dos, jos los impropèris del vilatge, ferotges, mas segurs, ara de demorar dins son pantais, ont le monde es bel e ont, cadun per l'autre es bel e bon coma un jove dieu.*(42)(Sur Synge, et sa pièce : *La fontaine des 4 saints*, 1943)
inacabable : infini. (34). *En delai de la Tèrra, en delai de l'Inacabable, cercave a veire lo Cèl e l'Infèrn. Una votz solemna m'o diguèt : "Lo Cèl e l'Infèrn son en tus".* (35)(Khayyam)
inchalhença : nonchalance. *A passat temps, aquel vasi èra un paure amador que gingolava de l'inchalhença d'una femna.* (35) (Khayyam).
inchalhent : nonchalant. ...*serián lentas coma d'inchalhents recòrds balançats au ritme dau sòmi* (1) ; ...*jot l'aflat inchalhent de las set planetas.*(10)
inconoscable (inconeissable) : inconnaisable. *Cranisses çò que te pòt tombar deman ? Ages fisança, senon lo malur mancaria pas de respòner a ta crenta. T'estaques pas a res, demandes res a degús, que siègue gent, que siègue libre, perquè nòstra astrada es inconoscable.*(35)(Khayyam).
inconsent (inconscient) : inconscient. (6)
indi : indigo. (35)(Temple).
infèrn : enfer. *Ont èra la part de sòmi, d'imaginari, d'esper, d'aquel baujum que, sens el, la vida ven lèu un infèrn ? Infèrn que se morís d'enuèi d'èstre sens flambas, sens diables, sens fuòc, sens fanga crementa, sens temptacions, sens set, sens autre despoder que lo desesper d'èstre òme.* (13)
innocent : innocent. *Son, aqueles dos innocents, la tindèla de mon flaquitge.* (28)
innocent : idiot, niais, simple d'esprit : *Nos venètz pas de dire que vòstre enfant es un nèci, e coma es que farián per faire triomfle a un innocent ?* (35)(Synge, Balarin III).
insolentar : insulter. ...*tant que nos èrem carpinhats, ieu, e dos autres que me semblèron l'insolentar, dins l'auçada ont l'aviái quilhada.* (13)

intervas : informations, questions, interventions. ...*l'Angèl auriá l'exclusivitat de sas intervas.*(12)
intrasent (entrasenta) : remarquable, peu ordinaire. ...*çò de mai intrasent...*(6) ; *M'escutlèt pasmens, a la debuta, una causa intrasenta* (13)
ironda : hirondelle. (1)
issor (eissor) : source (de lumière), éclaircie. *Coma una isсор, passat l'oratge.*(13)
istar (estar) : rester. ...*lo còr, en aquela nuòch tant suava, istava mut coma un nis sens aucèls.*(1) ; ...*e ieu qu'iste aquí, ròc que partís las aigas au mitan dau riu.*(3)
istar suau : rester tranquille, se calmer. *Istatz suau ! Aquò's pas vòstre enfant* (35)(Synge, Balarin III).

J

jaç : gîte. *Sentissiái que me rescondiá fòrça causas. Benlèu. Mas, sens la veire, aviái la sentida que la lèbre èra au jaç. I caldrà ben que sortiguèsse.*(13)
jaça : bergerie. (1)
jaça : au jeu de balle au tambourin, ligne virtuelle marquent l'arrêt d'une balle après son premier bond, ou son point de sortie du terrain, à l'ancien jeu de chasses, avant l'adoption du jeu italien beaucoup plus rapide, imposé par MR en 1954.
jacada : réplique, boniment. *Aquò deu venir de còr, e non pas coma jacada de teatre.* (33)
jacaire : bavard. *bèl jacaire = beau parleur* (5) ; ...*los jacaires de carrièra o de cafè de Tolosa o de Montpelhièr* (5) ; ...*los marinièrs son pas jacaires* (34)
jacar : bavarder. *Una lenga gaire lèsta au jacar.* (34)
jaiet : jais. (10)
jansemin : jasmin. *Ambe tot lo gip / das marrits camps, / ères jonc d'amor e jansemin banhat.* (35)(Lorca, Tamarit).
japar (un) : glapissement, un jappement. (2)
japilhar : aboyer comme un jeune chien. *Una chinareda / perduda japilha / dòrs lo fanal que poncha / son uòlh de coire.*(35)(Temple).
jarjalha : plante de Camargue (esparcette). (6)
jasent : accouchée. *E Sara tirada de la sòm per ajudar la jasent, la rescaufar, tapar l'enfant...*(6)
jaunet : bouton d'or (plante). (1)
jaunet : plante (lotier corniculé). (6)
jausemin : jasmin. *E, de lònca, portava sus lo plec naut de l'aurelha, una flor de jausemin, qu'i veniá a ras de l'uòlh, a l'auçada de las narras, porgir l'òulor divenca que flotejava dins l'èr dins los palaiesses de Levant e los dire de las milantas e una nuòchs.* (43)(Lo semafòra del Cap-Bon)
jauverd : persil. (2)
jòc : au jeu de balle au tambourin, désigne à la fois le jeu dans son ensemble (qui est maintenant un sport reconnu) et le terrain où on le joue. **A jòc !** était le cri du batteur lorsque, après les balles d'essai auxquels il a droit, il annonce une balle qui devra être comptée.
jòcs : jeux d'enfants : *lo carrelet, lo cotelet, a las peiretas.* (1)
jòias (las) : prix attribué au gagnant d'un jeu. (35)(Synge, Balarin III). *Ganhar las jòias = remporter le concours.*
joguina : jouet. *Laiùts, perfums e copas, boquetas, cabeladuras e longs uòlhs, joguinas que lo Temps espotís, joguinas ! Vida austèra, solesa, e trabalh, soscar e pregària, renunciament, cendre que lo Temps espotís, cendre !* (35)(Khayyam 1995).
jòl : petit poisson dont on fait des fritures comme l'éperlan pour la mer, et le goujon pour la rivière. C'est la *poutine* des niçois. *Un jòl es un jòl = un sou est un sou* (prov.)(10)
jolverd : persil. (2)
jonguère (forme languedocienne du prétérit de **jónher**) : *E ié jonguère = Et je lui répliquai.* (35) Dante.
jovent : jeunesse. *Lo jovent ? Crese qu'aquò es çò que i a de mai pròche de la semblança de Dieu...*(4) ; ...*l'atge enrabala en somiariás... tan coma lo jovent.* (34)
juc (pron. : chuc) (chuc) : jus. (3)
jurada : serment. *Fasem de juradas que non tenem, e nos n'en chautam de la nòstra vergonha.*(35)(Khayyam).
jusieu : juif. (10)

jussèl : julep (préparation pharmaceutique) ; élixir. (2)
jussèu : julep (préparation pharmaceutique) ; élixir.(3)
jutge : juge. *Jutge que se jutjariá... I caldriá l'eternitat emai encara...*(4)

L

labech : vent de Lybie (2) ; ...*e lo labech nos raubava a las bocas lo raufèl...* (28)
laç : piège (laçet)(1) ; collet (piège). (2)
laca : flaque d'eau. *Lo vent, per còps, fasiá risejar las lacas.* (7) ; *De galís la lenta tartana / sus las lacas de vin marrít / de las brugas expandidas / lisa a ras de las èrbas pallas.*(35)(Temple).
lachenc : cochon de lait. ...*fotiá una paup mortala als lachencs e a las porcèlas qu'idolavan.* (35) (Synge, Balarin).
lachugueta : petite laitue. (29)
lachuscla : euphorbe. *Lo brande de las ombras e de la claror de saba de lachuscla bailan vam a las mans que se cèrcan...*(3)
ladre : lépreux. (6) ; ...*lo trauc jamai tapat d'una mitat de nas de ladre* (13)
laganhós : chassieux (yeux). (3)
lagui : souci, inquiétude. ...*aquel lagui estonat davant l'espaci subran dubèrt per la nuòch.*(1) ; *Èra saïque sol au Menistèri a se faire tant de laguis.*(13) ; *Coma s'un autre solelh s'èra levat sus mon agre. Que me ven d'escampar çò tot qu'a cada jorn m'assalís de sos laguis, menus, sens èime, sens color, sens calor, sens arma.* (34)
laguiar (se) : se laisser. *Òm se làguia lèu de refaire lo rossinhòl* (1) ; se soucier (2)
laguiar (se) : s'ennuyer. ...*de tant qu'aurai quasiment pron pietat dau Sénher Dieu que de lòng dels sègles totes, se làguia d'èstre tot sol, assetat sus son trône d'òr* (35)(Synge, Balarin III).
laguiar (se) : s'inquiéter. *Te laguies pas...* (29)
laguiós : inquiet. (1) ; *Ère dintrat dins lo lièch tebés d'un bonur laguios, coma aquel de l'agach primier.* (13)
laire : voleur. *Espia dau cèl sus d'amants d'escondons, de laires d'onor, d'amoroses en raubatòri.*(13)
laironatge : larcin. (35)(Synge, Balarin I)
laissa : bande de terre, plate-bande. ...*las laissas ont florissian encara la ròsa, l'èli, lo baston de Sant Jaume...*(2)
laissa : étagère, lutrin, pupitre. (1)
laissa : rangée de vigne. ...*vendemiairas que ne conoissian las laissas e los recantons.*(8)
lamp : éclair. ...*mens de temps qu'un lamp.* (29)
lancejanta : lancinante. ...*la crida lancejanta de la carn abramada...*(3)
landar : couler, s'écouler, filer. ...*E la nuòch landava.* (12) ; ...*landava, coma la luna entre nivols dins lo cèl.*(4)
landar : errer. ...*la luna, que landa eternament...*(17)
langonha : indécis. *Era tròp langonha, tròp daissa-faire, tròp bonifaci.* (7)
languison : nostalgie. (5)
languison : ennui. ...*lo bèl sòmi d'escapar a la vida ordinària, sempre egala, totjorn parièra, facha d'acostumanças, que son camin mena au lassitge e a la languison.*(13)
lanha : gémississement, plainte. (11)
lanhant : plaintif. ...*los signes de sa lanhanta adoracion.* (3)
lanhós : plaintif. ...*entre aquelas règas se levariá, nòva, estranja, lanhosa, la cara d'aquel desconegut que me trèva...*(5)
laquet : A Argelliers, pays très sec, désigne une mare. (1) *La luna d'argent-viu / dins lo laquet se banha* (Lo Banh de la luna).
lasèrt : lézard. (1)
laugier (leugier) : léger. *Quanta anma laugiera, la dau vin ! Terralhièrs, per aquela anma laugiera, fasetz de flascons dau ventre plan lis !* (35)(Khayyam).
lausenja : louange. ...*la lausenja entre nosautres a pas jamai servit qu'a saludar los que per sempre mai quitavan la tèrra e la vida. Avem pas la man facha a manejar l'encensier.*(42)(Hommage à Alibert)

lauseta : alouette. *Paure Jason, paure mercant que daissas lo cèl, la tèrra e l'infèrn per una lauseta magra.* (28)

lausièr : laurier. (1)

laüit : luth. *Quita ton laüit, ma tant aimada, puòi que los aucèls van cantar...*(35)(Khayyam).

lavanha : mare d'eau artificielle, à fond argileux ou pavé, sur le Larzac, pour les brebis. ...*una lavanha, granda flor espelida fai de sègles. A devut èstre bèla quand un caladat sarrat ne reteníá lo large pendís que la cèucla. Ont l'aver, quand tòrna das patis, davala a l'aiga s'abeurar.*(5)

lec (prendre un) : prendre une saucée. *Lo Petit (qu'a un mes de mens que ieu, e manca pas escasença de me lo tornar dire) me conta que fai una quinzenada, quand faguèt un famós auratge, ne tornèt trempe coma una sopa : "...te n'ai pres un lec !... Çò de mai sec qu'aviái, èra la lenga !..."* (40)

lec (prendre un) : prendre un coup. ...*sa semblança famosa n'aviá pres un famós lec.*(12)

lec (téner son) : en avoir assez. (10)

lec (passar lo) : (peut-être **lec** pour **let**) : passer le relais. *La guitarra s'arrestava pas que per passar lo lec a l'acordeon.* (3)

lec (préner) : prendre contact. ...*après d'oradas a jogar l'aucèlh, se venián doçament – mai o mens – tornar préner lec amb la realitat de la tèrra.*(13)

leca : piège d'origine préhistorique formé avec une pierre maintenue levée par un jeu de bâtons. (4)

lecafròia : lèchefrite. ...*lo pandemonium d'aquela vida remanda l'arma au canton de son fuòc, au lenhièr, a la lecafròia.*(13)

lecaplat : index. (5)

lei : loi. *La Lei se quilhèt, tornamai, coma sèrp.* (34)

lèime : légitime. *Pagant de son amor perdut, de son bòn e de sas penas, un ben lèime e non jamai agandit.* (2)

lemonièr : citronnier. (2)

lenga : *esser tot lenga = être d'accord.*(19) ; *téner lenga = tenir tête.* ...*la dels escurs que jot las bombas e l'infèrn, aclatats dins un trauc enaigat, tenián lenga a l'enemic.*(13)

lenga-cana : cynoglosse. ...*qu'ajuda a ben s'entredormir.*(2)

Lengadòc : Languedoc. ...*aspre Lengadòc, tèrra muda e qu'amadura longtemps son rare e preciós cant ; nauta paciència, fe silenciosa e fòrta del seu silenci, patz serena d'un esperit qu'elegiguèt un jorn la branca onte, coma un issam, s'estacariá sa vida.* (42)(Hommage à Louis Alibert)

lengueta (faire) (lingueta) : faire envie, tenter. *De qu'es, qu'un còp t'aver dins mos braces, podriái atropar que me posquèsse faire lingueta ?* (3) ; *Rondelet aviá pallevat tot un fum de questions que nos fan langueta.* (10) ; *La calor d'un còs viu, de mans de fèrre, d'espatlas de luchaire, de cuòissas coma de maissas de lion... aquò pòt faire langueta... lo temps d'un sòmi...* (34)

lengut : bavard. *Tròp lengut per una trèva.* (34)

lenha : bois de chauffage. (2) ; bois (qui est en bois) : ...*la lenha dura dels pòsts.* (34)

lentilh : tache de rousseur (30) ; grain de beauté. *La rosèla posa sa color vermelha en lo sanc d'un Emperaire ensepelit. La vieuleta nais dau lentilh qu'estelava la cara d'un jovent.* (35)(Khayyam)

lentilhs (los) : les lentilles (plante). (6)

lequet : gourmand. ...*sus sas bocas lequetas passava una poncha aguda de lenga umorosa e roja.*(2)

lèsa : platebande de jardin. *Amb sos aubres e sas lèsas abandonadas a l'èrba sauvatja, l'òrt...*(13)

lesena : alêne (poinçon très pointu pour percer et coudre le cuir, outil de cordonnier). ...*sas mans, ponhidas per l'agra lesena...*(1) MR aimait citer cette comptine, qu'il devait à l'Escoutaire : *L'amolair sap pas faire / lo mestier de cordonièr / la lesena ié fai pena / lo linhòu ié fai peur.*

lessa : muge (poisson). *La lessa, que vai de mar en palüs per los graus, es tanben una part bona de revengut per los pescaires.* (6)

let : cochonnet, au jeu de boules ; but. **Téner lo let** = suivre son but. *S'accontentava pas de téne lo let, sens se laguiar de saupre se i auriá quauqu'un per lo tornar levar, n'espandir e n'enriquir las resultas.*(42)(Hommage à Camproux)

let (prendre lo) : prendre le relais ; *quand se calava un brieu, preniái lo let.*(3)

let (téner lo) : tenir la conversation. *La vièlha sola teniá lo let* (10) ; tenir le crachoir : *E benlèu mai parlaire, li teniá lo let, li remandava la pauma.*(8) ; ...*lo marinièr i ten lo let.* (34)

let (téner lo) : être au sommet. ...*los quinze que dins aquela pontannada tenián lo let de la glòria...*(12)

let (traire lo) : engager la conversation, lancer un sujet de conversation. *Basta d'i traire lo let (29) ; traire lo let = lancer la balle. Lo Cancelièr li trasiá lo let.(10)*

leu, leva : léger, legèr. ...*mai leva legna conven que te pòrte.(35) (Dante, Infèrn).*

lèu : poumon. ...*s'ausissiá siblar e roncar los raufèls qu'i emplenavan lo lèu. (3)*

levada : entrailles. ...*manlèvan coma relíquia la levada, la fruchalha.(5)*

levada : levée, digue.(6)

levant : orient. ...*lo solelh qu'adejà endaura lo crestenc despuòi los orizonts palustres, e la mar que carreja los levants.(35)(Temple).*

levat (levam) : levain. *Coma Moïses, qu'espeliriá de quaranta ans de desèrt a rosigar de sautarèls, de pan sens levat e de lachuga amara. (29)*

lexic : lexique. ...*complementari de tot dictionari, l'escrich ("l'écriture") sèrva, el, las fòrmas de dire que son, fin finala, lo rebat de las fòrmas dau pensar.(Canas de Midàs 23/4/81). (5)*

levita : redingote.

libre : un livre. *Las de pausar vanament de questions as òmes e as libres, ai volgut m'adreïçar au flasco. Ai pausat mas bocas sus sas bocas e ai dich doçament : « Quand serai mòrt ont anarai ? ». M'a respondut : « Beu a ma boca. Beu longtemps. Tornaràs jamai aici. » (35)(Khayyam).*

libre (pour : liure) (un) : espace libre, liberté. ...*darrièr l'orizont, un libre, dubèrt sus la vida, la ventura, lo clar de vida (5) ; Lisam, lisam, coma d'astres que se calinhan de luònt dins l'espandi, que se fan lo brande dels colombs, la dança dau sabre dels gals, mas que se mantenon pas dins son balanç etèrne que per lo libre que los despartís de l'autre.(13) ; M'en vau dins lo libre dau mond, dins l'espandi que dormís pas, jot lo solelh, mas, per el, dança. (34) ; Lo retorn au libre qu'es l'èr dau mainatge. (13) ; ...coma aquela dau castèl sorne e negràs d'ont Melusina, sèrp volanta, se trasèt dins lo grand libre de la nuòch en una crida qu'èra, au còp, de deliure e de desespèr. (13) ; Lo Rei durbís a l'amor lo libre tot de l'espandi e dau temps. (29)*

libre (liure) (adj.) : libre. *Libre de tot lagui de vida, lavat de tota carga, lo còr sauve de tot amarum.(13)*

licòrna : licorne. ...*lèbre espaurugada o licòrna forviada de sos camps lunaris d'eternitat.(13)*

ligassar : lier. ...*per aquel capitan ligassat per la mòrt. (35)(Lorca, Meijias)*

limauç (limauca) : limace. ...*una mar envasidora de limaucas, que, pas que l'idèia, n'ai lo vòmi. (29)*

limfrar : bâfrer. *Tant qu'a limfrar i a pas ges de jorn que compte. (12)*

limfre : gourmand. *Limfres que son venguts, quand an tant perdut.(13) ; Òu ! qu'es beu vòstre cat ! » fai D., femna que ven faire d'oras lo matin. Mas dins la jornada a vist a l'òbra lo dich cat. Lo vespre, tòrna dire son gost per la beutat de la bèstia. « Lo voletz ? » « Oh ! non, es tròp limfre ! » (40)*

limon : citron. ...*culhiguèt limons redonds / e los trasèt dedins l'aiga / fins que siague tota d'aur. (35)(Lorca, Romancero).*

limonier (caval) : cheval de trait. ...*un conilh tan grand qu'un caval limonier (35)(Synge, Ombra de la comba).*

limpa : bourbe, limon. (fig.) : mucus : ...*lo ridèl de parpèlas, cofladas, semblava, d'una limpa trebola...(13)*

limpar : glisser. *Mas lo temps èra coma Ròse : limpava tot lis de tot son pes de causa...(4)*

límpia : bave, salive (1) ; *La Vièrja garís d'enfants / amb de límpia d'estèla. (35)(Lorca, Romancero).*

límpia : la salive, l'eau à la bouche. ...*un fum que fai venir la límpia s'expandís.(2)*

lindau : seuil d'une maison. (1)

linde : limpide, pur. (1) *aiga linda = eau limpide.*

lingasta : tique (syn. : **pat, rese**). (voir **rese**).

linge (adj.) : mince, délié, fluet. (5)

linge (adj.) : pâle (blanc comme linge). *Luna, presta au miralh lo rai long qu'alongas la nuòch sus la cara dau que dormís, subran linge e mai freg que tu. (28)*

lingueta (far) : tenter, faire envie : ...*servit per de dançairas mièg nudas que cada movement me farà lingueta. (29)*

linhòu : ligneul (fil de cordonnier). ...*sas mans, ressadas dau linhòu...(1)*

lipejar : laper. *Mas Mièja-Gauta finissiá de lipejar a glops menuts sa flabuta de cristal.(13)*

lirga : glaïeul. ...*Siaguèt la lirga dels valats.(11)*

lirga : iris jaune. *Juan Antonio de Montilha / davala mòrt lo penjal, / son còs arromplit de lirlgas / una miugrana als tempes. (35) (Lorca, Romancero).*

lisada : glissement, glissade. ...*la lisada de l'aiga granda caimant majestuosa cap a sa fin, plenitud e non-res* (5) ; ...*gimblats per recampar de ponhats de nèu e la pastejar dins las doas mans, s'aparar dels autres, e se pas expandir en una lisada.* (13)

lisca (lesca) : tranche, couche. *Que s'i pausa en liscas amolonadas, fortuna ensepelida que l'èime i pòt anar posar.* (13)

lisca : marge. *Mas lo bèl mond a sempre previst dins lo molon dau rafatum una lisca exemplara : ne siàm los exemples melhors.* (21)

lisquet : élégant. ...*un òme plan vestit, emai lisquet...*(5)

listèl dessenhât : bande dessinée. (5)

listèl : bande de terrain. (2)

listèl : bande. ...*acomençèt de debanar los lòngs listèls de seda d'Asia que fasián son turban.*(5)

listèl : lame de parquet. ...*dau craïnejar d'un listèl dau sòu...*(4)

lófia : pet. (10)

loira : loutre. *La loira nadaira e pescaira que se manten en Camarga dins las aigas de michant agandir.*(6)

lòna : étang, lagune, eau calme. (35)(Lorca, *Trufariá de Don Pedro cavalcant, Romance amb de lònas*).

lonchat (onchat) : huilé. (5)

lonhdan : lointain. *Non sabe de quin avi lonhdan m'es vengut aquel image.* (1)

lonjar (onchar) : oindre, humecter. ...*aquel rebat d'òli qu'i lonjava la mirada.* (12)

lonjós (onchós) : huileux. ...*son peu lonjós e lusement.* (28)

lord : laid. *Montanhòlas del Moncayo / Dieu vos baile bona annada, / Que del varlet lo mai lord / Saupriàtz faire un cavalier*(35) (Santillana) ; *Èra aquí lo luòc ont la bèla se pòt bailar l'estrangèr plaser de se téner per lorda. Entre que la que patís d'èstre lorda, se pòt bailar lo vertolhon de la beutat* (13) ; *Òc, un òrre caponàs, lord a faire peur, vòstre retrach tot cagat* (35)(Synge, *Balarin II*).

lord : épais, lourd. *Era coma totjorn lordàs dins son anar pesuc...*(5) ; ...*èra fortassa, lorda, mau penchinada...* (3).

lorditge : laideur. *Aquel lorditge, aquò d'òrre los empeirava.* (6)

lugar : étoile du berger (Vénus). *Lo lugar, pèira linda e clara, lusissiá au front de la nuòch...*(3) ; *Mon lugar sol seràn tos uòlhs.* (29)

Lugar : l'étoile du matin. ...*daissant au front dau cèl lo diamant tremolant de Lugar* (3) ; *I a tanben d'aubas qu'an Lugar au front.* (34)

luminari : lustre. ...*ont faguèt gisclar los lums esterlucants d'un luminari emperlejat de flòcs de veire coma s'en vei dins las glèisas.*(13)

luna : lune. *E la luna rajava. Doça plòja sens rais, tota de lutz, de lach, de recantons ont una telaranha veniá miralh a mièjas ; e cendre, e abséncia, d'autre part. Abséncia tota per de qu'aquela lutz èra la de l'abséncia. Èra pas dau passat ni de l'avenidor. E viviá pas mai dins l'ora d'ara. Èra miracle, miratge, enfachinament, farfantèla. I se podiá res fisar, res crocar, res porgir. Èra aquí emai i èra pas. Coma lo mond, coma la vida, qu'es pas qu'ondejar de la luna dins l'aiga, dins lo vent, dins lo voide de l'èr. Dins la lutz sens lum dau sòmi. (Lo Sant de paret).*(3)

lunet : ver-luisant. *La prima i semena sos lunets, aigatge de vèrd e mòl clarum, flamba que sembla sortir de la tèrra e que recòrda aquel lum estrange qu'aluca la nuòch als uòlhs de la sauvatgina* (1) ; *D'aquí d'alai, i aviá de lunets dins lo valat, resconduts au fons de l'èrba coma un pensar delembrat, coma lo mirar neblat qu'an los mòrts aimats dins los sòmis. (Bòn de la nuòch)* (1)

lusena : (voir lesena).

luset (luseta, luciòla) : luciole. ...*lusets qu'enebís la tenèbra après l'ulhauç cort de son vòl.* (36)

M

maca : meurtrissure. ...*las macas de sa cara...*(3)

macadura : meurtrissure, blessure. *E la politica l'escranquèt. D'una macadura sens repaus.*(42)(Hommage à Roger Barthe)

maçarèl : (voir : massarèl)

machòta : chouette. (1)

machucar (machugar) : mâcher, mâchonner. (35)(Synge, *Balarin I*).

maganha : situation embarrassante. ...*serià pecat de s'emargar en tala maganha.*(33)

maganha : maladie épidémique. (10)

maganha : misère, galère, vie difficile. *E la fèsta gisclava d'aquela maganha.*(3) ; *Aquel aucèl que m'apara de las maganhas e de las mauparadas totas que l'astre me pòt traire en camin.* (29)

maganha : tracas. ...*coma vos vese tròp emmargada dins la maganha.*(27)

maganha : vice, tare. *Ai ! Genoveses, òmes estrangiers / a tot costum, e plens de la maganha / perquè non siatz dau mond escampilhats ?* (35)(Dante, *Cant XXXIII*).

magencar : labourer la vigne au mois de mai. (3)

magencar : ébourgeonner la vigne en mai. ...*sas vinhas amorosament magencadas...*(8)

magistrau : mistral. (10)

magriule : réduit, chétif. (2) ; ...*lo Poder actual fai ara lo Sénher Grand amb las comunas per melhor encara remandar una regionalisacion que, tant magrieula que se pòsque concebre, demòra una de sa paur primieras* (42)(Hommage à Ismaël Girard).

mainatge : enfance. *Lo Paradís, los òmes l'an au còr. Ten benlèu das rebats dau mainatge.*(3) ; *Ont es lo mainatge dau Miègjorn / que son còr terrible tusta / jos la lausa ?* (35)(Temple) ; *Benlèu que las espinhas de la vida avian estripat la linda rauba de mainatge ont se rescond la poèsia. Qu'es un cant. E cal aver l'eime a cantar.*(42)(Hommage à Roger Barthe)

maissar : avaler, se mettre sous la dent. *E sabe pas quora i podrai atrobar quaucaren a maissar.* (29)

majorana : marjolaine. (5)

malabòça : bubon de la peste.(10)

malaiga : décomposition des eaux des étangs l'été, par manque d'oxygène (eutrophisation). ...*la malaiga, qu'es poiriment de las aigas palustras.*(10)

malaisit : mal à l'aise. (35)(Synge, Balarin III).

malancòni : mélancolique. MR l'utilise comme substantif pour *mélancolie* : ...*au travèrs d'una nèbla de malancòni e d'amarum.* (3) ; *Rodejava sus sa cara sabe pas quane rebat de malancòni* (13)

malanconiá : mélancolie. (1)

malandra : maladie de langueur, de consommation. (10)

malandrós : malingre, maladif. ...*un vièlh aucèl mirgalhat, malandrós e desplumat.* (24)

malendran (malandran) : malfaiteur. *Una cara de malendran se pega au veire. (face patibulaire)*(21)

malhòla : lange. *Es ela que desfai la malhòla e que la refai e que se lèva la nuòch per lo manit...*(27)

malhorquin : lévrier de Maillorque. *La vièlha es coma los malhorquins : un còp pres lo pè, finisson totjorn per jónher la lèbre.* (22) ; *An de malhorquins que dison qu'arrapan la lèbre a corsa...*(28)

malitge : malignité, méchanceté, malice. *E i aviá saique pas malitge dins l'èime dau Sant Rei* (13) ; *E pasmens pron misterios per pas rescondre de secrets e de malitge.*(13)

malitòrna : maritorne. (8)

malon : carreau, pavé (3). *Lisèt suls bèls malons* (13) ; *Se, tornant de la messa, los maselièrs trapavan l'ostau rasclat e lo sant expandit sus los malons amb un laguiòla entre las espatlas...* (21)

malon : carrelage. (2)

malon : tomette pour paver un sol. (2)

malor : douleur, souffrance. *La compassion, aquò se partís plan aisidament. Pas la malor ni lo malaiür* (10) ; *Los crestians i dison : pecat. I dise malor. Ges de mau es pas pecat. Mas sovent, dolor.* (5) ; *Perdequé nàisser ?... Quand cada jorn porgís un malur nòu, quand deman ten pas qu'una cara : la de la malor, la dau mau. Quand tota vida es pas qu'un clapàs de malur, de malor, d'assassin.* (28) ; *Siái l'escambarlat... estirat entre dos muòls... e que pòt pas cridar sa malor.* (34)

malparat : adversité. (2)

maltra : martre (animal comme une belette, mais brune et blanche) (5)

man de (a) : auprès de. (6)

manada : troupeau de taureaux en Camargue. (6)

manaira : hache. ...*los tres fraires ne cantavan tot obrant de la manaira e dau podet...*(8) ; *E sa vida tota, aquel astre trencat a la manaira.*(13)

mancar (li) : l'offenser. ...*ges de cancelièr, tant orgulhós que siá, ausariá pas li mancar.*(10)

mancenilhièr : mancenillier (arbre dont l'ombre passait pour mortelle). ...*se despartir cap e tot de l'ombra de mancenilhièr d'un mond per quau tot çò qu'es en delai de Versalhas compta per pas res.*(5)

manchet : manchot. *De panards, de manchets, de cambas de bòi, de bòrnhes, e mai d'aqueles que fan anar sus de fautulhs de ròdas.*(13)

mancip : adolescent. (10)

mand de (a) = sur le point de. (1)

mandra (la) : le renard. (2). A l'origine renarde femelle, mais a fini par désigner tout renard.

mandra : renard. *Aicí mut e ligat per la vòstra espèra tant animala coma la de la mandra, sètz mai dins lo rèc de la vida primitiva. (1) ; Lo ventre me dòu, coma rosegat per tres mandras. E sabe pas quora i podrai atrobar quaucaren a maissar.* (29)

mandragola : mandragore. *...es ora de se cenchar de mandragola.*(23)

mandrona : prostituée, entremetteuse.(22)

Mané, Tecèl, Farès : mots écrits en lettres de feu sur les murs d'un banquet de Nabuchodonosor lui annonçant sa fin. (13)

manèl : pan. *Estremave dins mas cauças los manèls de ma levita...*(4)

manescau : maréchal-ferrand (3). *I aviá lo manescau – pas lo que se passeja fièr coma Artaban, sus sa cavala blanca, nani – mas aquel que clavela los ferres a la dicha cavala* (13)

manet : manchot. (12)

manetas : menottes. (8)

manganèla : magouille. *...en fòra de tota manganèla, ère una mena d'auguri caluc...*(4)

manganèlas : façons, manières, intrigues. *Quand per ieu, fan pas tant de manganèlas...*(4)

manganeta (manganèla) : entourloupe. (6)

mangilha : nourriture. (29)

mangonièr : revendeur, détaillant. *...fasiá lo matin, au mercat, lo mangonièr.*(13)

manhada (manhaga) : délicate. *...tot lisant son peu d'una man grasseta e plan manhada.*(13)

maniera : pour dire quelque chose ; pour manière. *Aquò es pas de uòi, i faguère, maniera.*(10)

manifacièr : malin, adroit de ses mains. (8)

manifacièr : intrigant, tripatouilleur. *...e fau que siaguètz un manifacièr maladrech per anar entarrar vòstre paure vièlh de rescondons* (35)(Synge, Balarin III).

manipolaire : manipulateur, magouilleur, intrigant. *Dieu l'ajude, de vos aver pres per un prodigi, quand siàtz pas qu'un pichòt manipolaire, inventaire d'una istòria coma qu'auriàtz engrunat vòstre vièlh.* (35)(Synge, Balarin II).

manipòli (un) : une manœuvre. (2)

manipòli : intrigue. *...un das manipòlis dau Marridàs.* (3)

manipòli : *...m'a calgut ensengar aquel pichòt manipòli = j'ai dû arranger ce petit tour de passe-passe.*(33)

manipòli : magouille. *...los dos o tres possibles manipòlis que se podían enzengar dins son èime caitiu.*(10) ; *Aquí res de mai qu'un manipòli...*(4)

manit, -ida (lo, la) : enfant. *Dau manit es la patria lo país qu'a pas jamai vist.*(1)

manjança : vermine. (2)

manja-peras : capricorne (insecte à longues cornes) qui aime manger les poires mûres et qui pond dans le bois et dans les poutres des maisons. (2)

manjarossa (manjaròsa) : cétoine dorée qui dévore les roses. (Mistral donne dans le TDF : capricorne musqué)(manjarossa est une prononciation locale). (1)

manjucar : manger lentement, mâcher. *Manjavan pauc, mas manjucavan d'èrbas sacradas...*(4)

manlèu : emprunt. *L'ora veniá de pagar l'interés das manlèus.*(5)

manòbra : un manœuvre, un amateur (fig). *...i aviá pas lo mendre endrech pro clar per un manòbra coma Sagnagal.*(2)

manolhs : tripous, pieds-paquets. *Te veses, Pujarniscle, amb un lovis d'aur dins la man, cromptant una liura de manolhs, amb lo morre qu'avèm...* (21)

manòla : grosse bouteille. *Fasián flasquetas, manòlas e damajanas.*(13)

manse : domestiqué. *...lo buòu salvatge, aariat a un buòu manse...*(6)

mantelet (faire lo) : traîner de l'aile, en parlant des oiseaux blessés, vieux ou malades. *...rabalejava de l'ala coma un pol que fai lo mantelet.* (4)

Marcamau : dans l'expression populaire : *Marcamau se passeja !* Marcamau se promène (les choses tournent mal). (21) ; *Aquò es Marcamau e sa chorma.* (21)

mar : mer. *E la mar... I pescam un ferratat d'aiga per asagar lo pont, i trasèm de fielats per una banasta de peis. (34) ; Risolet tendre de la mar. Aquel rebat de l'amor entre los èstres, de la patz, de l'òrt paradisenc perdut. (34)*

marfir : se faner. ...*l'aur de sos mantèls sacrats se marfís a la solelhada.(6)*

marfit : fané. ...*letras marfidas ont beluguejèt un esperit enfuocat per l'amor...(4)*

marga : marche (pays). ...*un país de marga (Lemosin) tant amenaçat de desoccitanisacion coma los autres (42)*

margal : désir sensuel, érection (de *margue* = *manche*). *Lo margal, au matin, lo despertèt. (3)*

margalh : herbe (ray-grass). Jeu de mots avec *margal* = érection : *Conoissiá ges de margal. E mai ne mangèsse a maissa plena. (7)*

margalh : ivraie. ...*lo margalh fresc de tot l'aigatge de la nuòch s'expandissiá (1)*

margarideta : marguerite. *Auriatz poscut nàisser ametlièr, / cana de riu o pimpanèla / consòuda, ruda, agalancièr, / blanca margarideta. (32)*

marge (lo) : la marge, la limite. (1)

mariamèca : sainte nitouche. *Jogar cent ròtles, la santoneta, la mandrona, la puta, l'escarrabilhada, la piòta, la golamassa, la mariamèca, la bigòta, l'esterlucada, la trochamanda, la dòna d'òbra, te sabe ieu ?(13)*

mariamèla : fille sottè. (12)

maridar : se marier avec. *Alara Caiñ assuquèt son fraire; Antau nasquèt la mòrt. Antau la mòrt maridèt la vida. Per sempre mai.*

marmanda (far) : faire merveille. *L'aurigan fai marmanda sus de costèlas a la grasilha.(5)*

marrit colàs : mauvais coucheur, mauvais garçon. (10)

martelet (faire lo) : battre comme des coups de marteau. (Le *martelet* était un jeu des enfants ou jeunes gens dans les villages viticoles, qui accrochaient la nuit une pierre à une poignée de portail en fer, avec une ficelle, elle même liée à une corde plus longue qu'ils tiraient de loin, à l'abri, pour frapper la pierre contre le portail, et réveiller les dormeurs sans se faire voir). *L'aviái tracha, la paraula que tant me capriçava, e que testarda en mon sicut arrestava pas de faire lo martelet.(13)*

masca : sorcière. *La Pèsta. Masca de la masqueta negra.(10)*

mascarat : masqué, voilé. ...*las femnas mascaradas (13)*

mascariá : sorcellerie, magie. *L'amor es una escura mascariá. Vòu de prestigi que lo mistèri sol es capable de téner. (3)*

masel : abattoir.

maselaire : assassin. ...*sens degus per demandar se siàtz un maselaire o de que que siá (35)(Synge, Balarin II). ; Mas manejar lo cotelàs, basta, siái pas un maselaire. (21)*

maselar : tuer (le cochon), égorger. *Dise pas que vos maselarà...(26)*

maselariá : boucherie. *Lo buòu baila tanben de carn per la maselariá.(6)*

maselatge : massacre. *I es pas estat bailat de barrar los uèlhs sus son país liure. Au contrari a poscut veire lo maselatge de Salvador Allende, e son pòble un còp de mai jos las cadenas. (42)(Hommage à Pablo Neruda).*

maselatge : bâtiments d'un mas. (3)

maselièr (pron. maséié) : fermier d'un mas. *Es que siái pas l'enfant d'un gròs maselièr (35)(Synge, Balarin I). ; Aquela candèla, los maselièrs l'an alucada en onor se sant Pancraci. (21)*

maselièr : boucher. (1)

masòt : petit mas isolé. *Los dau camin ne veson mai en una setmana qu'un masòt en mila ans.(3)*

masqueta : masque. *La Pèsta. Masca de la masqueta negra.(10) ; Que tota paraula es masqueta, senon messorga. (13) ; Antau nasquèt Venèzia la granda. La grand Masqueta sus la cara nuda de la mar.(13)*

massarèl (maçarèl) : masse d'armes, matraque, massue. *Lo maçarèl empacharà pas jamai la lauseta de cantar. E la lauseta, per faire calar lo maçarèl, i caldriá préner l'espada. (3)*

massibran (faire lo) : faire le glorieux, l'intéressant, le fier-à-bras, les cent-coups. *Tot lo temps que i es bailat de faire antau son massibran sus l'estaudèl qu'i a prestat lo sègle.(13) ; Ai fach, aval, lo massibran coma non jamai enluòc. (34) ; Es pas jamai estat tan tresludent, tan massibran, tan violent dins sas fotròias, tan terrible dins lo rire.(30) ; Per trefoliment. De me faire, e de tròp quichaire, massibran.(13) ; Mès a la granda acampada, lo Tavan noun èra vengut. Pensaba qu'ara qu'èra dins lo jardin, aviá pas*

besonh de digús per viéure, manjar, s'amusar, faire lou massibran. (La sorneta dau Tavan, 1er texte de MR publié dans la Campana de Magalona, 1928)

massís : massif. (35)(Lorca).

massugar (pour : machugar) : mastiquer. *Salomon acomencèt a massugar lo cendre e a nos contar las litanias de las vanitats. (29)*

mastrugar (mastegar) : mâcher. *Carton mastrugat = papier mâché. (13)*

mata : touffe d'herbes, de plantes, d'arbustes. *Las matas fernissentas, las arrapavem a plen ponhat tot rebalant sus l'aira (1) ; Lo mèrle que vai d'una mata a l'autra mata... (1) ; Entre que, jot lo vestit, lo pèu, noirit, sarrat, friselat, s'acampa en espès, matas ufladas de rosèlas e de joncs alentorn de las fònts de la vida. (13)*

matar : tuer. *Nòstre amor, tu sol e ieu, lo podiam matar. (29)*

mato : fou. (4)

matrassar : meurtrir, blesser. *...los agachavan d'un èr de dos èrs que li matrassava lo còr.(8) ; Suls camps de la plana serai matrassat / Au bot de ma dralha m'auràn ponhalat. (32)*

mau : le mal. *...son los que non fan pas lo mau. Coma se podián, coma s'avián lo coratge d'o faire. Mas li agrada melhor d'o delembrar. Non vivon pas, que tota vida es pastada dau mau. Son mai muts que los mòrts. Aiman mai se castrar, aiman mai passar coma d'ombres que son, de mòrts en susvivença, que de reconóisser lo reiaume dau mau. (28) ; Lo mau fai paur, de tant que demòra sens figura. Un còp vist, lo podèm tornar metre a sa plaça justa. Entre que rescondut dins l'imaginari, ten dau gigant : la nèbla, sus la mar, fai montar de farfantèlas, palaiesses, barris de fèrre, e d'enemics per milierats. Un còp de solelh aquí dessús, de qu'es que ne'n demòra ? Una cabana de pescaire, sul ribeirès... e de matas de canas o de joncs. (34)*

maubiais : maladie. *...coma la gent dau Miejorn, èra mai eloquent per l'imatge que per l'explica – non pas per maubiais, mas per aquel gost qu'aviá de la causida mai urosa, mai a tocar los sens e la sentida mai sarrada d'eles.(13)*

maucòr : écœurement, découragement, désespoir. (1) (4) ; tourment : *Lo maucòr de l'Unicòrn / Le tourment de la licorne* est un recueil de poésie de MR. ; MR traduit par : *nausée* dans *Médée* : *Res que tenga contra la vertat, la maucòr gisclada dau fons de l'arma. (28)*

maucorar : peiner. *Siái terriblament maucorat. (21)*

maufaràs : malfaiteur, malfaisant. (3)

maufatan : malfaiteur, voyou. *... aviá levat la vida a un òme, quand siaguèsse un maufatan...(4) ; Fai qu'un maufatan coma ieu a totjorn pantaissat de prene lo diable per mestressa. Quand auriá per l'enbàs una coga de peis. (34)*

mauparada : catastrophe. *Las mauparadas, dau gèl, de las malautiás, de la secada, de la grèla...(4)*

mauparada : danger, mésaventure, malheur. *...a quane maucòr, a quana mauparada, a quana escòrna que lo fariá sagnar, anava pas s'expausar l'amic (13) ; Aquel aucèl que m'apara de las maganhas e de las mauparadas totas que l'astre me pòt traire en camin.*

mauparlar : médire. *En defòra dau mauparlar qu'a pas de besonh dau saupre, sufís d'imaginar.(13)*

mautraire : se conduire mal, blasphémer. *Me vòle pas mautraire de son Sant-Nom.(4)*

Medelha : Médée. *Ara siái Medelha. Sabe pas de l'èrba que la poison. Sabe pas dau mond que lo verin. (28)*

mèfi : méfiance. *Monge : — L'escur fai lo lièch de la paur. O dau mèfi. I a tan de semblanças per lo Mau. (34)*

membre (un) : pièce d'une maison. *Viviá sol dins de membres ont la ratuna èra sa companha.(2)*

membre (un) : un local. *Era un membre que tocava la gleisa...(3)*

mementa : mémoire. *...una mementa coma un cruvèl... (34)*

mena : espèce. *Dintra d'un còp dins lo mond terrible de la mena... (2)*

mena (de la) : à la manière. *E mon agach tornava a l'estrangè Vergèli, qu'au rebat estequit de la mena endolentida d'Alighieri que passejave en aquel infèrn de Carnaval, s'èra fach la desgaunhada lontana e trufarèla « del Duca, del Signore e del Maestro ». (13)*

menar de cort : jouer serré.(4)

menar dòu : se lamenter. *...d'autres se làguian tot sols e prenon lo mau de la mòrt a menar dòu dins lo negre de la nuòch.(35)(Synge, Balarin III).*

menèbre : sévère, funèbre. *Lo parièr solelh a jubilar / sus los blats emprenhats / los moissets amarvits / las gralhas menèbras.*(35)(Temple).

menèstra : soupe épaisse, potage. (12)

menèstra : élixir. *Lo dictame qu'èra licor, menèstra d'amor, e que, per los poètas de tots temps, èra cargat coma una bomba H, de poders emmascats e d'encants terribles.* (Note)

menhar : diminuer. ...*pas que per me menhar las dolors.* (2)

menimós : pointilleux. ...*que viviám, la nuòch coma lo jorn, jot l'agach menimós das autres.* (5)

menimosament : soigneusement, méticuleusement. (1)

ment (téner d'a) : guetter, surveiller. *Tant enracinat que podiá l'èstre, aviá totjorn dins l'èime aquela paura de la suspresa, que lo teniá d'a ment sus lo mendre fremin qu'auriá poscut secotir la mar de las vinhas.*(13)

menudalhas : amuse-gueule, petits fours. ...*las menudalhas ensucradas...*(12).

menudalhas : bricoles. *I a fòrça menudalhas que podriatz faire – acampar de cauquilhatges per emblanquir de lach de calç lo dedins de nòstra barraca, bastir una cabana per las aucas, o tibar una pèl nòva sus lo vièlh negafòl que tene.* (35)(Synge, Balarin II).

menudalhas de la fin : dessert. *Siatz a las menudalhas de la fin.* (21)

merchand de mòrt subita : charlatan, marchand d'orviétan. (voir **mòrt subita**)

mericocar : enjoliver. ...*qu'òm auriá volgut o mericocar per agradar a sa memòria.*(3)

meridiana : sieste. ...*la meridiana qu'en aquel temps de l'estiu èra una costuma necessària.*(4)

mesola : moelle. ...*quand lo lassitge d'amor nos agandirà las mesolas* (3). ...*la trèva de nuòch, que sa mirada vos trai la gèl dins las mesolas...*(2)

mestrança : maîtrise ; domination. *Mestrança de l'escritura, sentida de la corcha, ime de las correspondéncias, poder d'evocacion, non pas simpla mas re-creacion dins un univèrs qu'es pas que lo sieu, tot adralha aquela pròsa a se pausar coma la mai bèla que siaga estada facha en Occitània.* (42)(Sur Portulan de Roland Pécout) ; *Aquel ben es lo dau Mèstre dau mond, que l'Aucèl, a çò que cresètz, sembla, fariá de vos. E de qu'es que seriam, nautres, un còp impausada au mond aquela mestrança, de cara a un òme qu'auriá, solet, los poders d'un dieu ?* (29)

met : préférence. *L'amarum èra sa delícia, lo mau son met, lo malur sa fin.*(3) *N'i aviá un qu'aviá la tissa de faire tindar las còrdas grèvas de sa mandolina. Era sa causida, son met, sa delícia.*(13)

met : mets ; *es pas son met = c'est pas son affaire.*(10)

mèussa (mèlsa) : rate. *La bèstia gardarà pas que son còr, lo leu e lo fetge. D'aquel, flòc d'eleit, lo vièlh caçaire entre los dets derraba lo feu, sorga d'amargança. L'Espanhòu demanda la mèussa e un autre vòu l'ase per lo coflar de farcidura.*(40)

micalha : les miettes. *Mas los poders dels enfants dau solelh non se partisson pas. Li basta pas la micalha dau revòbis.*(28)

michantisa : méchanceté. (3)

michor : moiteur. *Dins la michor de la tantossada.* (3)

migon : fumier de crottin de brebis. ...*dins sa barba s'atròva pas, jot lo det, de perlas de migon.*(31)

milectò (un) : 1000 hectos, gros propriétaire viticulteur. (5)

Miquel l'ardit : fier-à-bras. ...*aquel Miquel-l'ardit prèst a tot, basta qu'i dison de japar, de tustar...*(4)

miracle : *E ben, siatz un miracle ! = Eh bien, vous êtes prodigieux !* (35)(Synge, Balarin II).

miralh : miroir. *Miralh, l'uòlh dau nonrés, tòrna-me la luna crudèla. Fai-la montar de l'infèrn ont s'amaga.* (28)

miranda (far) : faire merveille. (1) ; *Ont lo lagui essencial de cadun e de caduna èra de faire miranda, e de lusir a l'agach das autres* (13)

miratge : mirage. *Las vièlhas, dins aquel passatge dau mau, las vòle, coma es, de vertat, sovent, lo pensament public, quicòm de marrit, l'image de la vida quand n'es venguda a l'atge sens pietat, coma e saique per de que, sens miratges.* (Préface de Médée)

mirgalhat : diapré, multicolore. ...*flors mirgalhadas balançadas per l'aureta mai doça de l'abriu...*(10)

mirgalhejar : diaprer, miroiter. *Escriviá per el tot sol. Per parlar çò primièr de tot çò essencial que se rescònd darrièr la vida. E de tot çò que mirgalheja de pertot e de tot biais e que de ne veire qu'un flòc au còp, coma se fai totjorn, òm finís per lo delembrar. E la vida te sembla sens color, tristoneta, laguianta, e fastigosa. Quand es mai rica que la mar* (4) ; ...*quand la paraula fai pas mirgalhejar dins l'èr los rebats*

verdets de la messorga. (29) ; ...per aqueles que se daissan pas esterlucar per las pauras candèlas que creson d'èstre de solelhs, per lo mirgalhejar de las abitudas e lo roncar das assadolats (13)

mitanetat : mitoyenneté. (3)

mitralhaira : mitrailleuse. ...*la « sulfataira » (lo nom que los d'aicí bailavan a la mitralhaira) (13)*

miugrana : grenade. (10)

miugranièr : grenadier. (1)

moc (pron. mouc) : penaud, tout bête. (12) ; *Ne demorère moc.(13)*

mòca : gifle. *Un parelh de mòcas.(13) ; ...e fai esfrai de tant longtemps viure, vos o dise, e d'aver d'enfants que se degalhan, que son contra vos e que vos laguiaz de los cridar e d'i mandar de mòcas (35)(Synge, Balarin III). ; ...au primièr canton de carrièira, te ven la mòca, lo carpan, que te plega a pensar drech... a escampar l'orgulhança, lo mesprètz, que degús n'a saique lo drech. (34)*

mocèl (morçèl) : morceau. (1)

mofle : moelleux, souple, élastique. (1) ; *E ben, aquí un lièch pròpre e mofle per subrepès (35)(Synge, Balarin I). ; Aquò's miracle coma aquel es vengut mofle coma un gant. (25)*

moge : ciste cotonneux (arbuste de la garrigue). (2)

moissalalha : les moustiques, vol de moustiques. (6)

moissau : moustique. (2)

moisset : épervier, émouchet. ...*aquel uòlh de moisset (Lo Sant de paret)(3) ; ...dins lo ròdol ont aviá daissat l'enemic per melhor i gisclar subre, coma o fai lo moisset sus la lauseta (13) ; Lo parièr solelh a jubilar / sus los blats emprenhats, los moissets amarvits, las gralhas menèbras.(35)(Temple)*

moissor : moiteur. *D'aucèls banhats / – ò cridas de la sau – / escalan las còlas / ont l'estiu coa sa moissor.(35)(Temple).*

moja (la) (lo moge) : ciste (arbuste de la garrigue). (2)

moleda : mie de pain. ...*l'anar mecanic das colombs quand cèrcan de flòcs de moleda.(3)*

molenc : mou. ...*los moviments molencs e circularis de quauqua amiba (13) ; ...las èrbas longas que, molencas, se balancejan sus la sabla dau fons. (34)*

molhaca (?) (bolhaca ?) : bouillie. (3)

molinar : moudre. *E rodavan las alas dau bèu molin, aquel que molina lo vent e sap pas res de la farina.(13)*

monestièr : monastère. (5)

monge (la) (déformation pour : lo moge) : le ciste cotonneux (arbuste de la garrigue). (3)

monge (un) : un moine.

monifla : sexe de la femme. *Es que, de sa monifla, a pas fach un fenhant.(10)*

monina : guenon. *Totes de símias, de moninas viciosas.(12)*

monja (moge) : ciste (arbuste de la garrigue). (2)

montilha : dune. (4)

moquet : penaud. (3)(21)

mora (morra) : mourre, jeu ancien avec les mains où l'on doit deviner le nombre de doigts pliés ou dressés. (11)

mormolh (pron. mourmoul) : murmure. (2)

mormolejar : murmurer. *Grifon, tu boca vertuosa / que, sens relambi, mormoleges ton cant pur (35)(Rilke).*

morralh : mors de cheval. ...*sarrava lo morralh...(10)*

morrastèl : variété de raisins noirs. (1)

morrau : muselière. ...*s'aviá pas avut la maissa presa dins lo morrau de la pèira freja (3). Se l'empausava coma un morrau.(11)*

morre : monticule arrondi (en forme de museau). *Lo riu sec l'estiu, dins son escorreguda serpentosa, a ceuclat als tres quarts un morre que seriá leu fach de l'aplanir per ne faire la scèna. (Préface de Medelha / Médée)*

morre de leu : face difforme, laide. *Lo miralh es pas jamai l'encausa d'un morre de leu... (34)*

morrut : renfrogné. (33)

morrut : à grosses lèvres, comme un muffle. *Qu'es demorat, de milenaris, emmargat dins las semblanças de las bèstias, peludas, morradas e de front bas.(13)*

mortilhós, -osa : moribond, -e, mourant. ...*a ras das èrbas mortilhosas / s'enauran de lèstas lusors / dòrs ma ribièra dormilhosa.*(35)(*Temple*).

mòrt peleta : le spectre de la mort, la mort sous forme de squelette. *Amb lo capelàs grand e lo mantèl negre, semblava la mòrt peleta en camin sus los camps de segar.* (6)

mòrt subita (merchand de) : marchand d'orviétan, charlatan. *I aviá tanben aquelas rèbas terriblas qu'i disián pèsta quanta que siague sa cara o puslèu son morre de merchand de mòrt subita.*(5)

mortalós : mourant. (4)

morton : avorton. ...*morton gisclat de las amors dau cieucle, de la fièira e dau mond erbagiu...* (4)

morven : genévrier de Phénicie. (4) ; ...*dau dolent alexandrin ont D'Arbaud se delembrava en longas cantilenas, tot delembrant, dau còp, las piadas de la Bèstia, entre sansoira e morvens.*(42)(*Hommage à Camproux*)

móser : traire. *Un autre còp, me disiái d'espier Jana de Barnaud qu'aviá la man tant lèsta per móser las vacas o per faire un formatge* (35)(*Synge, Ombra de la comba*).

mosidura : moisissure ; *la mar inacababla de la nuòch das monds, que sens o saupre sèrva en ela la vida, coma una mosidura de l'azard, coma tres còps pas res.*(2)

mosqueda (mosquèa) : mosquée. (35) Dante, Khayyam 1934)

mosqueta : mosquée. (35) (Khayyam 1995)

mossa : charrue à versoir. ...*per ausir craïnejar las ròdas de fèrre de las mossas e das forcats quand tòrnan de laurar.* (2)

mossegar : mordre. *Ai la camba mossegada* (35)(*Synge, Balarin III*) ; *A ieu tanben, me cau mossegar aquela còrda ?* (21)

mostèla : belette. (1)

mostós : gluant, poisseux comme le moût de raisin. *Setembre nos quitava las mans totas mostosas.*(1) ; *De sang, de sang de pertot, mostós e caud, expandit tot de long de son camin.* (28)

mostrança : étalage de splendeurs. ...*una ciutat industrialala encara fòrta, e mai desplumada de son anciana mostrança.* (6)

mota : la cuite. *La mota qu'aviá pas encara finit d'assecar.* (7)

muda (a la) : sans bruit. *I cal anar a la muda = il faut y aller sans bruit* (34)

mudacion : métamorphose. *Aquí ma mudacion melhor endevenguda.* (34)

mudar (un enfant) : changer le linge d'un enfant. (27)

muditge : mutisme. (1)

mùjol : muge (poisson de mer et d'étang). ... *istava mut coma un mùjol.* (13)

muraire : maçon, celui qui monte les murs. (2)

muralheta : mur de pierres sèches. (1)

mureta : mur de pierres sèches. (2)

muscle (un) : une moule. *Que los òmes s'i estacan coma de muscles a son rocàs...*(3)

musica : *La musica pura. Aquí la paraula vertadièira. Lo cant prigond, destacat de tota causa. Montat d'elas, saique, qu'a tota ròsa i cal son fumeràs, a tota aiga sa fònt tenebrosa. Aquí se complissiá lo prètzfach de l'òme. Son dire nus.* (7)

N

Nadal : Noël. *Venguèt Nadal e sa nuòch tendra que nos restaca au mond dels èstres totes, vòle dire que res d'entre las causas se pòt pas delembrar. Lo còr s'entredurbís lo temps d'una nuòch, per l'onor dels òmes* (13)

nafrat : meurtri, blessé. (1)

nafrada (nafradura) : blessure. *Las cinc nafradas dau Crist* (35)(*Lorca, Romancero*).

naissença : naissance. *Pòs pas saupre l'encant que vos nèga, quand daissatz lo vestit vièlh, que n'avètz fach cent còps lo torn. E que vos ven en òdi quand vesètz qu'es res de mai qu'una gàbia. Nimai lo gaug que t'arrapa de prene forma desparièra, la d'una outra vida, e d'èime estrange. Coma naissença.* (34)

nap : navet. *Sang de naps !* (28)

narbonés : narbonnais (vent). (2)

nard : nard, huile essentielle des Indes, parfum, baume. (35)(*Lorca, Romancero*).

narra : narine. *Dins l'òulor de pissa que, maugrat l'esfòrc, de contunh, de las sòrres, senhorejava sens relambi en aquel expandi e vos arrapava a las narras entre dintrat.*(13)

nèbla : brume, brouillard. *E lo pichòt fum dels sòmris nòstres, la nèbla de nòstras idèias, son pas que nèbla dau matin sus la cara enveirenta das palusses.* (36)

nèci : niais. *E nos téner per reis quand siam pas que de sirvents. Necessaris, mas nècis. E lo mens nèci es aquel que sap que l'es.*(10)

negafòl : petit bateau des étangs, à fond plat, périssoire. ...*sus sos negafòls, los caçaires qu'espèran dins la tenèbra, a la primauba, la passa das còlverds e de las sarcèlas.* (5) ; ...*lo rebat lusent dau negafòl dau Marinièr que dintra sens bruch dins lo grau.* (34)

negar : nier ; noyer. *Paure riu quand rescòntra la mar. Que s'i nèga de s'i negar.*(4)

nèna : berceuse. *Sabiá de sansònhas, de cançons, de nènas.*(8)

nèna-nèna : berceuse. *La nèna-nèna de l'alexandrin.* (36)

nèsci (nèci) : sot. (3)

nèspla : nèfle. ... *aquel rebat de nèspla, doçament balancejada...*(13)

nhòca : bosse, ecchymose, contusion. ...*plen de nhòcas d'èstre picat, picat coma l'ase d'un estamaire.* (35) (*Synge, Balarin III*).

Niana : Aniane (Hérault). ...*l'innocent de Niana (l'escais dau mond de Niana es : los innocents).*(4)

nichola : engoulement. *De ratapenadas, de bèu-l'òli o de nicholas...*(29)

nièira : puce. (3)

niflar : priser. ...*tabat per niflar.*(3)

niflar : renifler. *Niflava las odors que dins la nuòch rodejan.* (36)

nimfèia : nymphéa, nénufar. *Anàvem al pesquièr en forma de grana de favaròu, ont s'espompiisson, l'estiu, las nimfèias, que daisson, puòdi, l'ivèrn, las clòscas estranjas, traucadas de vint e set cambretas, de pòrta redonda, d'ont s'es envolada la grana, per manténer – e o fan despuòdi los Faraons que ne pausavan dins sos ataiücs, simbèls de respelida e d'eternitat – la raça, e n'assegurar l'expandi e, sens fin, la preséncia dins l'èr e la lutz.* (13)

ninòi (adj.) : naïf, enfantin. *Son bresilhar, sa paraula ninòia, sa set de saupre e de tot reçaupre de ta boca...* (28)

ninòia (ninèia) (una) : poupée. ...*pauras ninòias de cada jorn, que fan rire pas que de pensar qu'an poscut congrelhar la desirança de quau que siague.*(13)

nistaire : fureteur. *La luna, tant blanca, tant trèva, tant nistaira.*(3)

nistar : dévisager. *Lo mond me nistavan jot lo nas d'un biais que m'agradava pas gaire.*(4)

nistar : flairer, fureter. ...*una nuòch a nistar...*(13)

nistar : mettre le nez dans. ...*que los gendarmas venguèsson pas nistar dins sos afars.*(3)

nistar : fouiller du regard. *Nista de pertot los alentorns de l'ostau.* (21)

noga : noix. ... *la noga dura de sa clòsca...*(5)

nom (pichòt) : prénom. *Onte l'enfant de Zacaria, trespasat i a fòrça temps, i deu èstre marcat amb son pichòt nom de Joan. E puoi, lo de família, que ten pas compte d'aquel de son vièlh.*(43)(*Joan de Zacaria*)

non-res : le néant. ...*aquel òrt ont flaira en l'expandi sens lutz lo parfum embriagant dau nonrés.*(2) . ...*E se la vertat, nuda, coma se deu, s'atròba pas dins la nudetat, s'o podèm dire, dau nonrés. Que tant m'enclausís coma la cara azardosa d'un dieu. Quant que siá.*(10)

non-sai : l'ignorance, le non-savoir. *Los savis e los sabentasses los mai gloriozes an caminat en la tenebra dau non-sai. Pasmens èron los flambèus de son temps. Çò qu'an fach ? An prononciat quauquas paraulas escuras e se son entredormits.* (35)(*Khayyam*)

nos corrent : nœud coulant. (1)

noviat : fiancé. *A çò que se sap, es pas jamai estat noviat.*(2)

noviatge : noce. *Noviatge dau vent e dels ciprèsses / tala es la vendémia dau còr / dins l'embriagadissa de l'ochava.*(35)(*Temple*).

nuòch : nuit. *Aquò's la nuòch que la nuòch nos espia / sus l'autra riba de la nuòch. Aquò's la nuòch que lo dedins das causas / dins l'escura claror non ven als uòlhs.* (15)

O

ochava : huitième heure dans les monastères. ...*l'ora ochena dau jorn monastièr, e que conoissían plan los trabalhadors dins son camp, que disián de l'ora segonda passat mièjorn : "l'ochava canta". (7)*

òdi : haine. *Quand i a pas pus plaça per l'amor, l'asirança sola deu superar tot, l'òdi pertot e totjorn. L'òdi, sola vertat que lo mond te l'aja ensenhat. (28)*

ola : pot, marmite. *Nòra romplís l'ola e la pausa sus lo fuòc (35)(Synge, Ombra de la comba).*

olent : odorant. *Sant Miquel canta as veirinas / efèb de tres mila nuòchs, / olent l'aiga de Colonha / escavartat de las flors. (35)(Lorca, Romancero).*

òlga : parfum, fragrance. ...*l'òlga de las plantas secadas èra mai doça e mai pura que l'encés.(1)*

òli d'infèrn : huile de mauvaise qualité pour les lampes. *Es pas terrible d'onchar una carrèla amb un pauc d'òli d'infèrn a la pluma lònca de la coeta d'un gal.(23)*

oliu : olivier. (1)

olivastre : olivier sauvage. (6)

olme : ormeau. (3) ; ...*lo camin dels olmes, amb son ombra, balme dau caumanhàs d'estiu, o son tendrum de prima e sa palor verda en son fremin (13)*

olor : odeur. (1)

òm : orme. *S'èra levat un alen pron tèune qu'es tot escàs se fasiá fernir las fuòlhas nautas das òmes dau bòrd dau camin. (3) ; Lo pas de l'òme mòrt, qu'òm sap pas pus s'es per de sang expandit per un sagataire qu'es nomat antau, o se, longtemps, l'aubre sec, l'òme, serviguèt pas a marcar aquel passatge entre dos sèrres...(13)*

ombrina : pénombre. (1)

òme (ome)(òume)(olme) : orme. (arbre). (1)

ondada : averse. *Cinquanta ans de solelhs e d'ondadas / dormissían dins lo pargue misteriós...(35)(Temple).*

ondrar : orner, parer. ...*una prima per ondrar de joves gavèls la vinha negra.(1)*

onjar (onchar) (l') : l'onction. ...*l'onjar apostolic...(6)*

opilacion : obsession, obstination. ... *s'esparnhar l'opilacion de l'image (5) ; ...èran lo signe mai segur de sas opilacions.(10)*

opilar (s') : s'obstiner, s'obséder. *Non vau de s'opilar / Contra mai fòrt que ieu (35)(Santillana)*

òrb : aveugle. ...*un vent òrb a vos copar lo morre. (1)*

òrda (l') : *tocar l'òrda = sonner le tocsin.(21)*

ordal : harde (d'animaux). *Bartasses de fèrre ni barris, avencs ni palús an jamai arrestat los ordals electricics sus lo camin de son astre. (35)(Temple).*

orfanèl : orphelin. ... *orfanèls dins la selva escura.(5)*

orgulhança : orgueil, préemption, vanité. ...*au primièr canton de carrièira, te ven la mòca, lo carpan, que te plega a pensar drech... a escampar l'orgulhança, lo mesprèt, que degús n'a saique lo drech. (34)*

originas : *Embarram l'esfrai dau mond de las originas en amolonant sus sa cara las masquetas riseiras dau saupre e los prestigis de sas creacions. (10)*

orjòu : cruche (1) ; *de pòsts tapats de flascons e d'orjòus (35)(Synge, Balarin I).*

orjòu : arrosoir. *E sos vint e set traucs (frucha de las nimfèias), qu'o fan semblar a la poma d'un orjòu per asagar las flors, l'empachan pas de far soscar d'una clòsca d'òme. (13)*

òrta (anar per) : errer à l'aventure, rôder, vagabonder. *Despuòi que lo cèl, maucorat, a defugit la tèrra, se vei pas pus passar d'angèls que van per òrta.(17) ; Lo vent, un baug qu'arrèsta pas d'anar per òrta (13)*

ortolan : jardinier. ... *aquel mond an lo mau dau can de l'ortolan, que pòt pas, sens vòmi, engolir de legums, mas vòl pas que degus mai ne prengue...(4)*

òs bertrand : coccyx. ... *seriá un asard se me daissavan una pluma sus lo clòsc e sus l'òs-bertrand.(29)*

òsca : encoche, entaille, cran. ...*los signes que marcan las òscas de l'anar mortal o sauve.(10)*

òsca : *passar l'òsca = passer les bornes.(4) passar l'òsca : exagérer. Mas dire que ne perdèr lo sòm e la fam, seriá saique passar bravament l'òsca. (13)*

òsca : *Un cotèl a òsca = un couteau à cran d'arrêt.(35)(Synge, Balarin I).*

ostau : maison. (1)

ouchava : la 8ième heure des monastères : 2heures après midi, heure de la sieste. ... *lo cant de l'ouchava dins l'infinit dau silenci.(4)*

òum : orme. (1)

oume (ome, olme, òme) : orme (arbre) (1)

P

pachacalha : cancans, bavardages vains. ... *los “trabalhs” son pas que pachacalhas per faire de vòts finals que lo Menistre veirà pas jamai...*(13)

pacan (pagan) : paysan. «*Polida / Es que siatz pacana ?*» (35)(Santillana).

pagés : paysan. *Quand los uòlhs dau pagés vesían dins las concas de las fònts nadar de filhas nusas, e de dracs escopir lo fuòc dins las baumas e los avencs.* (34)

paire : père. *La valença es un tresòr en un endrech solitari, e m'es vejaire qu'un qu'es capable de tuar son paire, desfisariá lo mai rusat dels diables amb una forca sus las lausas de l'infèrn* (35)(Synge, Balarin I).

pairòu : chaudron. *Que tot èra aici mesclat coma en un pairòu de masca.*(13)

paissièra : petit barrage. *Lo vibre arrèsta lo corrent amb de paissièiras de brancas e d'argela.*(6)

palafica : pilotis. *Los Galeses i aplantèron de palaficas per s'i bastir pron naut sus l'aiga sas cabanas de canas e de rausas.*(13)

palaficat : pétrifié d'étonnement. ...*son còr palaficat.*(33)

palet : palet. ...*l'autre sabiá plan qu'a bolegar los palets sus lo rectangle de la marèla...*(8)

palferre : pieu, barre à mine. *Aquel uòlh de ciclòp, semblant d'aquel ont Ulisses emmarguèt son palferre enrogit au fuòc.* (13) ; *Antau caminava. Redde coma un palferre* (13)

palhassa (pan de) : variété de pain : pain de paille. (3)

palhièr : grange. (1)

palhièr : grenier, où l'on mettait les fourrages ou la paille. (1) Une nouvelle de *Verd Paradís I* est *Tantòst d'aquel palhièr = Après-midi de ce grenier.*

pali : enseigne, dais. ...*un seguit de porta-palis... = un cortège de porte-enseignes...*(4) ; *Gardan lo sieu : aquel mond de messòrga, d'aur, de caufaliech, de carnifalhas, de palis, de tendas de seda, de carris e d'onors, paures oficis de rengs, de títols e de cargas, ont t'enfangas, tu, l'eròi, la flamba de Medelha.* (28)

pallevar : soulever. *Un mond encotonat e pauruc que reten son alen, sembla, crenta de pallevar au sòu quauca nèbla malefica.*(10)

palùs (la) : la lagune, le marais. (1)

palùs : étang. ...*davant que l'auga acomence a faire lusir l'estam das palusses de Magalona...*(3) ; *Antau la palús. Rescond d'ans e d'ans son secret. E puòi, un jorn, dau fons tenebrós de l'aiga, espelís la flor miraclosa, jamai vista, e que, pasmens, d'autres l'an vista, en de temps avalits. Estremada en de mementas esvalidas. I èra, pasmens, e viu encara.* (34)

pampalheta : paillette. *E l'Arcangèl mozarab / amb pampalhetas escuras* (35)(Lorca, Romancero).

pana : graisse. ...*lo cotelet que despartís lo nèrvi de la pana...*(10)

pana : velours grossier. ...*veston de pana.* (35) (Lorca)

panar : voler. *Emai siaguessetz pas qu'un cròsti, avètz lo drech de saupre qu'un laironatge, aquò's quand òm rauba o qu'òm pana quauqu'un.* (35)(Synge, Balarin). ; *Aquò's lo foet de mon grand... Dequè diríá se sabiá que me lo siái daissat panar per un raubagalinas...* (21)

panard : boiteux. (2) ; *De panards, de manchets, de cambas de bòi, de bòrnhes, e mai d'aqueles que fan anar sus de fautulhs de ròdas.*(13)

panardejar : boiter. *Patcheen que panardeja d'un pè* (35)(Synge, Balarin).

panèl : pan d'habit, lange. ...*mòcan lo dròlle e mai i estremen lo panèl.*(23)

panissa : panic (plante qui s'accroche aux pantalons). ...*la panissa que s'apega de pertot.* (2)

panlevar (pallevar) : soulever. *Aguèt un grèu sospir, coma se panlevava un ostau.*(13)

panolha : bedaine. ... *passejava adejà una debuta de panolha qu'aprometiá de venir bèla* (8) ; *De tu farai una gròssa baudufa, tibada coma ta panolha...*(29)

panòta : MR traduit : fournée du boulanger. ...*li veniá sanctificar sa panòta.* (7)

pantaiada : rêverie. ... *una mena de brande de lutz e de carn que l'enravalèt en una prigonda pantaiada.*(5)

pantais : rêve. (1). *Entre que, per ieu, lo sòmi es la semblança dau pantais de la sòm, que vai sens èime ni rason.*(10)

pantaissar : rêvasser. *Èra vièlh e fantasieirós, estrangier ; passava tot son temps a pantaissar dins la nèbla espessa (35)(Synge, Ombra de la comba) ; La mar, sembla que dormís. E pantaissa, tot jogant de sas cortas eretas. (34)*

pantena : piège (poche mise à l'entrée du terrier du lapin à la chasse au furet). *Qu'es aquí la trapèla, la pantena.(13)*

papach-rós (pron. paparous) : rouge-gorge. (1)

papagai : perroquet. *...l'ufanosa liurèia dau papagai...(4)*

parabanda : parapet, balustrade. *...apiejat a la parabanda (1) ; terrasse (2) : ...sus la parabanda nauta dau Palais, entre la tèrra e las estèlas. (29)*

parar : présenter qqchose à qqun, tendre qqchose à qqun. *E lo pòble me va venir parar las mans (va venir vers moi les mains tendues). (29)*

parat, -ada : présenté, offert ; tendue (main) : *Qu'en tota man parada veja un cotèl (38)*

paratge : forme d'égalité. (5) (mot et valeur des troubadours)

paraula : parole, mot. *Lo prètz mai naut de la paraula, es quand ven tant enebriada que se pòt pas pus exprimir que per la mena de silenci ont sap que deu finir per s'esvanir... (29) ; Quand sa paraula espelirà dins sa part mai bèla qu'es lo silenci... (29)*

paraula (èstre de) : tenir sa parole, être fidèle. *Son de paraula. (34)*

paravirar : virer de bord. (30)

paredon : palier. *... tot lo davant de la pòrta, lo paredon...(4)*

parlufièr : bavard. *... l'òme èra pas parlufièr ni contaire.(13)*

parpalhejar (parpelejar) : battre des paupières, clignoter. *...lo parpalhejar tremolant de las estèlas.(1)*

parpèla : paupière. *Lo vin ten la color de la ròsa. Lo vin es benlèu pas lo sang de la vinha, mas aquel de la ròsa. Aquela copa es benlèu pas de cristal, mas d'azur empeirat. La nuòch es benlèu pas que la parpèla dau jorn. (35)(Khayyam).*

parpèla d'agaça : (paupière de pie) = babilote, chose sans importance. (13)

parròt : béliet. *Es que me bailariàtz la vaca rotja qu'avètz e lo parròt de montanha (35)(Synge, Balarin II). ; Es pas amb d'Ài ! ai ! ai ! que faguère conquistar a Jason la pèl d'aur dau parròt divenc raubada a mon paire. (28)*

partir : partager, diviser. *...los ciutadans de la ciutat partida... (35)(Dante, Cant VI)*

passa que t'ai vist : expr. : bien le bonjour (ironique) ou passez muscade ! *...Una valhença que fai risolejar tres minutas, e passa que t'ai vist.(12)*

passant : vagabond, mendiant, errant, passant. (1) ; *...passant que mai non tòrna... (28)*

passar : e passa que t'ai vist = comme si rien n'était.(1)

passar : dépasser. *Passa lo cieucle de Dan Davies o los sants missionaris que presican contra la vilaniá das òmes.(35)(Synge, Balarin I).*

passarilhar (rasim) : faire sécher du raisin. *...quand se passarilha lo rasim...(3)*

passarilhas : choses fanées, passées, vieilles guenilles. *...passarilhas de seda o de brocart...(4)*

passarilha : raisin sec. *...tant patir de la freg e de la talent qu'a la fin me serai fronsida coma passarilha (34)*

passat-deman : après demain. (4)

passat-ièr : avant-hier. (1)

passerat : moineau. (3)

pastenaga : carotte sauvage, ombelle. (1) *E la pastenaga, adejà rostida dau gèl, se clina coma una paoussa. (36)*

pastenaga : raie (poisson). *Demorèt longtemps apegat au sòu coma una pastenaga. (31) ; Siái estat cranca jot la ròca. Pastenaga emmargada dins la sabla. Puòdi garba de coralh, man de sang fresc porgit au cèl de la mar. (34)*

pastrolh : pataugement. *...lo pastrolh, dins la fanga, de las batas de la muòla...(10)*

pastrolh : borbier. *Dins lo pastrolh de fanga lusenta ont tremolava lo rebat de las calelhas paurassas d'aquel temps.(13)*

pastrolhar (se) : se peloter. *Sa convèrsa èra pusbèu aquela de las mans. Se pastrolhavan amb una aplicacion meritosa.(13)*

pat : tique. (syn. : **lingasta ; rese**). Voir : **rese**.

patarin : nom donné aux cathares. (*Aquelas montanhas*) : *Lo cant dels desseparats e de l'esper. Aurià poscut tanplan estre alargat per de patarins, dau temps que sos preires e tant d'autres avián passat los serres pirenencs per se tirar de las arpas dels inquisidors.*(42)(Hommage à Barthes)

pati : pâturage. ... *la lavanha, ont l'aver, quand tòrna das patis, davala a l'aiga s'abeurar.*(5)

patin e cofin (de) : de tout et de rien. *E mai se lo cant calhòl d'aquel dire, dau temps qu'èra acarat a la Dòna, e que parlavan de tot e de res, de patin e de cofin, de Sagat e Magat e mai de Pastenaga, menava son brande de sèrp parlaira dins l'entreclaror secreta de son èime.* (13)

patin patan pas res : rien du tout. ...*aquò's un drech de patin patan pas res* (13) ; *Aquò ven de l'abitud, das mila res de patin patan pas res, que vos desseparan de l'esséncia de las causas...*(26)

patria : patrie. *Estrange país que, pasmens, coma que ne vire, a conosciut sèt sègles de vida. Coma se l'idèia de patria teniá solament, coma embarrada, dins l'espandi enveirent de son parlar.*(44)(Cinquantenaire de l'I.E.O)

patùs : pacage. (2)

patusclant : pataugeant. ...*me tornèt aquel tròç de l'Infern ont es dich, de las armas en bodre, patusclant dins la mièja tenèbra das palusses maldichs...*(13)

pauc-parla : peu bavard. *Qu'èra pron secret e pauc-parla.*(13)

paufferre : barre à mine. ...*expandit sus l'emballàs, redde coma un paufferre.*(29)

pauma : la balle, dans le jeu de balle au tambourin, sport pratiqué dans l'Hérault et en Italie. (Italien : palla).

paur (una) : un épouvantail. ...*coma sabiá que la paur garda las vinhas, sabiá tanben que la luna plena lo gardava.*(2)

paur : peur. *La paur que desrusca lo voler e que nega l'espèr. E fai lo lièch dau mau que puòdi s'esparsís...*(10)

paurugament : timidement. (35)(Synge, Ombra de la comba).

pausada : halte. (35)(Temple).

pausadament : tranquillement. *Bel present, una arma que l'Infern, amb sa paciéncia d'eternitat, l'espèra, pausadament, en i tenguent lo forn de caufat.* (34)

pausador (pron. paosadou) : lieu de repos, pause, halte. *Èrem a ras dau potz, boca negra, imorosa, e maire de ressons sens fin quand, manidets, nos i veniam clinar sus son voide que nos enclausissiá, que nos sonava per son mistèri plen d'esfrai e qu'i trasiam de cridas per que melhor nos las remandèsse. Aicí, tornamai, lo soscar la prenguèt. Aquí, saïque, un pausador* (13)

pavon : paon. *Lo bèl pavon, quand se pavona / dubrís un bon centenat d'uòlhs...*(17) ; *Los cent uòlhs de sa coga, quand fan de sos bèls, me fan paur. Son tan d'uòlhs per me devistar.* (34)

pè : piste (chasse, chien). *Fasiá mai d'una ora que la chinardèda èra partida, luònt, sus un pè.*(5)

pebre d'ase : sariette. (17)

pebre long : gattilier (arbrisseau à odeur de poivre). (2)

peçuc : une pincée, un petit peu. *Sentiguèrre coma un teune peçuc de pietat* (13)

pecunha : argent (monnaie). *Pren sus la taula un debàs plen de pecunha e lo met en pòcha.* (35)(Synge, Ombra de la Comba). ; *Per pecunha, la Caissa de l'Estat.* (29)

pegòt : cordonnier. (1) ; *Gos de Pegòt* (nom d'un personnage de *La Ròsa bengalina*)

pèira-de-fuòc : silex. ...*cada jorn, los perdigalhs estelaràn la polsa de son pas prudent per la delícia d'una pèrta de gèu davalant dins sa gòrja de pèira-de-fuòc.*(1)

pèirafita : pierre plantée. ... *e cada còp, aplantavan una pèirafita per marcar l'endrech de sa fin.*(5)

peiròu (pairòu) : chaudron. (1) (5) ; *Entre qu'èra solament dau cuèu d'un peiròu de masca espasat tant d'oras a la flamba capuda de l'infèrn...* (13)

peis-ferum (peis-feram) : squal. (35)(Temple).

peitral : poitrail. *Quora clina sa cabeça / sus son peitral de jaspe...* (35)(Lorca, Romancero). ; *Ton dròlle au peitral aurà / una teca e tres nafradas.* (35)(Lorca, Romancero).

pèl d'agaça : taie sur l'œil (maladie). *Aquel que me ven de tocar los vistons, m'a levat la pèl d'agaça.*(1)

pèl (la) : peau. ... *adornadas de çò qu'avián de mai bèl, vòle dire sa pèl e son peu. (sa peau et ses cheveux)*(7)

pelenc : clairière, terrain nu et herbeux. (3)

pelenc : pelouse, lande. (1)

pelenc : terre-plein. (2). ...*un grand pelenc d'èrba rasa e sens color.*(1)

pelha : chiffon, harde. ... *amb lo morre qu'avèm, las pelhas...* (21)

pelhaire : chiffonnier. (3)

pelharòt : chiffonnier. *E pasmens s'i arrapan coma de pelharòts per un adjectiu o una virgula.*(13)

pelhigantièr : marchand de peaux. (1)

pelhigosta (peligosta) : vieille peau, peau flasque. (20)

peligantièr : marchand de peaux. (2)

peligosta : vieille peau. (6)

pelòfa : gousse, cosse. ... *coma las pelòfas de fautèrna, secas, bombudas e plenas de vent.* (7)

peloira : aponévrose. (10)

pèls de cebas (de) : des nuances. *Se jòga aquí de pèls de cebas, qu'a vòstra sentida lordassa son pas de bòn arrapar.* (21)

penada (peada ; piada) : trace. ... *las penadas dau tempèri an tot sagatat sens remèdi.*(13)

penada : trace de pas. ... *s'anavan pas, dins la sabla mòla, atrobar de penadas...*(10)

penche : peigne. *Un penche fin* (35)(Synge, Balarin I).

penecar : peiner, prendre de la peine, trimer. ... *susàvem e penecàvem.* (1) ; *Creses que voldrà penecar ?* (34)

penecós : pénible. (4) *Una larga ròsa roja, qu'assequèt menimosament davant de l'emargar, e siaguèt penecós, dins la botonièra.* (13)

penetas (a) : à peine. ... *ausiguère, tot escàs, a penetas, lo cac d'un perdigalh amagat dins la bruga...*(13)

peniblassa (adj.) : qui prend beaucoup de peine, dure à la fatigue. ... *bugadièra peniblassa...* (35)(Temple).

peniscola (catalanisme) (peninsula) : péninsule. (6)

penjadoira : potence. (4) ; ... *fariàtz melhor de venir pausadament, que la penjadoira es una mòrt doça e lèu facha.* (35)(Synge, Balarin III). ; *E los autres, aqueles dau defòra, convidats per necessitat, acostumats tot l'an a l'èstre, l'Avesque, lo Pastor, lo Rabin, lo President de la Cambra de Comerci, los Directors despartamentals de tot peu, que venon, plan sovent, coma s'anirían a las penjadoiras e que son amarum e son lassitge los rengolisson en sospirs.*(13)

penjar son lum (non saupre ont) ; ; ne pas savoir à qui se vouer, où aller, être en plein désarroi : ... *de segur sabiái pas ont penjar mon lum* (35)(Synge, Ombra de la comba). ; *Non sabe ont penjar mon lum / dins aquela granda tenèbra / ont se rebala coma un fum / un olor de sang e de fèbre.* (14).

penjat : pendu ; suspendu. ... *per que lo mond non demòre per sempre mai penjat...* (28)

penons (de) : sur la pointe des pieds. ... *las idèas grandas venon pas que de penons, coma los colombs.*(2). *De penons me sarrave fins qu'a plan lo veire* (1) ; *Vengut de penons, lo Rei s'aplanta davant lo parelh...* (29)

penons (de) : prudemment. *E quand, a la muda, se parlan, o fan de penons...*(10)

pentacostièr : chèvrefeuille. ... *la branca arcada dau pentacostièr pantaissava molament en subre d'un riu sec.*(1)

pentiment : regret, repentir, remords. (1)

percatòri : purgatoire ; *Los paures vièlhs que son au percatòri / espian de sa bòria / los joves que son reis...* (4) ; *Cal pregar per los pecadors, qu'au percatòri son tan sols.* (21)

perdigal : perdreau. *Alleluià pel perdigal / que vos ten esperdigalhat / E vos adús amb la pòta / lo pèbre d'ase e lo serpol / una òulor de pèira de luna / e de mièjorn sus un rastolh.* (17)(29)

peresina (perosina) : résine des arbres. *Enlusir la nuòch amb los candèls dels còs nòstres ont peteja la peresina de las negras selvas umanas.*(35)(Temple).

perfach (prefach ou pretzfach) : tâche, labeur, projet. ... *dins l'espèra d'un quicòm fòrça desirat, çò mèstre es de n'escampar lo pensar, de se negar dins lo perfach, quane que siá.* (13) ; *Lo pegòt, lo sastre, lo mèstre d'escòla, lo mètge, lo notari, lo capelan, son totes ligats a son ròdol e a son perfach.* (29)

pèrga : perche. *Vos bailarai una pèrga per azardar lo ga.*(10)

perruquièr : coiffeur. (12)

persègue (pron. péssègue) : pêche (fruit). ... *un velós de persègue de vinha.*(1)

pertenament : juridiction. *Dau temps que lo Comtat èra jot lo pertenament dau drech pontifical...*(4)

perugina (perosina) : résine d'arbre. ... *entre qu'en plors de perugina, dins l'èr se dònlon los grans pins.*(32)

perussièr : poirier sauvage. ...*un perussièr qu'aviá mancat a l'enta...*(2)

peseta : poubelle (du nom du maire de Montpellier qui les imposa, Mr Peset). (3)

pesolhina (pesolina) : vermine. (2)

pesolina : vermine. (3)

pesquièr : bassin, retenue d'eau. (1) *La mandra dins lo pesquièr*, titre d'une nouvelle célèbre de VP II.

pesquièr : vivier. (1)

pessegue : pêche (fruit). (3)

pestèl : verrou. *E de còps d'enveirentas mans venon tocar la sarralha tapada de rovilh, nis per las vèspas. Per ensajar de ne faire mòure lo pestèl.* (36)

pestrilh : pétrin. ... *forniers dau pitre blanc bevent l'èr davant lo pestrilh de la nuòch.*(5)

pestrin : buffet rustique. *S'enuça, pausa la letra sul pestrin e remonta lo relotge* (35)(Synge, Balarin).

pesuc, -ga : pesant, -ante. (MR écrit au féminin *pesuca* pour **pesuga**). ...*l'èime d'aqueles que la vida de cada jorn, sempre parièra, i veniá pesuca, assucanta, a la fin, de lònga laguianta* (13)

peta de cabra : crotte de chèvre. (2)

petaçar : rapiécer. *A tu, ara, de petaçar l'estrip !* (3)

petar : *petar de las dents = claquer des dents.*(21) ; ...*las dents i petan a s'escrancar.* (21)

peteta : marionnette, pantin, poupée. ...*liurat a aquela musica que lo traversava e lo moviá coma una peteta bauja* (1) ; ...*coma las petetas o fan per la gaug innocent dels manidets* (7) ; *un còs tornat causa, peteta sens èime...* (2). *L'a desmenat coma peteta de palha o de bren.* (7)

peteta : poupée ; *segar la peteta = casser les pieds, agacer* (4) ; *Esclarmonda es, de segur, la figura la mai nauta e la mai pura de l'istòria dau pòble d'òc. A conosciut lo bonur de non èstre investida per un nacionalisme nèci e per una religiositat de petètas (de pacotille) coma lo seguèt Joana d'Arc.*(42) (Calendau, 1936)

petròla (la) : l'essence, le pétrole. ...*l'olor salada de la petròla qu'es ara lo perfum de las vilas.*(4) ; *Petròla, sang poirida de la tèrra e de las mars. Chuc de cadabre de las sèuvas mòrtas ; poison per los viefs. Castigament de la foliá das òmes.* (Note)

pèu (anar en) : aller tête nue. *Aquel qu'anava en pèus èra un manant.* (13)

pèu ou peu (lo) : le poil ; le cheveu. *Los peusses = les cheveux.*(13)

peu (de marrit) : de mauvaise humeur. (35)(Synge, Balarin I).

peu (d'un) : le moins du monde. *E ieu qu'ai passat tant de temps a m'escanar de trabalh, tant de temps a caminar, sens saupre solament d'un peu qu'arrestave pas de me sarrar d'aquel jorn benesit...* (35)(Synge, Balarin III).

piada : trace de pas, trace. *Per los pas daissar entremesclar las piadas e nos contar de sansònhas.*(12) ; *Qu'aquele gent èra pas de mond a daissar de piadas esrichas, encara mens de libres de rason, o de memòris.*(13)

pibèrna : pistachier thérébinthe (arbuste de la garrigue). *Lusentas e descopadas coma mans dubèrtas, sas fuòlhas vèrdas que venián rojas a l'auton e subretot l'ivèrn, èran lusentas e trasián a l'èr sa fòrta odor aromatica. Entre prima e ivèrn se fasiá sa fèsta ambé sa frucha qu'espelissíá vèrda per venir roja puòi e puòi, a l'auton, per l'aucelilha que se'n fasiá revòbis, blavas, d'un blau metalic, que los sonavan de luònt.* (11)

pibola : peuplier. (1)

pic : pointe. ...*lo pic roge d'una cigareta.*(1)

pica-pèira : tailleur de pierre. (12)

picar : frapper. *Se te vòs adralhar a la Patz perfacha, risoleja a l'Astrada que te pica, e piques pas degús.*(35)(Khayyam 4)

picar de la dalha : *ne siam au picar de la dalha (au coup de la faux) = nous sommes au cœur du problème.*(22)

pichòts-peses : bec-fins (petits oiseaux). (1)

picòta : petite vérole. ...*la picòta, de mon temps, lo mond ne morissián coma de moscas.*(19)

pietadós : plein de pitié. (1)

piéudel (piurel) : appeau : branche sèche naturelle ou mise par les chasseurs dans un arbre pour que s'y perchent les oiseaux. (*r entre 2 voyelles se prononçait d dans le montpelliérain*)(5)

pifre : fifre (musique). (2)

pigassat : frappé avec une hache. (11)

pigre : paresseux. *Es pas el qu'auriá prestat de sòus a tot aqueles pigres...*(21)

pigresa : paresse. (1)

pimpanèla : pâquerette ; marguerite. *Coma s'ère anat tirassar tres peusses de la barba de Nòstre Sénher lo Vièlh. O d'i semenar de pimpanèlas. (10) ; ...en una contemplacion, puslèu parièra a la dels buòus ajaçats en una mar de bauca e de pimpanèlas, e romiejant sens relambi sabe pas quane sòmi fòrça escur.*(13) ; *Los mòrts son pas geloses : amb una pimpanèla, se ne fan una eternitat. (29)*

pimparat : bien apprêté, pimpant. ...*un ponhat de flors novèl, fresc e pimparat. (3)*

pimpejar : toiletter, orner. (3)

pinassa : péniche. *Vese los negres cavals fumejants / tirant de trèvas de pinassas...*(35)(Temple).

pinçaguda : pince à disséquer. (10)

pingàs (grand) : grande gigue (grand et maigre). *Leon Blum, grand pingàs plegadís que semblava flotejar dessùs a totes d'una tèsta.*(13)

piniastre (pinhastre) : tenace, opiniâtre. ...*una asirança dura, piniastra...* (3) ; ...*aqueu formiguièr descadenat d'èstres pinhastres dins l'enveja de se tirar de sa pèl per venir autres (13)*

pinsard : pinson. (1)

pintarda : pintade. ...*lo flume escur de la vida que passa en vos coma l'ast dins la pintarda.*(5)

piòt : dindon ; fig. : imbécile. *Aquò tindava fals. Èra veirent qu'aqueu òme me preniá per un piòt. Aquí la deca d'aqueles que se'n creson. (13) ; ...crentava pas de faire lo piòt. (29) ; Diable d'òme, qu'agandiguères a venir lo Piòt mai grand de ton país ! (29)*

pipat : aspiré. *Dins aqueu empèri ont se sentisson coma pipats per una fòrça estranja...*(3)

pistachier : coureur de jupons. ...*au mitan de galabontemps e de pistachiers...*(22)

piudèl (pieurèl) : branche morte perchoir pour les oiseaux (Mistral l'appelle un **cimèl**) . *La branca mòrta ont, per piular, se pausa l'aucèl passatgièr. Los caçaires, per faire arrèstar las tridas, ne'n aplantan suls aubres. (3). ... se carcanhavan coma d'agassas acampadas sus un piudèl.*(3)

piular : gazouiller (oiseaux). (3)

piu-piu : qui gémit, qui se plaint tout le temps. ...*aqueu, magriule e piu-piu qu'èra son primièr amic...*(4)

pivelar : fasciner. (2) ; *Èran coma d'aucèls enclausits, pivelats un per l'autre. (25) ; fixer comme un serpent : ...sos uòlhs que cugavan de tant qu'aviá pivelat lo camin de la vila. (28).*

pivelat : fasciné. ...*los autres demoravan a la finèstra pivelats per l'orre crit que jamai non finissiá. (1)*

pivèrna (pron. **pibèrna**) : pistachier thérébinthe (arbuste de la garrigue) *Quand l'estiu amadura e fai blava cada grun de pivèrna, blau d'un blau de verin, tota l'aucelilha boscatièira la ven becar.*(1)

plan de (en) : à la place de. *en plan d'el = à sa place. (13)*

planejar : planer. (13)

plànher : plaindre. *Li cal pas plànher lo temps = il faut lui laisser le temps (38)*

plan pausat : tranquillité. *E nos entredormís de son plan pausat tan bonifaci.*(10)

planòu : plateau (terrain plan). (2) ; ...*sus las èrbas dau planòl (29)*

plantier : jeune vigne juste plantée. (1)

platina : bagout. *S'erètz pas tant desglesit de caminar, siái segura qu'auriatz tant de platina coma Owen Roe O'Sullivan, o los poètas de Dingle Bay (35)(Synge, Balarin I)*

plega (far sa) : (terme de jeu de cartes : faire sa main) faire son chemin. ...*as fach ta plega dins ta vila davant de venir rebalar tas grolas sul caladat londonenc.*(33) ; *achever sa vie : Mas coma es pas de l'estraça dels dieus, finirà ben per faire sa plega (28)*

plega (far sa) : accomplir sa tâche. (4)

plega : étendue de temps ; étape. *Endralhem-nos. La plega es longa.*(21) ; *un bail ! : ...seissanta ans après, (una plega !) (42)(Hommage à Camproux)*

plegadís : pliable, flexible. (1)

plentis e mentis : plaintes et gémissements, jérémiades. (10) ; ...*escotar, de lònga, sos plentis e mentis...*(34)

plòja : pluie. *Res enclaus pas un òme dins son pensar coma los ridèus de la plòja.*(4)

plombar : surplomber. ...*ont lo rocàs lo plomba mai...*(35)(Dante).

plomb (de) : d'aplomb. (1)

plombet : le fil à plomb. *Miègjorn. L'ora mejana. Lo plombet. (35)(Temple).*

plonja : la plonge (vaisselle). ...*de corvadas... de corvadas... de lònga, las tufèras, las cagassièras, las cambradas d'escobar, la plonja (13)*

plòt : tronc d'église. ...*lo plòt de sant Antòni de las causas perdudas.*(3)

podaire : tailleur de vigne. *Los podaires, tapats coma monges, fasián son òbra* (13)

podar : tailler (la vigne). (1)

podassar : tailler la vigne. (20)

podet : couteau à lame recourbée pour tailler ou greffer. ... *un podet per entar la vinha.* (4)

podet : serpette pour tailler les raisins. (2)

poësia : *Poësia. I tène. I torne. Aquò sol, per ieu, que pòsque salvar una òbra. Mas, de poësia, n'i a de cent biais. Lo tot es d'atruvar lo que conven. (...) Que la mena de poësia dau roman a ges de semblança amb aquela dau cant dins los vèrses. Es quicòm que se ten als confins de la metafisica, s'òm vòu. En una fonsor de plans ont, totjorn, la realitat s'atròva coma engloriada d'un trelutz, d'una neblosa escandilhada. Quicòm coma, dins los tablèls dels primitius, lo paisatge de darrièr qu'es la trasmudacion celèstiale de çò de terrenau que s'i passa davant. E qu'i baila son prètze e son encant.*(13)

poèta : *Lo poèta es aquel que vei, davant los autres çò qu'aqueles autres veson pas. E que lo sap dire, amb de paraulas ordinàrias, en quau sap prestar los poders d'una vertat nòva.* (36)

pofiàs (lo) : les fesses. ...*la majestat de son pofiàs, coma una pauma.*(10)

pofiàs : laideron. *Que s'en es vist pasmens pro qu'èran puslèu pofiàs o Carabòssa.*(3)

pogau : anguille des étangs. *Lo pogau que senhoreja dins la palùs, es la fortuna das pescaires d'estanh.*(6)

pol ou **polh** : coq. *Un trace de pol.* (21)

polhacre : pouacre, personne très sale, repoussante. *Sembla pas de bon que siá antau remandat coma un polhacre, coma un caraco, coma un ronhós.*(23)

polin : tumeur inguinale, bubon. (10)

polsar : respirer. ...*lo prètzfach de tot escrivan, e que dèu perseguir, sens i soscar, coma polsa, es de ...*(5)

polva (polvera) : poudre. (2) ; *Aquò's pas lo pic que caliá, mon paure òme, es la polva.* (21) ; *Aviá tot escàs la polva als uòlhs, e l'aviái aquí, mostós coma de mèl, amb de sospirs coma s'aviái cargat la Crotz dau Dijòus Sant e de paraulas a vos desconsolar per la vida.* (25)

pompidor : palier. ...*vos deissarai las letras sus los pompidors...*(26)

poncha : un fichu (pour la tête). (2) ; une courtepoincte (couverture de lit). *E ara, aquí vòstre lièch. Vos ai mes una poncha qu'ai tricogada fai pas gaire de mos detz dets* (35)(Synge, Balarin I).

ponchon : poinçon. *Vòle davalar au potz, / vòle escalar los barris de Granada, / per espiar lo còr ponhit / per l'escur ponchon de las aigas.* (35)(Lorca, Tamarit).

ponhadissa (ponhedissa) : point de côté. ...*se planissia, fasiá quauques jorns que son còr i doliá e de matin, a l'ora de s'en anar a la fièira per tres o quatre jorns, d'una ponhadissa.* (35)(Synge, Ombra de la comba).

ponhal (punhal) : poignard. (2)

ponhalar : poignarder. *Suls camps de la plana serai matrassat / Au bot de ma dralha m'auràn ponhalat.* (32)

ponhat : anse d'une cruche. *Ai vist ièr un terralhaire qu'èra assetat davans sa ròda. Pastava lo ponhat e lo ventre de sos orjòls. Pastava de caps de sultans e de mans de mendicaires.*(35)(Khayyam).

ponhedura : élancement. ...*coma s'endevinha lo temps a la ponhedura a las ancas d'una vièlha dolor.* (28).

ponhir : piquer (1) ; étreindre : *Estranja sentida. Que me ponhís.* (34) ; transpercer : *Sas cridas ponhissian lo còr e lo ventre !* (28)

ponhison : piqûre ; coup d'aiguillon : *Amb una ponhison au còr quand legissiam quicòm de parièr dins l'agach d'una outra* (13)

Pons (Josep-Sebastià) : *Per los Occitans qu'aiman tanben la poësia, Cantilena i ensenharà que la grandor e la beutat son pas dins l'etèrna remenada d'un passat que cal saludar coma òm saluda un bèu cròs riche de glòria e d'esemple, nimai dins la mistica geografica de tal o tal país, encara mens dins l'imitacion simplassa de la poësia de França o d'enquicòm mai ; mès puslèu dins la sentida e dins la carn de nòstre còr, quora volem viure sus nòstra tèrra amb l'esperit de « fizels amants ». La poësia es en nautres. Moïse es mòrt i a un brieu, que fasiá gisclar d'aiga d'un ròc.* (42)(Calendau, 1938)

pontier : (?) lié au travail des verriers. ...*los pontiers que son bròcas...*(13)

pontilh : passerelle. (1) ; ...*lo pontilh de la barca.* (34)

pontilh : perron, parapet. (1)

porciu : étable à cochons ; les cochons qu'elle contient (3) ; *L'escotetz pas. Digatz i de tornar dins son porciu e de pas pus nos emmascar (35)(Synge, Balarin I). ; Per córrer teulat / E manidas doças / Val mai magre cat / Que porciu que polsa. (29)*

pòrge : porche. (1)

porgir : fournir, apporter, procurer. ...*tot corrent, las porgèrem au vilatge (1); Perdequé nàisser ?... Quand cada jorn porgís un malur nòu, quand deman ten pas qu'una cara : la de la malor, la dau mau. (28) ; Ieu prègue res. E ai tot. Saique creses qu'ai mai que tu a bailat ? Cau porgir çò qu'òm pòt. D'espèr siam rics. Semena l'avenidor, se vòs recordar de presents. (21) ; Saique cresètz pas que seriái pro cigarro per vos bailar aquel aucèl que me pòt tot porgir, e aquò per cent còps mens que çò que me pòt adurre. (29)*

porgir : offrir. ...*aquela d'èstre primièr a porgir ton present...(4) ; porgir l'ajuda d'un amic (34) ; ...sembla que Venècia aja acampat en ela tota sa flor per la porgir a sos aparaires. (25)*

porrilhon : petit poireau sauvage. (1)

pòrta-aiga : aqueduc. ...*l'esquina estrecha dau pòrta-aiga de Sant Clamenç (3)*

portalièr : concierge. ...*o de portalièr en quauque Collègi o Licèu.(13)*

portalièra : portail. ...*se vei tot drech la lèia d'amorièrs que mena a la portalièra.(10)*

portalièra : portière. ...*lo gasogèn èra una mena de gròs cilindre, apegat a la portalièra drecha dau camion...(8)*

portau (ou portal) : portail. (1)

posar : puiser. (1)

posarenca : puits à roue ; puits à bascule ; *La posarenca quilhava e baissava son braç magriule de vièlh negre.(3) ; Grand gaug se ne fan pas d'esclaus encadenats, tot escàs bons a faire rodar la posarenca.(28)*

pòst (èstre a) : être en place. (8)

pòst (la) : la planche. *Las pòsts dau lièch (10) ; Lo sòu de pòsts gingolava a cada pas. (6) ; ...quand dormís, aquò's sus quauque vièlha cubèrta expandida sus la lenha dura dels pòsts. (34)*

pòsta (a) : siam a pòsta = nous sommes arrivés. (4)

postèl : planche. ...*m'anèt ressar dos postèls que clavèt en crotz e qu'aplantèt a la tèsta dau cròs.(10) ; Jot lo paure lum d'una calelha penjada a un postèl de galís... (34)*

pòta : thym. *E vos adutz, amb la pòta / lo pebre d'ase e lo serpol / una olor de pèira de luna / e de miègjorn sus un rastolh. (17)(29)*

potarga de lessa : poutargue de muge (œufs de muge séchés et pressés). (6)

pòussa (polsa) : poussière. (1)

practica (pron. pratica) : clientèle. (10)

preclar : brillant, resplendissant, illustre. *Los òmes preclars que sa vida finissiá coma se dobrissiá la nòstra, aven pas sabut d'eles que la glòria linda que los ceuclava. (1)*

pregadiu : mante religieuse. *Pregadiu, bèl pregadiu / alassaràs lo bòn Dieu. (17)*

pregit : vitupération. ...*fai restontir la carrièra de sos pregits.(2)*

prejit : mépris, sarcasme. (3)

premsa : pressoir. (1)

prepotent : tout-puissant. ...*per l'amor dau Dieu prepotent (35)(Synge, Balarin I).*

pressa : hâte. *Polsa, asenièrs, biòus laurant sens pressa una tèrra sens tèrme.(43)(Lo semafora dau Cap-Bon, 1940)*

pressant, -a : pressant. *La doçor de Iòi es tant pressanta.(35)(Khayyam 17).*

pretocar (pertocar) : toucher au fond du cœur, émouvoir. ...*un aculh que me pretoquèt (18)*

pretzfach (voir perfach)

pretzfach (a) : à la tâche, à forfait. *Se pastrolhavan amb una aplicacion meritosa. Coma s'èran a pretzfach. (13)*

primadèla : primevère. *Nos expandirem entre primadèlas e margalidas (35) (Matej Bor).*

primalha : MR traduit : oiseaux de passage (au printemps). (6)

promoveire : promoteur. *Son venguts, darrièr los banquièrs, los promoveires.(6)*

provediment : provision. *Aviá quauque provediment, qu'i bailavan de peis, de polalha...(6)*

pruna : prunelle (des yeux). ...*los uòlhs gigants que sas prunas bombavan defòra de las parpèlas...(3)*

prus : démangeaison. ...*fins qu'a sentir venir lo prus a las parpèlas.*(4)

pudís : putois. (1)

pudís : térébinthe (arbuste de la garrigue). ...*de brancas vivas de pudís, embrasat de roge per la freg.* (3)

punchar (ponchar) : pointer, darder. ...*e l'auriàtz vist punchar sos uòlhs de feda entre las broquetas e las fuòlhas, e sas doas aurelhas se quilhar coma las d'una lèbre que gueita una traucada* (35)(Synge, Balarin II).

punhal : poignard. *Demòran los vièlhs punhals / fernissent dejot la polsa.* (35)(Lorca, Romancero).

puput (la) : la huppe. ...*la puput, ela, s'accontenta d'èsser bèla e d'espacejar per camins sa tèsta ondrada d'un plumet reiau, amb un pas de preiressa gitana.* (1) ; ...*la crida bombissenta de la puput.* (29)

Q

quant : quel ; ...*sabe pas quant estrange caminament de la carn entredormida...* (1)

quequejar : bégayer. ...*quicòm mai qu'un damnat falord que quequeja* (35)(Synge, Balarin).

quichador : bouton (pour appuyer). ...*tòque lo quichador = j'appuie sur le bouton.* (2)

quichador : gâchette du fusil. (1) ; ...*lo det sus lo quichador.* (29)

quichaire (quichador) : pilon pour presser les comportes. *Lo quichaire mostós tot drech dins la semal a mièg* (2). Le quichaire est plutôt celui qui utilise le quichador.

quicha-pet : constipé. (10)

quiçon (quisson ou cusson) : ver du bois. ...*coma diriatz un quiçon per òmes, e qu'i cava sas galariás coma los de la lenha o fan dins los mòbles.*(10)

quincanèla : banqueroute, faillite (2) (5).

quincarlòta : haricot sec de Soissons, haricot bariolé. (26)

quinson (quisson)(cusson) : ver du bois. (3)

quissonat (cussonat) : vermoulu. (1)

quitar : laisser. *Perdequ'aquela bèstia, que ne cridas, / Quita degús passar per son camin* (35)(Dante)

quitarra (guitarra) : guitare. ...*l'acordança tirada de la còrda d'una guitarra.*(7)

quitran : goudron. (10)

R

rabalaire : traîneurs. *Rabalaires de forcat, bons per dormir drechs. Torna, retorna, au pas d'un buòu, entre doas rasas de pibolas. I a pas pus de cavals de pòsta. I a pas pus d'atalatges.* (21)

rabalar (v. rebalar) : traîner. *Rabala quicòm ! (expression pour dire de quelqu'un : il en tient une couche !)*

rabala-savata : chemineau, traîne-savates, vagabond. *Esperatz per traire los uòlhs sus son teulat de joncs que pren l'aiga e ont ven mai d'èrba per son boc que dins son mocador de tèrra e ont a pas solament un rabala-sabata per i téner l'ostau* (35)(Synge, Balarin I).

rabàs : blaireau. ...*lo rabàs, que vai pesuc e lordàs dins son anar, e que se mesfisa de tot coma Tomàs* (1) ; ...*e una autre còp, vejèr de rats tant gròsses coma de rabasses que me chucavan lo sang de la vida a la poncha de l'aurelha* (35)(Synge, Balarin III).

rabastas : restes. ...*las rabastas d'un mòrt = la dépouille d'un mort. ; ...dau temps qu'ère dròlle, i aviá darrièr l'ostau un cementèri amb las rabastas d'un òme qu'aviá de cuòissas tant longas que ton bras* (35) (Synge, Balarin III)

rabent : rageur. ...*sens que degús posquèsse pas espiar sus mas gautas o dins mos uòlhs, la nèbla rabenta que los auriá poscut adombrar.* (13)

rabent : rapide. ...*lo passatge afairat e rabent dels mètges* (13)

rabement : rapidement, rageusement. (35)(Synge, Ombra de la comba).

rabeta : radis. (3)

rabigòs : os du jambon avec un peu de chair. *Auràs drech a la menèstra «coma a la montanha», la que pòt faire téner la culhèr drecha e que t'espompís las narras amb las flairors de la tufèra e dels favaraulets vèrds, de la ceba e de l'alh, dau romanís e dau serpol, dau basilic e de la majorana, e lo gost emai ranci, de còps, de la codena e dau rabigòs : lo rabigòs, una de las mai bèlas invencions dau cèl.*(13)

rabinar (se) : se roussir, se brûler. (1)

rabinat : brûlé, trop cuit. *Coma fariái per èstre mòrt, estrangier, quand ai la gòrja tant seca coma un òs rabinat ? (35)(Synge, Ombra de la comba).*

raca : marc de raisin. ...*caliá tirar la raca de las tinas per la quichar.*(2) ; résidu puant : ...*la nèbla de non-saupre e d'alienacion qu'èra, e qu'es ailàs encara lo fons, la raca volontarament tracha dins l'èime das pòbles dichs d'òc.* (42)(*Hommage à Barthes*).

racacòr : mal au cœur, le cœur aux lèvres. ...*entre que passatz vòstre camin, lo ventre voide e atalentat que n'avètz lo racacòr* (35)(*Synge, Balarin II*).

racar : vomir. (13)

radassa : traînée (péj), vieille prostituée. (2)

rafatum (lo) : les moins-que-rien, le rebut, les rien-du-tout. ...*los remèdis los melhors a los que pòdon pagar, los traces au rafatum.*(10)

rafatum : le menu fretin, les sous-fifres. ...*lo Menistre, un parelh de deputats, dos o tres senators, lo President dau Conselh General, lo Conse e tres o quatre generals, sens parlar dau rafatum, plan afairat, de Directors d'aiçò o de quicòm mai, Ingeniaires en cap de sabe pas de que, totes tibats coma d'arquets, s'espetant – la graissa vièlha – dins d'unifòrms qu'avián pas conosciut lo vielhonge.* (13)

rafatum : déchet. *Tot lo rafatum das sècles...*(4)

rafatum : les laissés-pour-compte, les rien-du-tout. *Mas lo bèl mond a sempre previst dins lo molon dau rafatum una lisca exemplara : ne siàm los exemples melhors...*(21)

rafi : valet de ferme. *Un rafi prenguèt las bèstias e las menèt dins l'estable.*(10)

rafir : flétrir. *E ben qu'ara la santa set nos rafigue, ieu e el.* (35)(*Synge, Balarin III*)

rafit : flétri. (3)

rafortir : reconforter, conforter. ...*pas ges d'esper jamai, los rafortís* (35)(*Dante ; Cant V*)

ragassa : servante de ferme. (7)

ragassaire : MR l'utilise au sens de prostitué masculin.(5)

rainal : renard. (1)

rainard : renard. (3)

raja (la) : sperme. (6)

rajolant : ruisselant. (1)

rajolis : jet, le fil (de la pensée). *Endevinhave lo rajolis de son soscar.*(13)

ralha : racaille, canaille. ... *sovent i a pas sant tan grand coma aquel que ven de la ralha* (5) ; ...*un parlar secret que los despartís de la ralha, per eles tot lo demai de l'umanitat* (33) ; *aquela ralha que se venon enchusclar de vin, tibar coma d'arquets, sabe pas coma sortiràn d'aicí, bandats a clau, e se podràn pas solament enauçar de la taula...* (13) ; *Son de mièg-dieus caminant au mitan de la ralha espessa ; tan generoses que son rebat sol li presta rebat e verut, e la ralha se revira sus eles dins l'esmòu de mirar la resplendor de çò qu'es pas.* (28)

ram (lo) : le rameau de laurier ; le laurier lui-même. ...*amara coma la fuòlha dau ram.*(1)

ramada : averse. *Caliá daissar passar la ramada.*(13)

ramat : foule, multitude. *M'es pas de bon compréner que lo pensar d'un posquesse èstre e demorar tant desparièr d'aquel d'un ramat d'autres.*(13)

rambalar (rambalhar) : rabrouer. « *Quau siás tu per rambalar los autres ?* » (35)(*Dante, Cant XXXII*).

rambalh : agitation, battage. *E de son rebat de glòria tirant fòrça rambalh.*(12)

rambalh : gêne, embarras, obstacle. ...*e l'dòu que sus los uòlhs trapa rambalh / dintre se torna e fa creisse l'anciá...* (35) (*Dante, Cant XXXIII*).

rambalhar : encombrer, emmêler, embrouiller. ...*daissar lo mond rambalhar tot amb d'autòs, de carris, d'avions que lor cau tant e tant de plaça.*(2)

rambalhar : gêner, empêcher, embarrasser. ...*lo fais lo rambalhava dins son anar caput a la seguida de l'aucèl* (2) ; *Lo passat es una mar que non jamai serà pas plena. I cal pas mancar d'escampar çò que vos rambalha* (29) ; *Mès rambalhava tant lo mieu camin / Que mai d'un còp songère a me virar.*(35)(*Dante*)

rambalhat : embarrassé. ...*la sacrosanta administracion, fòrça rambalhada d'aquel present...*(3)

rambalhat : embrouillé, mêlé, encombré. ... *per passar un grimpador estrech e rambalhat d'espinas...*(13)

ramilha : feuillage. (3)

ramilha : ramure. (1)

ramonet : régisseur de mas, métayer. (3)
ramonetatge : habitation du ramonet.
rampa : crampe. ...*emai una rampa als botelhs (35)(Synge, Balarin III).*
rampelar : battre le rappel. *Au tambor, se deu rampelar per un Rei ! (28)*
rana : grenouille, rainette. *E sus la flor refrescada / se ten Don Pedro oblidat / ai ! jogant amb las ranas. (35)(Lorca, Romancero).*
rancejat, -ada : ranci-ie. ...*per una pèl de lop raubada, plena de ronha, e rancejada. (32)*
randa : haie. *Las èrbas de la rasa, bauca, civadassa, li fasián una randa d'onor... (8)*
rapegat (rempegat) : recoller. ...*qu'aquel imatge, fach de tròces de miralh rapegats mai o mens (13)*
rara : frontière, limite. *Se farguèt antau coma una granda esteriganha, expandida a l'Occitània tota, e mai defòra, de parentèlas que, los sègles passants, siaguèt pas pus, fin qu'a la Revolucion, qu'una sola familha sens raras, estrechament entremesclada, que senhorejava sus l'art e la sciéncia de veirariá. (13)*
raplòt : trapu. (1)
rasa : haie. (1)
rasa : talus. *Las èrbas de la rasa, bauca, civadassa... (8)*
rascalat (rasclat) : raclé. *D'un bel enfanton, lis e fresc coma d'èli, Dòna T. me ditz : « Es rascalat coma un ametlon blanc ». (40)*
rascla-terralha : plongeur (vaisselle). *Es rascla-terralha dins l'ostau, e sofrirai pas que lo rauban e lo kidnapan entre que mon paire es per camins (35)(Synge, Balarin I)*
rasclaire : barbier. (12)
rasclar : râcler. (fig. piller) ...*se los maselièrs trapavan l'ostau rasclat... (21)*
rasclat : rasé (par un barbier). *Lavat de perfums, rasclat a ras per lo rei dels mèstres rasclaires... (29)*
rasclat (trepar coma un) : courir comme un lièvre mâle. ... *èra capabla de trepar coma un rasclat sos dètz quilomètres de camin. (5)*
rasclat : mâle du lièvre ; râle d'eau. MR traduit par *pluvier*. *Benlèu se levarà coma un rasclat / una ombra qu'anarà per òrta. (16)*
rasclum : râclure, déchet. ...*aquela masqueta dau temps e dau sègle, fach de semblança e de rasclum (7)*
rascós : pelé, teigneux. ...*de ròdols que lo pèu n'aviá volat e qu'èran tot rascoses (4) ; ...una maselièira rascosa... (5)*
rasic (la) : racine. *Es una rasic amara / e un mond de mila terrassas. (35)(Lorca, Tamarit).*
rasigon (rasigòt) : moignon. *Rescondiá lo rasigon de son ponhet. (6)*
rasimat : raisiné (confiture de raisin). ...*aqueu Sant Josep que los d'Argelièrs l'avián fach en mascarant una Santa Vièrja amb una barba de cabra empegada de rasimat. (3)*
rasims : raisins. ... *de mans per los rasims dau sòmi. (32)*
rasims de sèrva (servants) : servants (raisins qui se conservent jusqu'à la Noël) (2).
rason : raison. *Quau pòt parlar d'amor, quand aquò es la rason d'Estat que lo governa : l'amor de la vaca que menon au brau per aver de vedèls ; jot l'uòlh saberut dels vaquièrs. (28)*
rastelièr : porte-manteau. (12)
rastelier : ratelier, dentier. (6)
rastingle (voir : restingle).
rastolh : chaume, éteule. (1) ; ...*una òulor de pèira de luna, e de mièjorn sus un rastolh. (17)(29)*
ratapenada : chauve-souris. (1)
ratuna : les rats. ...*de ratuna entre rausets. (34)*
raubatòri : rapt, enlèvement. (6)
raufèl : râle du mourant. (1) ; *Aquí, en un ambient de mormolhs escurs, de raufèls, de plèntis, de sospirs, de tos e d'escupits, se passavan, puslèu lisavan los darrièrs ans, meses, o jorns d'aqueles naufragats de l'atge e de l'astre. (13)*
raufelós : qui râle comme un mourant. (2) ; à la voix rauque : ...*d'òmes vièlhs, entristesits, embarbassats, raufeloses, enraubats de pèls de bèstias. (29)*
raufelós : rauque. ...*lo bufar raufelós dau vièlh (1) ; ...una votz rompuda, asclada, raufelosa, la d'un aujol (33).*
raula : roseau des marais. ...*aurai léser de lo desboscar, dins lo nombre de las raulas... (34)*
raulet : roseau des marais. (2)

raumit : atteint par, dévoré, rongé....*quau l'auriá pas dich que Mr Palucha seriá raumit per lo glossari !*(26)

rausa : lie. ...*la rausa dins lo fons dau calici* (5) ; *Pro per escampar sul demai de la vida e dau mond, la rausa amara dau pecat.*(13)

rauset : roseau d'eau. (6) ... *de ratuna entre rausets* (34) ; *Emai se trabalhava, l'auriatz vist faire una garba de fen tant prima coma una cana de rauset* (35)(Synge, Balarin II).

ravalar (rabalar – rebalar) : traîner. ...*ravalar davant de jutges la veusa de Don Gomila !* (24)

rèba : épidémie. ...*una rèba que passa...*(2) ; *La rèba : aquò vòl dire tant de malautiás que finís per ne sonar ges* (10) ; *Las rèbas que passan e que fan gibós lo cementèri.* (4) ; *Lo bòn Dieu nos assegura lo còs contra la rèba.* (21) ; *E me ten coma aquelas fèbres qu'arrapan lo mond de la palús. Una rèba... una mena de rèba... mas sens remèdi...* (34)

rebaladís : remue-ménage, tintamarre. ...*aqueu rebaladís deguèt faire un bèl assassin.* (4)

rebaladís : portatif. ...*un transistòr rebaladís.*(26)

rebalar : traîner, glisser, ramper. (1)

rebaletas (a) : à tiroirs (nom). ... *una dòna que son nom fasiá a rebaletas...*(5)

rebaletas (far a) : faire des ricochets. ...*son terrible cacalàs, que rebombissiá coma se fasiá a rebaletas.*(10)

rebat : reflet. ...*coma aqueu rebat que lo vent de prima fai córrer lo tantòst sus lo blat jovent.*(1)

rebat : rebord d'un fossé. ...*per que n'ai pas vist una sola coma vos dins los onze jorns qu'ai caminat per lo mond, espinchant per dessus lo rebat d'un valat* (35)(Synge, Balarin).

rebauç : écueil, protubérance. (10)

rebauçar (se) : se retrousser, se hérissier ; ...*la mandra sentiguèt se rebauçar son peu rufe sus son esquina.* (2)

rebauçar : rabattre (1) ; retrousser les manches : *Li vòle prene la tension. La fau rebauçar.*(40)

rebauçar : se redresser. *Mas l'aucèl demòra mèstre e se sap rebauçar e tornar volar. Entre que l'òme...* (13)

rebauçar : *rebauçar lo flume = remonter le fleuve.*(32)

rebauçat : retroussé. ... *un pichòt sen redond, libre e ben rebauçat.*(5)

rebecar (se) : répliquer. *Lo Rei se rebequèt.*(6) ; *Mas l'autre, de còps secs e sens fin, pica de pertot la que non sap pas pus coma rebecar.*(2)

rebecós, -osa : insolent. (35)(Synge, Balarin II).

rebelejada : rebellion. ... *copables d'èstre estat menaires de la rebelejada.*(6)

rebòbi (revòbi) : grand repas, banquet. ...*a la fin d'un rebòbi qu'avián pas asagat d'aiga de batejar...*(3)

rebolhent : bouillonnement. ...*dins lo rebolhent de la vida.* (2)

reboliment : tourment, souffrance. *Aurà calgut que siagon grands e amars vòstres reboliments per vos menar a un acte sanguinari.* (35)(Synge)

rebombar : retentir, résonner. ...*ausirà çò qu'en l'Etèrne rebomba.* (35)(Dante, cant VI).

rebombèl : rebondissant. *Los sarralhiers fasián tindre dins la barta son martèl rebombèl.*(8)

reborsièr : contrariant. (2) Un reborsièr (pron. réboussiè) est un esprit rebelle, qui ne se plie pas aux idées reçues, qui prend le contre-pied de ce qu'on veut lui imposer.

rebufar : rebuter, rabrouer. ...*de tant que m'an rebufat !* (3)

rebufar : repousser avec mépris. ...*au luòc de lo rebufar coma o fasiá...*(5)

rebusar : radoter, divaguer, délirer. ...*lo vièlh garda-mas que rebusava tot lo sant-clame dau jorn...*(10)

rebut : refus, rejet. ...*emai s'endevinhava de signes de rebut* (13)

rebuta : refus, rejet. ...*aqueu semblança cavalièra, aqueu èr de dèfi, semblava, e de rebuta de tota lei forèstiera a son èstre.* (13)

rebutar : rejeter, repousser. *Es aqueu mena de crida que, primièra, me rebutèr.* (34)

rebutat : rejeté, repoussé. ...*per faire agandir l'Occitan viu a la dignetat – discutida, de pertot, d'aqueu temps, emai brutalament rebutada – de lenga d'estudi dins lo viu, au nivèl de l'Universitat, das Licèus, e de las escolas.*(42)(Hommage à Camproux)

rèc de la ròda : ornière. (1)

reçajut (reçachut ou reçauput) : reçu. *Lo Kriss, lo conselh das vièlhs ont las femnas son pas jamai reçajudas.*(6)

recaliu : braises sous la cendre (1) ; *una tradicion que, maugrat lo temps e l'escach de cap-d'ans passats, i èra encara au còr coma un caud recaliu. (13) ; De çò qu'avem viscut ensems, s'en tu quauque recòrd demòra encara viu, quand foguèsse pas que coma un pauc de recaliu. (28)*

recampatge : ramassage. (3)

recap (de recaupre) : il détient, il contient. ... *lo sòmi apond tot çò de ric e d'estrane e de nòu que recap dins sas ombras fantasièrosas.(10) ; Aquela òbra, per nosautres, ten dins un nom, sol, un nom que los recap totes, e per quau vòle uòi, al nom de l'Institut d'estudis Occitans, e de l'Occitania tota, salutar los qu'an obrat dins son ombra : L'Institut d'Etudis Catalans. (44)(Accueil catalans, 1952)*

recaptador (pron. recatadou) : refuge. ...*lo recaptador sens raras dau cèl estelat.(10)*

recaptar (se) : se réfugier. *E tornèron a la doçor amara de son lagui ancian, iscla sola ont se recaptar au mitan d'una mar d'amarum e de solesa.(8)*

recaptar (se) : (voir : **recatar**) se régaler.

recapte (pron. récate) : casse-croûte, repas. ...*per la pausa dau recapte, aviá fach un abric cavat dins l'espessa muralha. (1). ... lo recapte tirat de la biaça...(4)*

recatador (recaptador) : abri, refuge, retraite (lieu). (4) *E nos agradèrem. / Fuguèron las flors / Prèp d'Espinama / Lo recatador. (35)(Santillana)*

recatar (recaptar) : cacher, abriter, dissimuler. ... *recatavan d'uòus jot las flors (37) ; Aquela votz en eles que tan sovent se voldriá deslargar e qu'i cal recaptar.(13)*

recatar (se) (se recaptar) : se régaler. *Lo Koran, aquel libre sublime, los òmes lo legisson, de-còps, mas quau s'en recapta cada jorn ? Sus lo rebòrd de totas las copas plenas de vin, es escrinçelat una secreta maxima de sagessa que siám ben obligats de s'en recaptar (35)(Khayyam 6)*

recaucar (recocar) : rabâcher. ...*as melhor a faire que d'ausir repapiar un vièlh cocarro engrunat e que recauca en tot luòc d'affaires tant vièlhs e tant destemporats que s'atrovariá degús per las escotar tres minutas (13)*

recaupre : recéler, recouvrer, contenir. *De çò que recap cada èstre, cada causa, d'escurament amagat dins sa semblança (1) ; Ont cadun recap de tresòrs mai rics que non pas los de la mar (5). Paraula dau desèrt venguda / e que recap tot lo secret dau mond. (37)*

reçaure : accueillir, recevoir, accepter, admettre. *Reçaves vana idèia (35)(Dante, Cant VII).*

recauquilhada : ravigotée, requinquée. (26)

recés : abri, asile. ...*un recés de patz, de silenci, de solesa...(30)*

recòrd : souvenir. (1)

recòrda : récolte. (1) ; *Lo bòn Dieu nos assegura la recòrda contra la secada, lo còs contra la rèba, lo salvament contra l'infèrn. (21)*

recordar : récolter. *Semena l'avenidor, se vòs recordar de presents. (21)*

recrocavilhar (se) : se recroqueviller. (1)

redde (adv.)(regde) : vite. (13) ; *Cau anar redde, redde, mai redde, que nos assecuta. (21) ; raide. E puòi, aquò's un grand veiràs de vin ben sec, ben redde, que semblariá qu'aquò's lo bon Dieu que vos davala dins la garganta amb de cauças de velós. (21) ; solidement. Khayyam ten-te redde a la còrda de la Sagessa.(35)(Khayyam). MR prononçait : rete, et souvent l'écrivait de même.*

redde (adj.) (regde) : rapide. (voir **rete**)

redòrta : clématite. MR traduit par : liane. *Las rasas espessas ont la redòrta liga l'un a l'autre l'oume e lo fraisse nos bailavan lo secrèt de sas ombras.(1)*

refastigós : dégoûtant, répugnant. *De malautiás, n'i a de mens refastigosas que d'autres.(26)*

refastinhós : dédaigneux. *Los Bomians son pas jamai refastinhoses per faire sieuna la religion das autres. (6)*

refastinhós : repoussant, rébarbatif. ... *l'encens refastinhós dau sofre... ; Las taulas refastinhosas de la Lei. (4) ; Aquel èr un pauc secarós e refastinhós que teniá de la frequentacion de las chifras (13) ; E la matèria, aquò es rufe, dur, grèu, pesuc, e refastinhós, pro sovent.(13)*

refastinhós : qui répugne à. *L'esséncia de la poèsia es refastinhosa a tota dicha (36) ; refrescador : réfrigérateur. (2)*

refrescar : rincer. ...*a refrescar un taçonèl lusent per un onèste òme (35)(Synge, Balarin II).*

regalécia : réglisse. (2)

reganhon : réveillon. *S'es crompat un pol per lo reganhon !(21) ; Ni mai de me convidar, cada an, per lo reganhon de Sant Sauvèstre. (13)*

reganilh (reganèl) : dernier enfant de la famille. *Aquela filha èra lo garri, lo reganilh, la cardonilha de son paure paire...*(27)

regardèla : semblant, apparence, illusion. *E puòi un jorn m'avisère que l'amor se noirís pas de regardèlas...*(10) ; *...entre que lo servici perseguís son balèti de regardèlas.* (29)

regardèlas (de) : qui en met plein les yeux, imaginaire. *Tot aquò es de regardèlas ; manjar de regardèlas =se contenter de manger des yeux.* (19)

regassat : ravagé, hagard. *Dins la foscòr d'aquelas caras regassadas...*(3)

regassòl : ravin, ravine ; *los dètz estamaires campats dins lo regassòl d'aquí davant* (35) (Synge).

regaunhada : ruade. (1)

regaunhon : grimace, dérision. *Ère vengut farfantèla, rebut de luna, regaunhon d'un òme* (4) ; *... l'amor i sembla, ara, causa mòrta, enganadoira, regaunhon...*(4) ; *Per que pòsques perseguir ta comedia e tos regaunhons...*(20) ; *se fasiá a el de regaunhons dins lo flòc de miralh qu'aviàm, crocat a la paret* (35)(Synge, Balarin II).

regde (redde) : rapide. *...e regde coma l'ulhauç...*(17)

regde (redde) : vite. *Tot sachent que tot s'escòla e s'esbèu, e que lo mond arrèsta pas de cambiar, e d'ont mai regde, d'ont mai vai.* (36)

regetal : piège, (piège avec une tige et un lacet). *...tibat coma un regetal.* (2)

regital : piège à lacet, fait avec une branche, pour attraper les grives. *Ont l'astre braconièr das vèspres arrèsta pas de venir pausar sas lecas e sos regitals.*(10)

regital : piège fait d'une bûchette et d'un nœud coulant. *... tota la sauvagina se pòt braconar, de peu o de pluma, arrapats per lecas o regitals.*(13)

reglet : règle. *Coma jutjar tot au reglet de fèrre d'una Lei sola ?...*(4)

reguejar : sillonner, creuser des sillons. *Ié reguejavan la cara de sang* (35)(Dante, Infèrn)

reguergue : revêche, renfrogné. *...aqueu òme, al còp linde e misteriós (ai pas conosciut un sol òme qu'o siague pas), estacant e reguergue* (13).

reguindar (pour reguinhar) : ruer. (35) Dante.

reguinhada : ruade. *...una reguinhada a la tèsta d'una cavala rotja...* (35) (Synge, Balarin III).

reguinhar : ruer. *... un penjat, que reguinha dins lo voidè fins que siague pas pus qu'un pes...*(4) ; *Espilhatz sa muòla que reguinha a las estèlas.* (35)(Synge, Balarin III).

reguitnada : ruade. (1)

reguitnar : ruer.(4)

rei-de-catla : râle de genêt (oiseau de Camargue). (6)

reinatge : règne. *Per que lo traititge trape son reinatge dins la patz que s'es causida.* (28)

reinet : roitelet (oiseau). *Ten la vida d'un autre entre sos dets coma fariá d'un reinet* (4) ; *L'agach, curiós coma aqueu dau reinet o de l'esquiroùl...*(13)

Reina Saba : la Reine de Saba. (29)

relambi : relâche. *Se lo mond es mon ocean / en ma tèrra fau relambi.* (35)(Temple).

relambi (sens) : sans répit, sans cesse. (1)

relha : soc de charrue. *Ont los camps de la mar èran verges de tota relha, liurats au solelh sol e a sos prèires, los gabians.* (28)

relicle (relica) : relique. *...l'invencion das relicles...*(6) ; *Ò, paure ase, de tant de relicas cargat !* (29)

relòtge : *...aqueu det de ferre dau relòtge de solelh, terrible coma lo det de Dieu quand fòrabandís de son òrt lo primièr parelh. Mostrant la tèrra escura e freja, aqueu det sens pietat, agut coma lo fiu dau cotèl, remandava tota causa a l'ombra e a l'oblit.* (L'irange) (2)

rembalhaire (rambalhaire) : gênant, embarrassant. *... emai sovent lo parlaire n'atròbe l'òdor amara, e rembalhaire lo rebut.* (4)

remenadís : tohu-bohu, va-et-vient d'une foule. *...dins lo grand remenadís d'aquela escura chichomèia.* (13)

remenar : répéter, rabâcher. *...lo tindar agut e remenat de la còrda la mai linda...*(1) ; *Farfantèla per l'ausidor, sansònha per l'èime, que se plai a ne remenar la canta.* (34)

remenar : remuer. *Cent còps remenada, ta consciéncia se fai melhor ausir que per un centenat d'uòllhs d'un pavon.* (34)

remenat : rabâché ; *...l'amarum sens fin remenat de la mar.*(5)

remendar : réparer, rapiécer. *Una femna que li fariá lo recapte e li remendariá sos vestits.(8) ; Clina lo nas dins tos fielats. Remenda-los. (34)*

remendat : rapiécé, recousu. ...*de cauças vièlhas mai o mens remendadas...(10)*

remiracion : contemplation. ...*per nos perdre dins la remiracion de l'etèrne. (34)*

remolinada : tournoiement, tourbillon. ...*e las ombras, ara, un pauquet dantèscas, passavan per parelhs o per bandas que me fasián somiar d'estornèls en remolinadas dins la rispa d'ivèrn. (13)*

remor : rumeur. *E la remor aniriá, s'expandiriá coma aigada. (12)*

remplegadas : pieds-paquets ; rouleaux de panse de brebis. (29)

rena (cercar) : chercher querelle. *Tomàs de Baroncelli es anat cercar rena a un Francesco de Galean.(6)*

renadiu : renaissant, revivifiant. ...*son cant, novèl per el, tan fresc, tan renadiu, tan sautarèl...(2) ; Es, lo sòmi, Carnaval grand e fèsta renadiva. (32)*

renas (aver) : se disputer. ...*gent dau defòra amb quau avián agut renas.(8)*

renèbre : salade sauvage. Traduit par MR : oseille ou sanguisorbe. (15)

renèbre : pointilleux, difficile. *E degun, e mai l'abat lo mai renèbre, i auriá pas poscut trobar a redire (7)*

renèbre : récalcitrant. *En causiguent antau los mai renèbres... (2)*

rengolir : ravalier. ... *son amarum e son lassitge, los rengolisson en sospirs.(13)*

renòu : renouveau, du neuf. *Coma lo cieucle, la fèsta ten plaça de çò tot que manca a la vida de renòu e de sòmi. (13)*

renovier : usurier. ...*dins lo corsatge, larg badant, d'una bèla dòna qu'al renovièr veniá pregar d'argent. (5)*

repapiada : rabâchage, radotage. ...*tan de repapiadas per manidets o vièlhas baujas. (34)*

repapiaire : rabâcheur, radoteur. ... *la disián pro capborda o repapiaira o parla-soleta... (3)*

repapilhador : lieu de repli. *Lo mèstre me manda a son òrt : es plan abrigat de nautas parets ; es ben acanhardat. E i siái tot lo sant clame dau jorn. Aquò's mon pichòt repapilhador ! (40)*

repausòla : lieu de repos. *Una vertadièira repausòla.(3)*

repentitge : remords, repentir. ...*aquel repentitge que lo tafurava...(5)*

repeticion : *Crentava pas la repeticion, la paura granda dels piòts. Quand la musica ne'n fai sos dimenges e son pan blanc. E ne tira tant d'encant e de meravelhas. E nautres, los qu'escrivem, n'auriam pas lo drech ? Tot es dins lo biais d'o faire. E per quau. E dins quana idèia, quana tòca. E, plan sovent, de remenar nais quauque encant.(13)*

repotegada : protestation. *De vitupèris, de rondinaments, de repotegadas, de crits de desaïce.(21)*

requist : délicieux, précieux, exquis. *La guèrra es pas dau mond vertadièr. Es l'espelida sus la tèrra dels òmes, entremitan de çò tot de bèl e de bon, e de requist que nos porgís las rasons dau bonur, d'un imatge viu dau quicòm sens nom, qu'i podem bailar, per manca de quicòm de mai pròche de sa vertat, e que s'i pòsque apegar, aquel de l'Infèrn.(13) ; ...lo requist d'aquela taula. (29)*

res : rien. *D'aquel res qu'es pas que l'ombra de res. Qu'i podem creire quand cresem d'escampar tot pensar per nos pausar l'èime. Entre que, pensant aquò, daïssam ges de plaça au res, ni mai a son ombra. (13)*

res pus : Plus rien. *Res pus m'estaca pas a la vida qu'avem. (34)*

rescondons : cachette ; jòc de rescondons = jeu de cache-cache. (34)

rescondre : cacher. (1)

rescondut : caché. (2)

rese : tique. (syn. : **pat, lingasta**). *Rese, pat emai lingasta / siam parents emai cosins / e se l'un, de bon sang tasta / o fa saupre a sos vesins.(17)*

respelida : résurrection. (10)

resquilhar : glisser. (1) ; *Après, se resquilharem defòra. (21)*

ressar : scier. ... *coma òm rèssa lo fust d'un aubre.(4)*

ressegum : sciure. ... *sus un sòu esporcat de megòts, de papièrs grasses, de ressegum.(5)*

resset : petite scie. *Es tot escàs se quauque grilh manejava son resset leugièr.(2)*

rèsta (la) : le reste. (1)

restança : vestige, ruine. On trouve dans les livres édités : **restanca**. Mais il faut savoir que sur ses manuscrits, Max Rouquette, très souvent omettait la cédille sous le **c**. D'où l'erreur de transcription des différentes éditions. *Es de restanças. Es çò que demòra d'un vilatge tant ancian que lo nom se n'es*

perdut dins las tenèbras das sègles e das ans. (Fònt-Beleta) (1) ; D'unes, au sègle XVIII, ne fasián la restança dau pòble atlant (6) ; ...restança d'un mond ensepelit (3) ; Se la vila aviá talas restanças jot son caladat, seriá de las mai bèlas dau mond (7) ; ...las restanças gigantas dau castèl d'Aumelàs.(1) ; ...d'enfants perduts rodejant dins las restanças de son ostau. (29)

restanca : retenue de terre. *La « montanha » de Richer de Belleval, ne demòra pas que las plantas de la garriga a l'ennaut d'aquela pichòta restanca, lo bas estant per las de la palüs. (3). Una arcada se dubrís sus de restancas.(7)*

restanca : muret qui retient un terrain en terrasse. *...près d'una restanca tota endaurada de vielhum e de solelh...(1)*

restingle : lentisque (arbuste de la garrigue) (2). *Tal aubret que sabe, tal restingle, tal pudís, tal aladèrn, tala blaca (13)*

restòri : reste d'un repas. (1)

retalhar :

rete (redde)(regte) : vite, rapidement. (4)

rete (redde) (regde) (adj.) : rapide. *Tant retes que l'aiga dau flume o lo vent dau desèrt, los nòstres jorns fugisson. Dos jorns pasmens me bailan ges de laguis : lo qu'es partit ièr e lo que vendrà deman.(35)(Khayyam)*

retenament (retenement) : retenue, action de se retenir. *...lo plen tot redond e carnal e fèrme de sos braces aguèron lèu fach d'escobar lo retenament e la freja rason dels savis.(13)*

retipar : imiter, refaire. *... gaunhejavan en una vergonha plan retipada. (7)*

retraire : rappeler, ressembler, imiter. *...la guitarra que retrasiá una forma de femna.(1)*

revacion : rêverie. *Tenon per sòmi la revacion qu'es imaginacion sens tralhas.(10)*

revelin : porche d'une église. *Dieu, inveirent, i senhorejava en majestat coma sus los revelins romans.(3)*

revenge : vengeance. *Los qu'assecutís lo revenge desmaissat de l'asirança. (28) ; E ieu que sabiái pas que lo revenge fasiá tant gausir coma l'amor. (28)*

revenir : ressusciter. *...m'arrenjarai amb aquel metge per de dire que lo còp qu'aurai trespasat, me venga lèu revenir.(19)*

reversinar (se) (pron. se rébéssinà) : se hérissier. *...son peu se reversinava. (1) ; Aquí pensar que me reversina. (34)*

revertat de : ressemblant à. *...desgaunhatge tot simple, revertat d'un autre país ont èran passats(13)*

reviudar : faire revivre. *...lo medecin de Cucunhan reviudarà los mòrts.(19)*

revòbi : festin. (2)

revòbis : festin, ribote, ripaille. *Sos amics qu'aïman festejar m'an convidat au revòbis.(10)*

revolum : tourbillon (1) ; volute : *...es un revolum de son perfum... (35) (Khayyam)*

revolumat : bouleversé, défiguré. *...dins sa cara revolumada per lo ferre, la flamba e lo cotèl dels cirurgians (13)*

rial (riu) : ruisseau. *O pena dels caracos ! / Pena linda e sempre sola. / O pena de rial secrèt / e de primauba lontanha. (35)(Lorca, Romancero).*

ribairés : rivage. *Ombres dels vièlhs solelhs colcs / antau van los cavals sul ribairés / coma van d'armas dins la nuòch.(35)(Temple).*

riblar (se) : se fixer ; *...l'uòlh unenc se riblèt sus los mieus.(13)*

ribon-ribanha : bon gré, mal gré. *...e puòi, d'aquela gusariá, noblament espelhandrada, drecha dins sa fiertat, e prèsta a tot degalhatge en un temps tant azardós per lo Poder, fasiá una casta sagrada, apielada ribon-ribanha a l'ordonança reiala.(13)*

ric-a-ric : le plus juste, l'équilibre. *Antau s'obsèrva en ieu lo ric-a-ric... (35)(Dante : L'Infèrn).*

richonejar : ricaner. *Coma per richonejar de la paraula famosa : «Ils ont des droits sur nous !» (13) ; Pro per faire richonejar mèstre Sacrapenha. (21)*

ridèla : ridelle, barrière sur les côtés d'une charrette ou d'un camion pour contenir ce qui est sur le plateau. *...jos la ridèla de la parpèla...(10)*

rijonejar (richonejar) : ricaner. *Ges de prejit, res de rijonejant dins aquela cara lorda...(3)*

ripar : glisser. *...l'aiga ripa sus la pluma de l'anet, la banha pas. (6)*

rire : risián coma de còfras = ils riaient comme des bossus. (3)

rire de can : ricanement. *...avètz lo rire de can d'un baug (35)(Synge, Balarin III).*

risat : ondulé comme les ris sur l'eau. (35)(Lorca, Thamar e Amnon)

risolet : sourire. *De manits, de paures manits, que son risolet solelharà ta cara fins qu'au darrièr badalh...* (28) ; *Un dire de tendrum sus lo bestiari, un risolet sul calabrun...* (32)

rispa : bise (vent). (2) ; ...*lo planhum jamai agotat de la rispa dins la rama orfanèla de l'ivèrn.* (13) ; *Sola, sola encara, sola au mond, acotissent au vent dels jorns los recòrds coma tant de fuòlhas secas, escobadas per la rispa d'ivèrn.* (28)

riton : canard. (1)

rodador (mot peut-être forgé par MR) (**rond**) : rond-point. *Vilanòva de Magalona : Lo vent a cargat una rumor estofada de sauvatgina en aquel rodador d'estanhs e de canals.*(35)(Temple).

rodaire : errant. *Antau caminava de lònca aquel pretzfachier de la tonda, forma caraca moderna dau Jusiòu rodaire.*(13)

rodal : ornière. *La bruga e l'arronze tapavan los rodals das camins.* (10)

rodar (autò) : rouler. *Acomencèt, ara, a rodar mens redde.*(13)

rodarèl : *lo cant rodarèl = le chant tournoyant.*(1)

rodassejada : virée. *Ne venguère a delembrar l'estranya figura, l'òme singular, que me semblava, pasmens, vengut, d'ara-en-avant, lo companh de mas rodassejadas.* (13)

rodejaire : vagabond. *Se sap ben que la fantasiá d'un autor es, plan sovent, rodejaira.* (18)

rodejar : contourner. ...*a devut faire mai de doas legas per rodejar lo naut dau sèrre* (35)(Synge, Balarin II). ; rôder, aller ça et là : ...*rodejar entre las blacas.* (29)

rodèla : rotule. ...*la rodèla dau genolh...*(10)

ròdol : endroit (un). (4)

roèla (rosèla) : coquelicot. ...*un blat cafit de roèlas* (4) ; ; *Perdequé pas lo capelan, o lo cotèl (l'iris), o la ròsa, o l'èli (le lys) blanc, o la roèla (le coquelicot) ?* (34)

rogeiròla : couleur rouge du ciel au crépuscule. *Vejàre lo solelh faire espinchon au pè dau cèl sus una mar ont escampava un mantèl de rogeiròla qu'escandilhava.*(10) ; rougeur : ...*au plaser, a tota ora, de se poder agachar de cara al miralh, sens vergonha ni mai rogeiròla al front e a las gautas* (13)

roire : chêne rouvre. (1) ; ...*lo fust espès dau roire.* (29)

romanin (pron. : roumaní) : romarin. (1)

romec : MR traduit : le piétinement. *Lo romec de la gent l'ennivolís de polsa.*(6)

romeca : sorte de vampire de la tradition cévenole (3). *Lo conte negre de la Romeca e dau bon samaritan est une nouvelle-fable de Verd Paradís II non traduite en français, virulente dénonciation de la situation faite à l'occitan en France.*

romiar : ruminer ; *Era tant suau coma un camèl que rómia* (4) ; ...*lo silenci d'un aver que rómia, perdut dins l'alquimia en trabalh de sas tripas, los pès emmargats dins son migon.* (2) ; *Podiá pas que romiar cendre e lachugueta amara.* (29)

romiatge : rumination. *Dau romiatge sens fin d'imatges de set e de fam, sens res per vos salvar dau fèu que finís per vos negar d'amarum.*(13)

romieva : pélerine, oie sauvage. (6)

romivatge : pèlerinage. (1) ; ...*çò qu'aviá volgut, èra un romivatge sus de passes ancians, que cercava, dins la claror de la luna, entre baucas e caladat.* (13)

romplir : remplir ; faire saillir (chèvres). ...*de cabras a faire romplir...*(31)

rompuda (una) : friche. ...*lo bruch que fa lo rasigum das roires quand tòrnan reprene las rompudas* (1)

rompuda : défrichage, charruage. *Los òmes s'entrevèron de faire de rompudas dins la sèlva...*(6) ; ... *per cada rompuda, los grands araires de uòi ne lèvan quauqu'un...*(5)

roncar : ronfler ; ronronner. ...*semblava un cat que ronca jot lo det qu'i gratussa lo clòsc, entre las aurelhas* (13) ; ...*entre que deuriás roncar sus ta palhassa.* (34)

rondinar : ronchonner, grommeler, gronder. *Lo rabàs rondina bas, a ras de l'èrba.*(17) ; ...*virat sus ela, rondinant de colèra* (35)(Synge, Balarin III).

ronfle (a) : à foison, à profusion. ...*las bocas tremolentas de l'eissam ont lo tavan gras vonvoneja a ronfle.* (35)(Temple).

ronha : gale. (1) ; *Aquelas tres ronhas, malautiás vergonhosas de l'òme, lo Mau (e subretot quand ven d'autres òmes, coma aquí), l'amor e la mòrt. Los tres cavalièrs de l'Apocalipsi qu'a galòp, de lònca, sens relambi, an lo det levat de tota paraula profetica per ensajar de recordar a l'òme que se, de còps, se pòt préner per un dieu, aquò es pas que bufar de vana orgulhança, oblit enebriat de la vertat mens bèla*

que remanda de tot son èime : sa part de bèstia, son flòc, sa liura de carn sauvagina, e que, pasmens, e mai l'obliguesse rabiosament, pesa de son pés tot, tot de long de son èstre. (13)

ropilhas : hardes. *Se vestir dau còs e de las ropilhas d'un paure per anar quistar, aquò es plan polit. Aquò met los rics a l'espròva. (21)*

ròsa : rose. *La Ròsa bengalina est une pièce de théâtre de MR. La Ròsa bengalina... E saique l'an atrobada... coma d'autres tròp rares. Meravilha desconeguda, tan resconduda e pas de bòn trobar. (29)*

rosèla : coquelicot. ... *e de rosèlas que la tèrra escampa a la cara dau cèu, als vents tebeses, a la plòja d'estiu. (1)*

rosèla : MR l'utilise au sens de roseau ou d'herbes aquatiques (**rausèl**). ...*matas ufladas de rosèlas e de joncs alentorn de las fònts... (13)*

roset : bure. ...*la rauba de roset das monges (4) ; Las femnas, dins sas raubas de lana o de roset...(3)*

roset : roseau. (3)

rossalha : rosserie, vacherie. *I a res de crentar dins lo biais rossalha e michantisa.(26)*

rossatina : chevaux de Camargue. *La rossatina camarguesa es de raça senon escreta, au mens plan servada dins sa semblança.(6)*

rossèc : filet traînant. *E mai vengue lo jorn que cada an s'agotarà lo rossèc de l'espèr.(6)*

rossèc : foule, traînée, cortège. ...*e de detràs veniá tant long rossèc / de gens qu'auriái pas jamai cresegut / que la mort n'auriá tant desfach (35)(Dante, Infèrn).*

rossegada : traînée, trace de ce qui traîne, sillage. *L'ivèrn per aletejadas / dessenha d'aucèls / que daissan tot siblant / d'enveirentas rossegadas.(35)(Temple).*

rossegon : coutre de la charrue. ...*lo rossegon d'un araire. (2)*

rossinhòu : rossignol. (1)

rot : rompu. *Tòrnan lasses, rots, amalugats... (2)*

rotinièr (rotinós) : astucieux. ...*un bèl cadelàs rotinièr e traite coma vos (35)(Synge, Balarin II).*

rotlada : peau roulée, rouleau. (25)

rotlèu : un rotlèu d'empeiratge : rouleau compresseur.(26)

rovèla (roèla ou rosèla) : coquelicot. (5)

rovièras : rouvraies, terrains avec des chênes rouvres. (1)

rovilh : rouille. (1)

rovilhar (se) : se rouiller. (1)

rovina (roïna) : ruine. ... *sus fons de mòrt, de rovina, de casuda.(5)*

ruda : rue (plante). ...*la ruda que fai abortar...(6)*

rufe : rude, revêche. (1)

rufe : rude, robuste. (2)

ruga : ride. (1)

rusca : écorce. (1)

ruscle : rut. ...*aquela mena de brande que tant sovent es la sola semblança, sens l'amarum, de l'amor e dau ruscle (3) ; ...lo giscle de son ruscle divenc. (29) ; ...aquela carn sauvatja que vos voja au sang tot lo ruscle de la feruna (29)*

ruscle : ardeur. *Per i bailar, enfin, la fònt de mèu e lo ruscle dau vin.(13) ; Ont es la sang que lo cremava, lo ruscle que li fasiá delembra lo luòc e l'ora... (28)*

S

sabaud : crapaud. ... *un solelh per sa boca / de vièlh sabaud mièg-enterrat / en sa pèl de quitrans de rota (14) ; Crosàvem de sabauds grèus e ventruts, dau pas lent, que bufavan en plegant e conflant de lònca la pèl mofla de sa gargamèla. Avián d'uòlhs lindes, ceuclats d'aur, fonsuts e purs coma l'aiga tenebrosa d'un potz.(1)*

saber mau (s'en) : s'en plaindre, s'en fâcher, s'en vexer. ...*sens que degun se'n saguèsse mau...(2)*

sabla (la) : le sable. *Tota la sabla de la mar est un roman de MR traduit en français et allemand.*

sabron : cahot, secousse. (1) ; ...*que non jamai retraparà pas lo brèu sabron que fai levar dins son èime un mond esterlucant e tant lèu retombat coma una nivòl de polsa lenta davalant davant l'escandilhada dau tresmont.(13)*

sac de garris : sac de nœuds. (6)

sac de garris : litt. sac de rats, se dit de choses ou gens remuants et difficiles à contrôler. ... *que ven, dins l'usatge, tant espinhosa qu'un sac de garris...*(13)

sacamand : braillard. (8)

sacamandalha : racaille, milice. *E tota sa sacramandalha, emai la conflèsse d'aigardent, pòt res contra Medelha.* (28)

sacriège : sarriette. (2)

sadol (un) : satisfaction d'un besoin, plénitude. ...*l'arquet (de la contrabassa) apièla son larg suls tendilhs de la carn per i faire cridar, gisclar, sa gaug, sa set, son sadol, son extasi o l'agut de son desespèr.*(5)

safranièr : banqueroutier (on peignait en jaune leurs maisons). (24)

sagan (çaganh) : rut, désir sensuel ; *lo poder fòrt e mòrt dau sagan lo tirava a la cambra per lo ventre.*(3)

sagana : cavalières du sabbat. ...*lo parlar das encantaires, mascs, embelinaires, fachinièrs, grimauds e autres armatièrs e saganas.* (29)

Sagat e Magat e Pastenaga : démons de la Bible. *Parlavan de tot e de res, de patin e de cofin, de Sagat e Magat emai de Pastenaga.*(13)

sagata : rejeton de la vigne. (1)

sagataire : assassin, meurtrier. ... *lo pes d'una mòrt d'òme, quand siaguèsse aquela d'un sagataire.*(4)

sagatar : trancher, tuer. ...*cada pas que fai, cada picar dau còr sagata un flòc d'aquela vida...*(28)

sagatat : massacré, égorgé. *De tant qu'es bona, es de la mena das sagatats.*(3)

sagin : graisse de porc, saindoux. ... *color saurèla de sagin trist.*(13)

sagnagal : coutelas. (21) ... *un sagnagal de mai d'un palm empegat fins qu'au margue.*(4) ; *D'una, sa man gaucha desraba lo tirador, sa drecha i forga e ne sortís brandiguent un sagnagal.* (21)

saia : saie, vêtement de berger (sarrau). (35)(Santillana)

salabrós : au goût salé. (26)

salabrós : salubre, tonifiant, tonique, au goût ou parfum marqué. ...*la foscòr salabrosa de la pinèda.*(2) ; *Cades espesses, reculhits sus son ombra, agromolits sus lo perfum salabrós de sa perosina.*(13)

salabrum : air marin ; goût salée. *Ò lo peis totescàs rostit, vira-vira, que vos trai dins la boca tot lo salabrum de las mars !* (29)

saladèla : plante de Camargue ; ...*de broquetas de saladèla, sola flor dau moment e de totjorn, image de l'estiu servat per la sau que la teniá coma viva, e redde e coma lumenosa de tot l'èr que la banhava e de la claror que s'i mesclava.*(2)

salcissòt : saucisson. *Emai dau cèu vengut, lo salcissòt jamai non maridarà l'aiga.* (21)

salicòr : salicorne (plante de Camargue) ; soude faite avec les cendres de kali. (13)

salir : sortir, jaillir, paraître. *Mai clara que non, en mai, / Salis l'auga e son estela* (35)(Santillana).

salir : émaner. *Non es umana la lutz / Que salís de vòstra cara...* (35)(Santillana).

salir : saillir, faire saillie. (10)

salvetat : lieu d'asile. *Solesa que cadun garda per el, e noirís de çò tot, e mai estrech, que cadun vòl servir en el e per el, son recatador, sa salvetat, e benlèu lo miralh sol ont se pòt retrapar.*(13)

sambotir : secouer. *Pas pron de messorga per èstre encusat de sambotir la barraca.*(4)

sambotur (sambotaire) : fracasseur, secoueur. (8)

sambuc : sureau. ...*son uòlh èra negre e lusent coma una grana de sambuc.*(1)

sanar : guérir, rendre sain. *Sanatz ma trista langor.* (35)(Santillana)

sang (lo ou la) : *Saique la sang ! Aquí nòstre vertat. La que lo mond fan tant esfòrç per ensajar de la delembrar.* (28)

sangbegut : exsangue. *Mas lo cèl es un elefant, / e lo jansemin una aiga sangbeguda* (35)(Lorca, Tamarit).

sang-flac : sang-froid. (12)

sanglut (sanglot) : hoquet, râle, sanglot. (1). ... *de tant que los sangluts las secotissían das pèusses als artelhs* (3) ; *Un sanglut lo trepassèt e se correguèt jaire jot una carreta a plorar coma un desmargat.*(4)

sanguinhòl : cornouiller sanguin. *La barta espessa de consòuda o de sanguinhòls.*(13)

sanha : roseau d'eau. ...*una garba de sanha...*(10)

sanhàs : marais à roseaux. *La tèrra èra trempa. De sanhasses lusissían de pertot au solelh.*(10)

sanheta : plante de Camargue. (6)

sansoira : sansouire. *En Camarga, tèrra bassa d'argela mesclada de sau, fangosa l'ivèrn, e l'estiu, clavada e fendasclada.*(6)

sansonha : rengaine, cantilène, refrain. ...*aquela doça sansonha muda, mas terriblament aconsolanta...*(5); ...*lo cant un pauquet misteriós jot sas semblanças de sansonha d' "Aquelas montanhas". Qu'es, de tot çò que se pot cantar dins los acamps d'Occitans, emai d'aqueles qu'an delebrat la lenga mas que ne vòlon salutar l'ombra, l'imne vertadier de las tèrras d'oc. Imne non pas fach per acampar los volers e los espers. Mas qu'es gisclat de l'ombra, de la carn e de l'eime occitan coma aquel que ne pòrta estrechament e lo melhor, l'enhonrança inagotabla emai los ressóns. E que simplament e sens o cercar, desperta dins la memòria perduda lo ressón d' "Amor de tèrra lonhtana". D'eisiliats, de faidits, o de Dieu rescondut.* (42)(Hommage à Barthes). ; *Farfantèla per l'ausidor, sansonha per l'eime, que se plai a ne remenar la canta.* (34)

Sant Adornin : Saint Saturnin. (3)

Sant Cristòu : Saint Christophe. (10)

Sant Miquel (far) : changer de patron (qui se faisait pour les ouvriers agricoles le jour de la Saint Michel). ...*trabhadors qu'avián fach Sant Miquel...*(10)

santa petolina : sainte infante. (3)

sapa : bêche. (10) ...*empacha pas que se farà plan empegar a pas poder dire dos mots de seguida sens s'engloriar dau biais que tuguèt son vièlh e dau grand còp qu'i trasèt amb la sapa.*(35)(Synge, Balarin III).

sapa : bêche pour creuser des rigoles. (3).

sapar : bêcher. (3)

sarcida : rouste. *Ton Dieu te sauvarà pas de la sarcida.*(23)

sarcir : rosser. (2) ; *T'a sarcit las còstas e mes lo pè au cuòu.* (21)

sarcir : rapiécer, recoudre. ...*a remendar de debasses, o sarcir una camisa de femna* (35)(Synge, Balarin II).

sarda : sardine. *Aprimada coma sarda.* (32)

sarralha : serrure. (1)

sarralhièr : mésange. *Los sarralhièrs fasián tindar dins la barta son martèl rebombèl.*(8)

sarrament : serment. *Ma paraula vau los sarraments mai sagrats que se pòdon cridar.* (34)

sartre : tailleur. ...*e me sembla que fasètz un trace de sartre.* (35)(Synge, Ombra de la comba).

sastre : tailleur. *Negres manequins de sastre / curbisson la neu dau camp* (35)(Lorca, Romancero). ; *Sabe pas mestier que siague pas, per quauque biais, una cadena. Lo pegòt, lo sastre, lo mèstre d'escòla, lo mètge, lo notari, lo capelan, son totes ligats a son ròdol e a son perfach.* (29)

satanàs : bolet satan. (1)

satonar : bastonner, rosser. ...*l'embarrar a cò das blaus per aver satonat los blaus.* (35) (Synge, Balarin) ; *Vòstre enfant que vos a picat, èra pas un gusàs de vint e un ans benlèu qu'a la man per còrrer, sautar e satonar lo mond ?* (35)(Synge, Balarin III).

sauçòla (faire) : tremper du pain dans un sauce. (5) ; ...*fan sauçòla dins la sopa grassa amb de pan brun jos l'agach mendicataire dels cats.*(35)(Temple).

sauçòla (faire) : faire trempette. ...*de peiròus cafits d'òli bolhissent, ont de damnats nuses venon faire sauçòla.* (33)

saupètra (la) : le salpêtre. (10)

saupre : savoir ; *m'en sauprètz pas mau = vous ne m'en voudrez pas* (3) ; *Me lo saupràs a dire = Tu sauras me le dire* (34).

sauquena : jeune dorade ; ...*un grau estrech, d'aqueles qu'i van e venon lops e sauquenas* (3) ; ...*mut coma un mùjol o una sauquena* (6). ; ...*mut coma una sauquena.*(33) ; *Nos cresiá adejà enfarinats. Coma una sauquena prèsta a la sartan.* (13) ; *Tota la calor de la tèrra me ven al còr... Que bombís coma una sauquena...* (34)

saur : blond, jaune. ...*las candèlas sauras.* (1)

saurèl : jaune, blond. (2)

saurit, -ida : jauni(e), blondi(e). (1)

sause : saule. (1)

saussòla (voir : sauçòla).

sauta l'ase : saute-mouton. ...*jogar amb el a sauta-l'ase.* (10)

sautarèl : criquet, sauterelle. (1)
sautarèl : jeu avec des bâtons qui se jouait à Argelliers.
sauta-ròc : voltigeur. ...*los sauta-ròcs de la mòrt...*(4)
sauva : sauvez-vous ! *Sauva per la drecha, degus i veirà pas res.* (35)(Synge, Balarin III).
sauve : sauf, libre. *Ara, siái sauve. Sauve de tot deute. A degús. Sauve de tot dever.* (34)
sauvagina : sauvagine, les bêtes sauvages. (1) ; *Tenèm un pauc de la sauvagina aquel estèc que nos mena e desmena.* (34)
sauvèstre : sauvage. (1)
sec : sobre. *Siás lo mai sec de tot aqueles que son aquí.* (35)(Synge, Balarin III).
secarós : aride, desséché. *Aquel èr un pauc secarós e refastinhós que teniá de la frequentacion de las chifras* (13)
secutada : poursuite. (1)
secutar : pourchasser, poursuivre. (1)
secutida : poursuite. ...*la flamba de la secutida, los fuòcs de la ràbia...*(3)
secutitge : persécution. *Mas los secutitges son tanben mai d'un còp, lo levam e lo ciment d'una raça.*(6)
seden : lasso du gardian en Camargue. *Lo seden, mena de lassò, fach de crin de camargués.*(6)
sedenc : lasso des gardians. (10)
segar : moissonner. ...*los blats endaurats, lèsts per lo volam e la dalha, d'unes èran adejà segats...*(4)
segar la peteta : casser les pieds, agacer, ennuyer (4) ; *Siàm una famosa còla a l'ora d'ara per anar segar la peteta au Sant Paire sus son trône sacrat.* (35)(Synge, Balarin I).
segonaus : terrains compris entre le Rhône et ses digues. *De lòng dau Ròse, los segonaus, entre flume e levadas, son tant de pacatges, quand i a pas d'aubres...*(6)
seguit (lo) : le cortège. ...*los classes lents menavan lo seguit a la glèisa e puòi au cementèri* (2) ; ...*sortir Sara de la glèisa per un grand seguit...*(6)
seguit : procession. ...*seguit de penitents moquets...*(4)
selinguet (seringuet) : petite seringue : *c'est l'appellation populaire d'un petit cucurbitacé dont la longue tige rampante, la forme digitée des feuilles et leur couleur grisâtre sont voisines de celles d'une plante de melon. Le fruit, de quelque 3 ou 4 cms et de forme oblongue, comme une Lucques, quand elle arrive à maturité, se voit, au moindre contact (d'un doigt, d'un pied, d'une bête, ou mieux du vent) changée en moteur à réaction : se détachant brusquement de sa tige, elle expulse vers l'arrière, sa charge de graines, qui par ce départ, se propulse à 4 ou 5 mètres, à l'extérieur, avec force. La nature, bien avant l'homme, inventa le "jet".* (Note de MR) (11)
semal (una) : comporte. (2)
semalhièrs (pron. *sémaïé*) : bâtons pour porter les comportes, ou un tréteau. (3)
semau : comporte. (2)
semondre : présenter, offrir. (11)
sencèr, -a : intact. *Jos lo liquen dormís la pèira sencèra...*(35)(Temple).
senepiu (lo) : la rougeole. (10)
senilh d'aur : serin d'or (oiseau). (23)
seniscle : plante de Camargue. (6)
sensat (censat) : pour ainsi dire, qui est censé être. ...*davant un ridèu qu'es sensat la pòrta dau cementèri.*(19)
sentida : sensibilité. *Se jòga aquí de pèls de cebas, qu'a vòstra sentida lordassa son pas de bòn arrapar.* (21) ; sentiment : *Vòle pas que sa sentida se pòsque anequelir dins son còr.* (25) ; sensation : *Estranja sentida. Que me ponhís. Que me nèga, que m'agandís las mesolas.* (34)
sensil (?) : sensible (influence catalane). ...*aquel èstre tèune e sensil.*(10)
serena : sirène. *La Serena : Femna a mièjas, es amor d'òme que voliái. Sens mascariá.* (34)
sèrp (la) : le serpent. ...*dins l'èrba, adejà nauta, la sèrp, e lo brusiment sec que fasiá, passant la bauca...*(13)
sèrp-volanta : cerf-volant. *Seguissiái ara dins la nuòch l'envòu d'una sèrp-volanta.*(13)
serpol : serpolet. *E vos adús amb la pòta, lo pèbre d'ase e lo serpol, una òlor de pèira de luna, e de mièjorn sus un rastolh.* (17)(29)
sèrre : colline, contrefort d'un plateau ou d'une montagne, montagne pas trop élevée. *En naut d'un sèrre bombat coma una peitrina* (1) ; ...*lo serre que pòrta mon vilatge sus son esquina.* (1)

sèrva : une serre (à plantes) (2)

serveire (serviciau) : serveur. *Champagne, que dins son ferraton d'argent, amb son eissuga-man blanc alentorn dau còl, coma un festejaire dins lo clarebrun d'una auba nadalenca, nos aparesquèt portat a bot de braç per un serveire.*(13)

sesilha : séance.). *Demoratz encara un brieu e veirètz una brava sesilha d'aicí una ora.*(35)(Synge, *Ombra de la comba*).

sesselegas : chatouilles. ...*me fasiá de sesselegas...*(31) ; ...*risiá perdequ'i fasián de sesselegas.*(12)

sèstre (sistre) : shiste, toute pierre qui se délite. ... *la sabla de sèstre.*(13)

setador (assetador) : tabouret, siège. (35)(Synge, *Balarin III*).

sèuva ou seuva : forêt. (1)

siás de còp ? : tu es prêt ? (23)

siblet : sifflet. (1)

sicap : ...*romieu perdu dins la nuòch de son sicap =... pélerin perdu dans la nuit de ses pensées...* (4)

sicap : de mon sicap = de propos délibéré, à mon idée, par ma seule volonté.(4)

sicap : es mon sicap = c'est mon affaire.(28)

sicap : *Los autres s'acotentavan dau risolet de l'òme segur de son sicap (sûr de son fait).*(13)

sicap : tête. ...*dau sicap a las sòlas (de la tête aux pieds)*(29) ; ... *la confidèncià carculada dau Cancelièr aviá fach son camin dins mon sicap.*(10)

sicap : haut de la tête. *De la maissa au sicap, la cara asclada...* (35) (*Dante*)

sidola : engelure. (2) ; *Per arrapar de sidolas.* (21)

signe : ...*lo signe val lo còp = l'intention vaut l'action.*(10) (13)

silenci : *Lo silenci es anèl d'aur per lo diamant de la paraula.* (7) ; *Res val pas lo silenci. Qu'es el lo resson mut dau grand silenci dels expandis. De la nuòch. E de l'èime, quand la sang anuòch arrèsta de nos batre las temps. E nos alestís a l'autre silenci. Aquel dau temps quand nos abandona sul ribeirés. E que tornam a la patz sens aurièras d'ont siam venguts.* (34)

simbèl (cimbèl) : appeau, appelant (oiseau de bois pour appeler les oiseaux migrants), leurre. *Vas demorar coma un simbèl fins qu'a la nuòch ?*(20) ; fig. : *coma un simbèl = comme une statue. ...demòra aquí, lo braç alandat, coma un simbèl.* (29)

simbèl : automate, pantin, marionnette. *Fau, coma un simbèl, çò de prescrich.* (10) ; *Mas d'òmes de pelhas, de simbèls, de bufiòlas, uflas d'un vent que tenon per d'importanciá.* (13) ; *L'autre, aquí, mai simbèl que non jamai.*(13) ; *Sabiái pas que la vida pòt èstre un bòsc encantat. Ont anam coma de simbèls dormilhoses fins que giscla un signe que se vei pas, e que tot càmbie, e qu'espeligue un sòmi.* (29)

simbèl : symbole. ...*me demorava pas que lo recòrd amargant d'aquela ventura, ont siaguère jòc, peteta, esplech de plaser, simbèl desrisòri d'un dieu en anat.*(13)

simbèl : simulacre. ...*s'es fach lo simbèl de servici de platasses voides e de flascos d'aiga.* (29)

símia (una) : un singe. *E lo Diable es lo Rei de las Símiás.* (3)

símia : singe, guenon. ...*la símia de pèl lisa e nuda e afrejolida.*(13)

singlar : sanglier. (1) *Un politic, se vòl se subreviure, se deu faire una pèl de singlar.*(13)

sinipiu : rougeole. ...*un poder encantat que podiá aparar l'enfant de la ronha, dau sinipiu e de la picòta.*(12)

siular : un sifflement. ...*aqueu siular de gràcia e d'espèra.*(3) ; ...*siular amb lo vent e los mèrles...* (29)

siulejar : siffler. (4)

sobèrna (subèrna) : marée montante. ...*aquí la sobèrna netejarà tota piada de la memòria das òmes.* (35)(Synge, *Balarin III*).

sobrar : rester, avoir en surplus. *Mas los manits demòran. Ont qu'anèsses, sobrarà dins ton còr la calor de los saupre vius* (28)

soc : tronc. ...*culiguère d'un grand aubre un ramelet / e lo sieu soc cridèt : « Perqué m'estripas ? »* (35)(*Dante, Cant XIII*).

Sodan : sultan. *Lo Sodan sobeiran.* (35)(*Temple*).

sofrait (faire) : faire défaut, manquer. ...*sabem pas se lo crentam o se nos fai sofrait...* (18). ... *te farà pas sofrait.*(4)

sòla : semelle. *Lo dòu aviá lo pes dau plomb a las sòlas.*(5) ; base. *E lo desert alentorn, coma una sòla de forn* (2)

solaç : consolation, contentement. *D'aquelas doas o tres causas que tota civilisacion, quana que siague sa cresença religiosa o sa filosofia, arrèsta pas de rescondre, e de se rescondre a ela, coma signes dau voide de son orgulhança, amenaça sus lo solaç de sa vida e de son contentament d'èstre e donc de partir los poders glorioses de l'Estre, per pas dire son assegurança d'aparténer a la mena, au semen preciós dels Dieus.* (13)

solelhant : lieu exposé au soleil. ...*quauque vièlh repapiaire se fa butar au solelhant sus un fautulh a ròdas...*(5)

solelhant : versant au soleil. (2)

soletat : solitude. ...*la soletat de las pèiras.* (1)

solèu (solelh) : soleil. (1)

solhon : petit cloaque. *Mas vendràs / pels solhons trebols de l'escuresina.* (35)(Lorca, Tamarit).

solier : grenier. (10)

solier : rez-de-chaussée, plancher. (4) ; ...*aquí ont se dansava entre lums esterlucants, sul solier de lenha, que vos aparava de la fanga dau defòra* (13)

Soliman : Salomon. (1)

solitari : solitaire. *Lo solitari, sol, a lo drech de parlar... segur qu'es de pas èstre ausit...* (34)

solpre (sofre) : soufre. ...*aimariái melhor me cremar la cara a la flamba dau solpre...*(25)

sòm (la ou lo) : le sommeil. *Los sòmis de la sòm son las nimfèias de la palüs nòstra* (10) ; *Fauda de maire, la sòm vos lava dau lassitge e de l'amarum amolonats per las penas dau jorn.*(13) ; *Sabèm ben qu'aquò's pas la ratuna o lo chòt que te lèva la sòm.* (34)

sòmi : rêve, songe. *L'esperit dins lo sòmi mieu trai de raisses de claror dins l'alentorn escur coma una calelha i fai lusir pèrlas e diamants dins sa nuòch. Coma se lo reiaume dau mistèri e de l'escur èra pas part tant essenciala de la vida coma çò que, desrisòri e sens resson, nos es bailat a totes.*(10) ; *Sentisse que me vas cantar la musica d'un sòmi. Mas es pas lo sòmi qu'a Joan lo fai gras...* (allusion à une formule proverbiale montpelliéraine : *Joan, fai-te gras, as aquí un cese...*) (29) ; *Lo sòmi es una mar. E la mar es un sòmi.* (34)

sòmi : songe, rêve. *Sòmis pres = rêves capturés* (1) ; *Sòmis dau matin* (Songes du matin 1937) et *Sòmis de la nuòch* (Songes de la nuit 1942) sont les deux premiers recueils de poèmes de MR.

somiar : rêver ; songer à : *Ai somiat l'abandonada sus la riba de la mar...* (28)

somiaríá : rêverie. ...*l'atge enrabala en somiaríás... tan coma lo jovent.* (34)

sòmni (sòmi) : songe. *Los sòmni dau matin* (1937) est le premier recueil de poésie de MR, publié à Barcelone.

sompartir : délimiter. ...*l'eternitat se sompartís pas amb de tèrmes.*(4)

sompartir : partager. *D'aquela saca (çò) que trase / Vos plaga de sompartir* (35)(Santillana).

sompartit : séparé. *Creba-me los uòlhs, serai pas mai sompartida de tot au mond.*(28)

sonet : appeau. ...*un sonet per los mèrles* (1) ; ...*au signe, coma l'aucèl au sonet.* (35)(Dante)

songe (pron. *soundgé*) : songe. *Coma que vire la Revolucion, los Occitans se pòdon demandar se la Catalonha libra es pas un songe esvanit per longtemps. Dau libre e dau fusilh òbran per la libertat de l'esperit.* (42)(Calendau, 1936)

soquet : tabouret. ...*lo soquet qu'un còp la còrda passada, i levariá d'un còp de jot los pès.*(4)

Sordan : Sultan. *Istambol au temps das Sordans.*(13)

sordanha : sourd. *Mas que fasiá d'ans e d'ans qu'èra pas venguda au vilatge, coma sordanha, subran, a las convidacions de l'amiga mieuna* (13)

sorgent : source. ...*la lenga, sol ligam, la lenga, tresòr de cent generacions, la lenga e son ime, e tot de çò de preciós que nos a daïssat. Nos e sorgent de tota respelida.*(44)(Cinquantenaire de l'I.E.O.)

sornarut : sombre, assombri, morne, taciturne. *E dont mai anavan, dont mai los gentilòmes dau veire tornavan sornaruts e amarguejants dels acamps de Saumièras* (13) ; *Èra un caraco solitari, totjorn solitari, arrapat d'espaldas, sornarut, e color saurèla de sagin trist.*(13)

sorra : sable. *Ò ! Ciutat das caracos ! / Quau t'a vist e que t'oblida ? / Que te cèrcan dins mon front. / Jòc de luna e de sorra.* (35)(Lorca, Romancero)

soslàupia (la) : le hangar. (8)

sostar : soutenir, abriter. (1) ; *Lo perfach dau darrier diccionari lo sostèt e conosquèt la gaug de lo veire espelit.* (42)(Hommage à Barthes). ; *Me sembla que la musica tota dau mond siague a nòstre entorn per sostar mos passes e me faire un seguit.* (25)

sostre : le fumier, euphémisme pour foutre. *Sabiá ben çò que rescondián los vantarditges, lo rire gras, lo sostre de las paraulas...*(2)

sostrejar : souiller, euphémisme pour foutre. *...muda e dubèrta per èstre conosciuda e cachada e sostrejada.* (2)(*L'ataiic de Joan-Enric Fabre*)

sòt : creux, cavité. *...un sòt s'i vesia, aquí ont l'òssa dau clòsc s'èra afondrada* (13) ; *De la veirariá demorava gaire mai qu'un clapàs, amb de traucs, de sòts dins la tèrra.*(13)

sòt-bogre : sot, imbécile. *...aqueles sòt-bogres de colombs* (3) ; *Cala-te, sòt bogre, que te vas faire assucar !* (29)

sotitge : sottise. *Qu'arrajava aquel silenci ont èra coma enclausida e qu'èra pas sotitge, coma se vei, de còps* (13)

suau (-ava ou -ada) : suave, doux. *S'èra umilejat lo fièr galant, s'èra rebalat dins la polsa, mes mai bas que tèrra, coma per melhor e de mai pròp sarrar lo ventre suau.*(2)

suauda (fém. de suau) : Pòsque lo Cèu vos assegurar l'ònga e suauda vida, amb una bona santat. (35)(*Synge, Ombra de la comba*).

subèrna : marée montante. *...aquí siái ara montat sus la granda subèrna de prima das estèlas de la fortuna* (35)(*Synge, Balarin III*).

subran : brusquement, subitement, soudain. (1)

subre de (en) : au dessus de. *...la paret qu'es en subre de las vinhas e das davaladors dau vilatge.*(1)

subtament : rapidement. *Mas las ramas son alegres, / las ramas son coma nautres. / Delembren la plòja e fan la dormida / coma s'èran d'aubres, subtament.* (35)(*Lorca, Tamarit*).

suc : sommet de la tête. *Ai just levat lo bigòs e i ai deissat tombar lo talh sul suc de la tèsta* (35)(*Synge, Balarin I*).

suçarèla (a la) : cagarauletas a la suçarèla = petits escargots en sauce qu'on suce.(27)

suga-mans : essuie-mains. (3)

suja : suie. *...d'ostaus ennegrts de tristum e de suja.*(3) ; *...quand foguèsse qu'una beluga prèsta a s'amorçar dins la suja de ton recòrd.* (28)

superar : dominer. *Lo Rei supera tot perilh.* (38)

superat : contrôlé, dominé. (8) ; *Qu'ai passat bona part de ma vida a descabucelar, en idèia, la clòsca dels autres per i endevinhar l'anar de son pensar. Aquí la sola estrategia de l'òme, non pas que vòl superar los autres, mas que ne vòl pas èstre superat.* (13)

surge : suint. (2)

Synge (John Millington) : *L'estil de Synge es simple, naturau, tot en images mai qu'en ideias. Çò que vòu pas dire que aja pas cap d'ideia. Solament coma en tota òbra granda es tament mesclada au fiu de l'estofa que sa preséncia pesa pas de tot a l'uòlh.*(42)(*Sur Synge, 1943*)

T

taban (tavan) : bourdon (insecte). *Lo silenci grèu brodejat per lo vòu d'un taban sus un fons de moscas urosas.*(3)

tabanejar (tavanejar) : s'agiter vainement, comme un taon ou un bourdon. *Dieu fach òme. Vòle dire coma se podriá endevenir se voliá ben pensar a çò d'essencial puslèu que de tabanejar dins la sorneta e l'asirança.*(3)

taberna (menar) : faire du tapage. (27)

tablèl : tableau. (13)

tafurar : fureter, fouiller. *...amb una palha fina, tafuràvem au fons dau trauc = nous remuions au fond du trou.* (1)

tafurar : préoccuper, intriguer, tourmenter. *...quicòm mai lo tafurava...*(3) ; *...un questionament que me tafurava...*(13) ; *(tafurada per çò que ven de dire)* (35)(*Synge, Balarin II*).

tament (que de) (peut-être pour : **que ben tament** ?) : excessivement, assurément. *Vos volem pas levar la practica. Son de mond fins, vesiat que de tament.* (13)

talh : tranchant. *Aquí lo talh de la dalha (lo picar de la dalha) = c'est là la difficulté, le nœud du problème.* (7)(34)

talhs (de dos) : ambigu. *Paraulas de dos talhs.* (29)

talh : tranchée, coupure. MR traduit talus. *La saca es sus lo talh.*(21)

talhada : taillis. *Anave, tindant e coralin, udolant au daguet de mos rens, can de sang dins l'espavent de las talhadas.*(35)(Temple).

talhant : ciseaux à tondre. ... *aquel tondeire de cans passava, fasent tindar sos talhants...*(13)

talha-pèira : tailleur de pierre. *E parle pas aici de çò qu'es engravat per lo cisèu dau talha-pèira* (43)(Joan de Zacaria)

talhòla : ancienne ceinture large en étoffe. (1)

talhon d'Adam : pomme d'Adam. ...*i mandèrè sul suquet de la clòsca un còp que l'espandiguèt de l'òng e lo fendèt en dos fins qu'au talhon d'Adam* (35)(Synge, Balarin II).

talpa : taupe. ...*tan tucle coma una talpa.* (33)

talpièr : stramoine (datura). (3)

tamarida : la tanaïsie (plante). (6)

tamarina (tamarís, tamarissa) : tamaris (arbuste des sables près de la mer).(10)

tambornet : jeu de balle au tambourin, sport qui se joue par équipes de 5 joueurs, sur un terrain de 80 m, sans filet, dans l'Hérault et dans toute l'Italie : Max Rouquette a créé la Fédération Française de Jeu de Balle au Tambourin en 1938. (Italien : tamburello) (1)(41)

tambre : gibus, haut-de-forme. (4)

tampa : fermoir. ...*la tampa de l'agachon.* (2)

tampat (un) : un volet de fenêtre. *I aviá pas ni finèstra nimai tampat.*(6)

tampona (faire) : faire bombance. *Tot es bon per faire tampona.*(3)

tampona (faire) : s'empiffrer. ...*s'ataulèron a faire tampona de tota la carn estendilhada de pertot.*(10)

tancar : barrer une porte. (1) ; fermer. *Sens repaus, nautres que sabèm pas jamai ont es la pèira qu'i pausarem la tèsta a l'ora de tancar los uòlhs.*(28)

tantossada : après-midi. (1)

tantòst : après-midi ; temps de la sieste. (1)

tap : bouchon. ...*sens mai de valor qu'un vièlh tap o qu'una peta de cabra.*(2) ; *E tot aquò bolissiá fèrme, dins las nèblas tebasas de l'aigardent, dels vins que cantan e fan cantar, e dels taps que bombisson.*(13)

tapacuèu : fruit de l'égantier.(23)

tapar : couvrir, recouvrir. ...*un cant tant tèunhe que tapava pas lo ferniment de la vèspa.*(1) ; *Te pausan aquí una taula, la tapan de toalhas de nèu.* (29)

tapar (se) : se boucher. *Se tapar los ausidors = se boucher les oreilles.* (34)

tapat : couvert, recouvert. *Tapat coma un podaire = couvert comme un tailleur de vigne ; La Sara das Bomians finís qu'es pas qu'una peteta de gip tapada coma un podaire.*(6)

tàpia : torchis, pisé. *De tàpia tapèron los voides.*(6)

tarabastal : tumulte, vacarme. *E lo tarabastal estofat dins lo pairòu de masca de las armas, se'n podiá deslargar dins lo baujum d'aquelas fèstas.* (13)

tarabastèl (tarabast) : brouhaha, vacarme. (35) (Synge, Balarin III).

tarabastèla : crécelle, tintamarre. ...*la tarabastèla de las musicas de fièira...*(8) ; ... *la coa de la sèrp. Lo verin es passat que la coa rebala encara sa menuda tarabastèla* (10) ; ...*una votz de tarabastèla.*(3) ; ...*ladres vergonhoses rescondent sa tarabastèla.*(2)

tarabastèri : tintamarre. ...*l'an entre tant d'ans ont la fièira umana menava encara son tarabastèri d'infèrn.* (4)

tardor : automne. *Pro per que s'ensovenga que lo nom de vòstra auba serà lo nom de sa tardor.*(44)(Accueil des Catalans, 1952)

targa : joute. ...*èra aquí, levat sus la tintaina, e prèst a la targa.*(12)

tartana : buse. (1)

tastugueta : tasse à goûter le vin. *Podián e devián faire veires, flascos, topinets e tastuguetas...*(13)

tavan : bourdon, gros insecte, insecte, taon ; (MR traduit : hanneton dans la cèrca de Pendariès) (10) ; *S'ausissiá pas dins la cambra que lo bronzinament d'un tavan en cèrca de l'èr e de sa lutz.*(13) ; *E la mar... nos i passejam dessus coma de tavans sus l'esquina d'un buòu.* (34)

tavan : frelon. ...*las bocas tremolantas de l'eissam ont lo tavan gras vonvoneja a ronfle.*(35)(Temple).

tavanejaire : qui bourdonne. *Es aquel maudich tavanejaire de nèu que m'a retardat* (21).

tavèla : trique ; ...*maudespièch de tant de còps de tavèla qu'i prenguèt* (5) ; *La tavèla, qu'es a l'amor coma lo pebre sus l'ensalada sucrina.* (7) ; *Seca coma una tavèla.*(13) ; *Pro per l'aigatge sus las dolors, per los còps de tavèla.* (21)

tebés : tiède. (1)

teca : tache. ...*Ton dròlle au peitral aurà / una teca e tres nafradas...* (35)(*Lorca, Romancero*)

tegà ! : parbleu ! (21)

teissar (téisser) : tisser. (MR utilise cette forme *teissar*. La forme plus répandue est **téisser**). ...*ne faire son mèu e ne teissar l'estòfa de son pensar e de sa dicha* (13)

teisserenc : tisserand. *Altair es lo Boièr, Vega, ne fan la Teisserenca.*(5)

telagach : télévision. (2)

temon : témoin. ...*e per los carabenats / de temons sachent la manca.* (35) (*Lorca, Romancero*).

tempe (lo) : la tempe. *Lo tempe, aquela escauma larga e que lo clar dau jorn s'i pòt veire au travèrs...*(10)

tempèri : mauvais temps, intempérie. (1)

tempèri : tempête. (1)

temprar : tempérer, adoucir. *Tant m'agrada vòstra cortés prepaus / Que non pòde ni vòle me rescondre a vos / Ieu soi Arnaut que plora e vai cantant / Socitós vese la foliá passada / E vese urós la gaug qu'espere, denant / Ara vos pregue, per vòstra valor / Que vos menèt en naut d'aquel camin / Sovengatz-vos de temprar ma dolor.*(Mise en occitan moderne des vers occitans écrits par Dante dans le *Purgatoire* de la *Divine Comédie*.) (44)(Dante e la lenga d'òc, 1928)

temptar : tenter. *Lo Rei* : — *Aime temptar. Aquí lo poder pren tota semblança : tot çò que se pòt porgir. Sens res pèdre. E la gaug de bailar. E la delícia de sentir grellhar la desirança. E trantalhejar lo refut. E s'asclar, se dobrir e s'esclatar coma miugrana l'estrecha consciéncia. Siái doça sèrp a ras de l'ausidor de l'Èva qu'emai dins un còr d'òme pòt dormir. Au que pòt, quau es qu'i tendriá tèsta ?* (29)

tendilh : branche qui déclenche le piège de la **tindèla**. *fig. : Quicòm me disiá que se sarrava dau tendilh.*(13) = elle allait venir au point délicat.

tendilh (fig.) : le point sensible, épineux. *Aquí mai qu'endacòm mai èra lo tendilh.*(13)

tendilh : brindille dans le piège de la *leca*. ...*aviái tocat lo tendilh. La leca tombèt, seca.* (4)

tendilh : tendeur d'un piège. *Se veniá de tocar au tendilh d'una leca sens forma e sens color.*(8)

tendilh : tendon. (10)

tendrum : tendresse. *Un dire de tendrum sus lo bestiari, un risolet sul calabrun...* (32)

téner lo let : tenir la conversation. *La vièlha sola teniá lo let.*(10)

teneson : fermeté, persistance. ...*la teneson d'aquel agach d'aucèl...* (3)

tengut (lo) : ce qui est tenu, réalisé. *Larg lo cèl de la promessa, rara la tèrra dau tengut.* (32)

terçana : fièvre terce. (10)

tèrme : bord, limite. ...*la lenta paciéncia qu'aviá, amb las pèiras partidas de la tèrra, bastit los tèrmes d'aqueles camps.*(2)

tèrme : borne. *Ase que te creses, savi, te mire bufar entre l'infinít dau passat e lo de l'avenir. Voldriás plantar un terme entre aqueles dos infinits e te ié quilhar...* *Vai puslèu t'assetar jot un aubre, ras d'un flascon de vin que te farà demembrar ton pauc de fòrça.*(35)(*Khayyam*).

ternenc : taureau de 3 ans. (6)

tèrra : terre. *La Serena* : *Ai fach mon adieu a la tèrra amara, rufa, avara, estrecha...* (34)

tèrra-grèpia : une variété estimée de salade sauvage. "picride" serait le nom français. (16)

tèrra-trema : tremblement de terre. (3) ; *Sabiá plan, e que de tròp, que podiá pas esperar res d'aquela cara ablasigada de la terratrema de ferre e de fuòc.*(13)

terralha : plats de terre. *Quand lo diable cèrca rena, de terralha se ne romp !* (29)

terralhaire : potier. (35)(*Khayyam*)

terralhièr : potier. *Doçament l'argela disiá au terralhièr que la pastava : « Sonja que siás estat coma ieu... Me fagues pas mau ! ».* (35)(*Khayyam*).

terrau : vent du nord. (2)

terrè òu ! : holà ! (21)

tèsta o crotz : pile ou face. (8)

testimòni : témoin. (4) ; témoignage : *La Reina ne pòt portar testimòni.* (29)

tèta : téton, sein. *La luchaira ! Largassa, amb de tètats de tres quilòs caduna* (13)

tetar-doç (lo) : paroles douces ou mielleuses, la tendresse. ... *lo tetar-doç mairal*.(4)

tèu : mince. ...*un còr grand coma una man, redond e voidé, de fèr tèu*. (1)

teu : subtil. (14)

tèu : ténu, mince ; ...*de tèus recòrds de manit*. (2)

teule : tuile. (2)

teune, -a : faible. *De votz teuna* (35)(Synge).

tibar : tendre, raidir. *E me cal tibar per o faire téner drech*. (13). *Se tibar a clau = se tendre à l'extrême, ou se saouler complètement*. (2) ; *Lo capitani, arrajant de cròdia e de contentament, se tiba coma un gal sus son fumeràs*. (29)

tibat coma un arquet : raide, tendu comme un arc (13) ; Peut avoir un autre sens de : *complètement ivre*.(13)

tiblada : truellée, contenu d'une truella (**tibla**). ...*lo maçon que brandís las tibladas grèvas de mortier* (13) ; fig. ration de coups : *Dequé ? Vòs ta tiblada ?* (21)

ticassat : tacheté, bariolé. ...*los uòus ticassats de negre*.(1)

ticassat : tigré. ...*son peu ticassat ont ondejan / los cordilhs nosats de sa fòrça*.(17)

tilhum (telhum) : tisane de tilleul. (3) *Voletz pas beure un degot de tilhum* (35)(Synge, *Ombra de la comba*).

timbol : fou. (4) ; *De jorns me fau que siái tombat sul clòsc. De tant naut... Que siái timbol... un pauquet*.(13)

tina : cuve. (2)

tindèla : piège à oiseaux. *Lo jove sentiguèt que la tindèla èra pròche de prene l'aucelon*. (4)

tinèl : réfectoire d'un couvent. (7)

tinhon : chignon. ... *sos peusses negres recampats sus la tèsta en tinhon*...(10)

tintaina : pavois des joutes. *Capable de caucigar lo ventre de sa maire per escalar sus la tintaina*.(10)

tiraborra : mêlée. *Los 15 se seguissían, lents, en una tiraborra sarrada e sens pietat*.(8)

tirassa : plante : renouée des oiseaux, paturin. (6)

tira-tap : tire-bouchon. *Seca coma una tavèla. O coma un rendut-compte de Conselh d'Administracion d'una fabrica de tira-taps*. (13)

tissós : taquin ; *l'espinchant d'un èr tissós* (35)(Synge, *Balarin I*).

tissós : agaçant. *Quauca idèia lo tafurava, tissosa, qu'arrestava pas de lo trevar dins l'èime*...(13)

tissós : pointilleux, susceptible ; ...*la consciéncia universala, tant tissosa, aquò se sap*... (2) ; *Sabiam coma èra tissós sus tot çò qu'èra de sa semblança*.(13)

tissós : susceptible. *Lo vegèrè, puòdi, cargar la vèsta. Exercici pro penecós, mas ausèrè pas i prepausar mon ajuda. Lo sabiái tissós. Diguèrè pas res*.(13)

toalha : serviette. ...*li apegave sul front de toalhas trempas d'aiga fresca*.(10)

toalha : nappe. *Te pausan aquí una taula, la tapan amb de toalhas de nèu*. (29)

toat : un conduit ; *Anirà encara d'un toat a l'autre, cercar rena a quauqua dura tarentèla de las bocas enverinadas (l'ataïc de Joan-Enric Fabre)* (2) ; ...*los toats totes que rescond lo grans cadavràs d'un òme*.(10)

tocairas : *Aquò's de tocairas de tamborn = Ce sont des baguettes de tambour*. (40)

toma : dalle, tommette. (2)

toma : tomme de fromage. (1)

tombador : chute, cataracte. *De las aigas grandas sabián plan coma finisson au tombador*.(3)

tombador : lieu où l'on tue les bêtes. ... *lo paure còr d'un òme menat au tombador*...(4)

tomple : gouffre. *Tempe, temple de l'arma ; temple d'una vertat d'espavent*.(10)

tòni : imbécile. (2)

tòra : chenille. *Tòra menuda / partida sola / en la ventura*.(15)

tòrca-sièta : plongeur pour la vaisselle. ...*a tu que pagariàs pas un tòrca-sieta de dos sòus per me téner companha* (35)(Synge, *Balarin*).

torcidura : entorse. *Desplega de pams e de pams de lana, e finís per delieurar una jontura ufla e roginosa. E coma cadun es un pauc medecin, davant qu'age parlat, me ditz : « Crese qu'es una torcidura »*.(40)

tordre : tourdre (variété de grive). (1)

tornament : tournoiement. *Antau, en aquel tornament d'ombras, se fasiá de parelhs entre que d'autres se desnosavan (13) ; Un tornament de trevants, a l'entorn d'una reina descoronada, au cendre de son calabrun. (32)*

tournejaire : champion de tournoi. ...*campions modèrns d'ajustas encoronadas dau prestigi perdut dels tornejaire vestits de ferre e de plumas e que rabalan encara dins l'imaginari de nòstre temps.(13)*

tornèu : tournoi. (6)

tòrra (tòra) : chenille. ...*magra coma un cocut abans las tòrras. (1)*

tortièra : tourtière, plat pour faire des tourtes. (5)

tortilhajar : se tortiller. *Sortís en tortilhejant (35)(Synge, Balarin II).*

tortolhar : tortiller. ...*lo gròs metge vai dubrir la mala e tortolha entre las ropas de la malurosa per trapar au fons lo pauc de moneda, resèrvas de la paura veusa.(40)*

tortolhejar : tortiller. *Tortolhejant son davantal (35)(Synge, Balarin II).*

tortora : tourterelle. ...*las tortoras, amorosas de las ombras e dau silenci... (1)*

tosèla : touselle, froment à épis sans barbe. ...*coma un camp de tosèla davant lo magistrau...(10)*

tot (de) : tout à fait, complètement. *Christy dintra, pimparat de tot dins los vestits nòus (35)(Synge, Balarin II) ; Solets entre eles, au mitan dels bòsses, èran de tot delembrats de los que fan l'istòria.(13)*

tot d'una : soudain, subitement. (1) ; *Alara es de bòn comprene qu'un miracle se fague e qu'una entrelusida, tot d'una, me mòstre lo luòc d'un tresaur. (21)*

tot escàs : à peine. *Lo rossinhòu aviá tot escàs finit son cant tot rajolant de nuòch.(1) ; I ai tot escàs quichat la gargatièra per de dire que compregue que lo silenci es d'aur. (29)*

tot escàs : presque. ...*lo Masòt aviá tot escàs caçat tota sa vida. (1) ; E s'avisèt d'aquela fònt qu'aviá fins qu'aicí mespresada e que tot escàs cada nuòch se perdiá dins lo sablàs de la sòm.(4)*

tot escàs : tout à l'heure (1).

totòm : chacun, n'importe qui. *Tres discs que mòstran l'atencion de l'estrangièr, la que s'amerita, per un folclòre qu'es de bòn usatge en cò das franceses e afrancimandits de mespresar. Sens los ausir. E coma s'èra donat a totòm de mespresar. (42)(Sur 3 disques de Canteloube)*

trabalhador : travailleur. ...*lo grand trabalhador s'assetèt sus un socàs a l'ombra d'un fanabregon e buguèt à la regalada un bon còp de vin roge (1er texte de MR signé Cantagril, 1928)*

trabuc : obstacle. *I aviá ges de trabuc en aquela suava e linda tantossada.(5)*

trabuc : guet-apens, obstacle. (2) ; *Puòi que fai mai de dos ans que bute e rebute sus aquel trabuc.(13)*

trabucar : trébucher. ...*trabucant per mila batas (35)(Lorca, Meijias).*

trabuquet : trébuchet, petite balance. (4)

trace (adj.) : minable, mesquin, menu. ...*la seda e lo brocat servisson plan sovent a res de mai qu'a rescondre quicòm de trace e de rafit. (3) ; ...aquela traça de grana que non jamai butarà pas son grelh. (34)*

trace (nom) : médiocre. *Son de traces que, dins sa vida, n'an pas pron fach per lo Paradís nimai per l'Infèrn. E de tròp per lo Percatòri.(34)*

trace : trace de santat = de santé fragile.(4)

trace d'autbòi (un) : vilain bonhomme, mauvais bougre. *Vertat cal que siague un trace d'autbòi per trantalhejar antau per una fèsta de nuòch (35)(Synge, Balarin III).*

trach : participe passé de **traire** : tiré, jeté.

traduch (participe passé de **tradurre**) : traduit. *A las cardabèlas / au solelh ofèrtas / dise aquels mots / traduchs de la pèira.(35)(Temple).*

traguèt : passé simple de **traire** : il lança, il jeta.

traïna : grand filet de pêche. *Coma de tons dins la traïna. (29)*

traire : attirer. *Me voletz traire sus ieu la malediccion, dòna de l'ostau ? (35)(Synge, Ombra de la comba).*

traire : tirer, extraire, (d'un sac). *D'aquela saca (çò) que trase / Vos plaga de sompartir (35)(Santillana).*

traire (se) : se jeter, se lancer. *Un perfach sens tèrme. En quau se trasiá de tot son èstre...(4) ; Se trai de genolhons. (21)*

traire : jeter, projeter, lancer ; ...*las trasiá dins lo vent = il les jetait au vent.(1) ; Agèt fòrça mau a se pensar a tant de mòrts. E per, d'un còp, los imaginar, coma faire ? Sabiá pas se, darrièr sas parpèlas, los podiá pas traire, coma sus la tela d'un cinemà.(13) ; Que i tragan de caladas ! (28) ; Trai-me freja sus lo*

sòu ! (28) ; *Lo Rei Anfós que vai e vira / entre las Dònas fai camin / Sa boca en flor i trai lo rire / e sa paraula de fremins.* (32)

traire : tirer à soi ; jeter loin de soi. Les deux sens contradictoires de ce verbe se trouvent dans l'extrait suivant de *Mièja-Gauta o lo Gentilòme de veire* : *Mas, aquí, caliá pas comptar que sus lo fons sol de l'escrivan : l'imaginari. Qu'es pas simpla nívol ont los rebats dau jorn e de la vida fan se levar de trèvas mòlas balancejadas au vent de la fantasiá. Qu'es creacion ont lo voler ten sa part, sàvia mesura entre la libertat tota abandonada als rebats, e la crida tracha dels èstres que cal derrabar al non-res, enauçar, coflar de sang roja, tibar de sas passions e de sa fatalitat, per los traire, d'una, dins la lutz de l'èr e dau solelh, entre mitan de tot lo fum d'èstres qu'i fan cèucle.*(13)

traire ben mau de : être bien en peine de. *Trase ben mau de saupre coma un joine òme calinhós coma vos, fariá tanben per s'enmascar tot sol.* (35)(Synge, *Balarin II*).

tralha : guide, rêne. *An de sa libertat una passion qu'i fai tot preferir au licòl e a las tralhas.*(6) *Daissa las tralhas e lo foet* (21) ; *laisse* : *Paures reis, tenguts a la tralha, luònh dau desèrt, dins lo luxe, coma de malhorquins malanconics.* (28)

transfusar : *Reprene a l'oblit çò qu'i quitèt caire lo passat, aquò se pòt quand lo mot ten encara pro de vida per èsser transfusat de sang vieu ; e transfusa pas quau vòu. Un Mistral o pòt, que sap causir. Non pas un Estieu o un Perbòsc que prenon los mots coma venon e qu'an pas pro d'engenh poètic per reviscolar la lenga de Ventadorn. De qué son òbra poètica es mòrta en naissent.*(42)(*Hommage à Alibert*)

tràntol : estrade, tréteau. (3)

trantús : estrade. (10)

trapèla : piège. *La trapèla dau mau es tapada de flors.* (34)

trascolar : se coucher (soleil). (1)

trascolar : transfigurer. (3)

trastejar : hésiter ; ...*aviá sens trastejar escampat lo fais d'esclaviège.*(2)

travèrs (un) : une pente. (1)

traversièr : terrain en terrasse cultivé (**faissa**). *Los òrts en traversièrs davalavan a bèles paucs a la riba.* (7)

treble (trebol) (adj.) : trouble. *Venguèt lo clar d'auga / treble de marrit argent...* (35)(*Lorca, Tamarit*)

trebol (adj.) : trouble. (2) ; (subst.) : *Sens ges de mena de trebol.*(13)

trebolat : troublé. (1)

trebolum : trouble, embarras, ce qui est trouble. ...*qu'aquò es un trebolum que sabe... e pas d'ier... e que n'ai pas encara atrovat la clau* (13) ; *E que, dins lo laquet ben aplanit e pausat qu'auriái volgut que siaguèsse mon èime, arrestavan pas de traire e d'escampar, a de reng de lònca, sos cèucles de trebolum, de laguí, e mai, plan sovent, tròp sovent, d'anciá.* (13)

trecimaci (tressimaci) : chose inextricable, trafic, micmac. *Estransiat, agarrit de tan de trecimacis qu'i embulavan l'esperit...*(6)

trefoliment : frémissement d'impatience, impatience. ...*al Congrès. Que l'esperavan en un trefoliment qu'arrestava pas de far son creis.*(13)

trefolir : se trémousser, frétiler d'impatience. *Trefolís de tota man* (35)(*Synge, Balarin I*).

trefolir : tressaillir. *Ara qu'au cant das grilhs trefolisson las estèlas d'or...* (*Meditacion dau chòt, 1930*)

trelús : rayonnement. *Mai pesuc e cargat d'un trelús qu'ondejava a l'entorn de son abséncia.*(3) ; *lo non-res sens auba ni trelús* (1) (*Tantòst d'aquel palhièr*)

trelusent : radieux, resplendissant. (1) ; ...*lo vin escret (le vin pur) ont se seriá recampat tot çò de mai linde, clar, trelusent, de la vida.* (34)

trelusissent : radieux. ...*gardat dau defòra e de las temptacions d'un mond trelusissent...*(4)

trelutz (trelús) : rayonnement. (1)

trelutz (trelús) : splendeur, éclat. ...*e lo non-res sens auba ni trelutz* (1) ; *quauqua bèstia fabulosa tota recampada dins lo trelutz sol de son agach.* (13) ; *E los òmes... Pas qu'amb lo trelús arratge de sa desirança, te trasián un mantèl de glòria.* (29)

tremolin : inquiétude, tremblement. ...*lest a perseguir sens tremolin aquel prètzfach...*(10)

trempar : tremper. Prov. : *I a temps que trempa e temps que destrempa* (*Il y a un temps pour tout*) (29)

trempassar : traverser, franchir, outrepasser. *Coma una aiga ont l'agach podiá la trempassar* (13) ; ...*e promptes son a trempassar lo rieu* (35)(*Dante*).

trempassar : surpasser. *Lo Creaire de l'Univers e das estelas s'es plan trempassat quora creèt la dolor ! Boquetas parièiras au rubís, cabeladuras embaumadas, quant siatz dins la tèrra ? (35)(Khayyam)*

trempassat : mené au jeu, dépassé. ...*quand un camp se sentís trempassat per lo compte de l'autre...(8)*

trempassat (trespassat) : trépassé. *Me partís das trempassats / un mur de sòmís marrits. (35)(Lorca, Tamarit).*

trempilhat : (voir : **trepilhat**).

tremudar : trembler. *Lo tremudar doç de las estelas (34)*

trenca : pioche. (3)

trenca-cebas : courtilière (insecte) ; fig. fonceur, tranche-montagne *Per nautres, paures mesquins de la caminada, aquela mena de trenca-cebas a jami res valgut. (28)* ; pauvre, mangeur d'oignons : ...*a despart de tus, paure aucelonet cofle d'amistat, e mai de tendrum per tota malor que passa, gibós, panard, nanet, bodinassa, trenca-cebas, rauba-galinas, cocut e banut... e tant d'autres (13)*

trenchet : rasoir, serpette. (4)

trentalhejar : chanceler. *Maria-dau-mieu-còr trentalhejava de bonur... (3)*

trentanèl : bois-gentil...*trentanèl brandolhant doçament los encensiers menuts de sas campanetas...(11)*

trentanèl : garou, sainbois ; arbre de la garrigue. A Gignac, pour la fête du Sinebelet, le figurant du Maure est frappé avec une racine de **trentanèl**. ...*Mas pura antau la flor dau trentanèl / e mai umila que la mauva... (14)*

trentanèl : sain-bois, bois-gentil, ...*que sa rusca n'es vesicanta.(2)*

trentús (trantús) : manège, escarpolette. (5)

trentùs (trantùs) : tréteau, scène de théâtre. (33) ; *Ont es pas jamai qu'al travèrs d'un escachet, coma sul trentùs d'un teatre, que se pòt agachar las formas e lo biais de faire de l'umanitat tota.(13)*

trepaire : rôdeur. ...*la martra amb sa sòrre la mostèla e son conhat lo pudís, trepaires de tèrra de nuòch.(1)*

trepar : trotter. *Trepar coma un rasclet.(6)*

trepador : trottoir. *D'un trepador ont es que passan tant de laguis, de sòmís, de desiranças, d'asirança e d'amarum, de gaug e de lagremas mescladas, entre que vai lo temps que los ensaca totes.(43)(Lo trepador).*

trepilhar : fouler aux pieds, piétiner. (1) ...*la vèspa trepilhava, despacientada, un rasim nafrat.(1)*

trepilhar : trépigner. ...*una blanca redòrta, mòla boca ensucrada, ont trepilhava un tavan despacientat. (1)*

tresanar : frissonner, tressaillir. ...*ceucle d'un autre cèu ont tresanavan longament les estèlas. (1)*

trescalan : millepertuis. *Lo trescalan* : titre d'une nouvelle de Verd Paradis. *Lo trescalan, per las plagas, los còps, las nafradas.(2)*

trescòl : couchant, crépuscule. (2)

trescòl : coucher d'un astre. (32)

trescolar : passer les collines. *Caça au singlar a Argelliers. Un vielh solitari es partit drech davant el, tant de camin qu'a trapat. L'an mancat, benleu tocat. Nos torna pas. Lo menaire de la caça demanda : « Los chins l'an quitat, o ié son encara après ? » Responsa : « Ié son encara, mas s'entend pas pus res, perdequ'a trescolat ». Dins lo sens etimologic : es passat de l'autra man de la còla. Coma lo solèu. (40)*

treslusor : splendeur, éclat. ...*s'un àngel a lo clòsc un pauc enlucernat per la treslusor de l'orgulh...(2)*

treslús : voir : **trelús**.

tresmont (pron. : tremoun) : occident, couchant. (2) ; ...*una nivol de polsa lenta davalant davant l'escandilhada dau tresmont (13)*

tresmudar : métamorphoser, transformer. ...*coma trevat d'una mena d'engenh que lo tresmudava.(8)*

trespasar : dépasser. *Quicòm que me trespassa. (34)* ; ...*l'ombra de miègjorn, la que trespassa tot escàs la poncha dels artelhs... (29)* ; *Avián trespassat lo temps de m'escarnir. (34)*

trespasar : franchir. *A ieu, que camina alentorn, de nuòchs entièras, e que trespasse lo sèrre en plena nèbla (35)(Synge, Ombra de la Comba).*

tressalir : tressaillir, frissonner. (1)

tressimaci : combinaison, micmac. (6)

tressusar : MR utilise ce verbe (*suer à grosses gouttes, transpirer*) pour traduire suinter. ...*ausisse tressusar / la michor sucrada de las fuòlhas / dins la bartassada de l'ombra.(35)(Temple).*

tressusor : sueur froide, angoisse. ...*l'idèia sola de m'atrobar davant ela jot l'agach de son òme, me bailava la tressusor* (13)

trestombar : tomber au-delà.(10)

tresvirar : chavirer, retourner, bouleverser. ... *una musica a vos tresvirar de vertolhons...*(29)

treulet : trêfle à petites feuilles. (2)

trèva : spectre, fantôme, revenant. (2). **La trèva de nuòch / Le spectre de la pleine lune**, est le titre d'une nouvelle de *Verd paradís* ; *trèva o trevant, la nuòch blolega* (34)

trevança : l'errance. *La trevança i passa amb una espantosa libertat.*(6) ; *Caminament de glòria desrabada au solelh a cada pas segur cap als orizonts de la trevança.* (35)(Temple).

trevança : hantise, obsession, hallucination, vision. *Una mena de trevança secreta, color de repentitge e gost de bonur... Coma dire ? Çò, dins l'èime, que te tòrna au moment qu'i penses lo mens.* (13) ; *Aquela trevança que despuòi la guèrra, arrèsta pas de me despertar dau sòmi desvelhat ont camine sens relambi.*(13)

trevant : fantôme, revenant. ...*lo lum de trevant de sas candelas perdudas dins l'escur coma tant d'armas mòrtas* (5) ; *Per un trevant, ges de colar.* (36) ; *Un tornament de trevants, a l'entorn d'una reina descoronada, au cendre de son calabrun.* (32)

trevant : revenant, spectre. ... *una mena de trevant, a mièg-camin entre l'òme e lo folet.* (4)

trevar : hanter, obséder. *Me pòs trevar, cara d'un autre bonur !* (35)(Khayyam).

trevar : rôder, parcourir. ...*quora l'èr se rescaufarà dins quatre o cinc meses, aquò serà lo moment que trevèssem lo Neifin dins l'eigatge de la nuòch* (35)(Synge, Balarin III).

tria (de) : de qualité, d'élite. ...*lo capelan de tria que se sap e se vòu de son temps.*(3)

triangle : plante de Camargue. (6)

trida : grive. ...*lo lac, ont, l'ivèrn, las tridas, de la cima mai nauta das roires, se daissavan caire de plomb, sus l'orle de l'aiga negra* (13) ; ...*la trida color de tèrra banhada e de fuòlha seca ; aquela senhoressa das grands roires se i quilha a la pus nauta cima e se'n daissa tombar, de plomb, coma una pèira quand vei au sòu quicòm que lusís o que bolega* (1) ; *La trida es l'arma ferotja de l'ivèrn.* (18)

trifolh (trefolh) : trêfle. ...*lo còr de l'amor, la pica de la guèrra, lo trifolh de l'astre, lo carrat compliment de perfeccion.*(5)

triular : faire des trilles. ...*de tridas / triulan dins l'ombra / son aubada fugidissa.*(35)(Temple).

trissa : haché ; *tèrra trissa = terre meuble.* (1) ; *De l'auçada de la torre Babèl, la famosa quilha que s'engrunèt, per de qu'au luòc de la faire de lausasses, la bastiguèron d'argèla mòla, pescada als flumes bessons de la Grand-Ciutat, pastada amb de palha trissa.* (13)

tristet (trastet) : soupente, galetas. *Amb aquel tristet que s'i vai pas que per l'escala.*(33)

trochamand : interprète. (12)

trochamanda : entremetteuse. *Gargamèla es bordelièra. O trochamanda se volètz.*(10)

trochamanda : intermédiaire. ...*l'estranya convèrsa ont dos èstres que parlavan cadun sa lenga sens conóisser aquela de l'autre, nimai ne saupre una tresenca qu'auriá servit de trochamanda...*(12)

trochamanda : souillon. *De qu'es que voliá aquela trochamanda...*(3)

trolhar : presser (au pressoir). (3)

trompa (de caça) : cor de chasse. (35)(Temple).

trucalhet : petit tas, petit tertre. *I agèt lèu un trucalhet, un ataiüt petit per secret reial.*(5)

trufarèl : moqueur. ...*èra tot risolejaire emai un brieu trufarèl.*(4)

truòja (pron. *triocha*) : truie. *A Sant-Guilhem, per montar dins l'ostau de S., cal traversar lo croton ont an alinhat las gèrlas d'olivas cafidas. Ieu, quand passe, mon nas se fronsís. Una òdolor de poiridura s'espandís pertot, venguda d'une gèrla. S. me vei e, sorrissent, ditz : « Sentís la triocha » (truòja) Aquò es lo nom consagrat.*(40)

truquet : cliquetis, dé clic. ...*lo truquet, de temps egal, de la premsa en sa davalada sens perdon.*(5)

tubar : fumer. ...*davant lo fuòc, las grollas que se metèron lèu a tubar...* (10)

tubassièra : tabagie, lieu enfumé. *Caravana de la tubassièra dins la pipa fornet de les estelas frejas.*(35)(Temple).

tuc : talus, butte. *Mas demorèt quilhat sus lo tuc de la riba.*(10)

tucle : myope. ...*es tant tucle coma una talpa* (33). *Vesem las causas coma los tucles que li cal metre lo nas sus lo libre per lo legir.*(10)

tudèl : tuyau. (8)

tufèra : pomme de terre. (1) ; *Ère pas en tren d'acampar de tufèras dins lo camp ? (35)(Synge, Balarin I).*

tulipan ou **tulipon** : tulipe sauvage. *De còps que i a lo vent / es un tulipan d'esfrai, / es un tulipan malaut, / una primauba d'ivèrn. (35)(Lorca, Tamarit).*

turga : stérile. ...*l'enfant per la femna turga...*(11)

turquina : turquoise. (30)

tusta-limbusta (a) : un peu au hasard, à bâtons rompus, dans tous les sens. ... *aquela dicha maladrecha, que vai a tusta-limbusta...*(4) ; *dins aquela convèrsa a tusta-limbusta qu'aviái amb lo messatgièr (13)*

tusta-limbusta (a) : au hasard, en désordre, n'importe comment. *Antau lo libre, lo fariái a tusta-limbusta, dins lo fiu volastrejant de la fantasiá. (13) ; Amb lo demai, me soi cordurat de margas... A tusta limbusta. (34) ; Lo Monge vai e ven, coma a tusta-limbusta, d'aicí d'alai, perdut, sembla. (34)*

tusta-limbusta (a) : au hasard. ...*picant a tusta-limbusta los marrits e los innocents (10) ; Èstre que son anar, de lònga, tota una vida, se fai a tusta-limbusta...*(10)

tustassau : heurt, affrontement, coup. ...*aparada das tustassaus que son, en guèrra, la part acostumada de las causas.*(4) ; *Eternament vendrà as tustassaus...* (35)(Dante, Cant VII).

tustassau : volée de coups, rossée. *M'es vejaire que vos vai apegar un bon tustassau e vos escampar defòra (35)(Synge, Balarin II).*

tustau : heurt, coup ; (1)

U

ubac : le nord, le versant au nord. (1)

uchèr ou **uchièr (ussière)** : huissier. (5)

udolar : hurler. (2) (Dans les manuscrits, MR écrit **idolar**) ; ...*aquelas formas qu'udolavan la nuòch, jot las tendas, e los fasiá s'agromelir de la paura. (34)*

ufanós : fier, fastueux, orgueilleux, splendide, magnifique. *Cent vilas ufanosas e clinadas sus l'aiga...*(1)

ulhon (faire l') : faire les yeux doux. *Se n'a pas agut, benlèu que cadun sap qu'una femna qu'a entarrat sos enfants e engrunat son òme es una companha mai convenenta per un joine cadelàs, qu'una filha coma vos, que se metriá en quatre per córrer après lo primièr cocarro que te fariá l'ulhon sul camin (35)(Synge, Balarin I).*

umanisme : ...*l'èime engrepesit qu'es lo nòstre (enquilosat per de sègles d'umanisme qu'es, coma se sap pas pron, una mena verinosa d'artritisme).*(5)

umiliment : humiliation. (2)

umor : humidité. ...*las pèiras èran damoçadas per l'umor.*(2) ; suc : *A ieu, umor de l'èrba profetica, a ieu sang escura dau metau. (28)*

universal : *Aquò's solament d'a mesura que seràs tu, sens te mainar de res de mai, que ta paraula vendrà de ton escur e de ta fanga, qu'exprimiràs ton èstre e ton mond sens presicar, coma de la flor ven lo parfum (...) que podràs agandir a l'universal. S'aquò s'atròva. E se t'agrada.*(5)

upega (syn. puput) : huppe. ...*una cresta reiala, un plumet de color, amb una espiga d'argent a la fin de cada pluma, coma aquel de l'upega. (2) ; ...espelís sul pelenc una bèla upega...* (29)

usclat : brûlé. ...*maugrat que de sègles de rabinat ajan usclat son nas, crocut de desaguici, lo Diable...*(2)

uscle : le hâle. *Lo temps a passat ont gardava l'uscle de la mar. (28)*

usèrda : luzerne. ...*un temps d'usèrda e d'esparcet. (7)*

ussa : sourcil. (1)

ustra : huître. ...*s'i crocavan coma d'ustras sus son ròc.*(12)

V

vabre : ravin. *Anave, adornat de vin, de femnas tortoras, d'aucèls trufarèls, lo pè venceire dins los vabres de malor (35)(Temple).*

vagant : nomade. *Eles son per natura de vagants.*(6) ; *Per la luna plena sonatz de la trompa / dins lo desèrt per la fèsta de las tendas / ò vagants, mos bèls cercaires de fònts...* (35)(Temple).

vairat : coloré (se dit du raisin qui mûrit). *Per la Magdalena / la noga es plena / lo rasim vairat / la figa madura / lo blat estremat.*(2)

vaissèl (lo) : la vaisselle. ...*d'aquelas que los braces dins l'aiga grassa, curan lo vaissèl...* (7)

valat-ratier : drain. ...*lo trauc dau valat-ratièr ont de segur s'èra engulhada la bèstia.* (3)

valentitge : exploit. *Grands valentitges per los òmes totes de Mayo !* (35)(Synge, Balarin III).

vam : élan, entrain. (2)

vanc : élan, entrain. *S'es mes au lièch, e disiá coma aquò qu'aviá ges de vanc* (35)(Synge, Ombra de la comba).

vanegar : aller et venir, circuler. *E ieu que siái una filha, plan sovent temptada d'anar vanegar sus las mars fins a maridar un jusiðu qu'auriá dètz barrals d'òr* (35)(Synge, Balarin III).

vanèla : vanneau (oiseau de Camargue). (6)

varalh (baralh) : bruit confus. ...*lo relotge de mon còr, dau temps qu'i demòra a menar son varalh solitari...*(4)

varalh : désordre. ...*me pense amb Goethe que se deu preferir l'injustícia au varalh...* (5) ; *Beguda de vilatge, o "shebeen", fòrça rufa e en varalh.* (35)(Synge, Balarin I)

varalh : tapage, tumulte. *La nuòch, un pòble de ranetas, de sabauds e de granolhas se i acampava e menava varalh dins lo clarum tremolant de la luna.* (1)

varalh : vacarme. ...*menèron un varalh d'infèrn.* (3)

varalhar : rôder. *Lo palais de Bahram es ara lo refugi de las gazèlas. Los lions varalhan dins sos òrts onte cantavan de musicaires. Bahram que preniá los fèrs onagres, dormís ara jot la tèrra ont paisson los ases.*(35)(Khayyam).

varrolh : verrou. *Lo varrolh n'es pas una pòrta. / Nimai la pòrta, un varrolh / Nimai la nièira, lo pesolh.*(8)

vaste (n.) : ampleur, immensité. *Au vaste de l'imaginari.* (32)

vedèla : génisse. ...*paura vedèla dubèrta a l'escotelaire revengut...* (28)

veirat : maquereau (poisson). (5)

veire pas lo moment : avoir hâte. *Vesiái pas lo moment ont tornariái pausar lo pè...* (7) ; *Era pas pus lèu assetat qu'adejà vesiá pas lo moment de s'en anar* (4) ; *Mèstre Albareda vesiá pas lo moment de se'n anar.* (34) (*L'autbòi de nèu*) ; *lo Director de cabinet dau grand òme, qu'aviá lo fuòc au cueu e que vesiá pas lo moment de se'n anar per una partida de caça en Solonha* (13)

veirent : apparence. (voir : **inveirent**). *Lo veirent de la mòrt es causa que se delembra, que s'escampa, que se desfugís.* (5) *Quicòm, al còp, de rescondut e de veirent.* (29)

veirent (adj.) : visible. *Èra veirent qu'aquel òme me preniá per un piòt.*(13) ; *Son aqueles qu'au mendre còp, òm enauça a la dignetat d'exemple en los penjant sus un luòc-naut, veirent de tota l'encontrada...* (21) ; *Quicòm, al còp, de rescondut e de veirent.* (29)

veirial : vitrail. (1) ; ...*son uòlh que viu au veirial de son còs* (35)(Temple).

veirièra : verrière, vitrine. (5)

veirina : vitrail. ...*los raisses de tota color tombats d'agalís de las veirinas.*(3)

veirós : transparent. *l'èr veirós dançava.*(1)

veissèl (lo) : la vaisselle ; *en curant lo veissèl = en lavant la vaisselle.*(35)(Synge, Balarin).

velèn : venin. *La cira, Mama Palucha, es un velèn violent e que tua a beles paucs, a fuòc lent.* (26)

velenós : vénéneux. *La flor velenosa de la palús.* (34) ; *remèdi mai velenós que lo mau...* (34)

velha-mòrt : veillée mortuaire. ...*qu'ai pas gaire idèia de m'en anar a de velha-mòrts o a d'esposalhas...* (35)(Synge, Balarin).

vencre (vèncer / vencir) : *Non t'espaventes, que vencrai l'espròva* (35)(Dante) ; *Dont l'imatge e la prudència / Vençon bonas e melhoras.*(35)(Santillana)

ventador : van, appareil pour vanner. ...*de fremins de lutz e d'ombra dins sas espigas rebauçadas per lo vent. Ventador fernissent sus la cara de la tèrra.*(43)(*Lo semafora dau Cap-Bon, 1940*)

vent d'aut : vent du nord. (1)

vent : *E lo vent, lo vent galòi, lo vent enfant, lo vent trufarèl, remandava aquela crida de sèlva en sèlva.*(5)

vent : Prov. : « Çò que dau vent ven, lo vent l'enrabala ». (12). **Los vents** : Aguijàs, Garbin, Labech, Grèc (ou Gregau), Narbonés. ...*coma los cocuts, quand los cercatz au Grèc, aquí que cantan au Narbonés.* (29) ; *au Narbonés coma au Grèc, au Garbin coma a l'Aguijàs*

ventalh : éventail. (2)
verbena : verveine. (2)
vèrbia : verve. ... *en aquela vèrbia tindanta...*(13)
verboisset : petit-houx. (Poèmas de Pròsa) (36)
verdau, -ala : glauque. *Bosigas : Lumenosa, maurèsca, palustra, verdala, verdosa.*(35)(Temple).
verdet : le vert-de-gris, fabriqué pour sulfater la vigne. (15) ; *D'unes, tota la setmana, fasián verdejar, dins de fems, de liscas de coire. Era aquel verdet que servissiá per lo mildió de la vinha davant que s'empleguesse la sulfata de coire.*(7)
verdina : verdine (charriot anciens des gitans en Camargue, comme ceux peints par Van Gogh). *E lo Bomian qu'agandissiá sus sa verdina las Santas.*(6)
verenós : venimeux. (1)
verge : vierge. *Vòs que recuòle fins qu'a la verge Medelha ?...* (28)
verjam (?) (écrit *verjan*) : les plantes et les arbres du verger. *Coma a l'autòn, se lèvan las fuòlhas / l'una après l'autra, fins que lo verjan / rende a la tèrra tota sa despolha* (35) (Dante, *Infèrn*).
vergan : osier. *De còps s'atròva partida per una paret de vergan per aparar lo membre ont se dormís*(6).
vergonha (sens) : effronté(e). *Mas filhas an pas paur de res !... Cranisson pas degús !... Es pas que siagon de sens vergonha. Aquò rai. Podem sortir per carrièras...* (27)
verguejar : bander (sexe). (1)
verin : venin. ... *au poton dau verin aparariá lo sen.*(17)
verna : aulne. (1) ; *Sus son fautulh escrancat de vèrna* (13)
vertelh : bouton de chemise. *Tornèt a l'agulha, au fiu, as vertelhs...*(3) ; *Paure Grasal aquel ont los servicials sarravan espingòlas e vertelhs acampats tot escobilhant.* (25)
vertelh : gros bouton de veste. ... *botonar los dos vertelhs d'en-bas de sa polida vèsta nòva...*(5) ; *...entre los vertelhs de la vèsta estrechament botonada.*(13)
vertolhon : tourbillon, vertige. *Aviá barrat los uòlhs dins lo vertolhon que fasiá tot virar a son entorn.* (1) ; *...las nívols amolonadas sus lo blau li bailavan lo vertolhon.*(1) ; *...cal delembrar los vertolhons de la carn* (34) ; *e se daissavan anar en un vertolhon mai enebriant qu'una valsa, vertolhon de l'èime qu'enravala amb el lo de las mans davant que ganhèsse lo còs tot* (13)
vertuiós : vigoureux. ... *tot aquel alen de vida vertuiosa...*(4) ;
vertulhós (vertuiós) : vigoureux. *Un jove solelh nòu mai fòrt, mai vertulhós...*(13)
verturós : vigoureux. ... *una sèuva verturosa.*(1)
vesca : gesse. *E sempre lo palle trelutz / de las vescas entre arronzes / uòi, ièr, deman.*(35)(Temple).
vesenha : gousse d'ail. *Gostós coma las vesenhas d'alh dins un gigòt d'anhèl.* (Pèire Azemà, préface à la Cronica legendària dels trobadors, arrangée par MR en 1937)
vesiar : envier. *Dins lo revolum de la vida, sols uroses los que se creson saberuts e los que cèrcan pas a saupre. Me siái anat clinar sus los secrets totes de l'univèrs, e siái tornat a ma solesa, vesiant los bòrnhes qu'encontrave.* (35)(Khayyam).
vesiat : délicat. ... *fai virar lo còr vesiat de las dònas bèlas.*(13) ; *Vos volem pas levar la practica. Son de mond fins, vesiat que de tament.*(13)
vesog : faucille (**volam**). *Amb de vesogs esclarçiguèron la mata...* (7)
vèspa : guêpe. (1)
vibra ou **vipra (vipèra)** : vipère. *Las vibras dormissián / amenaças maubradas / sus las lausas caudas.*(35)(Temple).
vida : *La vòlon viure. E l'estraçan en bolegadissas, cridas, fum, necitges. E passan de lòng sens la veire, sens la sentir, sens la tastar.*(4)
vièlh : *Es vièlh lo que crei pas pus a res, ni mai a degus, ni mai a el, tot primièr.* (4)
vièlh joine òme : célibataire. *Res de mai qu'una cambra desèrta de vièlh joine òme. Lo lièch desfach. De vestits, de pertot escampats sus los mòbles.* (13)
vièlha (veire dançar la vièlha) : voir danser un mirage. (3)
vièlha dança (la) : se dit en Camargue quand il y a un effet de mirage. *Quand la vièlha dança dins lo caumanhàs esterlucant de l'estiu.*(6)
vielhas : vieillard. *Un vielhàs cargat d'ans, clinat jos la nèu de sos peusses e l'amarum d'una vida perduda.* (29)

vielhonge : vieillesse. ...*siam marcats d'avança, non pas per anar estivar a la montanha coma las fedas e los boccs, mas per nos avalir dins lo vièlhonge e nos esbeurar dins la mòrt.*(13)

vierja : vierge. (Voir : **verge**).

vieulèr : voir **violèr**.

viet-d'ase : aubergine. *Coma destriar un espinarc d'un vièt-d'ase ?* (42)(Colors).

vila : ville. *Dins las vilas ont tot òme es un òme sens nom, una pagina tota blanca, quand i siaguèsse passat un flume de fanga, una pagina dubèrta a l'imaginari per i escriure, d'una pluma de sòmi, lo roman mai bèl dau mond. Ont cadun, crosant l'autre, lo temps d'un agach, durbís lo cèl sens fons de la ventura.*(13)

vilesa : caractère vil, vilénie. ...*de sofrir lo mesprés, l'obligacion de mentir e de raubar, es testimòni d'una mena d'auçada dins la vilesa.*(6)

Villon : Sens i cercar ges de semblança, i a dins lo ton d'aquela poèsia, una frairetat d'ime e de parlar ambe Francesc Villon. *Sentida parièra, carnala, e dicha sens flors, coma o sap èstre çò que tòca a la vida quand i arriba de se sarrar de la mòrt.*(42)(Hommage à Camproux)

violèr : giroflée. (2)

virador : tournant. (2)

viradura : traduction. (Syn. revirada) *J. F. Bladèr èra tròp fidèl, tròp pastat d'esperit de recèrca, per aver cremat sos vaissèus, vòle dire, per aver, un còp escrich sa viradura, estripat en mil flòcs e escampat la còpia originala gascona.*(44)(Préface aux Contes de Gascogne de Bladé)

vira-vent : girouette. ...*es a tres cent legas d'aquel brusiment raufelós de viravent sus lo teulat.*(13)

vira-vira : manège de foire. ...*vira-vira dels cavals de lenha...*(8) ; tourbillon. *E qu'i cal bailar de leis que s'emmargin plan amb lo vira-vira essencial de son viure.*(13)

vira-virador : tourne que tu tournes. *Creses de los mestrejar, e ne siás pas que, vira-virador, lo testimòni rodejant.* (29)

virat d'uòlh (d'un) : en un clin d'œil. (29)

vire (coma que ne) : comment qu'on le prenne, de toutes façons. *Los uòlhs dels autres. Que son d'uòlhs de jutge, totjorn, coma que ne'n vire.* (13)

viròla : girouette. *De lòngs crits una volada / se levèt a las viròlas.* (35)(Lorca, Romancero).

virona : vrille, tarière. (1) ; *Val melhor, antau, dins lo vent das Causses, la mendra capitèla, levada per un pastre que tornèt inventar la virona de Babèl, coma mirador per melhor gueitar l'anar de sas fedas, e s'aparar dau freg e de la plòja.* (13)

virona : vrille de la vigne. *Tendra virona de gavèl arredonida...*(17)

vista : vue ; vision. ...*la vista d'un esperit de la mar... tan bèla coma lo sòmi mai bèl es pas que nèbla e cachavièlha, a respècte d'ela.* (34) ; *Basili Sauvanhac èra un bèl jogaire (du jeu de balle au tambourin – voir **tambornet**). Bombissent coma un cabrit, se trasiá sus lo balon e l'anava picar plan davant d'ont auriá poscut l'esperar, çò que suspreniá los adversaris pas encara tornats en plaça. Avia la vista (la vision du jeu), coma se ditz.* (8)

vistar : chercher des yeux ; ...*sos uòlhs lusents de marridum vistavan de pertot per cercar rason de mau dire.*(1)

viston : pupille des yeux, prunelle des yeux. *Lo buòu camargués a de vistons movedisses que se pòdon durbir largament. Aquò's lo signe de la raça.*(6) ; ...*lo viston de sos uòlhs.* (29)

viure : vivre ...*que la pena mai granda es de viure, un còp passada la vida veraia.* (28)

vivent : *Que i a pas que doas menas de vivents : los de l'auga clara, e los de l'auga sens espèr.* (5)

voide : vide (forme utilisée par MR)

voiera (bolièira) : limite. ...*gardians, pescaires, caçaires, pastres, salinièrs : los òmes de la voiera.*(6)

voiera (boièira) (bolièira) : limite. ...*un present ufanós, dur dins sa lutz, sens voieras dins sa claror.*(24)

vojar : vider (3) ; déborder : *Ta ciutat que plena es / d'enveja tant qu'ara voja lo sac, / en la vida serena me tenguèt.* (35) (Dante, cant VI)

vojòla : poche. ...*enforar dins aquela mena de vojòla...*(5)

vojòla : tablier avec une poche pour vider (pour ramasser les olives par ex.) (16)

volaire : avion ; ainsi disaient les vieux à Argelliers en voyant les premiers avions.(1) ; *Mas, per acomençar, los grands totes an conosciut, destriat e seguit las leis espelidas davant eles. E s'aquelas leis, de còps, per eles, son delembradas, aquò es coma pòt l'èstre la lei de la pesantor per los volaires que, semblant la mepresar, fan pas que se ne servir.*(13)

volam : faucille. (4)

volastrejar : voltiger. (1)

volcar (se) : se coucher, se lover, se rouler ; ...*se volca dins la sabla coma un damnat.*(2) ; ...*entre qu'un rasic / se volca dins lo voide / escur d'una orbita.*(35)(Temple).

volcar (se) : MR traduit : se rouler par terre. ...*se trasiá au sòu... se volcava...*(28)

volcar (se) : Traduit dans *Jiròni* par : s'ébrouer (oiseaux). ...*quand tot èra finit, se volcavan coma d'enfants davant de passar au suave temps que fan lisar la pluma.*(1)

volcar (se) : se coucher. *Lo can rossèl se volcava a sos pèses...*(4)

volcat : couché (en parlant du blé). *Jot un linçòu d'èrba volcada.* (4)

volcat : couché face contre terre. ...*volcats sus sa tèrra, trencavem de la boca sos fius amars.*(1)

voldre (a) (a bodre) : à foison, à profusion. ...*las onze de la nuòch partiguèron a voldre...* (3)

vòlha : élan, entrain. ... *amb sa gaug descabestrada e sa vòlha coma n'ai pas jamai vist...*(10)

volontar : désirer, aimer. *E las paraulas volontan plan de passar dau tamborn a la flabuta...*(3)

volontar : favoriser, désirer. (2) ; *Çò que dises, aquò's çò que volonte. Mas aici... siam tant escarnits...*(34)

vòmi : nausée, dégoût. *Aquel vòmi !* (13) ; ...*la masqueta dau mond, dels bons usatges, de çò que farga e qu'empausa la civilisacion, la que sap tapar de sas belòias e de sas corbetas l'infèrn de la carn e lo vòmi de la mòrt.*(13)

vonvonejar : bourdonner. (1)

vòudre (a) (a bodre) : à foison. ...*los legums a vòudre, e la frucha a molons.*(4)

vòutar : tourner. *La vesíái passar davant ieu, vòutar...*(13)